

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

54. aastakäik

15. veebruar 2011

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I <i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	RESOLUTSIOONID	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 465. istungjärk 15. ja 16. septembril 2010	
2011/C 48/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon teemal „Romade olukord Euroopa Liidus”	1
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 465. istungjärk 15. ja 16. septembril 2010	
2011/C 48/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu Doonau piirkonna strateegia”	2
2011/C 48/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Seadusliku sisserände roll demograafiliste väljakutsete kontekstis” (ettevalmistav arvamus)	6

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2011/C 48/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskkonnahoidlikud töökohad”	14
2011/C 48/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku olukord ja probleemid” (ettevalmistav arvamus)	21
2011/C 48/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa liiklusohutuse ala suunas: liiklusohutuse strateegilised suunised aastani 2020” (Euroopa Parlamendi taotlusel koostatav arvamus)	27
2011/C 48/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa liiklusohutuse ala suunas: liiklusohutuse strateegilised suunised aastani 2020” (Euroopa Parlamendi taotlusel koostatav arvamus)	33
2011/C 48/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kriisi järel: siseturu uus finantssüsteem” (omaalgatuslik arvamus)	38
2011/C 48/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Loovus ja ettevõtlikkus: vahendid kriisist väljumiseks” (omaalgatuslik arvamus)	45
2011/C 48/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi vastus globaalsete majandusjõudude tasakaalu muutumisele” (omaalgatuslik arvamus)	51
2011/C 48/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majanduse elavdamine: olukord ja praktilised algatused” (omaalgatuslik arvamus)	57
2011/C 48/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Valmistudes 2012. aasta ülemaailmseks säästva arengu tippkohtumiseks” (omaalgatuslik arvamus)	65
2011/C 48/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Avaliku ja erasektori osaluspõhise partnerluse mudelite parandamine, võttes e-teenused kasutusele kõigi jaoks 27-liikmelises ELis” (omaalgatuslik arvamus)	72
2011/C 48/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Milliseid üldhuviteenuseid on kriisi ületamiseks vaja?” (omaalgatuslik arvamus)	77
2011/C 48/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu uus energiapoliitika: rakendamine, tõhusus ja solidaarsus kodanikega” (omaalgatuslik arvamus)	81
2011/C 48/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu ja Kanada suhted” (omaalgatuslik arvamus)	87
2011/C 48/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puuetega inimeste olukord Euroopa-Vahemere piirkonna riikides”	94
2011/C 48/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi mitmekeelsuse poliitika” (täiendav arvamus)	102

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 465. ISTUNGJÄRK 15. JA 16. SEPTEMBRIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon teemal „Romade olukord Euroopa Liidus”

(2011/C 48/01)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 15. – 16.septembril 2010 toimunud täiskogu istungjärgul (16. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, vastu hääletas 22, erapooletuks jäi 28.

1. Komitee mõistab teravalt hukka romade ja mis tahes muude rahvusvähemuste diskrimineeriva kohtlemise.
2. Komitee on alati töötanud kõigi Euroopa Liidus elavate inimeste põhiõiguste kaitse nimel ja on alati vastu rahvusvähemuste igasugusele diskrimineerimisele, rassismile ja ksenofoobiale. Lissaboni lepingu jõustumine tugevdas sellise püüdluse õiguslikku ja poliitilist raamistikku ning selle saavutamiseks vajalikke vahendeid.
3. Samuti on komitee alati jõuliselt toetanud ühenduse kõigi kodanike ja nende perede õigust vabale liikumisele ja elukoha valikule kooskõlas ühenduse õigusega.
4. Komitee on alati kutsunud tungivalt üles toetama poliitika meetmeid vähemuste ja sisserändajate ning eriti romade aktiivseks sotsiaalseks kaasamiseks.
5. Komitee soovib kinnitada, et järgib õigusriigi põhimõtet, mille kohaselt peab vastutus mis tahes tegude, sealhulgas võimalike kuritegude eest jääma asjaomasele üksikisikule.
6. Komitee on teadlik, et romade integreerimisega seotud probleemid puudutavad eeskätt asjaomaseid liikmesriike, kuid toonitab uuest lepingust tulenevat Euroopa Liidu vastutust ja vajadust leida lahendus ELi tasandil, võttes arvesse romade eripära ja püüdes samal ajal tagada inimeste võrdset kohtlemist kogu ELis.
7. Komitee toetab aktiivselt nii romade kui ka teiste vähemuste ja sisserändajate majanduslikku ja sotsiaalset integratsiooni ning teeb teistele ELi institutsioonidele ettepaneku koostada üldine ja liikmesriikidele veenev strateegia, et viia ellu kõigi ELi kodanike ühetaolistel õigustel ja kohustustel põhinev tõeline integratsioon. See strateegia tuleb välja töötada romade kogukonda kaasates ning neile rasketele väljakutsetele kohandatud järjekindlate ja sobivate vahendite toel.

Brüssel, 16. septembril 2010

Euroopa Majandus- ja
Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja
Sotsiaalkomitee
peasekretär
Martin WESTLAKE

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 465. ISTUNGJÄRK 15. JA 16. SEPTEMBRIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu Doonau piirkonna strateegia”

(2011/C 48/02)

Raportöör: **Miklós BARABÁS**Kaasraportöör: **Mihai MANOLIU**

26. veebruaril 2010. aastal palus Euroopa Komisjoni asepresident Maroš Šefčovič Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal:

„Euroopa Liidu Doonau piirkonna strateegia”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 20. juulil 2010. Raportöör oli Miklós Barabás ja kaasraportöör Mihai Manoliu.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 123, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja ettepanekud

1.1 Käesolev Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus keskendub Euroopa Komisjoni poolt Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnale pakutud võimalusele esitada konkreetseid praktilisi ettepanekuid praegu väljatöötamisel oleva Doonau piirkonna strateegia⁽¹⁾ tegevuskava koostamiseks. Komitee loodab, et tema soovitud kajastavad adekvaatselt nii komitee enda kui Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna tugevat toetust strateegiale. Komitee eeldab, et tulevane strateegia on tõeline panus Doonau piirkonna – mida nähakse Euroopa peegelpildina – elanike elu- ja töötingimuste parandamisse.

1.2 Poliitilisel tasandil peab Doonau piirkonna kavandatav strateegia:

1.2.1 olema avatud, kaasav ja tundlik sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnakaitse olude suhtes, võttes arvesse organiseeritud kodanikuühiskonna ettepanekuid ning toetudes tema kogemustele;

1.2.2 tõhususe tagamiseks, arvestades asjaomaste küsimuste keerukust ja vastastikust sõltuvust, järjepidevalt järgima integree-

ritud lähenemist, mitte valdkondlikke huviseid, ja rõhutama asjaomaste sidusrühmade eesmärkide saavutamise vajalikkust;

1.2.3 võtma arvesse ja püüdma innustada koostööd kõigis nn pehme julgeoleku valdkondades nagu näiteks päästeteenistuse alal, kus saab teha koostööd võitluses loodusõnnetustega, isikute, ettevõtete jne liikuvuse alal ning situatsiooniplaanide koostamisel ökoloogiliste õnnetuste puhuks;

1.2.4 aitama paremini kasutada Lissaboni lepingu pakutavat potentsiaali, nt osalusdemokraatia põhimõtte järjepideva kasutamise teel;

1.2.5 olema sobiv vahend, et:

a. panustada makropiirkondliku poliitika vahendina Euroopa integratsiooniprotsessi süvendamisse, eelkõige Euroopa 2020. aasta programmi raames (arukas, jätkusuutlik ja kaasav);

⁽¹⁾ Tulevane Doonau piirkonna strateegia hõlmab järgmisi ELi liikmesriike: Saksamaa, Austria, Ungari, Slovakkia, Tšehhi Vabariik, Sloveenia, Bulgaaria ja Rumeenia, ning järgmisi ELi-väliseid riike: Horvaatia, Serbia, Ukraina, Moldova, Bosnia ja Hertsegoviina ja Montenegro.

b. lähendada piirkonna kuut ELI-välist riiki Euroopa Liidule ja toetada nende integratsioonipüüdlusi;

1.2.6 peegeldama ELi makropiirkondliku tasandi poliitikat ning organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivset konstruktiivset rolli ja panust;

1.2.7 aitama koordineerida mitmel tasandil ja piirkonna eri osades juba olemas olevate koostöösüsteemide tööd, muutma selle tegevuse tõhusamaks ja vältima dubleerimist;

1.2.8 looma selge, lihtsa ja läbipaistva valitsemissüsteemi, mis põhineb alt-üles lähenemisel suhetes organiseeritud kodanikuühiskonnaga; tulemusi peab hindama iga-aastastel konverentsidel;

1.2.9 rakenduma protsessina, mis võimaldab paindlikkust ja perioodilist läbivaatamist ja kui võimalik, täiendavate rahaliste vahendite eraldamist;

1.2.10 taotleva realistlike eesmärgi ning eduka rakendamise tagamiseks prioriteete seadma; nende eesmärkide saavutamiseks tuleb koostada keskpika perspektiivi tegevuskava; sellest tegevuskavast peab selgelt nähtuma, et edu peamine pant on kõigi sidusrühmade aktiivne osalemine vastavalt partnerluse põhimõttele;

1.2.11 andma ühiskonnale ja kodanikele selgelt nähtavaid ja käegakatsutavaid tulemusi, mis on suunatud kodanike, sealhulgas noorte töö- ja elutingimuste parandamisele;

1.2.12 peegeldama sotsiaal- ja kodanikudialoogi tähtsust;

1.2.13 tunnustama Doonau piirkonna ühenduvuse tähtsust;

1.2.14 võtma arvesse ELi Läänemere strateegia rakendamise kogemusi.

1.3 *Praktilised ettepanekud kodanikuühiskonna tasandil Doonau piirkonna strateegiaga kaasneva tegevuskava kohta:*

1.3.1 tuleks välja arendada kodanikuühiskonna organisatsioonide piirkondlik võrgustik (Doonau piirkonna kodanikuühiskonna foorum), et võimaldada muuhulgas ühistegevusi ja projekte; võrgustiku liikmed võiksid kohtuda üks kord aastas piirkonna eri riikides;

1.3.2 Doonau piirkonna inimeste ühtekuuluvustunde tugevdamiseks, piirkondliku identiteedi arendamiseks ja kultuurilise

mitmekesisuse säilitamiseks, eriti noorte inimeste hulgas, on vaja korraldada üritusi (kohtumisi, festivale, külaskäike, näitusi, messe jne); selle eesmärgi saavutamisele aitaks kaasa piirkondlikku kultuuri kajastav väljaanne;

1.3.3 igal aastal eri kohas tuleks korraldada Doonau Nädal; see oleks sobiv foorum Doonau strateegia sisuliste küsimuste arutamiseks ja selle tulemuste esitlemiseks;

1.3.4 kodanike ja organiseeritud kodanikuühiskonna pideva //jätkuva toetuse tagamiseks nii Euroopa Liidus kui naabruses asuvates kolmandates riikides on vaja Doonau piirkonna strateegia tõhusat ja järjepidevat teabevahetusstrateegiat;

1.3.5 Doonau strateegia programmide arendamisel tuleks erilist tähelepanu pöörata halvemas olukorras olevatele ja tõrjutud rühmadele, eelkõige romidele;

1.3.6 tuleks tugevdada regulaarseid kontakte ja koostööd piirkonna sidusrühmade vahel koos sotsiaal- ja kodanikudialoogiga; siin võivad tähtsat osa etendada riikliku tasandi majandus- ja sotsiaalnõukogud;

1.3.7 ühiskondlikke ja majanduslikke osalejaid hõlmava Doonau ettevõtlusfoorumi loomine annaks olulise vahendi koostööks ning majanduslikuks, sotsiaalseks ja territoriaalseks ühtekuuluvuseks Doonau piirkonnas; piirkonna töödajate organisatsioonidel peaks olema juurdepääs ja neid tuleks innustada osalema rahastamisprogrammides eelnimetatud foorumi loomiseks;

1.3.8 vaba liikumise takistuste edasine vähendamine või ärakaotamine koos inimväarse töö ja õiglase tasu põhimõtete rakendamisega peaks aitama inimesi ühendada;

1.3.9 Doonau piirkonna strateegia rakendamisel tuleks ära kasutada infoühiskonna saavutusi ja teenuseid;

1.3.10 võiks moodustada rahvusvahelise uurimisrühma, kes viiks läbi Doonau piirkonna strateegiliste küsimuste teadusliku analüüsi ja uuringu; selle rühma tööd võiks toetada mõne stipendiumiprogrammi abil;

1.3.11 me peame kaaluma, kuidas Euroopa temaatilisi aastaid ja programme ühendada Doonau piirkonna strateegiaga;

1.3.12 toetada tuleks piirkonnas kasutatavate keelte õpetamisega seotud algatusi;

1.3.13 komitee peaks moodustama püsivalt tegutseva seireüksuse või uurimiserühma Doonau piirkonna strateegia teemal;

1.3.14 Doonau piirkonna strateegia ja selle tegevuskava elemente peaks rakendama ja nende üle järelevalvet teostama juhtimiskomitee, kuhu kuuluvad organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad; kõnealune komitee võib koostada iga-aastasi aruandeid;

1.3.15 paralleelselt Doonau piirkonna strateegia vastuvõtmisega peaks Euroopa Komisjon toetama ka mitmeid pilootprojekte, mis sobivad esialgsete kogemuste kogumiseks ja testimiseks;

1.3.16 Doonau piirkonna strateegia ja selle tegevuskava rakendamist võib rahastada erinevatest allikatest: nii Euroopa Liidu (eelkõige struktuurifondide) kui ka piirkonna riikide, erasektori ja rahvusvaheliste finantsasutuste poolt. Kui eeldada toetust nimetatud allikatest, siis soovitaksime me luua eraldi fond.

1.3.17 Komitee näeb Doonau piirkonna strateegias – mille vastuvõtmine on kavandatud 2011. aasta esimeseks pooleks, kui eesistujariik on Ungari – otsustavat vahendit Doonau piirkonna arendamiseks dünaamiliseks, konkurentsivõimeliseks, kaasavaks ja õitsevaks piirkonnaks.

2. Doonau piirkonna strateegia suunised

2.1. Doonau piirkonna strateegia väljaarendamisel on oluline määratleda Doonau piirkonna koostöö strateegia ja selle tegevuskava teoreetiline raamistik.

2.2. Seega on Doonau piirkonna strateegia väljatöötamisel vaja arvesse võtta järgmist:

— majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse aspektid;

— jõe roll transpordis ja infrastruktuuris (pöörates erilist tähelepanu üle-euroopalisele VII transpordikoridorile, mis mõjutab Doonaud) ja sellega seotud potentsiaal majandustegevust üldisemalt arendada; vajadus toetada laevasõiduteede hoolduse meetmeid seal, kus see on transpordi jaoks vajalik, ja kaotada meretranspordi need kitsaskohad, millele viidatakse TEN-T prioriteetses projektis nr 18, samal ajal kui Doonau jõe kaitse rahvusvahelise komisjoni (ICPDR) egiidi all välja töötatud ühisavaldust tuleks vaadelda kui suunisdokument ja rakendada praktikas; ja jätkata mitut transpordiliiki hõlmavaid projekte (konteinerterminalide ehitus sadamatesse) ning täiendavad maanteetranspordiprojekte

Doonau piirkonnas (sillad, millel on ülisuur mõju kaubaveo voogudele); peale selle vajadus teostada projekte, millel oleks ülisuur mõju arengule, nagu nt Doonau-Bukaresti kanal, mis tuleks kasuks Euroopa majandusele;

— Doonau kui joogivee ja energia allikas ning kui looduskeskkond, mida on vaja säilitada – põhielement on säästev areng; tuleb toetada infrastruktuuriprojekte energia valdkonnas, nt hüdroelektrijaamu;

— innovatsiooni, teadusuuringute ja hariduse roll piirkonnas;

— turismivajadus Doonau piirkonnas ja maaelu arengupotentsiaal; seoses viimasega tuleks kaaluda projektide rahastamist, mis stimuleeriks pikkade põllumajanduslike traditsioonidega riikides erinevaid tegevusi; teraviljalaadimisega seotud infrastruktuuriprojektide rahastamine aitaks kasutada kohaliku põllumajanduse potentsiaali, eelkõige pikaajaliste põllumajandustraditsioonidega maades;

— jõe roll ühise Doonauäärse teadvuse ja identiteedi arendamisel täienduseks Euroopa teadvusele ja identiteedile; siin mängivad peamist rolli kultuuriala ja solidaarsus, ka ELi ja ELi mittekuuluvate riikide vahelistes suhetes kõnealuse piirkonnas;

— igasuguse transpordimahu suurendamise juures tuleb arvestada keskkonnakaitsega;

— peab suutma lahendada konflikte, et tulla toime selles piirkonnas ajalooliselt kasvanud pingetega.

2.3. Võttes arvesse seonduvate väärtuste ja huvide mitmekesisust ja sageli vastuolulist laadi, on eluliselt tähtis arendada välja integreeritud Doonau piirkonna strateegia, mis põhineb ühistel põhimõtetel, milles võetakse arvesse mitte ainult majanduslikke argumente, vaid ka sotsiaalseid vajadusi ja tegureid, sealhulgas kodanikuühiskonna perspektiive ja panust.

2.4. Majanduslikul, territoriaalsel ja sotsiaalsel ühtekuuluvusel põhinev viljakas Doonau piirkonna strateegia aitaks muuta Doonau piirkonda dünaamiliseks, konkurentsivõimeliseks ja õitsevaks.

3. Taustteave

3.1 18.–19. juunil 2009 toimunud kohtumisel palus Euroopa Ülemkogu Euroopa Komisjonil koostada 2010. aasta lõpuks ELi Doonau piirkonna strateegia. Ettevalmistustööde käigus avaldati erinevaid seisukohti eelkõige Euroopa Komisjoni poolt algatatud avatud konsulteerimisprotsessi raames.

3.2 Komitee toetab tugevalt ja otsustavalt Euroopa Liidu uut makropiirkondlikku lähenemist ja sellega seoses ELi Doonau piirkonna strateegiat. Organiseeritud kodanikuühiskonna institutsioonilise esindajana on komitee valmis strateegia kujundamises ja rakendamises aktiivset rolli etendama ja initsiatiivi võtma.

3.3 Komitee huvi Doonauga seotud teemade vastu ja pühendumus neile ei ole midagi uut. Komitee on aastate jooksul võtnud vastu arvukalt dokumente eri valdkondadest, nt transpordi ja keskkonnakaitse teemal. Neist dokumentidest ilmnevad

selgesti põhjused, miks komitee peab Doonau piirkonda oluliseks ja toetab Doonau piirkonna strateegia arengut.

3.4 Tuleb märkida, et Euroopa Liidu viimaste laienemistega on selle geograafiline kese nihkunud ida poole, kusjuures majanduslik raskuskese on endiselt jäänud Lääne-Euroopasse. Majanduslik, territoriaalne ja sotsiaalne ühtekuuluvus kui Doonau piirkonna strateegia põhikomponendid koos praktiliste ideedega strateegia rakendamise kohta kujutavad endast asjakohast panust selle tasakaalunihke kõrvaldamisse.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Seadusliku sisserände roll demograafiliste väljakutsete kontekstis” (ettevalmistav arvamus)

(2011/C 48/03)

Raportöör: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

16. veebruari 2010. aasta kirjas ja kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 304 palus asepeaminister ning rände ja varjupaigapoliitika eest vastutav tööhõive- ja võrdsete võimaluste minister Joëlle Milquet Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel tulevase eesistujariigi Belgia nimel koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Seadusliku sisserände roll demograafiliste väljakutsete kontekstis”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused

1.1 Komitee on seisukohal, et tänapäeva demograafiliste väljakutsetega tegelemine eeldab terviklikku lähenemisviisi, võttes arvesse mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi aspekte. Seaduslik sisseränne on osa ELi vastusest praegusele demograafilisele olukorrale.

1.2 Euroopa kodanike liikuvus ELi sees on väike ning väiksem kui kolmandate riikide kodanike sisseränne. Komitee leiab, et tuleb eemaldada takistused ja lihtsustada Euroopa töötajate liikuvust ELi sees.

1.3 Komitee toetab Euroopa 2020. aasta tegevuskava, et 20–64aastaste tööhõive suureneks 75 %ni naiste ja eakate töötajate suurema osaluse ja sisserändajate parema integreerimise kaudu tööturule.

1.4 Ühine sisserändepoliitika peaks sisaldama strateegilist lähenemisviisi, milles järgitakse keskpikka ja pikaajalist tulevikuvisioni, võttes arvesse selliseid aspekte nagu demograafiline olukord, tööturu arengud, integratsioon, kultuuriline mitmekesisus, põhiõigused, võrdne kohtlemine, mittediskrimineerimine ja koostöö päritoluriikidega.

1.5 Uute sisserändajate vastuvõtmise otsuse teeb iga liikmesriik ise. Euroopa Liit saab ühist poliitikat ja suures ulatuses ühtlustatud õigusakte kasutades luua märkimisväärset lisaväärtust.

1.6 Hoolimata mõnedest riikidevahelistest erinevustest peavad ELi ja liikmesriikide käsutuses olema avatud õigusaktid,

mis võimaldavad tööjõu sisserännet seaduslike ja selgete kanalite kaudu nii kõrget kui ka madalamat kvalifikatsiooni nõudvate tööde puhul.

1.7 Komitee leiab, et demograafilisi väljakutseid arvestades tuleb kehtivaid direktiive muuta ja koostada uued õigusaktid.

1.8 Lissaboni lepingu vastuvõtmisel jõustus põhiõiguste harta, mis lihtsustab ELi jaoks tasakaalustatuma lähenemisviisi vastuvõtmist sisserännet käsitlevatele õigusaktidele ja suurema austuse ülesnäitamist inimõiguste vastu.

1.9 Praegu võib Euroopas siiski märgata sallimatuse, rassismi ja ksenofoobia suurenemist sisserändajate ja vähemuste vastu. Sellise käitumise vältimiseks peavad poliitikud, ühiskonna liidrid ja meedia tegutsema väga vastutustundlikult ning suure poliitilise ja sotsiaalse eeskujuna. ELi asutused peavad otsustavalt tegutsema ning kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad aktiivselt toetama kõnealuseid ideoloogiaid ja käitumisviise.

1.10 Sisserännet käsitlevates Euroopa õigusaktides tuleb tagada võrdne kohtlemine, mis põhineb mittediskrimineerimise põhimõttel.

1.11 Koostöö päritoluriikidega ei peaks põhinema ainult ebaseadusliku rände vastasel võitlusel, tagasipöördumisel ja piirikontrollidel. Selles valdkonna kokkulepetes tuleks arvestada kõikide osapoolte huvidega: sisserändajate huvidega, et tagada nende põhiõigused; päritoluriikide huvidega, et väljaränne tooks kasu nende riikide majandus- ja sotsiaalarengule, ning Euroopa vastuvõtvate kogukondade huvidega.

1.12 Ühine siserändepoliitika peab hõlmama integratsiooni, mis on vastastikuse kohanemise kahesuunaline sotsiaalne protsess, mille osapooled on siserändajad ja vastuvõttev ühiskond ning mida tuleb toetada hea juhtimisega Euroopa Liidu, riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil. Ühine Euroopa eesmärk pakub suurt lisaväärtust, sest see seob integratsiooni aluslepingus sätestatud väärtuste ja põhimõtete, võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtete, põhiõiguste harta, Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa 2020. aasta tegevuskavaga.

1.13 Komitee teeb komisjonile ettepaneku taotleda komiteelt ettevalmistava arvamuse koostamist Euroopa dialoogifoorumi loomise otstarbekuse kohta tööjõu siserände juhtimiseks.

2. Euroopa Liidu rahvastik

2.1 ELi elanike arv läheneb **500 miljonile**⁽¹⁾. Viimase kümne aasta jooksul on valitsenud kasvav trend ja rahvaarv on suurenenud üle 18 miljoni inimese⁽²⁾ võrra

2.2 Riikide vahel on siiski suured erinevused. Mitmetes riikides on rahvaarv vähenenud, eriti Ungaris, Poolas, Bulgaarias ja Rumeenias, samal ajal kui ülejäänud liikmesriikides on rahvaarv jäänud samaks või suurenenud, eeskätt Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias ja Ühendkuningriigis. Teatavates liikmesriikides on ka näha märkimisväärseid piirkondlikke erinevusi.

2.3 Rahvaarvu **loomulik kasv** on toonud ELi veidi üle kolme miljoni uue elaniku⁽³⁾. Loomuliku kasvu absoluutmäär on olnud kõige kõrgem sellistes riikides nagu Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Hispaania ja Madalmaad, kuigi positiivset määra on registreeritud ka teistes riikides. Rahvaarvu loomuliku muutumise kõige suurem negatiivne määr on olnud Saksamaal, Bulgaarias, Rumeenias ja Ungaris.

2.4 **Euroopa rahvastik vananeb**. Alla 15aastaste inimeste protsent langes 17,7 %-lt 1998. aastal 15,7 %-ni 2008. aastal.

2.5 Üle 65aastaste inimeste protsent kasvas 15,3 %-lt 1998. aastal 17 %-ni 2008. aastal. Kõnealune protsent on natuke vähenenud Iirimaa ja Luksemburgis, samal ajal kui Saksamaal ja Itaalias läheneb see 20 %-le ning on Kreekas üle 18,5 %.

2.6 **Ülalpeetavate eakate osakaal**⁽⁴⁾ on jäänud ELis viimase kümne aasta jooksul enam-vähem samaks, vähenedes 49,2 %-lt

1998. aastal 48,6 %-le 2008. aastal. Taanis, Saksamaal, Kreekas, Itaalias ja Madalmaades on nende osakaal viimastel aastatel suurenenud; Prantsusmaal ja Soomes on see püsinud stabiilsena ning teistes ELi riikides langenud, eelkõige nendes, kus laste ja noorte osakaal on kõige rohkem vähenenud.

2.7 **Üldine sündimuse määr**⁽⁵⁾ oli 2006. aastal 1,53 last naise kohta. Aastatel 1999–2008 suurenes see määr kõikides ELi riikides. Paljudes liikmesriikides jääb see alla 1,5 lapse naise kohta. Ainult Prantsusmaal läheneb sündimuse määr kahele lapsele naise kohta.

2.8 **Oodatav eluiga** sünnimomendil Euroopa rahvastiku puhul **suureneb**, naiste keskmine eluiga on 82 aastat ja meestel 76 aastat.

2.9 **Vastsündinute suremus**⁽⁶⁾ **väheneb** enamikes liikmesriikides ja moodustas 2006. aastal alla viie surma iga 1 000 elussünni kohta kogu ELis.

3. Ränne Euroopa Liidus

3.1 Euroopa on väikese osa rahvusvaheliste rändevoogude sihtkoht ja siserände taustaga inimesed kuuluvad juba aastaid Euroopa rahvastiku hulka.

3.2 Lissaboni lepingus ja seetõttu ka komitee arvamustes viidatakse siserändest rääkides kolmandate riikide kodanikele.

3.3 Siseränne on ELi rahvastiku kasvamise peamine põhjus aastatel 1999–2008. Rändesaldo tulemusel on ELi rahvastiku hulka lisandunud peaaegu 15 miljonit inimest⁽⁷⁾. See on negatiivne ainult Bulgaarias, Lätis, Leedus, Poolas ja Rumeenias. Mõnedes liikmesriikides on kasv olnud väike, kuid suuremat rändesaldot võib täheldada Saksamaal, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias ja Ühendkuningriigis. Ajavahemikul 1999–2008 oli **rändesaldo enamikus liikmesriikides positiivne**, erandid oli Bulgaaria (- 215 600), Läti (- 24 700), Leedu (- 88 100), Poola (- 566 100) ja Rumeenia (- 594 700).

3.4 **Rändevood suurendavad ELi rahvaarvu**. Rahvastiku juurdekasvu suurenemine on viimase kümne aasta jooksul tingitud 80 % ulatuses siserändest.

⁽¹⁾ Eurostati esialgsed andmed 1. jaanuari 2009. aasta seisuga.

⁽²⁾ Arvutatud Eurostati 1999.–2009. aasta andmete alusel iga aasta 1. jaanuari seisuga.

⁽³⁾ Arvutatud Eurostati 1999.–2008. aasta andmete alusel (sündidest on lahutatud surmad).

⁽⁴⁾ Määratletud alla 15aastaste ja üle 65aastaste elanike arvu ja 15–64aastaste elanike arvu suhtena.

⁽⁵⁾ Keskmine laste arv naise kohta aastas, mis on saadud sündimuse määrade liitmisel vanuse kaupa.

⁽⁶⁾ Vastsündinute suremus näitab vastsündinute surmasid kuni ühe aasta vanuseni.

⁽⁷⁾ Arvutatud järgmise võrrandi alusel: rändesaldo = rahvaarv 2009. aastal – rahvaarv 1999. aastal – loomuliku kasvu määr ajavahemikul 1999–2008.

3.5 Mõnes ELi riigis (Itaalia, Malta, Austria ja Portugal) oli rändesaldo võrdne üle 4 %ga kõnealuse perioodi keskmisest rahvaarvust, samal ajal kui teistes riikides ületas see 10 % (Küpros (11,64 %), Hispaania (12,62 %), Iirimaa (10,66 %) ja Luksemburg (11,08 %)). Teisalt väheneb rahvaarv rändesaldo tõttu alates 0,75 % Läti rahvastikust 2,6 %ni Rumeenia rahvastikust.

3.6 2008. aastal jõudis välismaalaste arv (sh ELi ja kolmandate riikide kodanikud) ligikaudu 31 miljonini. Saksamaa on riik, kus välismaalastest elanike arv on kõige suurem (üle seitsme miljoni), järgneb Hispaania (5,3 miljonit), Ühendkuningriik (4 miljonit), Prantsusmaa (3,7 miljonit) ja Itaalia (3,4 miljonit); kõikides kõnealustes riikides, välja arvatud Saksamaa, suurenes see näitaja 2009. aastal. Kreekas ja Belgias on üle ühe miljoni välismaalase, samal ajal kui Iirimaa, Madalmaades, Austrias ja Rootsis on neid üle poole miljoni.

3.7 2009. aasta neljandas kvartalis ⁽⁸⁾ elas **teistes liikmesriikides ligikaudu 11 miljonit ELi kodanikku**. Nendest 2,5 miljonit elas Saksamaal, 1,8 miljonit Ühendkuningriigis, 1,6 miljonit Hispaanias, 1,2 miljonit Prantsusmaal ja 1,1 miljonit Itaalias. Veidi väiksemad olid näitajad Belgias (642 900), Iirimaa (350 500), Luksemburgis (191 000), Austrias (322 200), Madalmaades (272 100), Kreekas (142 500) ja Rootsis (185 700).

3.8 2005. aasta neljandast kvartalist alates on teises ELi liikmesriigis elavate ELi kodanike arv suurenenud üle 2,7 miljoni, kõnealuste ELi-siseste liikumiste kõige populaarsemad sihtkohad on Itaalia, Ühendkuningriik ja Hispaania, kokku üle 1,7 miljoni inimese.

3.9 2009. aastal **vähenes** välismaalaste arvu suurenemine tasemele alla miljoni inimese, mis sarnaneb 2006. aasta tasemele.

4. Euroopa Liidu rahvastiku tulevik

4.1 Eurostati demograafiliste prognooside kohaselt jääb **ELi rahvaarv 2018. aastal vahemikku 495–511 miljonit inimest**; erinevus tuleneb rände esinemisest või puudumisest järgmistel aastatel.

4.2 **Kolmandate riikide kodanike sisserännet arvesse võttes prognoositakse ELi rahvaarvuks 2020. aastal 514 miljonit, mis kasvab 2030. aastaks 520 miljonini**. Nimetatud prognoos põhineb hüpoteetilisel aastasel rändesaldol, mis jääb veidi alla 1,5 miljoni inimese.

4.3 **Seetõttu prognoositakse, et 2020. aastal moodustab rahvastiku juurdekasv, mis hõlmab ka rännet, 14 miljonit**.

Neist inimestest 5,3 miljonit elab Hispaanias, 4 miljonit Ühendkuningriigis, 1,4 miljonit Itaalias, 1,3 miljonit Prantsusmaal, ligi 1 miljon Iirimaa, ligikaudu 500 000 Rootsis ja Belgias ning veidi alla 500 000 Portugalis. Vastupidi rahvaarv tõenäoliselt väheneb üle 660 000 inimese võrra Rumeenias, 530 000 inimese võrra Saksamaal ja 419 000 inimese võrra Bulgaarias, samal ajal kui Poolas, Ungaris, Leedus ja Lätis väheneb rahvaarv tõenäoliselt üle 100 000 inimese võrra.

4.4 2020. aastal on ELis tõenäoliselt 845 000 võrra rohkem 0–14aastaseid kui 2008. aastal, 2,8 miljonit vähem 15–64aastaseid ja ligikaudu 18,1 miljonit rohkem üle 65 aasta vanuseid inimesi. Lisaks väheneb 20–59aastaste arv 4,7 miljoni võrra. ELi rahvaarvu prognoositav kasv lähtub seega peamiselt üle 65 aasta vanustest elanikest, mille tulemus on **kiirem demograafiline vananemine**, kusjuures kõnealune vanuserühm moodustab 20 % rahvastikust.

5. Euroopa Liidu tööturg

5.1 Tööturgude demograafilist muutujat tuleks hinnata koos teiste majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste muutujatega, mida käesolevas arvamuses ei käsitleta.

5.2 Ajavahemikul 1998–2008 suurenes tööeas elanike arv 12,1 miljoni võrra, kellest veidi alla 12 miljoni olid vanuses 20–59 aastat.

5.3 **2009. aastal oli ELis ligikaudu 218 miljonit töötavat elanikku**, 3,8 miljonit vähem kui eelneval aastal. Üle 24 miljoni inimese (11 %) töötas ajutiselt. Keskmine vanaduspensionile jäämise vanus oli 61,4.

5.4 2009. aasta neljandas kvartalis **töötas teistes liikmesriikides 5,8 miljonit ELi kodanikku**. Nendest 1,4 miljonit töötas Saksamaal, 1,1 miljonit Ühendkuningriigis, 820 000 Hispaanias, 650 000 Itaalias, 540 000 Prantsusmaal, 280 000 Belgias, 190 000 Iirimaa, 180 000 Austrias, 150 000 Madalmaades ja 125 000 Rootsis.

5.5 **Tööhõive määr suurenes** 15-liikmeslises ELis ajavahemikul 1998–2008 kõigis vanuserühmades, erinevused jäid vahemikku 1 % (15–19aastased) kuni 10 % (60–64aastased). Meeste tööhõive määr oli peaaegu muutumatu, välja arvatud 50–70aastaste vanuserühm, kus see kasvas 60–65aastaste vanuserühmas 10 %ni. Naiste tööhõive määr suurenes kõigis vanuserühmades, eelkõige 30–65aastaste seas, kõige kõrgem oli see määr (üle 10 %) 50–65aastaste naiste hulgas.

⁽⁸⁾ Vastavalt tööjõu vaatluse andmetele.

5.6 Viimastel aastatel on suurenenud märgatavalt naiste kaasamine tööturule, kuid **naiste tööhõive määr on jätkuvalt meeste tööhõive määrast madalam.**

5.7 Võimalike töötajate arv on 2020. aastal tõenäoliselt 361 miljonit inimest, kellest tegelikult ka töötab tõenäoliselt ligikaudu 238 miljonit ⁽⁹⁾, alles jääb 123 miljonit töökohata inimest. See annaks tulemuseks tööhõive määra 74,2 % 20–64aastaste seas, mis jääb demograafilises struktuuris toimunud muutuste tõttu veidi alla 2008. aasta määra.

5.8 Töötuse määrasid arvesse võttes ⁽¹⁰⁾ töötab 2020. aastal tõenäoliselt 221,5 miljonit inimest, mis tähendaks 69,3 % suurusist tööhõive määra 20–64aastaste seas.

5.9 Euroopa 2020. aasta tegevuskavas ⁽¹¹⁾ tehakse ettepanek 20–64aastaste tööhõive suurendamiseks 75 %ni naiste ja eakate töötajate suurema osaluse ja sisseerandajate parema integreerimise kaudu tööturule.

5.10 2020. aastal saaks tööd 17,5 miljonit inimest rohkem, kui 20–64aastaste seas saavutatakse tööhõive määr 75 %. Kõnealuses vanuserühmas oleks ilma tööta ikkagi üle 76 miljoni inimese, kuigi see näitaja hõlmaks ka inimesi, kes ei saa töötada haiguse või puude tõttu.

5.11 ELi eri liikmesriikide tööhõive määrade vahel on olulised erinevused, mis 2009. aastal ulatusid Malta vähem kui 60 % tasemelt Madalmaade kõrge, ligikaudu 80 % tasemeni ning mõnedes riikides ületas tööhõive määr juba 75 %. Järelikult võiks tööhõive määra suurendamine riikides, kus määr on madal, st alla ELi keskmise, mis katab enamikku liikmesriikidest, ja üle ELi keskmise, kuid alla 75 %, sisaldada elanike liikumist ELi piires.

5.12 Üks tööhõive määra suurendamise tegur on **rahvastiku haridustaseme tõus**. 2008. aastal oli 15–64 aasta vanuste kõrgharidusega inimeste tööhõive määr 84 %, võrreldes keskharidusega inimeste 71 %ga ja 48 %ga madalama haridustasemega inimeste seas. Kõrgharidusega inimeste tööhõive määr oli samuti selgelt üle keskmise, mis on 66 %. Haridustaseme tõstmine võiks samuti olla tootlikkuse tõstmise tegur ja aidata rahuldada kasvavat nõudlust kõrgharidusega töötajate järele.

5.13 Praeguse **majanduskriisi** ajal ei suuda tööturg pakkuda tööd kõikidele tööeas inimestele (kohalikele ja sisseerandajatele) ning töötuse määr on ligikaudu 10 %. 2010. aasta veebruaris oli ELis **tööta** 23,01 miljonit tööeas inimest, 3,1 miljonit enam kui 2009. aastal samal ajal.

5.14 **Demograafiline vananemine kiireneb**. Kui 1960. aastate beebibuumi põlvkond pensionile jääb, väheneb ELi tööealine elanikkond ja üle 60aastaste arv suureneb kaks korda kiiremini kui enne 2007. aastat – st kaks miljonit aastas, võrreldes varasema ühe miljoniga.

5.15 Komisjoni sõnul ⁽¹²⁾ on alates 2020. aastast töötajate puudus suurem, nii et Euroopa suudaks vaevalt hoida oma majandustegevuse ja tööhõivet taset ning see olukord võib kesta mitu kümnendit.

5.16 Nagu komisjoni rohelises raamatus märgiti ⁽¹³⁾, muutub mõnes liikmesriigis eakate inimeste jaoks tööturul aktiivseks jäämine hõlpsamaks, sest tegelik pensionile jäämise vanus läheneb seadusejärgsele vanusele ja käimas on isegi mõned õigusreformid pensioniea nihutamiseks 65 aastast edasi.

6. Sisserände roll praeguses demograafilises olukorras

6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et **tänapäeva demograafiliste väljakutsetega tegelemine eeldab terviklikku lähenemisviisi, milles võetakse arvesse** mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi aspekte. EL peaks tegelema tööhõive- ja koolituspoliitika, tööturgude täiustamise ja pensioniskeemide, töösuhete, aktiivse perepoliitikaga jne.

6.2 **Sisserändepoliitika on osa poliitilistest otsustest**, mida ELil on vaja selles valdkonnas vastu võtta.

6.3 Komitee tõstab esile Felipe Gonzálezi juhitava analüüsirühma järeldusi; kõnealune rühm koostas dokumendi „**Euroopa-projekt 2030**” ⁽¹⁴⁾, milles märgitakse, et „Euroopa Liidu demograafilisi probleeme saab lahendada üksnes kahe teineteist täiendava meetme abil: tööturul osalemise määra suurendamine; ning tasakaalustatud, õiglase ja ennetava sisserändepoliitika elluviimine.” „Siiski on sisseerandajate arvelt kujunev tööjõud üheks osaks lahenduses probleemile, et tulevikus on Euroopas puudu tööjõust ja kvalifikatsioonist, ning EL peab välja töötama proaktiivse lähenemisviisi sisserände suhtes.”

⁽⁹⁾ Hinnang põhineb keskmistel tööhõive määradel 2007. aasta neljandas kvartalis ja 2008. aasta esimeses kvartalis.

⁽¹⁰⁾ Vt allmärkust 9.

⁽¹¹⁾ KOM(2010) 2020 lõplik.

⁽¹²⁾ KOM(2009) 674 lõplik.

⁽¹³⁾ KOM(2010) 365 lõplik.

⁽¹⁴⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/et_web.pdf

6.4 Komitee on vastu võtnud mitu arvamust, milles julgustatakse ELi välja töötama ühine sisserändepoliitika, et inimestel oleks võimalik rännata Euroopasse seaduslikke ja läbipaistvaid menetlusi kasutades.

6.5 Euroopa on osade rahvusvaheliste rändevoogude sihtkoht, sest Euroopa suhteline jõukus ja poliitiline stabiilsus muudavad selle osade sisserändajate arvates ligitõmbavaks võimaluste otsimise kohaks.

6.6 EL peab arvestama, et paljud sisserändajad on väga **ettevõtlikud**: nad asutavad Euroopas ettevõtteid ja aitavad luua uusi töökohti.

6.7 **ELi sisene liikuvus töö leidmise eesmärgil on sisserändest väiksem.** Viimastel aastatel on poolakad ja rumeenlased olnud kõige aktiivsemad liikumisvabaduse kasutamisel ELi piires. Komitee on arvamusel, et EL peaks edendama ja soodustama Euroopa kodanike tööalast liikuvust ja sellest lähtuvalt tuleks tugevdada EURESi võrgustikku. Samuti tuleks tunnustada akadeemilisi ja kutsekvalifikatsioone.

7. Ühine sisserändepoliitika

7.1 **Ühise sisserändepoliitika välja töötamine on osutunud äärmiselt keeruliseks.** Koostöö ebaseadusliku sisserände ja inimkaubanduse vastases võitluses on paranenud, kolmandate riikidega on sõlmitud mõned lepingud ja välja on töötatud Euroopa lähenemisviis integratsioonile, kuid uute majanduslikel põhjustel sisserändajate vastuvõtmist käsitlevate õigusaktide, riiki sisenemise ja elamistingimuste ning sisserändajate õiguste osas on tehtud vähe edusamme.

7.2 Ühise sisserändepoliitika kujundamisel tuleb arvestada, et igal liikmesriigil on oma eripära (tööturg, õigussüsteem, ajaloolised seosed kolmandate riikidega jne).

7.3 Ühised vastuvõtmist käsitlevad õigusaktid töötatakse välja mitmete direktiivide kaudu, mis hõlmavad sisserännanud töötajate tööhõive erinevaid valdkondi.

7.4 Euroopa ettevõtted soovivad parandada kõrge kvalifikatsiooniga võõrtöötajate rahvusvahelist töölevõtmist. Seda silmas pidades võttis EL vastu sinise kaardi direktiivi⁽¹⁵⁾, mida komitee toetas, olles teinud mõned muudatusettepanekud.

7.5 Siiski puuduvad ühised õigusaktid muud tüüpi töö kohta, vaatamata tõsiasjale, et tulevikus võtab EL vastu palju võõrtöö-

tajaid, kes töötavad keskmist ja madalat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel.

7.6 Stockholmi programmi jaoks kaastööd tehes tegi Euroopa Komisjon ettepaneku luua Euroopa tööalase rände platvorm, kus osaleksid sotsiaalpartnerid, kuid nõukogu liikkas selle ettepaneku tagasi. **Komitee soovib, et komisjon konsulteeriks temaga kõnealuse platvormi loomise otstarbekuse osas.**

8. Õigusaktid

8.1 Viimase kahe aasta jooksul on EL arutanud komisjoni ettepanekut sisserändajate õiguste **raamdirektiivi** kohta⁽¹⁶⁾, milles on sätestatud ka ühtne menetlus. Komitee peab kõnealuse direktiivi vastuvõtmist Belgia eesistumise ajal äärmiselt oluliseks.

8.2 Komisjon võttis 13. juulil vastu **kaks uut õigusakti ettepanekut**: ühe hooajaliste võõrtöötajate kohta⁽¹⁷⁾ ja teise muusse liikmesriiki ajutiselt liikuvate võõrtöötajate kohta⁽¹⁸⁾. Komitee uurib nende ettepanekute käsitlust ja koostab nende kohta arvamused.

8.3 **Perekonna taasühinemise õigust käsitleva direktiivi 2003/86/EÜ** minimalistlik iseloom annab mõnede liikmesriikide seadustes võimaluse perekonna taasühinemise õigust täielikult mitte kindlustada. Kõnealust direktiivi tuleks muuta, et seaduslikult üks aasta riigis elanud sisserändajad saaksid taotleda ametivõimudelt perekonna taasühinemist, et kasutada oma põhiõigust perekonnaelule. Komitee arvab ka, et taasühinenud abikaasad või elukaaslased ja seaduslikus eas noored peaksid saama omandada tööloa. Komisjon esitab oktoobris selle kohta rohelise aramatu.

8.4 **Õppurite direktiiv**⁽¹⁹⁾ on olnud jõus mitu aastat. Komitee arvamuse kohaselt peaks direktiivis osutatud liiki elamisloa omavatel inimestel olema elamisloa kehtivuse läbi saamisel võimalus taotleda tööloa kiirmenetluse korras ning eelmist elamisloa pikendades. Komisjon koostab 2011. aastal kõnealuse menetluse kohta aruande.

8.5 Samuti kehtib **teadlaste direktiiv**⁽²⁰⁾. Komitee arvates tuleks kasutusele võtta kiirmenetlus, et kõnealused inimesed saaksid pärast teadusprojekti lõpuleviimist omandada sinise kaardi, mis annab neile õiguse töötada. Komisjon koostab 2012. aastal kõnealuse menetluse kohta aruande.

⁽¹⁶⁾ KOM(2007) 638 lõplik.

⁽¹⁷⁾ KOM(2010) 379 lõplik.

⁽¹⁸⁾ KOM(2010) 378 lõplik.

⁽¹⁹⁾ Nõukogu direktiiv 2004/114/EÜ.

⁽²⁰⁾ Nõukogu direktiiv 2005/71/EÜ.

⁽¹⁵⁾ Nõukogu 25. mai 2009. aasta direktiiv 2009/50/EÜ kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta.

8.6 Lahendamist vajab üks suurimatest paljude sisserändajate ja Euroopa ettevõtete probleemidest – **akadeemiliste ja kutse-kvalifikatsioonide tunnustamine**.

8.7 Komitee on arvamusel, et selleks et tagada suures osas sisserände seaduslikkus ja läbipaistvus, tuleks sisserändajate vastuvõtmist käsitlevates õigusaktides arvesse võtta ka mikro-ettevõtetes ja perekondades tehtavat tööd. Teises arvamuses ⁽²¹⁾ tegi komitee seetõttu ettepaneku kasutada **ajutist** kuuekuulist **sisenemis- ja elamisloa töötamise eesmärgil**.

8.8 EL peab põhiõiguste hartaga arvestades tagama kõikidele inimestele **inimõiguste kaitse** Euroopa Liidu ja liikmesriikide õigusaktide kaudu.

8.9 **Inimõigused on universaalsed**, tühistamatud ja kaitsevad kõiki inimesi, olenemata nende olukorrast või õiguslikust seisundist. Komitee koostas sellest tulenevalt omaalgatusliku arvamuse ⁽²²⁾ ettepanekuga, et ELi sisserännet ja piire käsitlevas poliitikas ja õigusaktides austataks nõuetekohaselt inimõigusi.

8.10 Sisserännet käsitlevates Euroopa õigusaktides tuleb **tagada võrdne kohtlemine, mis põhineb mittediskrimineerimise põhimõttel** (põhiõiguste harta artikkel 21) ja tagada harta artikli 15 lõige 3, mille kohaselt „Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.”

8.11 Võrdne kohtlemine tööl puudutab töötingimusi, töötasu, töölt vabastamist, tervishoidu, tööohutust ja ametiühingusse astumise ning streikimise õigust. Sama kehtib võrdse kohtlemise kohta seoses teiste sotsiaalsete põhiõigustega, näiteks tervishoid, pensioniõigused, kaitse töötuse vastu ja koolitus.

8.12 Komitee täheldab murelikult, et Euroopas kasvab rassism, ksenofoobia ja sallimatus. Komitee hindab Euroopa Põhiõiguste Ameti tööd.

8.13 Komitee on arvamusel, et mõned rändeprojektid on ajutised ja teatavatel juhtudel korduvad, aga kogemus näitab, et suur osa rändeprojektidest on püsivad või pikaajalised, mistõttu tuleb Euroopa poliitikas ja õigusaktides alati edendada inimõiguste austamist, sisserändajate õigusliku seisundi kindlust, integratsiooni ja perekondade taasühinemist.

8.14 EL ja liikmesriigid võiksid sõlmida päritoluriikidega lepingud **korduvrände vormi** kohta, mis soodustab sisserännet läbipaistvate menetluste kaudu. Komitee toetab **liikvuspartnerluse** ideed, mis on mõne päritoluriigiga loodud. Komitee teeb siiski ettepaneku, et lepingud oleksid tasakaalustatud, et need tagaksid kasu kõikidele osalistele: sisserändajatele, päritoluriikidele ja ELi liikmesriikidele.

8.15 Kui eesmärk on korduvrände süsteemi sujuv toimimine, tuleb ühenduse õigusaktides anda võimalus väga paindlikeks lühiajalisteks lubadeks koos tagasipöördumismenetlustega ja edasise töötamise tagatistega järgnevatel aastatel. See julgustab paljusid sisserändajaid kasutama seaduslikke kanaleid ja mitte jääma pärast elamisloa lõppemist ebaseaduslikult Euroopasse.

8.16 Komitee teeb ettepaneku sagedaste ajutiste, kolme kuni üheksa kuu pikkuste lubade andmiseks kolme, nelja ja viie aasta jooksul. Kõnealused menetlused nõuavad finants- ja logistilisi vahendeid ning koostööd päritoluriikide ja vastuvõtivate riikide tööandjate, asutuste ja ametiühingute vahel.

8.17 Komitee hoiatab, et korduvrände takistab sotsiaalsete sidemete loomist ja integreerumist, see ei julgusta töötajaid looma lepingulisi suhteid või astuma ametiühingutesse. See raskendab ka koolitust.

8.18 Ajutise sisenemise eeskirjad võiksid sisaldada **kokkuleppeid koolituse ja kutse-kvalifikatsioonide tunnustamise kohta**, sest Euroopas töötavad ajutised sisserändajad saaksid oma kvalifikatsiooni tõsta ja pärast tagasipöördumist kodumaale parandada oma töövõimalusi.

8.19 Sisserändajad, kes omavad alalist staatust vastavalt **direktiivile, mis käsitleb pikaajalisi elanikke** ⁽²³⁾, kaotavad oma õigusliku staatuse, kui nad viibivad riigist eemal 12 kuud.

8.20 Sisserändajate liikuvuse ning ettevõtete ja tööga seotud algatuste soodustamiseks päritoluriigis peaksid Euroopa sisserändajate seotud õigusaktid võimaldama inimestel säilitada pikas perspektiivis (vähemalt kolmeks aastaks) alalise elamise õiguse ja sätestama, et tagasipöördumine ei tähenda nende töö- ja elamisloa kadumist Euroopas.

⁽²¹⁾ ELT L 80, 3.4.2002, lk 37.

⁽²²⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 29.

⁽²³⁾ Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta.

8.21 Tuleb tagada ELis omandatud **pensionioõiguste** garantiid ja seetõttu tuleb päritoluriikidega sõlmida läbirääkimiste käigus vastastikused kokkulepped, samuti ILO konventsiooni nr 157 ratifitseerimine.

8.22 Komitee teeb ettepaneku, et ELi liikmesriigid ratifitseeriks võõrtöötajaid käsitlevad ILO konventsioonid nr 97 ja 143. ELi liikmesriigid peaksid allkirjastama ka võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse rahvusvahelise konventsiooni⁽²⁴⁾ vastavalt komitee omaalgatuslikus arvamuses⁽²⁵⁾ esitatud ettepanekule.

9. Koostöö päritoluriikidega

9.1 Komitee on esitanud ettepaneku⁽²⁶⁾, et EL peaks välispoliitika raames edendama rände rahvusvahelist õigusraamistikku.

9.2 EL on praeguseks alla kirjutanud mitmetele naabuspoliitika instrumentidele ja assotsieerimisvahenditele. Komitee arvamus kohaselt tuleks nendes lepingutes konsolideerida rännet ja liikuvust käsitlevad peatükid. Esmatähtis on rakendada liikuvuse alaseid lepinguid ELi ja geograafilises lähimbruses paiknevate riikide vahel, kellega ELil on juba majandus- ja poliitilise koostöö alased sidemed.

9.3 Komitee on vastu võtnud kaks arvamust⁽²⁷⁾, milles tehakse ettepanek, et Euroopa peaks soodustama päritoluriikides majandus- ja sotsiaalset arengut.

9.4 Koolitus päritoluriigis võib lihtsustada sisserändepoliitikat ja aidata tagada sisserände juhtimise sellisel viisil, mis arvestab Euroopa ettevõtete kutseoskustega seotud vajadusi.

9.5 Komitee teeb ettepaneku, et EL sõlmiks päritoluriikidega lepinguid kutse kvalifikatsioonide tunnustamise ja päritoluriigis läbiviidava koolituse edendamiseks.

9.6 Kaaluda tuleks võimalust, et EL ja liikmesriigid rahastavad päritoluriigis koolitusprogramme ja aitab sellisel viisil kaasa ka kõrget kvaliteeti pakkuvate koolitusasutuste arengule. Kõnealuste programmide raames omandatud kvalifikatsioone tuleks käsitleda Euroopa kvalifikatsioonidena. Nende koolitusprogrammidega peaks kaasnema töö- ja elamislubade saamise kiirmenetlus.

10. Integratsioonipoliitika

10.1 Integratsioon on üks Euroopa 2020. aasta tegevuskava eesmärkidest. **Integratsioon on vastastikuse kohanemise**

⁽²⁴⁾ Vastu võetud ÜRO üldassambleel 18. detsembri 1990. aasta resolutsiooniga 45/158.

⁽²⁵⁾ ELT C 302, 7.12.2004, lk 49.

⁽²⁶⁾ ELT L 44, 16.2.2008, lk 91.

⁽²⁷⁾ ELT C 120, 16.5.2008, lk 82 ja ELT C 44, 16.2.2008, lk 91.

kahesuunaline sotsiaalne protsess, mis leiab aset üksikisikute ja inimeste rühmade vahelistes keerukates suhetes. Integratsiooniprotsessid arenevad aeglaselt sotsiaalsetes struktuurides, näiteks perekonnas, koolides ja ülikoolides, naabusriikides ja küladel, töökohal, ametiühingutes, tööandjate organisatsioonides ning usulistes, kultuuri- ja spordiorganisatsioonides jne.

10.2 Euroopa Komisjoni ja komitee koostöö tulemusena moodustati **Euroopa integratsioonifoorum**, et võimaldada kodanikuühiskonnal ja sisserändajate organisatsioonidel ELi integratsioonipoliitikas kaasa rääkida.

10.3 Komitee on koostanud mitmeid integratsioonipoliitikat edendavaid arvamusi ja loonud **alalise rühma** integratsiooni edendamiseks ja suhete ülesehitamiseks kodanikuühiskonna organisatsioonide ja foorumiga.

10.4 Komitee on vastu võtnud omaalgatusliku arvamuse⁽²⁸⁾ „**Integratsioon ja sotsiaalmeetmete kava**” eesmärgiga tagada, et Euroopa 2020. aasta tegevuskavas konsolideeritakse integratsiooni eesmärk, pöörates suuremat tähelepanu sisserände sotsiaalsetele tagajärgedele, sisserändajate tööhõiveolukorrale, sotsiaalsele kaasatusele, soolisele võrdsusele, vaesusele, haridusele ja koolitusele, tervishoiule, sotsiaalsele kaitsele ning diskrimineerimise vastasele võitlusele.

10.5 ELi eesistujariik Hispaania palus komiteel samuti koostada ettevalmistav aramus teemal „**Sisserännanud töötajate integreerimine**”. Nimetatud arvamuses⁽²⁹⁾ uuritakse tööhõive, võrdsete töötingimuste, võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tähtsust integratsiooni seisukohalt. See sisaldab ka soovitusi Euroopa ja liikmesriikide asutustele ning sotsiaalpartneritele.

10.6 15.–16. aprillil 2010 Zaragozas toimunud ministrite konverentsil paluti komisjonil koostada **uus integratsiooni tegevuskava**. Komitee teeb koostööd komisjoniga teabearuande koostamisel teemal „**Integratsiooni uued väljakutsed**”, milles esitatakse ettepanek, et uues tegevuskavas tuleks tugevdada sisserände taustaga inimeste kodanikuaktiivsust ja kaasata nad rohkem demokraatlikku protsessi.

10.7 Kahesuunaline lähenemisviis nõuab, et valitsused võtaksid uusi kohustusi, et riikide seadused lihtsustaksid kodakondsuse andmist seda taotlevatele sisserändajatele ja et menetlused oleksid läbipaistvad.

⁽²⁸⁾ ELT C 347, 18/12/2010, lk 19.

⁽²⁹⁾ ELT C 354, 28/12/2010, lk 16.

10.8 Komitee koostas põhiseaduse lepingu kavandanud konvendile suunatud omaalgatusliku arvamuse⁽³⁰⁾, milles kutsus üles andma Euroopa kodakondsuse pikaajalise elaniku staatusiga kolmandate riikide kodanikele.

10.9 Lisaks demograafilisele väljakutsele peavad EL ja liikmesriigid tegelema teise suure poliitilise ja sotsiaalse väljakutsega – uute kodanike integreerimine, nii et neil oleksid samad õigused ja kohustused. Seetõttu tuleks liikmesriigi ja ELi kodakondsuse õiguseid kohaldada ka sisserände taustaga inimestele, kes pakuvad Euroopale suure etnilise, usulise ja kultuurilise mitmekesisuse.

11. Ebaseaduslikud sisserändajad

11.1 Komitee soovib juhtida tähelepanu sellele, et sadu tuhandeid inimesi elab ELis nõuetekohaste seaduslike dokumentidega; need on varimajanduses ja deklareerimata töökohtadel

töötavad isikud, kes on ühiskonnas nähtamatud ja kelle põhiõigusi ei austata.

11.2 Euroopa 2030. aasta analüüsirühma koostatud dokumendis märgitakse vajadust ühtlustada „ebaseaduslike sisserändajate õigused kogu ELis”. Komitee pooldab kõnealust ettepanekut.

11.3 Nagu komitee on teistes arvamustes⁽³¹⁾ soovitanud, tuleks lihtsustada ebaseaduslike sisserändajate üksikjuhtumipõhist seadustamist, võttes arvesse inimeste juurdumist tööellu ja ühiskonda ning lähtudes kohustustest, mis Euroopa Liidu Nõukogu võttis Euroopa sisserände- ja varjupaigapakti raames⁽³²⁾.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁰⁾ Omaalgatuslik aramus, ELT C 208, 3.9.2003, lk 76.

⁽³¹⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 16

⁽³²⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, dokument 13440/08, 24. september 2008.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskonnahoidlikud töökohad”

(2011/C 48/04)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

Asepeaminister ning tööhõive ja võrdsete võimaluste minister, migratsiooni ja varjupaigapoliitika eest vastutav Joëlle Milquet palus oma 7. juuni 2010. aasta kirjas Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Belgia nimel ja vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Keskonnahoidlikud töökohad”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010. aastal (16. septembril 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 142, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 8.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Kuna kõiki sektoreid kutsutakse üles andma märkimisväärselt panust kasvuhoonegaaside vähendamisse, juhib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kõigepealt tähelepanu sellele, et parem oleks rääkida töökohtade keskkonnahoidlikumaks muutmise, mitte keskkonnahoidlikest töökohtadest.

1.2 EL seab sageli endale ambitsioonikaid eesmärke, kuid ei suuda määrata kindlaks vajalikke ressursse ega meetmeid. Ka töökohtade keskkonnahoidlikuks muutmise on palju räägitud, kuid konkreetseid algatusi on tehtud vähe. Komisjon, nõukogu ja parlament peaksid koostama Euroopa tasandi kava keskkonnahoidlike töökohtade edendamiseks. Komitee tervitab eesistujariigi Belgia algatust seada see küsimus üheks prioriteediks. Tegemist on äärmiselt olulise vastusega kogu Euroopat haaranud tööhõivekriisile.

1.3 Komitee soovib komisjonil koostada Euroopa Sotsiaalfondi komitee tehtava andmeanalüüsi ja tööhõive peadirektoraadi töödokumendi põhjal eraldi teatis töökohtade keskkonnahoidlikuks muutmise edendamise kohta. Küsimuse strateegilist tähtsust arvestades on pikaajaline põhjalik arutelu õigustatud.

1.4 Komitee on veendunud, et EL suudab anda olulise panuse, määratledes ühised eesmärgid ja vahendid ning aidates väiksema majandusliku ja tehnoloogilise potentsiaaliga liikmesriikidel saavutada seatud eesmärgid koos teiste liikmesriikidega. Keskonnahoidlikumate töökohtade loomine tuleks seada kesksele kohale kõigis ELi poliitikavaldkondades.

1.5 Struktuuri- ja ühtekuuluvusfondide kasutamine sellel eesmärgil – pärast seda, kui on määratletud tegelikud võimalused nende kasutamiseks ja ülekandmiseks – annab kindlasti oma panuse tohutu hulga vajaminevate vahendite hankimisel.

Selge poliitika selles küsimuses aitaks muuta keskkonnahoidlike töökohtade loomise väljavaated realistlikumateks. Järgmise finantsplaneerimise perioodi (2014–2020) puhul tuleb seda kiireloomulist vajadust arvesse võtta ning kohandada eri struktuurifondides saadaval olevaid vahendeid, kasutades terviklikku lähenemisviisi ning seades prioriteediks kavade tõhususe ja tulemuslikkuse.

1.6 Euroopa Sotsiaalfondil (ESF) on siinkohal oluline roll. Euroopa 2020. aasta strateegia ja selle eesmärgi – aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu – toetamiseks tuleb ESFi roll uuesti määratleda ja suunata fond suuremal määral praktilistele prioriteetidele, mis on kooskõlas uue strateegiaga. Käesoleva aasta juunis avaldas Euroopa Sotsiaalfondi komitee arvamuse ESFi tuleviku kohta, milles kinnitati vajadust kaasata ESF tööhõive suurendamisse ning mainiti selgesõnaliselt keskkonnahoidlike töökohti. Komitee ei pea vajalikuks ESFi kuuenda, keskkonnahoidlikele töökohtadele pühendatud samba loomist, vaid pigem vahendite eraldamist eelkõige kõikide meetmete jaoks, mis aitavad vähendada CO₂-jalajälge.

1.7 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond oleks kasulik vahend kutsealast ümberõpet toetavate programmide finantsvajaduste katmiseks, ehkki see tuleks muuta kättesaadavamaks. Praegu on see kättesaadav ainult vähemalt 500 töötajaga ettevõtetele ning seda miinimumi tuleks vähendada 50-le töötajale.

1.8 Komitee arvates on Euroopa tasandil tööhõive ja oskustega tegelevad sektorilised nõuandekogud suurepärane idee, mis väärib toetust. Nad „võiksid pakkuda olulist tuge valdkondlike muutuste haldamisel, eelkõige tööhõive ja nõutavate oskuste ... prognoosimisel ning oskuste ühitamisel pakkumise ja nõudlusega”. Sektorilised nõuandekogud peaksid põhinema mitmesuguste algatuste, nagu Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (EQF), Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi (ECTS), Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET), Euroopa

kvaliteeditagamise võrdlusraamistiku (EQARF) ja Europassi tulemustel ning aitama kaasa nende edasisele arengule ⁽¹⁾.

1.9 Euroopa suveräänse fondi loomine – mida haldab EIB, kes juba teeb suurepäraselt tööd energiatõhususe algatuste toetamisel, sh aitab rahastada linnapeade pakti raames käivitatud algatusi – võiks olla üks lahendusi praegu peaaegu lahenduseta probleemidele, mis on seotud suurte raskustega turgudel kapitali leidmisel.

1.10 Komitee arvates on keskkonnaalaseks ja sotsiaalseks jätkusuutlikkuseks vaja uut Marshalli plaani, et saavutada uus areng, mis ei mõjuta planeedi võimet oma entroopiataset (nn vananemise taset) võimalikult muutumatuks hoida. Erakorralises Euroopa plaanis peaks tegelikult väljenduma radikaalse ülemineku idee, millega tuleb viivitamatult tegeleda, et luua teistsugust majanduskasvu, mis austab keskkonda, on jätkusuutlik ja mis teeb edusamme kooskõlas lepingute eesmärkidega. See võiks anda ainet aruteludele, mis toimuvad SKP-st kaugemale minevate näitajate leidmiseks.

1.11 Äärmiselt oluline on teadvustada üldsusele vajadust jätkusuutliku majanduspoliitika järele, pakkudes täpset ja õigeaegset teavet. Hea näide toetusest avalikkuse teavitamisele on Life+ programm. Komitee kutsub üles laiendama seda programmi ka järgmises finantsraamistikus (aastateks 2014–2020).

1.12 Suurim ülesanne on kindlasti vanalt arengumudelilt uuele ülemineku haldamine, millesse tuleb kaasata riigiasutused ja sotsiaalpartnerid Euroopa, riiklikul ja kohalikul tasandil. Sotsiaaldialoog konföderatsioonide ja sektorite vahel peaks hõlmama eriprojekte, et prognoosida ülemineku mõju asjaomaste eri sektorite tootmissüsteemidele. Ettevõtted peavad pidama pidevat dialoogi sotsiaalpartneritega ning seadma selged eesmärgid vajalike oskuste, kvalifikatsiooni tõstmise ja arengute prognoosimise osas. Vaja on korralikku mõjuhindamise poliitikat energia ja kliimaplaanide hindamiseks seoses ELi ja liikmesriikide õigusaktidega.

1.13 Vähe süsinikdioksiidiheiteid tekitavate tegevuste arendamise poliitika annab palju uusi tööhõivevõimalusi, kuid teisest küljest võib see kaasa tuua paljude töökohtade kadumise üleminekuprotsessis. Seega tuleks varakult välja töötada piisav sissetulekutoetus ja kvalifikatsiooni tõstmise vahendid. Siinkohal on äärmiselt oluline sotsiaalpartnerite ja kohalike omavalitsuste roll.

Peale selle on vaja edendada teadus- ja arendustegevust, et näha, millises suunas tehniline areng liigub ja kus tekivad uued tööhõivevaldkonnad.

1.14 Eelarvepoliitika on järsult kärpinud stiimuleid ja rahastamist, põhjustades tööhõive vähenemist, nagu juhtus Hispaanias tuule- ja päikesenergia sektoris. Avalikud investeeringud ja õigusraamistik peavad jääma stabiilseks, nende muutused peavad olema prognoositavad ja võimalusel rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud, et võimaldada eraettevõtete stabiilne planeerimine.

1.15 Teadus- ja arendustegevus on jätkuvalt ELi kasvustrateegia olulised alustalad. Euroopa 2020. aasta programm arukaks, jätkusuutlikuks ja kaasavaks majanduskasvuks sisaldab taas eesmärgi investeerida vähemalt 10 % SKPst teadus- ja arendustegevusse.

1.16 Heitkogustega kauplemise süsteemist saadud tulust vähemalt 50 % tuleks investeerida energiatõhususe ja keskkonnasäästliku majanduse edendamisse. Vahendid tuleks palju heitkoguseid tekitavate ettevõtetele kanda üle ettevõtetele, kes aitavad heitkoguseid vähendada. Sektorite puhul, mis ei kuulu heitkogustega kauplemise süsteemi, nagu näiteks maantee- ja meretransport, tuleks võtta alternatiivseid meetmeid.

1.17 Keskkonnahoidlike töökohtade edendamine – komitee eelistab väljendusviisi „säästlikud töökohad säästlikuks majanduseks” – peab hõlmama kombinatsiooni piitsa ja prääniku meetmetest heitkogustega kauplemise süsteemi raames ning tagama vajalikud vahendid, lootmata liialt juba niigi tühjale riigikassale. Rahastamisvahendite küsimus on määrava tähtsusega ja nõuab, et kõik osalised mängiksid kaasa, sest ELi 2020. aasta strateegia ja abiprogrammid ei saa toimida, kui liikmesriikidel ei ole enam eelarvelist manööverdamisruumi. Ettevõtteid, mis kohustuvad looma kvaliteetsemaid töökohti ja tootma säästvamalt, tuleb julgustada ja toetada. Nad nõuavad selget, stabiilset õigusraamistikku, millel ideaaljuhul oleksid rahvusvaheliselt kokkulepitud eeskirjad. Kiire konsensuslik resolutsioon Euroopa patendiküsimuses oleks loomulikult samm õiges suunas.

1.18 Avalikud vahendid tuleks eeskätt suunata toetuseks neile, kes kaotavad oma töö nn mustade töökohtade sektoris – töökohad, mis toodavad palju kasvuhoonegaase ja saastet. Suur osa neist vahenditest tuleb eraldada asjaomasele elukestvalem kutseõppele.

⁽¹⁾ ELT C 347, 18.12.2010, lk 1

1.19 Komitee arvates oleks kasulik võtta kasutusele ESTÜ mudel, mida kasutati sama olulise – söelt toornaftale – ülemineku haldamiseks, võttes muidugi arvesse vahepeal toimunud arenguid. Seda mudelit iseloomustas sotsiaalpartnerite tihe kaasamine, mis peaks komitee arvates olema tulevases radikaalses üleminekus olulise tähtsusega, samuti nähti mudelis ette jätkusuutlikud abikavad.

1.20 Erilist rõhku tuleb panna naiste võrdsetele võimalustele nii hariduse ja koolituse valdkonnas kui ka töötasu ja kvalifikatsioonitaseme osas. Eelkõige tuleks ellu viia ideed keskkonnahoidliku majanduse valdkonna baasharidusest ja hariduse muutmiseks keskkonnahoidlikumaks. Sotsiaaldialogist peab saama keskkonnahoidliku majanduse teemalise elukestva õppe jaoks suunav vahend.

1.21 Näiteks taastuvenergia valdkonnas töötab administratsioonis enam-vähem ühepalju naisi ja mehi, kuid spetsialistioskusi ning tehnilist seadistamist ja haldamist nõudvate töökohtade puhul väheneb naiste osakaal järsult.

1.22 Komitee on ühes varasemas arvamuses rõhutanud hariduse ja koolituste rolli madalate CO₂ heitkogustega ühiskonnas. Sellel eesmärgil on komitee allkirjastanud koostöölepingu Carlo Collodi fondiga Itaalias seoses Pinocchio projektiga, et kasutada puunukku sümbolina ELi energia- ja keskkonnateemalistes koolituskampaaniates ⁽²⁾.

1.23 Nimetatud koolitusi peavad pakkuma koolid ja avalikud tööturatalitused.

1.24 Vajaminevate oskuste ja pakutavate koolituste vahelist lõhet tuleb vähendada, luues kõigi asjaomaste vahel tihedamad sidemed. Vaja on pidevalt tegutsevaid, laiaulatuslikke konsultatsiooninõukogusid, mis toovad kokku sotsiaalpartnerite kutseõppeksperdid, tööturuteenuste eest vastutavad riigiasutused ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste esindajad, kes peavad tegema koostööd, et teha piisavalt varakult kindlaks, milliseid oskusi ja koolitusi on vaja.

1.25 Oskuste sertifitseerimise Euroopa süsteem innustaks noori veelgi enam tegelema säästvate tegevustega, sillutades teed Euroopa tööturule ja kasutades õigust vabale liikumisele, mille näol on tegemist hea näitega õigusest, mida haridus- ja koolitusüsteemide ebapiisavuse ja ebaühtluse tõttu tegelikult ei tagata. Oskusi, pädevusi ja elukutseid käsitleva Euroopa taksonoomia (ESCO) projekt on oluline vahend nõudluse ja pakku-mise ühitamisel, eriti nn uute töökohtade puhul. Samuti oleks kasulik kaasata EURESe võrgustik (Euroopa-sisene liikuvus).

1.26 Ettevõtted ja ametiühingud vastutavad koolitustegevuse suunamise ning pideva koostöö eest parimate tulemuste saavutamiseks. Paljudes Euroopa riikides on see koostöö võtnud institutsioonilise vormi kahepoolsete asutuste või pidevat koostööd tegevate eraldi kutseõppeasutuste näol. Neid algatusi tuleks levi-tada eriprogrammi abil Euroopa 2020. aasta strateegia raames, mille kolmest prioriteedist üks on teadmised.

1.27 Sotsiaaldialog ja kodanikuühiskonna dialoog on olulised. Ühtegi sellist radikaalset programmi ei saa rakendada ilma kodanikuühiskonda kaasamata. Sotsiaalpartnerid saavad võtta ülesandeks kõikide töökohtade muutmise keskkonnahoidlikuks. Energiatõhususe ja -säästmise eesmärgid saab lisada kokkulepetesse, mille üle sotsiaalpartnerid läbirääkimisi peavad, et jaotada osa tegelikest säästudest kollektiivsete boonuste vormis. Selle kohta on juba mitmeid näiteid Ühendkuningriigi ja mujaltki.

1.28 Selged eesmärgid, laiemale levitav teave, kaasnev sotsiaalne ja poliitiline ühtekuuluvus ning üksmeel kasutatavate vahendite osas peavad suunama kogu ühiskonna säästva majanduse poole. ELil on äärmiselt oluline roll nii õigustiku – kliimapaketi tegelikkuses sellisena toimunud – kui ka eelkõige riiklikul ja kohalikul tasandil rakendatava sidusa dialoogi- ja arutelumeetodi toetamisel. Vajadus tugeva ühise energia- ja keskkonnapoliitika järele muutub üha põletavamaks. Komitee on juba väljendanud toetust nn Euroopa avalikule energiateenusele ⁽³⁾. Arvestades sellega seotud suuri raskusi, on kõigepealt vaja süsteemi liikmesriikide tihedamaks koostööks energia valdkonnas. Võib-olla tuleks alustada võrgustike loomisega ja arukate energiavõrkude järk-järgulise kasutuselevõttuga, mis saab energiajaotuse haldamise küsimuses palju aidata. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Itaalia riiklik majandus- ja töönõukogu (CNEL) ning Prantsusmaa ja Hispaania majandus- ja sotsiaalnõukogud koostavad selles küsimuses ühisettepanekut. Taastuvenergia suurema kasutamise jaoks on lisaks võrkude väljaehitamisele vaja eelkõige lahendada salvestamise küsimus.

1.29 Üldsust tuleb veenda, et nad võivad palju sellest ettepanekust, mis nõuab energia ja vahendite rakendamist, mis on sama erakordsed nagu praegune aeg, milles me elame; samuti nõuab see järkjärgulist liikumist praeguste tarbija- ja arengumudelite juurest teiste, tagasihoidlikumate mudelite juurde, mis on keskkonnasäästlikumad ja inimsõbralikumad.

1.30 Üldsuse ja ühenduste teavitamisel ja kaasamisel on siinkohal võtmeroll. Selgete ja läbipaistvate eesmärkide korral võib korrekne teavitamine anda märkimisväärseid tulemusi.

⁽²⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 15–19.

⁽³⁾ ELT C, 175, 28.7.2009, lk 43, ja ELT C, 128, 18.5.2010, lk. 65-68, ELT C 306, 16.12.2009, lk. 51-55.

1.31 Kohandamismeetmed peavad olema suunatud nii ettevõtetele ja riigiasutustele kui ka üksikisikutele, töövõtjatele ja juhtidele. Me peame vähemate vahenditega saavutama rohkem. Energia osas tähendab see energiantensiivsuse (energiaühik SKP ühiku kohta) vähendamist ja EROEI (toodetud energia ja tootmiseks kasutatud energia suhte) suurendamist.

1.32 Eelkõige piirkondlikel äriühendustel on võtmeroll, kuna nemad saavad levitada teavet ja säästvat ettevõtluskultuuri. Jätkusuutlike ja integreeritud energiapiirkondade loomine, kus saab arendada olulist koosmõju, nt koostootmist, nõuab kodanikuühiskonna poolset kooskõlastamist ja abi nii ettevõtete kui ka riigiasutuste jaoks.

1.33 Asjakohane näide on geotermiline energia. Rootsisis tegi geotermilise energia arengu ja seda hõlbustava korra võimalikuks ärimaailma otsustav panus ja riigiasutuste arukas otsus toetada soojuspumpade laialdast kasutamist. Itaalias Lombardias on sarnane olukord, kus õigusaktides julgustatakse ettevõtteid kasutama suletud süsteeme, mis ei ole keskkonnale kahjulikud ja tagavad väga kõrge EROEI.

1.34 Põllumajandussektori roll keskkonnahoidlike töökohade arendamisel on võtmetähtsusega. Kohalik energiatootmine, biomassi kasutamine ning biotsiidide ja pestitsiidide vähendamine on sektori peamised väljakutsed.

1.35 Stabiilne õigusraamistik, kodanikuühiskonna laiaulatuslik kaasatus, kapitali ja intellektuaalsete ressursside ulatuslik rakendamine, teadus- ja arendustegevuse toetamine, selged ülemineku, hariduse ja koolituse toetamise kavade vähese süsinikdioksiidheitega ühiskonna loomiseks, toetus keskkonnahoidliku liikuvuse poliitikale nii linnades kui ka väljaspool linnu, säästva majanduse ulatusliku kava rakendamine piisava toetusena Euroopa fondidest, uut tüüpi majanduskasvuks vajalike tingimuste loomine – need on säästva majanduse ja Euroopa Ülemkogu poolt juba 2007. aasta märtsis sõnastatud hea töö euroopalikele kriteeriumitele vastavate keskkonnahoidlike töökohade toetamisele ja edendamisele suunatud Euroopa algatuse põhisambad.

2. Sissejuhatus

2.1 Eesistujariik Belgia palus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada arvamuse kasuliku tööhõivepoliitika kohta, et hõlbustada liikumist vähese süsinikdioksiidheitega majanduse poole, kuna see teema on eesistujariigi üks prioriteete.

2.2 Komitee on võtnud vastu omaalgatusliku arvamuse sarnasel teemal „Keskkonnahoidlike töökohade edendamine ELi kliima- ja energiapaketi jaoks“⁽⁴⁾. Käesolev aramus täiendab eelmist arvamust ja selles esitatakse täiendavaid üksikasju.

2.3 Üldsus on mõistnud, et praegu on hädavajalik viia meie arengumudelid läbi suured muutused.

2.4 Selleks, et vastata praegustele väljakutsetele, nagu

— energiatõhususe kavade,

— kliimamuutused,

— olemasolevate süsivesinike pidev vähenemine,

— vajadus suurendada energiasõltumatust,

— vajadus järk-järgult asendada vananenud, saastavad elektri- jaamad,

— sotsiaalne, majanduslik ja keskkonnasäästlikkus,

on vaja koostada pikaajaline strateegiline kava, kus käsitletakse kõiki selle radikaalse üleminekuga seotud küsimusi.

2.5 Neil poliitikameetmetel on tööturule märkimisväärne mõju. Kõige rohkem mõjutavad need ehitus-, transpordi- ja energiasektorit ning võrgustikke üldiselt, mis peavad oma praegusi tootmismudeleid radikaalselt muutma.

2.6 Muutused põhjustavad tõsiseid probleeme kohanemise, ümberõppe ning tööalase ja geograafilise liikuvuse valdkonnas, eelkõige neis riikides, mis sõltuvad rohkem suure süsinikdioksiidheitega energiaallikatest (nt toornafta, süsi), kus asuvad palju energiat tarbivad tööstused (nt tsemenditööstus, alumiiniumitööstus), kus jätkusuutlike hindadega energia kättesaadavus on peamine tegur olemasoleva tehase majanduslikul püsijäämises.

2.7 Eeldatavasti on 2030. aastaks ELis loodud rohkem kui miljon töökohata, kuid prognoose tuleb ajakohastada, võttes arvesse majanduse elavdamist takistava riigieelarve puudujäägi stabiliseerimisele suunatud poliitikameetmete negatiivset mõju majanduskasvule. Siiani on eelkõige energiavaldkonna keskkonnahoidlike töökohade arengut toetatud poliitikaga, mis edendab taastuvenergiat, eelkõige päikese-, soojus- ja tuuleenergiat, ning maanteetranspordi sektoris on saanud sellest kasu hübriidsõidukid, samuti elektri ja gaasi jõul liikuvad sõidukid.

⁽⁴⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 14. juuli 2010. aasta arvamust teemal „Keskkonnahoidlike töökohade edendamine ELi kliima- ja energiapaketi jaoks“, raportöör: Edgardo Maria Iozia), vastu võetud täiskogu 14.–15. juuli 2010. aasta istungjärgul.

2.8 Stiimulid nii uute hoonete ehitamiseks kui ka olemasolevate renoveerimiseks on etendanud väga olulist rolli säästva tööstuse arendamisel, millel on nüüd selge ettekujutus nii oma tulevastest ülesannetest kui ka töövõimalustest, mida pakuvad riigi ja eraomandis olevate hoonete renoveerimine ning riigi omandis olevate haldus- ja teenindusotstarbeliste ehitiste, kontoriruumide ja tööstusrajatiste energiatõhususe suurendamine renoveerimisel.

2.9 Vaja on püüelda uue konkurentsivõime vormi poole ja seda tuleb soodustada. Uuenduslikud, keskkonnahoidlikud tooted, puhtamad tootmisprotsessid ja mõõdukam tarbimine on tee uude arengu ja progressi ajajärku. Euroopa soovib ikka veel olla nullilähedase heitega majanduse poole liikumisel esirinnas. Selleks peab ta aitama tööstusel säilitada konkurentsivõimet, keskendudes eriti VKEdele, kuna just neid ohustab turuosa kaotamine kõige rohkem. Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” tuleb ellu viia, eriti innovatsiooni valdkonnas.

2.10 Esmajoones tuleks tähelepanu pöörata ettevõtete ja töötajate vajadustele ja nõudmistele (altpoolt lähtuv lähenemisi viis). Ettekirjutava (ülaltpoolt lähtuva lähenemisi viisi) poliitika kavandamise asemel peaks Euroopa Komisjon eelnimetatud rohkem arvesse võtma ning suunama ELi strateegiaid nende nõudmiste suunas. Üldine eesmärk peaks olema selliste tingimuste loomine, mis soodustaksid uut tüüpi jätkusuutlikku majanduskasvu, mis austab keskkonda, kuid pakub samas rohkelt töökohti ja võimalusi edusammudeks.

2.11 Kolmandate riikidega, nagu Hiina, India ja Brasiilia, tuleks kahepoolsete ja mitmepoolsete suhete raames luua teabe- ja vahetusprogrammid (juba kasutatavate või kasutusse võetavate) parimate tavade kohta.

3. Säästev majandus, keskkonnahoidlike töökohtade edendamise

3.1 Kui Euroopa soovib ka edaspidi rahvusvahelisel majandusareenil figureerida, peab ta jääma taastuvenergia arendamisel juhtivale kohale, ehkki talle esitab juba väljakutse Aasia järsk majanduskasv, eelkõige Hiinas ja Taiwanis. USA uus valitsus soovib seda lõhet kaotada ning tugevdada oma tohutut potentsiaali teha suuri investeeringuid energiasektorisse. Hiljutised sündmused Mehhiko lähel, kus naftaplatvormil Deepwater Horizon toimus looduskatastroof – iroonilisel kombel juhtus see just Maa päeval (Earth Day) –, avaldavad survet langetada kiiresti otsus minna üle säästvale majandusele.

3.2 Kliima- ja keskkonnapoliitika meetmete väljakutsetele vastamiseks on hädasti vaja kutseoskusi. Need poliitikameetmed võivad puudutada kõiki sektoreid ja tegevusvaldkondi. Kavandamiseks, kooskõlastamiseks, prioriteetide määramiseks ja vaja-

like rahastajate leidmiseks on vaja palju tööd teha. Eelkõige on vaja siiski head poliitikat, millele lisanduvad head tehnilised oskused ning heatasemelised inimressursid.

3.3 Tööturg peab selle üleminekuga seotud väljakutsetega tegelema ning leidma samal ajal uued töökohad iganenud sektorites töötavatele inimestele ja pakkuma koolitust uute vajalike kutseoskuste alal.

3.4 Riiklikud tööhõiveteenuste pakkujad peavad pingutama, et sadu tuhandeid töötajaid puudutava üleminekuga toime tulla. Vaja on kvaliteetseid kutseõppeprogramme, mis tagavad naistele ja meestele võrdsed võimalused. Avalikud teenused etendavad olulist rolli edukate koolituste, võrdsete võimaluste austamise ja esmase töökohta leidmise tagamisel.

3.5 Eraettevõtted peavad samamoodi andma endast kõik tehnoloogilise hüppe toetamiseks, mis on vajalik selleks, et liikuda majandusest, mille peamine energiaallikas on süsivesinikud, väikese süsinikdioksiidiheitega, säästva majanduse poole.

3.6 Eriti just VKEd vajavad abi ja toetust. Pankade headest otsustest hoolimata on laenu üha raskem ja kulukam saada ning kapitalituru olukord ei ennusta lähitulevikuks kindlasti rohkeid laenusamamisvõimalusi.

3.7 Keskkonnahoidlikus majanduses loodavad töökohad peavad juba määratluse kohaselt olema kvaliteetsed ja piisavalt tasustatud. Kuidas me saame seda tagada? See saab toimuda ainult sotsiaalpartnerite ja riigiasutuste vahelise pideva, jätkuva dialoogi abil. Näiteks saab maksustamine aidata säilitada tasakaalu süsteemis, mis seisab silmitsi tiheda konkurentsiga nende ettevõtete poolt, kes kontrollivad praegusi energiaallikaid ning kes ei soovi kaotada turgu ega kasumit.

3.8 Ülemineku kogumaksumuse lisamine lõpphindadele on mõeldamatu, nagu ka kogukulude tasumise jätmine maksu maksjale. Vähemalt selles sektoris on vaja ühtlustada maksustamist liikmesriikides. Praegune eurokriis tõendab taas, et makse ja maksusüsteeme on vaja rohkem ühtlustada.

4. Euroopa Liidu roll: struktuurifondid

4.1 Tööhõive peadirektoraat on andnud mõned huvitavad hinnangud vastusena komitee esitatud küsimustele. Kokkuvõtte nendest esitatakse allpool.

4.2 Struktuurifondide üldmääruse artiklis 3 sätestatakse säästev areng ühena ühenduse prioriteetidest ning kutsutakse liikmesriike üles kaasama see oma programmidesse meetmete abil, mille eesmärk on suurendada majanduskasvu, konkurentsivõimet, tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust ning kaitsta ja parandada keskkonda.

4.3 Euroopa Sotsiaalfondi käsitleva määruse artiklis 3 sätestatakse, et fond peab võtma meetmeid töötajate, ettevõtete ja ettevõtjate kohanemisvõime suurendamiseks, eelkõige edendades kvalifikatsiooni ja pädevuste arengut ja keskkonnahoidlike tehnoloogiate levitamist.

4.4 Ei ole võimalik määratleda ESFi arvukate meetmete hulka, mis hõlmavad keskkonnahoidlike töökohti ja pädevuste arengut, kuna nad ei ole prioriteet ega ka ESFi määruse artikli 2 kohaselt kulukategooria. Meenutades, et keskkonnahoidlike töökohtade määratlus on äärmiselt lai (kõiki töökohti saab muuta keskkonnahoidlikumaks), leiab komitee, et keskkonnahoidlike töökohtade jaoks ei ole vaja luua eraldi kuuendat kategooriat. Selle asemel palub komitee komisjonil laiendada suuniseid ümberõppe- ja kohanemisprogrammidele.

4.5 Keeruline on kujutleda olemasolevate rakenduskavade muutmist praegusel finantsplaneerimise perioodil selleks, et tagada ELi fondide abil omamoodi ELi Marshalli plaan. Siiski võiks kavandada erimeetmeid järgmiseks planeerimisperioodiks, mis võiks Euroopa 2020. aasta strateegia raames juhtida erinevaid struktuurifonde sobivas suunas (Euroopa Regionaalarengu Fond ja ühtekuuluvusfond infrastruktuuri ja eluasemete jaoks, ESF kutseõppe- ja ümberõppe-programmide toetamiseks).

4.6 Järgmisel finantsplaneerimise perioodil (2014–2020) võiks töökohtade keskkonnahoidlikuks muutmist määratleda eri prioriteedina ESFi strateegiate raames lisaks säästva arengu horisontaalsele põhimõttele, lihtsustades sel viisil asjaomaste projektide konkreetsemat edendamist ja nende rakendamise tähelepanelikumat jälgimist. See ei ole tingimata kõige tõhusam variant. Komitee arvates peaksid kõik meetmed, mis on kavandatud vähendama keskkonnamõju ja CO₂-jalajälge, saama ulatuslikku toetust. Kogu tootmistevõime ning kõik avalikud ja erateenused peavad andma oma panuse süsinikdioksiidiheite vähendamise ja inimtegevusest tingitud saaste viimisesse säästlikumale tasemele.

4.7 Komisjon on aktiivselt kaasatud teadus- ja arendustegevusse kooskõlas ELi võetud kohustustega. Tööhõive peadirektoraaat käivitas hiljuti uuringu ESFi rahastatavaid, pädevusi ja töökohtade keskkonnahoidlikuks muutmist puudutavaid projekte haldavate ametiasutuste kohta, millega koos korraldatakse uuring ESFi ja säästva arengu kohta. Dokumente levitatakse ja arutatakse ESFi komitee sisesealt. Komitee loodab, et need avalikustatakse ning koondatakse komisjoni ajutisse teatisesse, kus tulevad vaatluse alla eri võimalused seoses keskkonnahoidlike töökohtade edendamisega, et teha ettevalmistusi sellelaadsete otsusteks järgmisel finantsplaneerimise perioodil.

5. Mustad töökohad ja keskkonnahoidlikud töökohad

5.1 Üleminekuga seoses kaovad ka paljud töökohad. ELi uus sotsiaalne turumajandus ei saa hooletusse jätta töötajaid, keda see puudutab. Vaja on mitmesuguseid algatusi, nagu ümberõppe korraldamine, sissetulekutoetuse meetmed ja vahendid geograafilise liikuvuse toetamiseks. Euroopa tasandi sotsiaaldialoog riikliku ja piirkondliku tasandi ühenduste ja sektorite vahel peab keskendumata tulevaste muutuste suunamisele kaasava arengumudeli poole.

5.2 Tööstussuhete jaoks on vaja koostööl põhinevat osalusmudelit, mis peab seadma kõrged konsensuslikud eesmärgid tugevdada majandussüsteemi ning suurendada selle sotsiaalset ja keskkonnaalast tõhusust.

5.3 Lisaks uutele töökohtadele tuleb vanu töökohti põhjalikult muuta ja teha need veidi keskkonnahoidlikumaks, teisisõnu säästvaks. Energiatehnikate programmid tuleb sisse viia kõigis ettevõtetes ja töökohtades, nii riiklikus kui ka erasektoris. Uus teadlikkus vajadusest tagasihoidlikuma tarbimise järele vabastab ressursid, mida saab seejärel kasutada muuks otstarbeks. Ametiühingute kokkulepped mõõdetavate eesmärkide kohta ning tulude jaotamise kohta ettevõtete ja töötajate vahel võiksid olla kasulikud teadlikkuse tõstmiseks energia säästmise tähtsusest.

6. Liikuvus linnades ja väljaspool linnu

6.1 Süsinikdioksiidiheite vähendamise poliitika raames tuleks prioriseerida ühistransporti – tramme, busse, metrood ja rongiühendusi transpordiks väljaspool linnu. Kui inimesi saab veenda autode kasutamisest loobuma, eelkõige suurlinnades ja linnades, tekib ühistranspordi sektoris rohkem töökohti, mida tuleb muuta üha keskkonnahoidlikumaks. Elektribussid ning keskkonnahoidlikul vesinikul või väikeste heitkogustega süsivesinikel, nagu näiteks metaanil, sõitvad bussid on Euroopa pealinnades juba kasutusel. Ametiasutused on kohustatud eelistama riigihangetes just neid transpordivahendeid, edendades seeläbi keskkonnahoidliku transpordi levikut.

6.2 Liikuvuse koordineerijatega tehtud katsed ettevõtetes on mõnel juhul andnud märkimisväärseid tulemusi – neid tavasid tuleks levitada ja jätkuvalt tõhustada. Innustada tuleks ka nn keskkonnakoordineerija rolli, kelle ülesandeks on vähendada ettevõtte keskkonnamõju ja heitkoguseid nii tootmistsükli raames kui ka kontorites, toodetud kaupade transpordil ning töötlemata või osaliselt töödeldud materjalide hankimisel, valides võimalusel kohaliku tasandi lahendused.

6.3 Samuti võib Euroopa Komisjoni esitatud uus digitaalarengu tegevuskava aidata märkimisväärselt kaasa keskkonnahoidlikule kasvule, keskkonnahoidlikule majandusele ja töökohade keskkonnahoidlikuks muutmisele. Paljudel juhtudel muudaks töökohad keskkonnahoidlikumaks kaugtöö, mis vähendab märkimisväärselt tööle ja töölt koju sõitmiseks kulutatud energiat. Euroopa sotsiaalpartnerid sõlmisid kaua aega tagasi selleteemalise raamlepingu. Komisjon peaks kaugtööd ja selle levikut edendavaid algatusi tõhusalt toetama. Teavituskampaaniad, konverentsid ning uuringud arendavate tegevuste ja heade tavade kohta tuleks lisada heitkoguste vähendamise meetmete hulka. Kui kaasaegne tehnoloogia peaks viima selleni, et suurt osa ametialasest tegevusest viiakse läbi töötajate kodus, keskendudes töö

kvantiteedi asemel töö kvaliteedile, siis tuleks uurida ka nende inimeste töö eritingimusi.

7. Kodanikuühiskond ja keskkonnahoidlike töökohtade edendamine

7.1 Kodanikuühiskonnal on kahtlemata äärmiselt oluline roll edukal reageerimisel meie ees seisvale väljakutsele. Komitee on kindlalt veendunud, et kui riigiasutused – alates Euroopa Liidu tasandist – ei tee kõik neist oleneva kaasamiseks sotsiaalpartnerid, andmaks neile aktiivse ja proaktiivse rolli, kaasamiseks nad algatustesse ja projektidesse ning toetamaks neid säästva majanduse edendamise korraldamisel, ei vasta tulemused ootustele ning Euroopa laseb lõplikult käest võimaluse minna arenguga kaasa.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku olukord ja probleemid” (ettevalmistav arvamus)

(2011/C 48/05)

Raportöör: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

20. jaanuaril 2010 otsustas ELi tulevane eesistujariik Hispaania vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku olukord ja probleemid” (ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsoon võttis arvamuse vastu 31. augustil.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungiärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 118, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on ELi kõrged standardid sotsiaalsete tingimuste, tervisekaitse, toiduohutuse, keskkonna, õigusloome, meresõiduohutuse, hea valitsemistava ja järelevalve valdkonnas suurepärane näide ressurside arukast ja jätkusuutlikust kasutamisest.

1.2 Eelnimetatud standardite rakendamine tõstab aga oluliselt toodete hindu, raskendades konkurentsi toodetega riikidest, kus neis valdkondades nii ranged nõuded ei kehti. Euroopa Liit peaks seega jätkuvalt propageerima kõigi kõnealuste standardite kohaldamist ka teiste laevastike puhul kogu maailmas: eesmärk on karmistada nõudeid ning võtta aluseks Euroopa standardid.

1.3 Komitee peab ELi troopilise tuuni sektori jaoks kõige raskemaks katsumuseks püsijäämist ebaõiglases konkurentsis kolmandate riikide laevastikega ja ELi enda loodud ranget õigusraamistikku.

1.4 Euroopa ülesanne rahvusvahelisel tasandil ongi kujundada õiguskeskkond, mis soodustab vaba, kuid ausat konkurentsi. Hädavajalik on kujundada terviklik ja igati ühtne Euroopa poliitika, mis võimaldab ELil säilitada troopilise tuuni püügi sektori konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse kolmes aspektis – majandus, sotsiaalsed tingimused ja keskkond –, nagu on määratletud Rio de Janeiro 1992. aasta bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis.

1.5 Piraatluse osas palub komitee liikmesriikidel ja nõukogul muuta India ookeanis läbiviidava piraatlusevastase operatsiooni Atalanta tingimusi nii, et selle raames pakutaks kaitset ka tuunipüügilaevastikule.

1.6 Komitee arvates on kalanduskokkulepete säilitamine ELi troopilise tuuni püügi laevastiku tegevuse püsijäämiseks otsustava tähtsusega. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles laiendama tuunipüügikokkulepete võrgustikku vastavalt Euroopa laevastiku vajadustele ning kaaluma kiiremas korras võimalust kehtestada erand kalanduskokkulepetes ette nähtud kalastamise ainuõiguse klauslist, et ka Euroopa tuunipüügilaevastik saaks taotleda eralitsentse, kui teadaolevate teadusandmete põhjal kalavarud seda vähegi võimaldavad.

1.7 ELi juhiroll piirkondlikes kalandusorganisatsioonides eesmärgiga edendada vastutustundlikku ja jätkusuutlikku kalandust on äärmiselt oluline, et saavutada kalavarude asjakohane haldamine kogu maailmas. Komitee arvates tuleks suurendada Euroopa pingutusi selles valdkonnas.

1.8 Euroopa tööstuse püsijäämiseks ja kolmandatesse riikidesse tehtavate investeeringute alalhoidmiseks on eriti oluline säilitada ühise põllumajanduspoliitika soodussüsteem ja üldine soodustuste süsteem (GSP+) moonutamata kujul, hoides ära selliseid juhtumeid, nagu erandi tegemine hiljuti Paapua Uus-Guineale ja Fidžile, mis lööb paigast tuunikalaturu tasakaalu. Mõeldes võimalikele eelseisvatele häiretele Euroopa tuunisektoris, peab komitee vajalikuks kaaluda järelevalve- ja kaitsemeetmete võtmist, mis on ette nähtud Euroopa Ühenduse ja Vaikse Ookeani piirkonna riikide majanduspartnerluse vahelepingus.

1.9 Töödeldud tuuni puhul ühenduse tollitariifide säilitamine on Euroopa tööstuse konkurentsivõime püsimiseks hädavajalik. Komitee arvates tuleks püüda tagada võimalikult tugevad kaitsemehhanismid nii Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames kui ka kaubanduslääbirääkimistel kolmandate riikidega.

1.10 Kogu eelöeldud arvestades peab komitee vajalikuks, et ELi institutsioonid kaitseksid ühenduse eelistamise põhimõtet. Samuti leiab komitee, et Euroopa tuunipüügilaevastikule makstav hüvitis töötleva tööstuse jaoks troopilise tuuni püüdmise eest tuleb kehtestada selle algsel tasemel, milleks on 93 % ELi võrdlushinnast. Nimelt on hüvitis viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud ja langenud 87 %-le tootmiskuludest.

2. Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku praegune olukord

2.1 Euroopas, täpsemalt Hispaanias ja Prantsusmaal, alustati tuunipüüki 20. sajandi keskel, et rahuldada siseturgu varustava konservitööstuse kasvavat nõudlust. Algselt seisnes see peamiselt pikkuim-tuuni (*Thunnus alalunga*) püügis rannikuvetes. Aja möödudes ja tehnika arenedes laiendati püügi alasid lõuna poole, et püüda troopilise tuuni liike: kulduim-tuuni (*Thunnus albacares*), võottuuni (*Katsuwonus pelamis*) ja vähemal määral ka suursilm-tuuni (*Thunnus obesus*). Nende püüki alustati Prantsusmaa, Hispaania ja Portugali lähedastes vetes. Hiljem, 1960ndail ja 1970ndail aastail liiguti Aafrika läänerranniku poole, 1980ndail ja 1990ndail India ookeanile ja Vaikse ookeani idaossa ning 21. sajandi alguses Vaikse ookeani lääneossa.

2.2 ELi tuunipüügilaevastikku iseloomustab troopilise tuuni pelaagiline ja selektiivne püük. Sihikule võetakse suured tuuniparved, mis on koondunud kolme suurema ookeani troopikavöötmesse. Tuuni püütakse avamerel või kolmandate riikide majandusvööndites.

2.3 Oma toiteväärtuse poolest väga hinnatud tuun kuulub paljude maailma riikide põhitoiduainete hulka. Tuunikaubandus on väga ulatuslik ja oluline sissetulekuallikas tuuni püügi, töötlemise ja turustamise tegevate riikide jaoks.

2.4 Need on peamised põhjused, miks tuunipüük on teatud riikides majanduse seisukohast äärmiselt tähtis. Praegu püütakse eri püügimeetoditega kogu maailmas kokku üle nelja miljoni tonni troopilist tuuni, millest umbes kaks tonni seinnootadega. Üldiselt püütakse eelnimetatud liike mõistlikult, jälgides piirkondlike kalandusorganisatsioonide poolt iga ookeani jaoks koostatud kalapüügi haldamise programme.

2.5 ELi tuunipüügilaevastik koosneb 54st külmutusseadmetega tuunipüügiseinerist (34 Hispaanial ja 20 Prantsusmaal), mille aastane väljapüük on ligi 400 000 tonni, mis moodustab peaaegu 10 % kogu maailma väljapüügist.

2.6 Enamik neist seilab rahvusvahelistes vetes ning lähtub ELi ja kolmandate riikide vahelisest 13 kalanduskokkuleppest (kuus Atlandi ookeani, neli India ookeani ja kolm Vaikse ookeani kohta).

2.7 Maailmas on ligi 30 riiki, kellel on troopilise tuuni püügiks kokku 580 laeva, mille kogutonnaaz on 650 000 (1). ELi seinerid moodustavad oma 97 500 kogutonnaaziga 9 % maailma tuunipüügilaevadest ja 15 % maailma tuunipüügivõimsusest.

2.8 Suurim troopilise tuuni püügi piirkond on Vaikne ookean, kus püütakse 67 % maailma tuunisaagist, sellele järgnevad India ookean (22 %) ja Atlandi ookean (11 %).

2.9 Troopilise tuuni püüki haldab neli spetsiaalset piirkondlikku kalandusorganisatsiooni.

2.9.1 ICCAT (Rahvusvaheline Atlandi Tuunikala Kaitse Komisjon), kelle halduspiirkond on Atlandi ookean ja sellega piirnevad mered, näiteks Vahemeri. See asutati 1969. aastal.

2.9.2 IOTC (India Ookeani Tuunikomisjon), kelle halduspiirkond on India ookean. Asutatud 1997. aastal.

2.9.3 IATTC (Ameerika Troopikatuunide Komisjon), kelle halduspiirkond on Vaikne ookean (Põhja- ja Lõuna-Ameerika mandri piirkond). Asutatud 1949. aastal.

2.9.4 WCPFC (Vaikse ookeani lääne- ja keskosa tuunikomisjon), kelle halduspiirkond on Vaikse ookeani lääne- ja keskosa (Okeania ja Aasia piirkond). Loodud 2004. aastal.

2.10 ELi tuunipüügilaevastiku suhtes teostatakse mitmeid halduskontrolle, mida korraldavad riikide eri ministriumid ja Euroopa Komisjoni peadirektoraadid. Selleks, et laeval lubataks sõita ja oma saaki turustada mõne ELi liikmesriigi lipu all, peab see vastama teatud haldusnõuetele, mille alusel antakse sertifikaat tonnaazi, laevakere, tehnika, külmutusseadmete, meeskonna, merekõlblikkuse, päästevarustuse, tööohutuse ja töötervishoiu, tervisekaitse nõuete, eripüügilubade, muus kui päritoluriigis tegutsemiseks antavate püügilubade, satelliitseire, pardal viibivate inspektorite, pardal asuva elektroonilise püügipäeviku, müükide järelevalve jne kohta. Eelnimetatud sertifikaatide, lubade ja litsentside kehtivuse pikendamiseks on vaja lisaks igapäevasele haldustegevusele teostada iga-aastaseid uuendustöid ja korrapäraselt läbivaatamist – mitte ühegi teise laevastiku suhtes maailmas ei kehti sedavõrd ranged tingimused. Sellised nõuded suurendavad märkimisväärselt ka Euroopa laevastiku ülalpidamiskulusid.

(1) Ingl. *Gross Tonnage*: laeva maht või tonnaaz.

2.11 Erinevalt kolmandatest riikidest kehtivad ELi tuunipüügilaevastiku suhtes veel ühise kalanduspoliitika tingimused. Ühine kalanduspoliitika tugineb vastutustundliku kalapüügi põhimõtetele, piirkondlike kalandusorganisatsioonide soovitusetele ning hügieeni-, meresõidu-, ohutus- ja keskkonnastandardite ning töötajate sotsiaalkaitsenormide täitmisele. Nende järgimine tekitab Euroopa laevaomanikele suuri kulusid ja vähendab nende konkurentsivõimet võrreldes riikidega, kus sellised nõuded ei kehti või ei ole nii ranged.

2.12 Viimastel aastatel on Euroopa laevastikule probleeme põhjustanud ka India ookeanil leviv piraatlus. Selline olukord tekitab oma legitiimset tööd tegevates laevameeskondades hirmu ja ebakindlust, ent samuti vähendab see saaki ja suurendab tegevuskulusid, kuna pardal on vaja hoida ka turvameeskonda.

2.13 Troopilise tuuni toodangust läheb enamik konservitööstusele, mida peetakse maailma töötleva kalatööstuse juhtivaks haruks. Euroopa on selle tööstusharu jaoks suurim turg, kus tarbitakse aastas 800 000 tonni troopilist tuuni, millest üle poole tuuakse sisse kolmandatest riikidest.

3. ELi troopilise tuuni püügi laevastiku areng

3.1 ELi troopilise tuuni püügi laevastiku areng on viimasel 50 aastal olnud sarnane Euroopa töötleva tuunitööstuse arenguga.

3.2 Tuun oli esimene kalatoode, mis vabastati töötleva tööstuse kaitsmiseks täielikult ühenduse tollitariifidest. Tollane Euroopa Majandusühendus kehtestas hüvitise, et kompenseerida laevaomanikule erinevus müügihinna ja igal aastal määratavast võrdlushinnast arvatava 93 % vahel. Kuna eelnimetatud määra vähendati 87 %-ni, ei ole viimastel aastatel Euroopa laevaomanikele enam hüvitist makstud ja nii on see meede muutunud täiesti ebatõhusaks.

3.3 Euroopa laevastik ja konservitööstus on palju aastaid soodustanud ELi kaubanduspoliitika raames kolmandate riikide majandusarengut. Nii on Yaoundé, Lomé ja Cotonou lepingud edendanud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide ning ELi riikide vahelist kaubandust soodustava stabiilse raamistiku kujunemist. Samuti on GSP+ ergutanud ELi ning selle Kesk-Ameerika ja Andide Ühenduse kaubanduspartnerite vahelist kaubandust.

3.4 Majanduspartnerluse lepingute kohaselt on AKV riikidel takistusteta ja tollimaksuvaba juurdepääs Euroopa turule troopilise tuuni (tervena, fileena või konservina) toodangut sisseveoks.

ELi. Tänu sellele on Euroopa töötlev tuunitööstus saanud teha otseinvesteeringuid Côte d'Ivoire'i, Ghanasse, Madagaskarisse, Seišellidesse ja Mauritiusse ning kaudseid investeeringuid Kenyasse ja Senegali. Nimetatud investeeringud on neis riikides võimaldanud luua üle 40 000 töökoha ja aidanud kaasa tehnosiirdele.

3.5 Samuti käivitas Euroopa Liit GSP+-i, et laiendada soodsaid kaubandustingimusi Kesk- ja Lõuna-Ameerika riikidele, millega vabastati kalatooted tollimaksust. Sellele järgnesid ELi investeeringud Ecuadori, El Salvadori, Guatemalasse, Brasiiliasse (üldine või kolmandatele riikidele ette nähtud soodustariif, 24 %-line tollimaks konservidele) ja Tšiilisse (vabakaubandusleping ELiga) ning kaudseid investeeringuid Colombiasse ja Venezuelasse, aidates säilitada 50 000 otseselt tuunitööstusega seotud töökohta.

3.6 Tänu osutatud lepingutele on Euroopa ettevõtted viinud osa oma laevastikust üle Aafrikas, Ameerikas ja Okeaanias asuvatesse kolmandatesse riikidesse nende riikide lipu alla, keda EL eelistab näha oma kaubanduspartnerina või kellega soovib kas ühineda või ühissette võtta rajada.

3.7 Osa ELi laevastiku püütud 400 000 troopilise tuuni tonnist lossitakse ja töödeldakse kolmandatesse riikidesse rajatud tehastes. Seeläbi tagatakse palju töökohti sadamas, tasutakse sadamamaksud saagi lossimise või ümberlaadimise eest ning täiendatakse oma laevade varusid erinevates kolmandate riikide sadamates, aidates nii märkimisväärselt kaasa nende arengule.

3.8 Tuunisektoris tervikuna on laevastik ja töötlev tööstus arenenud käsikäes ning selle tulemusel on see Euroopa ainus riikideülese tööstusharudevahelise struktuuriga kalandussektor. Seda tänu ELi selle sektori ettevõtjate arvukatele ühishuvidel. Nagu eespool juba märgitud, on Euroopa tuunisektor teinud arvukalt investeeringuid kolmandatesse riikidesse ning elavdanud seeläbi nende majandust, lähtudes ELi suunistest, mis kehtivad riikides, mille suhtes kohaldatakse ELi soodustuste süsteemi.

4. Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku probleemid

4.1 ELi tuunipüügilaevastiku ja tuunitööstuse peamine probleem on ebavõrdne konkurents teiste ettevõtjatega, kes on võtnud eesmärgiks suurendada oma osa Euroopa turul, kus tarbitakse 50 % kogu maailma (EL ja kolmandad riigid) tuunikonservitoodangust.

4.2 Kogu maailmas toodetakse aastas ligikaudu 1 600 000 tonni tuunikonserve, ELi osakaal selles on umbes 330 000 tonni ⁽²⁾.

4.3 ELi tuunipüügilaevastiku peamine konkurent on Aasia tuunipüügilaevastik, kes kalastab maailma kõige rikkalikumas püügipiirkonnas, Vaiksel ookeanil, kus püütakse üle 60 % maailma troopilisest tuunist. Nimetatud laevastik varustab peamist tuunitöötluspiirkonda – Taid, Filipiine ja Indoneesiat hõlmavat „kolmnurka”. Nende madalama kvaliteediga tooted on hinna poolest Euroopa turul äärmiselt konkurentsivõimelised ja nende turuosa on vaatamata 24 %-lisele tollimaksule juba 35 %.

4.4 Lisaks iseloomustab töötlevat tuunitööstust sarnane konkurentsivõime langus nagu laevastikugi puhul, võrreldes nende kolmandate riikidega, kes ei kuulu AKV riikide hulka ja kelle suhtes ei kohaldata üldist soodustuste süsteemi (GSP+). Odavama tooraine ostmine, madalamad maksud, erinevus töötajate palkade ja sotsiaalkatsete vahel ning järeleandmised toodangu terviseohutusnõuetes võimaldavad üldjuhul kahtlemata vähendada tootmiskulusid ja müüa imporditud toodangut Euroopa toodangust odavamalt.

4.5 Üldiselt võib maailmas eristada kaht eraldi tuunitööstuse mudelit. Ühelt poolt ELi tuunipüügilaevastiku kasutatav süsteem ehk ELi investeeringud kolmandatesse riikidesse (AKV riikidesse või GSP+-iga hõlmatud riikidesse), kes varustavad Euroopat või eelnimetatud riikide töötlevat tööstust, järgides seejuures kõrgeimaid tööohutus-, sotsiaalkaitse, toiduohutus-, keskkonna ja vastutustundliku kalapüügi nõudeid. Teine ja üha laiemalt kasutatav süsteem on see, kus püügilaevastik ja töötlev tööstus ei pööra säästvatele arengule eriti tähelepanu ning kus kehtivad oluliselt leebemad sotsiaalkaitse-, töö- ja tervisekaitse normid.

4.6 Sarnaselt AKV riikidega ja GSP+-iga hõlmatud riikidega, kes on ELi soodustuste süsteemiga ühinemiseks allkirjastanud teatud rahvusvahelised konventsioonid, mis reguleerivad kõiki eelnimetatud aspekte, peavad ka teised ELi ekspordivad riigid Euroopa turule pääsemiseks järgima samu standardeid, et tagada õiglane konkurents Euroopa toodangu ja ELi eelistatud kaubanduspartnerite toodanguga.

4.7 Teine Euroopa tuunipüügisektori püsijäämist ähvardav oht on selliste Euroopa õigusaktide muutmine, mis reguleerivad habrast tasakaalu maailma tuuniturul. Kõnealused õigusaktid on

majanduspartnerluslepingute kaudu mänginud otsustavat rolli investeeringute suunamises ELi eelistatud kaubanduspartneriteks peetavatesse riikidesse ja neid riike arvestavas Euroopa tuunisektori arendamises.

4.8 Arenguraamistikku, mis on osutunud eriti tõhusaks just tuunisektori puhul, ohustavad aga WTO läbirääkimised, ELi võimalikud läbirääkimised teiste riikide või riikide rühmadega vabakaubanduslepingute raames ning hiljutine muudatus päritoluriigi tingimustes, millega tehti Paapua Uus-Guinea ja Fidži puhul erand ⁽³⁾.

4.9 Nii seoses WTOga kui ka kahepoolsetes läbirääkimistes peitub tuunisektori jaoks oht, et kaotatakse tollimaksud töödeldud tuunitoodetelt. Terve külmutatud tuunikala on juba üle 30 aasta tollimaksudest täielikult vabastatud eesmärgiga tagada terved Euroopa töötlevale tööstusele; nii peab ELi laevastik konkureerima teiste Euroopa turule tervet külmutatud tuuni importivate laevastikega. Töödeldud tuunitoodete turu edasine liberaliseerimine põhjustaks aga Euroopa tööstuse järkjärgulist allakäiku ning töökohtade ja ettevõtluse kadumist väiksemate kuludega toimetulevate väliskonkurentide kasuks.

4.10 Paapua Uus-Guineale ja Fidžile Vaikse ookeani majanduspartnerluslepinguga päritoluriigi tingimusest erandi tegemine muudab kogu maailma tuunituru tasakaalu ning sellel võivad olla katastroofilised tagajärjed nii Euroopa tööstusele kui ka AKV riikidele ja üldise soodustuste süsteemiga hõlmatud riikidele. Kaotades tingimuse, mille kohaselt pidi Paapua Uus-Guineas või Fidžil töödeldav tuun olema Euroopa turul tollimaksuvabastuse saamiseks pärit AKV riigist või EList, innustatakse peamisi, eelkõige Aasia konkurente rajama uusi töötlemiskäitisi Paapua Uus-Guineasse.

4.11 Sellise erandiga soodustab EL ülepüüki Vaikses ookeanis, kus tuunivarud on juba niigi vähenenud kriitilise piirini. Pealegi on sellise tollimaksuvabastusega Euroopa turule pürgijate näol peamiselt tegemist Aasia ettevõtetega, keda seeläbi innustatakse suurendama oma konservitoodangut turu jaoks, kus hinnad on pakkumise külluse tõttu madalaks surutud. Kooskõlas Paapua Uus-Guinea eestvedamisel toimunud foorumi kalandusagentuuri (*Forum Fisheries Agency*) riikide kohtumisel väljendatud poliitilise tahtega on Euroopal lubatud Vaikse ookeani lääne- ja keskosas kasutada vaid nelja tuunipüügilaeva.

⁽²⁾ FAO, 2007.

⁽³⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1528/2007, 20. detsember 2007, millega teatavatest Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani (AKV) piirkonna riikide rühma riikidest pärit toodete suhtes kohaldatakse korda, mis on sätestatud lepingutes, millega või mille tulemusel luuakse majanduspartnerlus, I lisa artikli 4 punkti 3 alapunkt a.

4.12 Selline erand on teiste AKV riikide ja üldise soodustuse süsteemiga hõlmatud riikide olukorraga võrreldes ebaõiglane: Paapua Uus-Guinea ja Fidžil on ainsana võimalus hankida odavat toorainet, sest nendele päritoluriigi tingimus ei kehti, samal ajal kui teistele riikidele kehtib. Samuti tekib nii võimalus ebaseaduslikult püütud saagi legaliseerimiseks.

4.13 Teine ELi troopilise tuuni püügi laevastiku ees seisev probleem on kalanduskokkulepete võrgustiku säilitamine. See on eriti oluline, sest tagab Euroopa laevastiku juurdepääsu siirdetalade varudele maailmas ainulaadse õiguslikult kindla ja läbi-paistva raamistiku abil. Troopilised tuunid ei järgi oma liikumises mingit kindlat ajalist rütmi ega suunda, mistõttu on tuunipüügilaevastiku tegutsemiseks vaja võimalikult palju kalanduskokkuleppeid kolme peamise ookeani kohta.

4.14 Praegu on väga vähe püügilubasid antud külmutusseadmetega tuunipüügiseineritele kalastamiseks Atlandi ookeanil. Muu hulgas on selle põhjuseks kalanduskokkulepete arvu vähenemine viimastel aastatel ja eriti piraatlus India ookeanis, mis on sundinud mõnesid selle piirkonna kalalaevu otsima pelgupaika Atlandi ookeanil, kus on püügi turvaliseks jätkamiseks tagatud vähemalt baastingimused. Seega on hädavajalik, et EL laiendaks rannikuriikidele eraldatavate püügilubade arvu kõigis Atlandi ookeani kalanduskokkulepetes, kui teadaolevate teadusandmete põhjal varud seda vähegi võimaldavad.

4.15 See võib aga võtta soovitud kauem aega, sest ei sõltu üksnes EList, mistõttu teeb komitee ettepaneku kaaluda lähiajal võimalust teha erand kalanduskokkulepete ainuõiguse klauslist (mis ei lase Euroopa laevaomanikel saada eralitsentsi kalastamiseks kalanduskokkuleppe sõlminud riikides), et Euroopa laevad saaksid omandada eralitsentsi, kui teadaolevate teadusandmete põhjal kalavarud seda vähegi võimaldavad.

4.16 Troopilise tuuni püügi laevastiku arvates peab EL kooskõlas 2004. aasta nõukogu järeldustega kinnitama kalanduskokkulepete tähtsust ühise kalanduspoliitika reformis ja võtma selliste lepingute võrgustiku laiendamiseks iga ookeani kõige olulisematesse riikidesse spetsiaalsed poliitikameetmed, algatades läbirääkimised uute lepingute üle järgmiste riikidega:

— Atlandi ookean: Senegal, Guinea, Sierra Leone; Libeeria, Ghana, Ekvatoriaal-Guinea ja Angola;

— India ookean: Kenya, Tansaania, Prantsuse saared Mosambiigi väinas, Ühendkuningriigi alad India ookeanis ning Jeemen;

— Vaikne ookean: Ecuador, Colombia, Peruu, Panama, Costa Rica ja piirkondlik kokkulepe foorumi kalandusagentuuriga.

4.17 Samal ajal peab ELi troopilise tuuni püügi laevastik tingimata vajalikuks ELi jätkuvat osalemist piirkondlike kalandusorganisatsioonide töös, et määratleda nagu praegugi vastutustundliku kalapüügi lähtealused, mida toetab Euroopa enda laevastiku käitumine.

4.18 Jaapani ja Korea kõrval on EL ainus lepingupool, kes kuulub nelja piirkondlikku tuuniga seotud kalandusorganisatsiooni (ICCAT, IOTC, IATTC, WCPFC), ning peab seega leidma vahendid, et täita olulist rolli vastutustundliku kalapüügi põhimõtete sidusal ja objektiivsel edendamisel.

4.19 Komitee arvates peaks EL edendama võimalikult ühtlustatud ja sidusat juhtimissüsteemi kogu maailma tasandil, mis peaks selgelt vastama troopilise tuuni turu kui täiesti globaliseerunud turu olukorrale ja milles tuleks mõelda võimalikule rahvusvahelisele organile, kes hakkaks tegelema maailma tuunipüügiiga seotud horisontaalsete küsimustega. Ülemaailmse juhtimissüsteemi loomine on jõudnud algusjärku tuuniga seotud piirkondlike kalandusorganisatsioonide töö läbivaatamisega, mida alustati Kobe kohtumisel.

4.20 India ookeanil tegutsevad piraadid teevad ELi tuunipüügilaevastiku väga murelikuks, sest nende rünnakud tuunipüügilaevadele on 2009. aastal ja ka käesoleval aastal toimunud üha laiemal alal, üha kaugemal Somaalia rannikuvetest, ligikaudu 1 000 meremiili kaugusel Somaalia rannikust ning isegi Seišellide ja teiste rannikuriikide (Kenya ja Tansaania) majandusvööndis.

4.21 Tuunipüügilaevastik on piraatide rünnakute suhtes eriti haavatav. Erinevalt pidevalt liikuvatest kaubalaevadest püsivad tuunipüügilaevad püügipiirkonnas väljapandud võrkudega kaks kuni kolm tundi paigal, mis suurendab piraatide rünnaku ohvriks langemise ohtu. Lisaks teevad piraatidele ründamise lihtsamaks tuunipüügilaevade madal vabaparras ja ahtriramp.

4.22 Seetõttu rõhutab komitee pakilist vajadust muuta operatsiooni Atalanta tingimusi (nõukogu ühismeede 2008/851/ÜVJP, 10. november 2008, mis käsitleb Euroopa Liidu sõjalist operatsiooni Somaalia ranniku lähedal aset leidvate

piraatusjuhtumite ja relvastatud röövimiste tõkestamiseks, ennetamiseks ja ohjamiseks), et laiendada kaitset ka India ookeanis liikuvale tuunipüügilaevastikule, hoidmaks ära Playa de Bakios (2008) ja Alakranas (2009) toimunud rünnakutega sarnaseid intsidente.

4.23 Atlandi ookeani püügilubade vähesuse ja Vaikse ookeani piirkondlikes kalandusorganisatsioonides kokkulepitud kvoodimeetmete tõttu on Euroopa tuunipüügilaevadel praegu väga raske liikuda India ookeanilt teistele ookeanidele. Lisaks on India ookeani tuunipüügilaevade tegevusega tihedasti seotud

paljud töökohad laevaomanike ja kolmandate riikide ettevõtete juures, nii konservitehastes kui ka laevasadamates. Püügi hülgamine tooks seega kaasa paljude töökohtade kadumise mitte üksnes Seišellidel, vaid ka Madagaskaril, Kenyas, Mauritiusel ja mujalgi.

4.24 Selliste stabiilsuse ja maailmaareenil püsimisega seotud raskustega seisavadki silmitsi ELi troopikapiirkonna tuunipüügilaevastik ning töötlev tuunitööstus ja tuunikonservitööstus. Nendega toimetulekuks ei ole vaja Euroopa Kalandusfondi toetussummasid, vaid üksnes ELi poliitilist otsust.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa liiklusohutuse ala suunas: liiklusohutuse strateegilised suunised aastani 2020” (Euroopa Parlamendi taotlusel koostatav arvamus)

(2011/C 48/06)

Raportöör **Virgilio RANOCCHIARI**

2. juunil 2010 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa liiklusohutuse ala suunas: liiklusohutuse strateegilised suunised aastani 2020”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kordab, et kolmanda Euroopa liiklusohutuse tegevusprogrammi eesmärk vähendada aastatel 2001–2010 liiklussurmade arvu poole võrra oli väga ambitsioonikas. Tegelikult vähenes ametlike andmete järgi kogu Euroopa Liidus 2008. aastal liiklussurmade arv 2001. aastaga võrreldes 28,4 %. Hiljutised Euroopa Komisjoni andmed näitavad aga üllatavat arengut, mis võib lõpptulemusena tähendada 2010. aastaks liiklussurmade vähenemist üle 40 %.

1.2 Põhjused, miks jääb saavutamata liiklussurmade 50 % vähendamise eesmärk, peituvad järgmiste tegurite koosmõjus:

1.2.1 ELi tasand vastutas vaid tegevusprogrammi ja rakendusjuhiste eest, samal ajal kui kõigi tegevusprogrammi meetmete rakendamine jäi liikmesriikide eri tasandite hooleks;

1.2.2 liiklusohutuse meetmete rakendamine ja jõustamine on riigiti erinev;

1.2.3 ELi riikides puudub liiklusohutuse statistiliste andmete ühtne tõlgendus;

1.2.4 viimasel kümnel aastal on suurt rõhku pandud pigem jõustamisele kui kõigi liiklejate harimisele ja koolitamisele;

1.2.5 liikmesriikidele ei seatud vahe-eesmärke, samuti ei pööratud erilist tähelepanu liikmesriikide erinevatele riskitasemetele, mis nõuavad iga riigi jaoks vastavalt kohandatud tegevuskava.

1.3 Komitee leiab, et seoses nn passiivsete ja aktiivsete ohutusmeetmetega on viimasel kümnel aastal toimunud märkimisväärne edasimineku eelkõige tänu sellele, et autotööstus on viinud sõiduautodes ja raskeveokites sisse palju tehnilisi uuendusi ohutuse suurendamiseks. Tulevikus tuleks muuta ohutusnõudeid rangemaks. Samuti tuleks võtta meetmeid seoses viimasel ajal turule toodud väga odavate sõiduautodega, mis vaid hädavaevu ohutusnõuetele vastavad.

1.3.1 Veelgi hullem on olukord peamiselt Kagu-Aasiast imporditavate odavate mopeedide ja mootorrataste puhul, mis ei vasta sageli Euroopa tüübikinnituse nõuetele. See on ülimalt oluline, arvestades asjaolu, et kahe rattaliste mootorsõidukite juhid saavad liikluses autojuhtidest 18–20 korda tõenäolisemalt raskeid kehavigastusi ning üha enam inimesi valib linnades valitsevate liiklusummikute tõttu tööl käimiseks kahe rattalise mootorsõiduki.

1.4 Kui vaadata viimasel kümnel aastal tehtud edusamme maanteeinfrastruktuuri ohutuse suurendamisel, leiab komitee, et saavutada oleks võinud palju enam. Kõige olulisem samm oli tunnelite ohutuse teemaline nõukogu direktiiv, mis avaldas kogu Euroopas väga positiivset mõju. Kuid mingeid märkimisväärsed edusamme ei tehtud maapiirkondade teede ja teiseste võrkude puhul, kus toimub üle 50 % surmaga lõppenud liiklusõnnetustest.

1.5 Komitee soovib võtta neljanda Euroopa liiklusohutuse tegevusprogrammi (aastani 2020) paremaks toimimiseks arvesse järgmisi aspekte:

1.5.1 ELi ja liikmesriikide jagatud vastutust arvestades on vaja tugevat poliitilist juhtimist;

1.5.2 on vaja ühtlustatud üksikasjalikke statistilisi andmeid liiklusohutusest kõigi 27 ELi liikmesriigi kohta;

1.5.3 tuleb seada eesmärgid seoses raskelt vigastatud liiklejatega ning luua raskete vigastuste ühine määratlus;

1.5.4 on vaja rangemat ELi poliitikat liiklusohutuse meetmete ühtlustamiseks ja reguleerimiseks ning abi liikmesriikidele, et tagada liiklusohutuse meetmete parem ja kiirem rakendamine liikmesriikides, sh üleeuroopalise eCall-süsteemi kohustuslik kasutamine, kui vabatahtlik lähenemisviis ei toimi;

1.5.5 tuleb pöörata rohkem tähelepanu kõigi liiklejate, eelkõige noorte ja eakate ning samuti teiste haavatavate liiklejate (nt kahe rattaliste mootorsõidukite juhid, jalgratturid ja jalakäijad) diferentseeritud harimisele ja koolitamisele;

1.5.6 kõik tööandjad (ja eelkõige erasektori tööandjad), kelle hallata on ametiautod, peaksid osalema praegustes või edaspidistes projektides teatud valdkondades, nagu heade tavade edendamisel liiklusõnnetuste vähendamiseks, töötajate innustamisel ühistranspordi kasuks otsustama ning ametiautode ohutuse meetmete väljatöötamisel. Selleks on hea kasutada koostamisel olevat standardit ISO 39001 liiklusohutuse kohta töökohal;

1.5.7 ELi õigusnorme on vaja haavatavate liiklejarühmade jaoks, näiteks kahe rattalistele mootorsõidukitele on vaja uut tüübi kinnitust, sh kohustuslikud ABS- või CBS-pidurid üle 150-kuubikuliste sõidukite jaoks ja automaatselt süttivad esituled, ning juhiloa direktiivi muudetud versiooni on vaja sisse viia tehnoloogiline ja teise taseme koolitus;

1.5.8 infrastruktuuri arendamise osas soovib komitee lisada uude tegevusprogrammi eesmärgi tõsta üleeuroopalise teedevõrgu ohutust ja suurendada üleeuroopalise teedevõrku mittekuuluvatest teedest vähemalt 25 % ohutus kõnealuse võrgu tasemele;

1.5.9 tegevusprogramm peab sisaldama ambitsioonikaid, kuid samas realistlikke sihte, seades nii üldise eesmärgi vähendada surmajuhtumite üldarvu kui ka konkreetseid eesmärgi raskelt vigastatute ja haavatavate liiklejate (jalakäijad, jalgratturid ja kahe rattaliste mootorsõidukite juhid) osas. Üldeesmärgi kohta ütleb komitee, et riskitakse on ELi piires väga erinev, ning soovib seepärast tungivalt seada 2020. aastaks liiklussurmade vähendamise diferentseeritud eesmärgid, mis tuginevad liikmesriikide 2010. aasta statistikale;

1.5.10 komitee leiab, et tegevusprogrammis seatud sihtide saavutamiseks on vajalik ELi poolne iga-aastane järelevalve. Selleks soovib komitee luua spetsiaalse Euroopa liiklusohutuse ameti, et jälgida tegevusprogrammi rakendamist koostöös liikmesriikide määratud liiklusohutuse esindajatega.

1.6 Veel oleks oluline, et EL looks tugevad alalised kontaktid ÜRO algatusega „Liiklusohutuse edendamise aastakümme” ning püüaks võtta liiklusohutuse valdkonnas kogu maailmas juhtpositsiooni.

2. Sissejuhatus

2.1 28. aprillil 2010 kirjutas Euroopa Parlamendi transpordi- ja turismikomisjoni esimees Brian Simpson kirja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee presidendile Mario Sepile, taotledes parlamendi kodukorra artiklile 124 toetudes komiteelt liiklusohutuse teemalist ettevalmistavat arvamust.

2.2 Brian Simpson viitas kirjas uuele komisjoni 2010. aasta tööprogrammile, mis avaldati 31. märtsil 2010 ning mis sisaldab ettepanekut töötada välja uus liiklusohutuse pakett, mille eesmärk on luua nn Euroopa liiklusohutuse ala.

2.3 Ta palus komiteel käsitleda mitmeid möödunud aastakümne põhiküsimusi: kui tõhusad on ELi tasandi meetmed olnud liiklejate käitumise muutmisel ning sõidukite passiivse ohutuse ja maanteeinfrastruktuuri parandamisel; kui hästi on neid meetmeid rakendatud liikmesriikides; mida oleks vaja tõelise nn liiklusohutuse ala loomiseks kõigis 27 liikmesriigis.

2.4 2001. aastal avaldas komisjon transpordipoliitika valge raamatu, millele järgnes 2003. aastal tegevusprogramm. Mõlemad põhinesid eesmärgil vähendada liiklussurmade arvu 2010. aastaks poole võrra.

2.5 Viimased saadaolevad andmed 2008. aastast näitavad liiklussurmade 36,8 %-list vähenemist ELi 15 vanas liikmesriigis ning 28,4 %-list vähenemist kogu ELis, võrreldes 2001. aasta arvudega. See on märkimisväärne langus, kuid ei ulatu kahjuks siiski komisjoni kehtestatud 50 % eesmärgini. Komisjon avaldas hiljuti 2009. aasta andmed ja 2010. aasta prognoosid, mis ei ole algsest eesmärgist sugugi kaugel, võimaldades saavutada 2010. aastaks vähendamise koguprotsendiks üle 40 %.

2.5.1 Komitee leiab, et kui need olulised tulemused tõesti saavutatakse, juhtub see pigem tänu hiljutiste liiklusohutuse eeskirjade jõustumisele ja sõidukite ohutuse suurendamisele kui muutustele liiklejate käitumises, mille parandamiseks on vaja veel palju tööd teha.

2.6 Selleks et teada, millised meetmed tuleks uude strateegiasse hõlmata, on vaja mõista, millised viimase aastakümne poliitikameetmed ja algatused on olnud tõhusad ja millised mitte.

2.7 Komisjoni viimase aastakümne tegevusprogramm keskendus kolmele põhivaldkonnale:

- muutused inimeste käitumises, nt turvavöö, lapse turvasüsteemide ja mobiiltelefonide kasutus ning joores juhtimise kaotamine;
- toetus tööstuse algatustele töötada välja ja turustada ohutuid sõidukeid;
- meetmed infrastruktuuri parandamiseks, nt maanteed ja tunnelite parem kujundamine ning hädaabisüsteemide ühtlustamine liikmesriikides.

2.8 Euroopa Komisjon korraldas 2009. aastal aprillist juulini kestnud avaliku konsultatsiooni, mille eesmärk oli kaasata Euroopa kodanikke, riikliku, piirkondliku ja kohaliku valitsustasandi sidusrühmi ning ettevõtteid ja kutsealade esindajaid nende peamiste liiklusprobleemide kindlakstegemise, mida tuleks käsitleda 2011.–2020. aasta liiklusohutuse tegevusprogrammis, ning nende prioriteetsete meetmete tuvastamise, mida võiks võtta liiklussurmade ja raskelt vigastatute vastuvõetamatult kõrge ja kuluka arvu vähendamiseks.

2.9 Komitee nõustub transpordi- ja turismikomisjoniga selles, et enne uue liiklusohutuse tegevusprogrammi vastuvõtmist tuleks hinnata varasemate meetmete, komisjoni 2001. aasta transpordipoliitika valge raamatu ja 2003. aasta tegevusprogrammi tõhusust.

2.10 Hindamisel saab muu hulgas toetuda hiljutistele andmetele ning komitee viimaste aastate teemakohastes arvamustes väljendatud seisukohtadele. Neis arvamustes väljendab komitee selgelt seda, et ta peab liiklusohutuse parandamist üheks transpordipoliitika põhiküsimuseks, mis väärib kohta liikmesriikide tegevuskava esimeste punktide seas isegi majandusliku kitsikuse ajal.

2.11 Samal ajal toimub kogu maailma haarav oluline üritus. Pärast esimest liiklusohutuse teemalist ülemaailmset ministrite

konverentsi, mis toimus 2009. aasta novembris Moskvas („Aeg tegutseda“), kuulutas ÜRO Peaassamblee aastad 2011–2020 liiklusohutuse edendamise aastakümneks, mille eesmärk on peatada maailmas liiklussurmade arvu kasv ja seejärel seda arvu vähendada hakata. Tänapäeval on tegemist lausa epideemiaga, sest igal aastal sureb liiklusõnnetustes üle miljoni inimese ja raskeid vigastusi saab üle 20 miljoni inimese, 90 % neist madala ja keskmise sissetulekuga riikides. Sellise nn pandeemia ülemaailmseid majanduslikke tagajärgi on hinnatud 1–3 %-le mitmete riikide SKP-st. Euroopas põhjustasid liiklusõnnetused 2009. aastal ühiskonnale ligikaudu 130 miljardi euro suurusi kulutusi.

2.12 Eelöelduga seoses leiab komitee, et praegust aktiivsust ära kasutades on ELil võimalus saavutada uue liiklusohutuse tegevusprogrammi abil liiklusohutuse valdkonnas ülemaailmne juhtpositsioon ning ta ei tohiks seda võimalust käest lasta.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee soovib rõhutada, et varasemate liiklusohutuse meetmete tõhususe hindamiseks on hädavajalik, et kõigi 27 ELi liikmesriigi kohta oleksid olemas dokumenteeritud võrreldavad kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed liiklusohutust puudutavad statistikaandmed. Iga liikmesriik esitab tänapäeval ELile liiklusohutuse põhiaandmed, kuid mitme liikmesriigi puhul on esitatud teabe kvaliteet ja põhjalikkus veel puudulik ega võimalda saada liigendatud andmeid vastavalt liiklejate rühmale, maanteetüübile, ilmastikutingimustele ja vigastuste raskusele.

3.2 Pidades meeles seda, et viimasel kolmekümnel aastal on liikluse maht ELi maanteedel kolmekordistunud, tervitab komitee märkimisväärset edu, mida EL on saavutanud liikumisel eesmärgi poole vähendada liiklussurmade arvu 2010. aastaks poole võrra. Nagu komitee märkis 10. detsembril 2003 vastu võetud arvamuses, mis käsitles liiklusohutust 2003.–2010. aastal, oli nimetatud eesmärk ambitsioonikas juba 15-liikmelise ELi jaoks ning laienenud ELis on seda veelgi raskem saavutada.

3.3 Komitee märgib, et kuigi EL kehtestas väga ambitsioonika liiklussurmade vähendamise eesmärgi, ei kehtestanud ta sarnast eesmärki raskelt vigastatud liiklejate osas. 2001. ja 2008. aasta võrdluses vähenes kogu ELis liikluses raskelt vigastatute arv vaid 18 %. Seepärast on selle arvu drastilise vähendamise saavutamiseks vaja, et komisjoni uus tegevusprogramm sisaldaks sellekohaseid meetmeid, ning liikmesriigid peavad neid rakendama niipea, kui lepitakse kokku raskete ja kergete vigastuste ühises määratluses.

3.4 Seoses küsimusega, kui tõhusalt on ELi tasandi meetmetega suudetud viimasel kümnel aastal muuta liikleajate käitumist, tuleb mees pidada, et ELi tasandil langetati otsus vaid tegevusprogrammi ja rakendusjuhiste kohta, samal ajal kui subsidiaarsuse põhimõttest lähtudes jäi kõigi tegevusprogrammi meetmete rakendamine liikmesriikide eri tasandite hooleks.

3.5 Kui kõik liikmesriigid rakendaksid tegevuskavas kehtestatud meetmeid samamoodi, tekiks neil vähem probleeme. Kahjuks on kogemused aga näidanud, et see ei ole nii, sest liiklusohutuse tase on liikmesriigiti endiselt väga erinev. Liiklusohutuse meetmete rakendamine ja jõustamine on riigiti erinev ning komitee arvates ei ole kahtlust, et rangema ELi poliitikaga saavutatakse tõhusamaid tulemusi.

3.6 Seepärast rõhutab komitee, et on oluline välja töötada ja ellu viia ambitsioonikam programm meetmete ühtlustamiseks ja reguleerimiseks ning abi andmiseks liikmesriikidele, et tagada liiklusohutuse meetmete parem ja kiirem rakendamine liikmesriikides. Selle saavutamiseks võib olla hea lahendus Euroopa liiklusohutuse ameti loomine.

3.6.1 Ohutusamet on tegelikult juba loodud kõigi teiste transpordiliikide jaoks peale maanteetranspordi. Liiklusohutuse amet peaks olema lihtsa struktuuriga täidesaatev organ, mida alaliselt abistaksid liikmesriikide määratud liiklusohutuse esindajad.

3.6.2 Komitee arvates peaks kõnealune amet, kasutades selliseid olemasolevaid organeid nagu Euroopa liiklusohutuse seirekeskus, tegema liiklusohutuse valdkonnas tõhusamat täidesaatvat tööd. Näiteks võiks ta kontrollida igal aastal nn pimedate teelõikude kaarti, märgistades ära ohtlikud maanteed ja teavitades tulemustest ELi liikleajaid, nagu komitee juba ühes eelmises arvamuses⁽¹⁾ taotles. Samuti võiks amet toetada riiklikke ja kohalikke liiklusohutuse rühmi, innustades ja levitades parimate tavade kasutust kogu ELis.

3.6.3 Lisaks peaks amet tagama, et liiklusohutus hõlmataks teistesse asjakohastesse ELi poliitikavaldkondadesse, nagu haridus, tervishoid ja keskkond, ning koostama tegevuskava, milles kehtestatakse lühi- ja pikaajalised prioriteedid, kõrvaldades seeläbi eelmise programmi ühe peamise nõrkuse.

3.7 Vaadeldes viimasel kümnel aastal toimunud muutusi liikleajate käitumises, tuleb tõdeda, et üle poole liiklussurmadest saab panna otseselt teatud käitumuslike tegurite süüks, näiteks kiiruse ületamine, noorte juhtide kogematus ja joobes juhti-

mine. Komitee arvates on haridus, jõustamine ja koolitus võrd-selt olulised ning mõjutavad üksteist, kuid lõppkokkuvõttes peitub kõigile kasu toov lahendus hariduses.

3.8 Komitee juhib tähelepanu sellele, et üks komisjoni viimase aastakümne tegevusprogrammi kolmest põhivaldkonnast oli muutused inimeste käitumises. Arvestades sõidukite arvu kasvu maanteedel viimasel kümnendil, tuleb meetmeid selles valdkonnas tõhustada.

3.9 Tuleb mees pidada ka seda, et mõned haavatavad liikleajarühmad, nagu mootorratturid, jalgratturid ja jalakäijad, on endiselt ebaproportsionaalselt suures ohus. Komitee soovib ühe meetmena edendada liiklusharidust, võtta vastu ulatuslik rammäärus kaherattaliste mootorsõidukite tüübikinnituse kohta ning viia kaherattaliste mootorsõidukite juhtide jaoks sisse teise taseme koolitus, et mõjutada nende liikleajarühmade käitumist.

3.10 Lisaks on oluline arvestada sellega, et ELi elanikkond vananeb ning liiklusohutuspoliitika peab keskenduma konkreetsetele meetmetele, nagu arukad transpordisüsteemid, kohandatud sõidukid ja infrastruktuur, teadlikkuse tõstmine ja haridus.

3.11 Järgmisel kümnel aastal soovib komitee keskenduda kõnealuses poliitikas kõigi liikleajate, eelkõige nn riskirühmade (noored ja vanurid) ja haavatavate liikleajarühmade (mootorratturid, jalakäijad ja jalgratturid) diferentseeritud haridusele, koolitustele ja testimisele.

3.12 ELi tasandi poliitika tuleb määratleda liiklusohutuse tegevusprogrammis, mis sisaldab selgeid ja rangeid soovitusi ja juhiseid selle rakendamiseks liikmesriikides. Samuti on vaja anda komisjonile igal aastal tagasisidet täpse statistilise teabe näol, nii et oleks võimalik kiiresti reageerida. Samal ajal peaks komisjon kutsuma liikmesriike üles kehtivaid ja tulevase liiklusohutust käsitlevaid õigusakte võimalikult kiiresti rakendama.

4. Konkretsed märkused

4.1 Eduka liiklusohutuspoliitika suur väljakutse on koostöö ELi, riigi ja kohaliku tasandi ametiasutuste vahel. Kui edu tehnilistes küsimustes on võimalik saavutada ELi õigusaktide vastuvõtmise ja rakendamise, saab edu liikleajate käitumise muutmisel saavutada vaid riigi tasandil. Seepärast on ülimalt olulised ranged ELi suunised ja iga-aastane liikmesriikidelt komisjonile antav tagasiside.

⁽¹⁾ ELT C 80, 30.3.2004, lk 77–80.

4.2 Vaadeldes ELi tasandi poliitika tõhusust liiklejate käitumise muutmisel viimasel aastakümnel, peab komitee tõdema, et subsidiaarsuse põhimõtte järgimise ja järelevalvõimaluste puudumise tõttu ei olnud ELi poliitika täielikult edukas. Koolitus ja jätkuõpe on peamised vahendid käitumise mõjutamiseks positiivses suunas, eelkõige noorte juhtide ja eakate liiklejate puhul. Liikmesriigid on võtnud need vahendid kasutusele erinevalt ja mõnikord puudulikult.

4.3 Komitee on veendunud, et seoses nimetatud käitumistüüpidega peab järgmise kümnendi poliitika keskendumaks kõigi liikmesriikide kõigi liiklejarühmade koolitamisele ja harimisele. Näiteks võiks viia koolides sisse kohustusliku liiklushariduse miinimumtaseme ning julgustama inimesi vabatahtlikult neid teadmisi pidevalt süvendama.

4.4 Liikmesriigid peaksid algatama korrapäraselt sihispäraseid teadlikkuse tõstmise ja liiklejate käitumise mõjutamise kampaaniaid, milles räägitakse liiklejatele ohutuse teemadest, sh vastastikune austus, kaitsevarustus, kiirus ning alkoholi ja uimastitega seotud küsimused, keskendudes samal ajal ka jõustamisele.

4.5 Uues tegevusprogrammis tuleb erilist tähelepanu pöörata Euroopa riikide liikluse erinevatele riskitasemetele. 2008. aastal oli suure riskiga riikide riskitase kuni neli korda kõrgem kui väikese riskiga riikides. Riikides, mille riskitase on selgelt kõrgem ELi keskmisest, tuleks seada sihiks liiklussurmade ja raskelt vigastatute arvu ulatuslikum vähendamine, kehtestades 2020. aastaks liiklussurmade vähendamise diferentseeritud eesmärgid, mis tuginevad 2010. aasta statistikale.

4.6 Viimasel kümnel aastal on toimunud märkimisväärne edasimineku seoses nn passiivsete ja aktiivsete ohutusmeetmetega, eelkõige tänu sellele, et autotööstus on rakendanud sõiduautodes ja raskeveokites palju tehnilisi ohutusmeetmeid. ELi raamprogrammidest rahastatavad teadus- ja arendusprojektid võivad arukate transpordisüsteemide tehnoloogiat veelgi täiendada.

4.7 Majanduskriisi tõttu on hakanud tekkima uus ja üha ohtlikum nähtus: turule tuuakse väga odavaid sõiduautosid, mis vastavad vaid hädavaevu ohutusnõuetele. Ohutuse tagamiseks ja suurendamiseks tuleb tõsta olemasolevate autode ohutuse taset, varustades need vähese viimase võimaluse korral uute ohutusseadmetega. Vajalikud on korrapärased kontrollid ja igaaastased ülevaatused. Veelgi halvem on olukord kahe rattaliste mootorsõidukite sektoris, kus turujärelevalve ja korrapärased ülevaatused on väga olulised⁽²⁾. Komitee leiab, et EL peab reageerima rangemate ohutusnõuete kehtestamisega.

4.8 Seoses eelöelduga on kahe rattaliste mootorsõidukite jaoks vaja uut ELi tüübikinnituse õigusakti, sh kohustuslikud

ABS- või CBS-pidurid üle 150-kuubikuliste sõidukite jaoks, ning juhiloa direktiivi muudetud versiooni on vaja kahe rattaliste mootorsõidukite jaoks sisse viia tehnõulevaatus ja teise taseme koolitus. Lisaks peaks EL toetama teadlikkuse tõstmise kampaaniaid, et tagada peamiste ohutuseeskirjade täitmine.

4.9 Maanteede ja teepeenarde kujundus etendab liiklusesõnnestustes suurt osa. Sellealased uuringud näitavad, et maanteeinfrastruktuuril on oluline roll ligikaudu 30 % õnnetuste puhul. Seega on selles valdkonnas võimalik palju parandada. On selgunud, et suurema ohutuse peamised takistused ei ole seotud mitte ainult majanduslike piirangutega, vaid ka üldise teadmiste puudumisega. Statistiliselt on maapiirkondade teed sageli kõige ohtlikumad. ELi poolse rahastamise (üleeuroopaline teedevõrk, struktuurifondid) eeltingimuseks tuleks seada ohutute maanteede tagamine. Igal juhul on oluline, et maanteeinfrastruktuuri kujundamisel, ehitamisel ja hooldamisel arvestataks ka kahe rattaliste mootorsõidukite juhtide ohutusega.

4.10 Komitee leiab, et kõige tõhusam infrastruktuuri ohutumaks muutmise püüe viimasel kümnel aastal oli üks kolmanda liiklusohutuse tegevusprogrammi ettepanek: tunnelite ohutust käsitlev direktiiv (2004/54/EÜ). Selle direktiivi sissejuhatus avaldas suurt mõju kogu Euroopas.

4.11 Järgmiseks kümneks aastaks soovib komitee infrastruktuuri arendamise osas lisada tegevusprogrammi eesmärki tõsta üleeuroopalise teedevõrgu ohutust ja suurendada üleeuroopalise teedevõrgu mittekülvatavate teedest vähemalt 25 % ohutus kõnealuse võrgu tasemele. Liiklusohutusele aitaks märkimisväärselt kaasa ka nõukogu otsus infrastruktuuri ohutuse korraldamist käsitleva muudetud direktiivi kohta, mis sisaldab siduvaid tehnilisi lisasid ja sätestab laiema kohaldamisala (hõlmates ka üleeuroopalise teedevõrgu mittekülvatavad teed), ning Euroopa suuniste heakskiitmine ohutu linnaliikluse infrastruktuuri tagamiseks. Lühemas perspektiivis peab EL soodustama oma infrastruktuuri direktiivis sätestatud nelja meetme kiiret vastuvõtmist kõigis liikmesriikides. Need meetmed on liiklusohutusele avalduva mõju hindamine, liiklusohutuse auditid, teedevõrgu ohutuse parandamine ja ohutuse inspekteerimine.

4.12 Jagatud vastutust arvestades on komitee veendunud, et kõigis 27 liikmesriigis tõelise nn liiklusohutuse ala loomise eeldus on tugev poliitiline juhtimine. Nii ELi tasandi kui ka liikmesriikides riigi ja piirkonna tasandi otsuste langetajad peavad olema veendunud vajaduses teha koostööd, et viia ellu lühi- ja pikaajalisi õigusalasid muudatusi ning korraldada suuri teabekampaaniaid. Oluliste erasektori osalejate kogemuste ärakasutamine Euroopa liiklusohutuse valdkonnas loob toetust ja on kulutõhus.

⁽²⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 30

4.13 Erasektorist rääkides ning arvestades asjaolu, et tööreisid ja igapäevane töölesõit kujutavad endast suurt ohuallikat, saavad olulisi samme õiges suunas teha tööandjad, kes haldavad ametiautosid. Liiklussurmade vähendamise meetmed peaksid hõlmama igasugust tööga seotud autosõitu, mitte ainult autokaubavedu.

4.13.1 Era- ja avaliku sektori tööandjad peaksid edendama häid tavasid liiklusõnnetuste vähendamiseks, innustades töötajaid otsustama võimaluse korral ühistranspordi kasuks, töötades välja ametiautode ohutuse juhiseid ning jälgides autode ohutustaset. Hea näide on selles valdkonnas Euroopa Komisjoni kaasrahastatav projekt PRAISE, ⁽³⁾ mille eesmärk on edendada tööga seotud liikluse ohutuse parandamist ning anda tööandjatele asjakohast oskusteavet. See küsimus võiks huvi pakkuda ka Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuurile.

4.13.2 Samuti on praegu väljatöötamisel uus ISO rahvusvaheline standard nr 39001 liiklusohutuse kohta töökohal ning selle valmimist on oodata 2011. aasta lõpuks. Euroopa Komisjon peaks kutsuma kõiki liiklusohutuse hartale alla kirjutanud saavutama niipea kui võimalik ISO 39001 sertifikaadi.

4.14 Teised nn liiklusohutuse ala tingimused on järgmised: rohkem ja paremini võrreldavat statistilist teavet liikmesriikide

kohta, liikmesriikide iga-aastane tagasiside komisjonile teabe näol, järelevalve- ja järelkontrollisüsteemi loomine ELi tasandil Euroopa liiklusohutuse ameti kaudu, ELi õigusaktide nõuetekohane ja kiire rakendamine kõigis liikmesriikides, suurem keskendumine koolitusele ja jätkuõppele ning erilise tähelepanu pööramine noortele ja eakatele liiklejatele.

4.15 Komitee soovib koostada sellise tegevusprogrammi, mis sisaldab ambitsioonikaid kuid samas realistlikke sihte. Poliitilistel põhjustel tuleks kehtestada ka järgmiseks kümneks aastaks üldeesmärk, nagu tehti varemgi. Liiklussurmade arvu vähendamisest rääkides ei sekku komitee arutelluse konkreetset protsenti pakkudes, kuid soovib tungivalt seada konkreetset vähendamise eesmärgid ka raskelt vigastatute ja haavatavamate liiklejate arvu osas, nagu liiklusõnnetustesse sattuvad ja vigastusi saavad jalakäijad, jalgratturid ja kahe rattaliste mootorsõidukite juhid.

4.16 Lisaks ei peaks EL kehtestama mitte ainult pikaajalist sihti, vaid ka vahe-eesmärke (tõenäoliselt liiklusohutuse ameti kaudu), algatades tehnilise abi programmi, et toetada neid liikmesriike, kes saavad halvemini hakkama riikliku strateegia koostamisega surmajuhumite vähendamiseks.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁾ PRAISE: preventing road accidents and injuries for the safety of employees (www.etsc.eu/PRAISE.php).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa liiklusohutuse ala suunas: liiklusohutuse strateegilised suunised aastani 2020” (Euroopa Parlamendi taotlusel koostatav arvamus)

(2011/C 48/07)

Raportöör: **Anna Maria DARMANIN**

26. veebruaril 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„VKEde rahastamise struktuur praeguses finantsolukorras”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 121, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee innustab komisjoni tõhustama väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEde) suunatud rahastamisvahendeid, säilitades selleks konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi tagatisskeemi ka pärast praeguse rahastamisperioodi lõppu, võimaldades VKEdele struktuurifondide hõlpsat kättesaadavust ja määratledes selgelt rahastamisprioriteetid. Praeguses olukorras, kus omavahendite maht on vähenenud, pakuvad garantiiasutused oma panganduspartneritele Basel II kohast kasulikku riskimaandamist. Sellega seoses tasuks soodustada vastastikuseid tagatisi pakkuvaid institutsioone.

1.2 Komitee soovib luua mikroettevõtete ja VKEde jaoks kauplemisplatvormid. Enamikul tunnustatud väärtpaberiturgudel on VKEdele kehtestatud liiga palju aruandlusnõudeid ja liiga aeganõudvad menetlused, mistõttu jääb VKEdel väärtpaberiturule minemata. Lisaks on harilikult takistuseks ka maksumus – seda nii alternatiiv- kui ka lisanimekirjade puhul. Euroopa võrgustiku kooskõlastatava piirkondlike miniplatvormide rajamisega loodaks uus vahend, mida saab kasutada väikestele ettevõtetele lisakapitali leidmiseks. See soodustaks veel rohkem rahastamist riskikapitali ja ingelinvestorite toel. Samuti aitaks see väikestel riskikapitali investoritel toetada väikeettevõtteid.

1.3 VKEdel, eriti mikroettevõtetele, on suuremad raskused rahastamisallikate leidmisel. Lisaks jääb ühiskonnale täiesti selgusetuks, kuhu kõik pankade päästmiseks eraldatud raha on läinud. Ehk ei ole küll kõige sobivam aeg nõuda pankadelt nende andmete avaldamist, kuid siiski peab komitee õigemaks, et pangad eraldaksid kokkulepitud protsendi neile leitud päästevahenditest riikides, kus neid vahendeid kasutati, väike- ja mikroettevõtete laenudeks, eriti just uuenduslike algatuste jaoks.

1.4 Komitee innustab arendama raamistikku, mis soodustab kaasavate ja eetiliste mikrorahastamisega tegelevate asutuste

loomist. Selline rahastamisviis oleks VKEdele kahtlemata kasulik, sest selle puhul jagatakse riske ja kasumit, võimaldatakse stabiilset rahastamist ning välditakse spekulatsioone. Komisjon peaks põhjalikult tutvuma islami stiilis intressivaba panganduse ideega. Komitee kutsub komisjoni üles koostama rohelise raamatu, mille alusel käivitada arutelu osalusel põhineva panganduse üle Euroopa tasandil. Teatud riikide, nagu Ühendkuningriigi, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Luksemburgi ja Malta individuaalsed algatused on kiiduväärt, kuid need võivad hakata takistama finantsteenuste sektori edasist integratsiooni ELis. Pealegi ei pruugi eraldiseisvad ja omavahel kooskõlastamata algatused anda parimaid võimalikke tulemusi, näiteks jagada riske ja kasumit ning kasutada sotsiaalseid rahastamisviise. Islami stiilis mikrorahastamise julgustamine aitaks luua ka uusi ettevõtlustegevusi ja võidelda samal ajal vaesusega teatud piirkondades. Sellele mõeldes tuleks koostada direktiiv, milles sätestatakse koos täpsustustega alternatiivsed rahastamismeetodid ja julgustatakse neid kasutama ning millega tagatakse neile võrdsed tingimused teiste, näiteks tavapärase rahastamismeetoditega.

1.5 Komitee teeb liikmesriikidele ettepaneku anda ise laenu otse VKEdele või anda finantsasutustele täielikke või osalisi tagatisi, et innustada neid VKEdele laenu andma. Finantskriisi ajal kasutasid mitmed liikmesriigid kõnealust võimalust ja tänu sellele leidsid VKEde kergemini rahastamisallikaid.

1.6 Komitee arvates peaks Euroopa Investeerimisfond investerima VKEdesse otse või teatud valdkonnale mõeldud allfondide, näiteks noorte ettevõtjate fondi kaudu, mis edendaks ka ettevõtluskultuuri. Lisaks peaks Euroopa Investeerimispank eraldama vahendeid vahendajapankadele, kes VKEsid igakülgset toetavad. Komitee soovib ka, et julgustamaks vahendajapankasid kasutama Euroopa Investeerimispanka vahendeid VKEde heaks, tuleks näha ette riskide jagamine Euroopa Investeerimispannaga.

1.7 Komitee soovib erinevaid pankadepoolse rahastamise vorme, sealhulgas osalusel põhinevat, uuenduslikku ja eetilist rahastamist. Rahastamine sellisel moel, nagu seda pakub Bangladeshis asuv Grameen Bank, võib Basel II kokkuleppe tõttu jääda väga piiratuks. Rahastamisasutused ei ole sellisel positsioonil, et alustada tegelemist kõigepealt pigem probleemi kui lahendusega. Laenusüsteem peab lähtuma ühiskondliku tausta analüüsist, mitte aga varem kindlaks määratud pangandusmeetodist. Seepärast tuleb kiiresti läbi vaadata Basel II või leppida kokku tavapärasest erinevates rahastamisviisides.

1.8 ELis on hakanud tekkima ingelinvestorite võrgustikud. Sellised võrgustikud ei tundu aga kahjuks reguleeritud ja neis võib toimuda märkimisväärseid rikkumisi, mistõttu ei julge ettevõtjad seda olulist kasvu rahastamise viisi kasutada. Edendada tuleks õigusraamistikku, mis soodustab ingelinvestorite võrgustiku tegevust või muid samalaadseid algatusi.

1.9 Komitee soovib liikmesriikidel teha ingelinvestoritele ja nende võrgustikele, sealhulgas pereliikmetest investoritele, näiteks vanematele, maksusoodustusi. Paljud noored ettevõtjad kasutavad oma perekonna pakutavat raha, sest muud rahastamisallikad ei ole neile kättesaadavad. Selliseid investoreid tuleks premeerida ja ergutada nende tegevust maksusoodustustega.

2. Sissejuhatus ja taust

2.1 ELi liikmesriikide ees seisab suur katsumus: ergutada ja hoogustada ettevõtlust. Lissaboni Euroopa Ülemkogul 2000. aasta märtsis seati see eesmärgiks, et parandada tööhõivet, majandusreformi ja sotsiaalset ühtekuuluvust. 21. jaanuaril 2003 avaldas Euroopa Komisjon roheline raamatu teemal „Ettevõtlus Euroopas”. Selles keskenduti oma ettevõtet asutavate eurooplaste vähesusele ja olemasolevate ettevõtete puudulikule majanduskasvule.

2.2 Ettevõtluse arendamine toob suurt majanduslikku ja ka sotsiaalset kasu. Ettevõtlus ei ole mitte lihtsalt uute töökohtade, uuendustegevuse, konkurentsivõime ja majanduskasvu peamine edendaja, vaid see aitab kaasa ka eneseteostusele ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele ⁽¹⁾.

2.3 Ettevõtluse ja riigi majandussuutlikkuse vahelise seose saab panna ettevõtete elujõulisuse, uuendustegevuse, töökohtade loomise, tehnoloogia arengu ning tootlikkuse ja ekspordi kasvu

arvele. Seega ei ole ettevõtlus kasulik mitte üksnes asjassepuutuvatele inimestele, vaid ka kogu ühiskonnale tervikuna.

2.4 Ettevõtluse ja majandusarengu uuringute keskuse tehtud uuringust ilmnes, et ettevõtte asutamise rahastamine (ja haldusnõuded) on üks sagedasemaid noorte ettevõtjate ees seisvaid probleeme. Kuid üksnes 40 % eritoetust pakkuvatest organisatsioonidest peab neid tõsisemaks kui muude väikeste ettevõtete puhul kehtivaid rahalisi piiranguid. Paljud uued ettevõtted seisavad silmitsi raskustega stardilaenu jaoks tagatise leidmisel, kuid noorte ettevõtjate jaoks on see veel suurem takistus, sest nende võimalused vajalike vahendite leidmiseks on veelgi piiratumad. Sellise piirangu ulatus on eri sektorite ja majandustegevuste puhul erinev.

2.5 Praegune majanduskriis ei soosi ettevõtlust, eriti rängasti on see tabanud VKEsid. Komitee on põhjalikult käsitlenud finantskriisi kujunemist ja tagajärgi ning pangandussüsteemi otsustavat rolli selles. Tõsiasi on aga see, et kriisi mõju VKEdele kestab ikka veel ja neil on raskusi rahastamisvõimaluste leidmisel.

2.6 Samas on praeguse suundumuse jätkudes pangalaenuid jätkuvalt äärmiselt raskesti kättesaadavad (hoolimata baasintressi suurest langusest), mille põhjused on järgmised:

- kahju, mis tuleneb turuväärtuse meetodist (meetod, mille puhul pangad vähendavad oma bilansis oma väärtpaberite väärtust, sest lähitulevikus ei tundu neile turgu olevat);
- praegusest majanduslangusest tulenevad klientide lootusetud või kahtlased võlad;
- puudulik pankadevaheline rahastamine, mis ei ole paljude valitsuste meetmetest hoolimata veel taastunud;
- pidev hirm – oma töö kaotamist kartvad pankurid tõenäoliselt ei tee riskantsena tunduvaid laenuotsuseid.

2.7 Seega kehtestatakse panga kapitali jaotamisele piirangud – kapital jaotatakse kas olemasolevatele klientidele, kelle kaotamist pank ei saa endale lubada, või kvaliteetsematele fikseeritud tulumääraga väärtpaberitele, näiteks riigi võlakirjadele. Kuna valitsused vajavad üha suuremaid laenusummasid, et suunata raha oma majandusse, on riigi kredidivajadus suurenenud ning selle tulemusel jääb omakorda vähem vahendeid ettevõtete ja tarbijate laenude jaoks.

⁽¹⁾ *Flash Eurobarometer*, Ettevõtluse uuring Euroopa Liidus (25 liikmesriiki), Ameerika Ühendriikides, Islandil ja Norras: analüütiline aruanne.

3. Lühike ülevaade VKEde olemusest ametliku statistika kõrval

3.1 VKEd on mitmes mõttes erilised. Kõigi nende erijoonte üleslugemine ei annaks aga õiget ettekujutust VKEde dünaamilisusest. Siiski tasuks paaril neist lühidalt peatuda.

3.2 VKEd on enamasti pereettevõtted ja neisse on kaasatud mitu põlvkonda ning selle oluline investor on perekond, kuid tema panusest alati ei piisa. VKEd tegutsevad harilikult kohapeal, mis mõjutab ka nende allhangete tegemise meetodeid ja töötajate värbamise viisi (enamasti väga ettevaatlik). Ettevõtte juhtkond ja omanikud on sisuliselt samad, lisaks on töötajad ja omanikud lähedased (mis suurendab mõlemapoolset lojaalsust). VKEd on paindlikud, dünaamilised ja kiired uuendustega kaasa minema. Harilikult kardavad VKEd oma rahavoogude juhtimisel riskida, enne laenuasutuse poole pöördumist kasutavad nad ära oma reservid, sest raha taotlemiseks ja laenude saamiseks tuleb neil läbida bürokraatia kadalipp.

3.3 Ettekujutus VKEst kui riskantselt ettevõtmisest tuleneb osaliselt VKEde olemusest: sageli on tegemist noorte ettevõttega, kes seisavad silmitsi aeganõudvate bürokraatlike rahastamismehhanismidega ning kellel puuduvad piisavad tagatised ja oma väiksuse tõttu sageli ka riskijuhtimisvahendid.

3.4 Tasub märkida, et VKEde probleemid võimenduvad veelgi enam mikroettevõtete puhul.

4. Rahastamisvahendid

4.1 **Noteerimine tunnustatud väärtpaberiturul.** Esimesi avalikke pakkumisi seostatakse harilikult hästi toimivate ettevõtetega, mis püüavad leida pikaajalist kapitali ametlikus nimekirjas olevate omandiväärtpaberite (aktsiad) või võlanõuete (võlakirjad) näol. Tavaliselt tehakse seda enne laienemiskirju, kui ettevõtete omanikud ja/või riskikapitali investorid püüavad leida väljapääsu. Lisaks on olemas teise tasandi turud, mis harilikult mikroettevõtetele ei sobi, ja seda teed saavad minna vaid VKEde sektori kõige suuremad ettevõtted. Kuigi alternatiivnimekirjades olevad ettevõtted on pigem väiksemad, kehtivad neile samad avalikustamisnõuded. Noteerimise kulud on 500 000 eurot ja üle selle.

4.2 **Uued rahastamisallikad: osalusel põhinev pangandus.** Kogu Euroopas kogub tuntuks uus osalusel põhineva ja eetilise panganduse idee, mida tuntakse ka islami finantsüsteemina.

Selle huvitavad toimimis põhimõtted sobiksid praeguses kontekstis tõenäoliselt ka VKEde ja nende vajadustega. Selle raames pakutakse erinevaid rahastamisvahendeid, millest paljud ei ole ka Euroopale tundmatud. Kõnealuse rahastamisvahendi arendamist takistavad aga teatud õigusaktid, eelkõige maksunduse valdkonnas. Kahjuks on mõned liikmesriigid (nt Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Luksemburg, Saksamaa, Malta ja Itaalia) võtnud individuaalseid meetmeid, mis võivad tekitada siseturul probleeme seoses tegutsemisega eri liikmesriikides. Võib juhtuda, et osalusel põhinevad rahastamisasutused leiavad alternatiivsete õigusaktide abil viisi ELi turule sisenemiseks.⁽²⁾

4.2.1 Selline rahastamisviis oleks VKEdele kahtlemata kasulik, sest selle puhul jagatakse riske ja kasumit, võimaldatakse stabiilset rahastamist ning välditakse spekulatsioone ja teatud tüüpi investeringuid.

4.2.2 Eriti uus ja kiiresti arenev valdkond on islami stiilis mikrorahastamine. See seisneb mitmesuguste finantsteenuste pakkumises inimestele, keda ei peeta harilikult laenukõlblikuks, eelkõige seetõttu, et neil puuduvad tagatised, mis kaitseksid rahastamisasutust kahjumiriski vastu.

4.2.3 Mikrorahastamise tõeliselt revolutsiooniline külg seisneb võimalustes, mida see pakub inimestele, kellel varem puudus juurdepääs finantsturule: see avab uued väljavaated ja annab inimestele eneseteostuse võimaluse, kui nad saavad lõpuks viia ellu oma projekte ja ideid, kasutades selleks enda vahendeid ning vältides abi, toetusi ja sõltuvust. Kogemused mikrorahastamisega kogu maailmas on nüüdseks kindlalt tõestanud, et vaesed inimesed vajavad mitmesuguseid finantsteenuseid, olles valmis kandma nendega seotud kulud ja olles igati laenukõlblikud. Mikrorahastamise sihtrühma moodustavad nn vaesuspiiril elavad inimesed, kellel oleks lihtsam korralikku elukvaliteeti saavutada ja kellel on ettevõtlusideid, kuid puudub juurdepääs ametlikele rahastamisvõimalustele.

4.2.4 Seda teemat on vähe uuritud ja kogemused selles valdkonnas on ikka veel üsna piiratud, kuid on näha, et islami taustaga arenguriikides on mikrorahastamisel tohtu potentsiaal nii vaesuse kui ka majandusliku ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemisel ning rahastamisasutuste kliendibaasi suurendamisel. Seega ei keskenduta osalusel põhinevas panganduses mitte ainult finantsedule, vaid ka sotsiaalse kasu maksimumi viimisele, luues korralikumad rahastamisasutused, mis pakuvad tõhusaid finantsteenuseid ka nn rohujuuresandil.

⁽²⁾ Vt Malta juhtimisinstiituti, Malta tööandjate ühenduse ja Malta pangatöötajate liidu koostatud väljaannet „Islamic Finance in a European Union Jurisdiction Workshops Report”.

4.3 **Valitsus ja ELi rahastamisskeemid.** Valitsused on oma vahendajate kaudu osalenud ettevõtete edendamises mitmete meetmete, näiteks maksusoodustuste ja rahastamisskeemide kaudu, nagu toetused Euroopa Regionaalarengufondist ja Euroopa Investeerimisfondist.

4.3.1 Teatavate stardikapitali ja algkapitali algatustega kaasaminek ei ole ehk olnud loodetult aktiivne.

4.4 **Ingelinvestoreid,** keda nimetatakse ka mitteametlikeks riskikapitali investoriteks, loetakse mittetraditsiooniliseks rahastamisallikaks. Eelkõige pakuvad nad ettevõtetele omakapitali alates ettevõtte asutamisest kuni kasvustaadiumi alguseni.

5. Võimalik tegevusraamistik investeerimise ja rahastamise kokkukuivamise leevendamiseks ja VKEdele laenude kättesaadavamaks tegemiseks

5.1 Praegustes majandusoludes on Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” kiire rakendamine otsustava tähtsusega. Komitee on juba väljendanud heameelt komisjoni tehtud Euroopa väikeettevõtlusalgatuse üle, kuid kordab nüüd, et ülioluline on kavandatud algatused ellu viia.

5.1.1 Praegusel ajal, mil likviidsus on VKEde jaoks luksus, kutsub komitee üles muutma hilinenud maksete direktiivi, et VKEdele kindlasti tasutaks kõigi äritehingute eest õigel ajal ja peetaks kinni 30päevasest krediititähtajast. Rakendamine peab aga tõeliselt toimima ning tarnijad (nii era- kui ka avalikus sektoris) peavad seda järgima.

5.1.2 Teine kiiret rakendamist vajav direktiiv on vähendatud käibemaksumäära direktiiv, milles käsitletakse kohapeal osutata-vaid teenuseid ja töömahukaid teenuseid, mida osutavad peamiselt VKEd. Kuigi nimetatud direktiiv tekitab vastakaid arvamusi, on leitud, et see soodustaks VKEde kaubandustavasid, olles lõpptarbijale soodsam.

5.2 Euroopa kaubanduskodade andmetel on 30 protsendil VKEdest probleeme likviidsusega ja neist neljandiku puhul on põhjus pankade keeldumine laenu andmisest. Pangad on võetud hoolsa jälgimise alla ja nad ise on muutunud rahastamisel äärmiselt konservatiivseks, kuid sellise konservatiivse lähenemise viisi suunamine just VKEdele tekitab kahju majandusele.

5.2.1 EL on suurendanud pankadele VKEde jaoks eraldata-vaid summasid, täiendades Euroopa majanduse taastamise kava abil Euroopa Investeerimispanka vahendite mahtu. VKEde kogemus aga näitab, et pangast laenu saamine on jätkuvalt väga keeruline. Nii et kuigi tundub, et VKEde laenudeks on

raha eraldatud, ei jõua see tegelikult VKEdeni. Seetõttu on oluline, et Euroopa Investeerimispanka raha haldama valitud vahendajapangad toetaksid VKEsid igati. Kui vahendajapank jätab need vahendid korduvalt VKEdele edastamata, peab Euroopa Investeerimispank kõnealuse vahendajapanga välja vahetama. Et julgustada vahendajapankasid Euroopa Investeerimispanka raha tõesti VKEdele laenama, peaksid selliste laenude riske kandma Euroopa Investeerimispank ja vahendajapangad koos, mitte üksnes viimased.

5.3 Oluline küsimus, eriti alustavate ettevõtete jaoks, on juurdepääs riskikapitalile. Algusjärgus olev Euroopa riskikapitaliturg hõlmab on vaid kaks miljardit eurot aastas, mis on vaid umbes 25 % USA samast näitajast. Vaid üks viiekümnest VKEst pöördub rahastamisaotlusega riskikapitaliettevõtte poole. Teavet riskikapitaliga rahastamise võimaluste kohta on kerge leida, kuid traditsioonilised VKEd ei tuune sageli ära võimalusi nende kaudu on tõepoolest raha saada. Selline suhtumine on seotud ka Euroopa ettevõtjate konservatiivse suhtumisega riskeerimisse: riskikapitalile eelistatakse pigem pangateenuseid.

5.4 Avalikud hanked on VKEde jaoks üks oluline võimalus, kuid VKEd ei ole praegu sel tasandil „suurte vendade” kogemuse tõttu eriti konkurentsivõimelised, üks põhjus on ka pangatagatistele ja käibearuandlusele kehtestatud karmid nõuded. Avalike hangete kaudu tuleks püüda teha VKEde-sõbralikumaid algatusi, näiteks vähendada kapitali seotust pangatagatistega, soodustada VKEde pakkumusi ja toetada nende klastreid.

5.5 Bürokratia vähendamine on VKEde seisukohast esmatähtis, sest neil lasub suuremate ettevõtete võrreldes põhjendamatu suur regulatiivne ja halduskoormus. On tõestatud, et suurettevõtetel kulub reguleerimisega seotud kohustuste peale ühe töötaja kohta keskmiselt üks euro, samal ajal kui VKEd peavad kulutama kuni 10 eurot. Komisjon liigub bürokratia vähendamise sooviga õiges suunas, kuid me oleme ikka veel kaugel sellest seisust, mis oleks VKEdele tõhusaks abiks.

5.6 Meie majanduse tulevik peitub säästvas konkurentsivõimelises. Seega tuleks rahastamisel toetada VKEsid, kes järgivad säästvuse põhimõtteid ja tegutsevad keskkonnasäästlikult.

5.7 EL pakub rohket ja ulatuslikku rahastamist nendele VKEdele, kes kasutavad uut tehnoloogiat. Traditsioonilisemad VKEd, kes pakuvad tooteid või teenuseid, vajavad aga uuenduslike sammude astumisel julgustust isegi omaenda tegevusvaldkonnas. Rahastamisvahendeid tuleks täiendavalt tõhustada, et toetada ka selliseid VKEde laialt levinud tegevusi.

5.8 Komitee mõonab, et erinevad ühendused, näiteks vastastikutuste tagatiste pakujate Euroopa ühingu liikmed, on olnud kriisi ajal kasulikud. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama selliseid organisatsioone soosivate tingimuste loomist, et toetada VKEsid nende rahastamise tagatiste osas.

5.9 Konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm oli VKEdele oluline vahend, mistõttu komitee palub komisjonil säilitada programmis ette nähtud VKEde tagatisskeem ka pärast 2013. aastat.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kriisi järel: siseturu uus finantssüsteem” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/08)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

Kaasraportöör: **Umberto BURANI**

18. veebruaril 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Kriisi järel: siseturu uus finantssüsteem.”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (16. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 160, vastu hääletas 8, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitusel

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib käesoleva omaalgatusliku arvamusega näidata, millised võiksid olla mõned Euroopa finantssüsteemi reformid: kuidas finantssüsteem peaks olema reguleeritud, kuidas parandada selle toimimist ja kuidas vähendada süsteemseid riske. Finantskriis võib veel uue hoo ja intensiivsusega lõkkele lüüa, kui ei pidurdata kontrollimatuid spekulatsioone ja kui valitsused ei anna vastuseid, mida on juba liiga kaua oodatud.

1.2 **Millist siseturu finantssüsteemi on kriisi järel vaja?** Euroopa Keskpank ja Euroopa Keskpankade Süsteem, kommerts- ja investeerimispangad, vastastikused ja ühistu- tüüpi finantsinstitutsioonid, eetilised pangad, kindlustusseltsid, pensioni- ja investeerimisfondid, erakapitali investeerimisfondid ja riskihajutamised, reitinguagentuurid, finantstoodete ja väärtpaperite loojad, turustajad ja müüjad; börsid, reguleerimata turud; turu reguleerijad, järelevalveasutused, krediidireitingua- gentuurid: need on peamised finantssüsteemi osalised, keda kutsutakse üles oma käitumist muutma, kohandama rangemate eeskirjadega ja kohandama oma organisatsiooni uute ülesanne- tega, mis neile määratakse.

1.3 **Mitte kõiki turuosalisi ei saa pidada vastutavaks.** Õnneks ei kannatanud mõned olulised sektorid, nagu mõned olulised rahvusvahelised kontsernid otseselt kriisi all, sest nende tegevus oli väga kaugel suurest finantskaosest. Kindlustusseltsid, ühistu- ja rahvapangad, hoiupangad ning peamised Euroopa ja globaalsed kommerts- ja investeerimispangad ei ole pidanud tegema rahaliste kaotuste tõttu finantskohandusi ega paluma valitsustelt abi.

1.4 **„Kriisi on põhjustanud moraalne allakäik” – komitee on selle Tomáš Baťa 1932. aastal öeldud lausega nõus ja**

märgib, et kahjuks ei ole midagi muutunud! See on töötajate ja pensionäride, ettevõtete, üldsuse, kodanikuühiskonna organi- satsioonide, tarbijate ja lõppkasutajate huvides, et nad saaksid arvestada tõhusa, turvalise ja mõistlike tasudega finantssüsteemiga, kuhu nad saaksid usaldada oma säästud ja pöörduda majanduslikele algatustele toetuse saamiseks. See on hädavajalik majanduskasvu vahend, mis täidab olulisi sotsiaalseid ülesan- deid, nagu pensionid, haigus-, õnnetusjuhtumi- ja kahjukind- lustus. Äärmiselt tõsine finantskriis on selle kõik üldise usalduse kaotusega ohtu seadnud.

1.5 **Tuleb taastada usaldus nii finants- kui ka poliitilis- tesse institutsioonidesse ning reguleerivatesse ja järeleval- veasutustesse,** kes ei osanud ega suutnud seda katastroofi vältida, mis on IMFi kõige uuemate hinnangute järgi senini 2300 miljardit eurot maksma läinud.

1.6 **Üldsus on sügavalt mures.** Finantskriisist tulenenud likviidsuskriis on avaldanud suurt mõju reaalmajandusele: töötus on ületanud 10 % piiri, jõudes 22 %-ni Lätis ja 19 %-ni Hispaanias ning töötute arv ületas detsembris 23 miljoni piiri. See arv suureneb ilmselt veelgi. Kõikides riikides on riigieelarve defitsiit väga suur ja see nõuab parandusmeetmeid, mis ei aita kindlasti kaasa majanduskasvule, vaid pigem pidurdavad juba praegu nõrka majanduse elavnemist, s.t et see ei avalda tööhoivele positiivset mõju.

1.7 Komitee on viimastel aastatel koostanud mitmeid arva- musi, milles ta on teinud mitmeid ettepanekuid, mida on tihti- peale ignoreeritud. Kui neid ettepanekuid oleks kuulda võetud, siis oleksid nad kindlasti aidanud kriisi hävitavaid mõjusid vältida või vähemalt leevendada.

1.8 Komitee palub ELi institutsioonidel reformiprotsessi kiirendada. Üks ja pool aastat pärast Larosière'i komisjoni järelduste tutvustamist ei ole Euroopa otsustusprotsess ikka lõppfaasis. Valitsused on kahjuks reformikava nõrgendanud, välis- tades näiteks selle, et Euroopa tasandi amet sekkuks piiriüle- tesse finantsinstitutsioonidesse.

1.8.1 Komitee tervitab komisjoni teatist seadusandlike algatuste kohta, mis võetakse reguleerimise karmistamise ja finantsturu läbipaistvuse suurendamiseks. Sellised ettepanekud, mis esitati käesoleva arvamuse koostamisel, on samm õiges suunas. Kõige olulisem on krediidireitinguagentuuride järelevalve parandamine ja arutelu algatamine äriühingu üldjuhtimise kohta. Meetmetepaketti täiendavad aruanded direktorite palkade ja palgapoliitika kohta. Komisjon on võtnud ülesandeks esitada järgneva kuue kuni üheksa kuu jooksul täiendavad ettepanekud, et parandada tuletisinstrumentide turgude toimimist, võtta asja- kohased meetmed lühikeseks müügi ja krediidiriski vahetuste- hingute puhul ning esitada finantsinstrumentide turgude direk- tiivi täiendused.

1.8.2 Komitee ootab suure huviga teisi välja kuulutatud algatusi vastutuse valdkonnas: hoiuste tagamise skeemide direk- tiivi ja investeringute tagamise skeemide direktiivi läbi vaata- mine. Ka turu kuritarvitamise direktiiv ja kapitalinõuete direktiiv (CRD IV) vaadatakse läbi ning samas on ettevalmistamisel uus ettepanek jaekliendile suunatud kombineeritud investeerimis- toote kohta. Regulaatiivse meelevaldsuse vähendamiseks avaldab komisjon teatise sanktsioonide kohta finantsteenuste sektoris.

1.9 Komitee leiab, et tuleks teha rohkem tööd selleks, et valmistada ette kriisijärgset finantsüsteemi, mis peaks olema läbipaistev, sotsiaalselt ja eetilisel vastutustundlik, pare- mini kontrollitud, uuenduslik ja mille kasv oleks tasakaalustatud, kooskõlas ülejäänud majandussüsteemiga ning suunatud kesk- pika ja pikaajalise väärtuse loomisele ja jätkusuutlikule kasvule.

1.10 Finantslalal töötab mitu miljonit inimest. Enamik neist on suurepäraseid ja oma tööd professionaalselt tegevad inimesed, kes väärivad kõigi austust. Mõned üksikud vastutustundetud ja jultunud inimesed on kahjustanud kogu töötajate kategooria reputsiooni.

1.11 Komitee soovib suurendada läbipaistvust, eelkõige riskide kindlaks tegemisel. Börsivälised turud ei tohiks olla avatud kahepoolsetele tehingutele, vaid piirnema vaid keske vastaspoolega tehingutega, kus keskne vastaspool võib üldist riskitaset jälgides piirata tehingutele juurdepääsu kõige riskialtimate osalistele. Sellised tehingud peaksid toimuma

ühtsel platvormil või vähemalt kindlal platvormide kogul, mis suurendaks turgude läbipaistvust.

1.12 Ettevõtte sotsiaalne vastutus peaks peegelduma kõikides tegevustes ja käitumistes finantssektoris. Eelis- tatud on pigem müüginumbreid kui korralikke investee- rimisnõuandeid. Tuleb taastada kõrge kutse- eetika tase, mõista otseselt hukka kutseühingud, kes peaksid ennetavate meetme- tega innustama korrektset käitumist ja karistama neid ettevõt- teid, kes on mõistetud süüdi pahatahtlikes tegudes, pettustes või teistes kriminaalõiguse alla kuuluvates tegudes.

1.13 Liikmesriikide ja Euroopa asjaomaseid ameteid peaks juhtima avatult ja demokraatlikumalt, kaasates seejuures sidusrühmad reguleerimisse ja järelevalvesse. Ette- võtte juhtimises peaks tunnistama ka töötajate, ettevõtete, tarbi- jate ja lõppkasutajate rolli. Komitee soovib kodanikuühiskonda konsulteerimisse ja mõju hindamisse rohkem kaasata. Komisjoni hiljutistes otsustes eksperdirühmade valimisel keskendutakse ainult tööstusele, kaasamata samas asjakohaselt tarbijaid ja töötajaid. Komitee rõhub jätkuvalt sellele, et kodanikuühiskond oleks eksperdirühmade ja komisjoni loodud komiteedes tasa- kaalustatult esindatud.

1.14 Ettevõtteid peaks juhtima nii, et hea maine ja läbipaist- vuse nõudeid laiendataks direktoritelt ka aktsionäridele. Ette- võtte kapitali päritolu on senini peetud vaikimisi seaduspäraseks, samas kui vastuolulised näited on näidanud, et see ei ole alati nii.

1.15 Juhtide roll on muutunud liiga suureks ning tihti- peale on nende palgad astronoomiliselt suured. Palgad on säilinud ka peale riigistamist, mis võeti ette selleks, et päästa mõned finantsasutused pankrotist. On vaja korralikku boonuste piiramise süsteemi, kus boonust võiks anda ainult stabiilselt keskpikas perioodis saavutatud üle keskmise tulemuste eest. Personalile tuleb anda selliseid stiimuleid, mis ei oleks seotud nõuetekohaselt tarbijate vajadustega mitte arvestavate pangatoo- dete kampaaniatega, vaid vastutustundliku müügi- ja algatustes peaks väärtustama inimkapitali kvaliteeti ametialase panuse, klientide rahulolu ja suurema professionaalsuse seisukohast.

1.16 Komitee soovib liikmesriikide järelevalveasutustel võtta vastu mitmeid tõhusaid meetmeid, kuid järelevalveasu- tused ei tundu olevat eriti veendunud vajaduses meetme järgi, mis ei ole mitte ainult moraliseeriv, vaid millega püütakse tule- viku jaoks säilitada nii avalik kui ka varjatud riskiprofiil. Paljusid väga kõrge riskiga tehinguid, mida tehti kasumi ja boonuse saamiseks, oleks olnud võimalik vältida.

1.17 **Komitee kutsub üles jätma Euroopa õigusaktidest välja viide reitingule seoses investeringute hindamise ja sellest tuleneva kattega riskifondides.** See oleks kooskõlas Basel II kokkuleppe põhimõtetega. Samuti kustub komitee liikmesriikide ameteid üles vaatama üle investeerimispoliitika.

1.18 **Liikmesriigi riigivõlga peaks hindama ainult uus sõltumatu Euroopa amet.** Teated riigivõla reitingu alandamisest, nagu hiljuti Kreeka ja teiste raskustes olevate Euroopa riikide puhul, on põhjustanud turgudel mitmesuguseid probleeme, õhutanud finantsspekulatsioone ja süvendanud muljet sügavast kriisist.

1.19 **Kreekale antud abi aitab kaitsta rahvusvahelist finantssüsteemi,** mis on taganud Kreekale laenu sadade miljardite eurode väärtuses ja toetunud maailma kõige suuremale kommertspangale, kes varjas suuremahulisi laene, nii et need ei ilmnenu Kreeka ametlikes majandusaasta aruannetes. Juba ainuüksi Prantsuse ja Saksa pangad andsid Kreekale 115 miljardit eurot laenu (vastavalt 76,45 miljardit ja 38,57 miljardit). Jälle peavad Euroopa maksumaksjad maksma ebaseadusliku tegevuse eest. Kreeklased peavad aga selle eest maksma tohutut majanduslikku ja sotsiaalset hinda.

1.20 **Komitee leiab, et teatud finantstegevuste maksustamise teemat tasuks põhjalikumalt käsitleda,** eelkõige nende tegevuste puhul, mis on eelkõige spekulatiivsed. Kõnealusel teemal võeti hiljuti vastu üks arvamuse.

1.21 **Komitee soovib luua integreeritud kriisijuhtimise süsteemid, mis sisaldaksid tõhusaid kriteeriume varajase hoiatuse, ennetuse ja kriisist väljumise kohta.** Tuleb kujundada liikmesriikide ametite vahelised usaldusväärset vastastikuse vastutuse mehhanismid, eelkõige seoses peamiste Euroopa kontsernidega: Kes- ja Ida-Euroopas on näiteks finantsturud pea ainult Lääne kindlustusseltside ja pankade käes.

2. Sissejuhatus

2.1 „Kriisi on põhjustanud moraalne allakäik.

Majanduskriisi murdepunkt? Ma ei usu spontaansesse murdepunktidesse. See, mida me kutsume tavaliselt majanduskriisiks, on vaid teine nimi eetika allakäigule.

Moraalne allakäik on põhjus ja majanduskriis vaid tagajärg. Paljud inimesed meie riigis arvavad, et majanduslikust allakäi-

gust on võimalik rahaga välja tulla. Mina kardan selle vea tagajärgi. Praeguses olukorras ei ole meil vaja geniaalseid pöördedega lahendusi.

Meil on vaja moraalset lähenemisviisi inimestele, tööle ja avalik-õiguslikule omandile.

Lõpetame pankrottide toetamise, laenude andmise, väärtuste hülgamise mittemillegi nimel ja töötajate ärakasutamise. Mõningaid asju oleksime pidanud sõjajärgsest vaesusest välja tulemiseks paremini tegema, muutma töö tõhusamaks ja säästnud tulusamaks, atraktiivsemaks ja ausamaks, selle asemel, et anda alla laiskusele ja raiskamisele. Sul on õigus, et tuleb üle saada usalduskriisist, kuid sellest ei saa üle saada tehniliste, rahaliste või laenuvahenditega. Usaldus on isiklik ja seda saab taastada ainult eetilise käitumise ja isikliku eeskujuga.” Tomáš Baťa, 1932.

2.2 Miski ei ole muutunud.

2.2.1 Selle tsitaadiga, mis on komitee arvamuses ebatavaline, soovetakse juhatada sisse teema, mida käsitletakse palju jõulisemalt, kui seda tehtaks lihtsalt kriisi – poliitikute, järelevalveasutuste, reitinguagentuuride, finantssektori, investorite ja aktsionäride vigu – taas õpetajalikult analüüsid. Kriisist on kirjutatud lõputult, kuid piisab sellest, et öelda, et tarvitusele võetud, kaalumisel olevad või kavandatud meetmed makro- ja mikrotasandi usaldatavusjärelevalve valdkonnas on kehtivad ja ratsionaalsed, kuid puudu on kõikehõlmavast ja struktuurilisest lüülist turu (pangad, kindlustusseltsid, finantsturud) järelevalve ja maksesüsteemide kontrolli vahel. Maksesüsteemid võivad anda väärtuslike signaale üksikute puuduste või süsteemsete ohtude kohta, kui neid tõlgendatakse õigesti. Ametivõimud peavad uurima, kas tasuks kasutusele võtta riskikontrollisüsteem.

2.2.2 Varasemast erinevalt ei kavatse kodanikuühiskond jätta arutelu finantssüsteemi tuleviku üle ainult spetsialistidele, ekspertidele ja poliitikutele, vaid kavatseb osaleda aktiivselt jätkusuutliku finantssüsteemi loomisel, sest valikud avaldavad paratamatult mõju töötajatele, ettevõtetele ja üldsusele. Kõigepealt kõige haavatavamate pankade päästmiseks kasutatud riigi raha ja seejärel hapniku andmine majandusele, mis oli lämbumas enneolematu likviidsuskriisi all, on suurendanud riigieelarve defitsiiti ja -võlga, mis tuleb taas täiendavate parandusmeetmetega tasakaalu viia. See koormab aga üldsust taas kulude ja maksudega, mis on viimane asi, mida tal vaja on.

2.2.3 Kriisjärgne finantssüsteem ei tohiks ega saaks olla sama, mis on kujunenud viimase 20 aasta jooksul. Tuleb loobuda sellisest kasvutempost, mida lühiajaline poliitika plahvatuslikult kiirendas.

2.2.4 Väga suur tulusus innustas kõige motiveeritumaid ettevõtteid algatama ühinemislaine, mida veel mõni aasta tagasi mõeldamatuks peeti.

2.2.5 Ühinemisi on paljudes riikides soodustanud liberaliseerimine ja erastamine, kuid eelkõige ühtse turu direktiividest tulenev impulss, mis kaotas mitte ainult territoriaalsed piirid, vaid ka tegevusvaldkondade (kommertspangad, investeerimis- pangad, finantsettevõtted, börsiettevõtted, väärtpaberidepositooriumid, maksesüsteemide haldajad, kindlustusseltsid jne) vahelised piirid.

2.2.6 Sel viisil loodud finantskonglomeraate iseloomustab suur mitmekesisus, struktuuride keerukus, aktsiate ristosalus ja kuldaktsiad (eelkõige endiste riigipankade puhul), mis muudavad nende struktuuride üldise järelevalve väga raskeks või isegi võimatuks. Alles nüüd, pärast turgu vallutanud tormi saadakse aru, et vaja on piiriülest järelevalvet. Otsustusprotsessid on aga liiga aeglased. Tugevad finantsasutused on püüdnud piirata ametivõimude reguleerivaid meetmeid ja on suutnud mõnede Euroopa riikide valitsusi veenda oma argumentides. Larosière'i aruanne ja sellest tulenevad direktiivid, Basel II kokkulepete läbi vaatamine ja rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite muutmine on väga vaevaliselt edenemas ja paljud lubatud muudatused on kõrvale jäetud.

2.3 Tulusus

2.3.1 Tulusus ja kasv

2.3.1.1 Suurt tulusust peetakse ikka ettevõtte edukuse märgiks. See on ka tegur, mis toetab ettevõtte kasvu tänu tulu reinvesteeringule. Kui ettevõtte, mille omakapitali tasuvus on 10 %, reinvesteeringu kogu oma tulu, siis võib ta kasvada aastas 10 %, tingimusel, et ta hoiab oma laenude ja omavahendite suhte muutumatuna: kui ettevõtte kasvab kiiremini, siis suureneb tema laenukoormus või peab ta lisama omakapitali.

2.3.1.2 Seega on tulusamate ettevõtete kasvu- ja arenguvõimalused suuremad.

2.3.2 Tulusus ja risk

2.3.2.1 Tulususe parandamiseks tuleb tihtipeale võtta suuremaid riske. Sellega seoses öeldakse, et loeb riskile kohandatud tulusus. Vaid riskile kohandatud tulususe suurendamisega

luuakse juurde tõelist lisaväärtust (s.t aktsionäride jaoks, mitte tingimata teiste sidusrühmade jaoks).

2.3.2.2 Kes otsustab, kas tulusus vastab riskile? Muidugi finantsturg.

2.3.2.3 Mida on kriis meile sellega seoses õpetanud? Seda, et kuigi paljusid riske osatakse paremini tõlgendada ja hinnata, ei suuda turg siiski riske alati õigesti hinnata.

2.3.2.4 Sellest tulenevalt tundusid mõned ettevõtete ja kogu majanduse tulususe ja arengumudelid veenvad ainult seepärast, et riske ei olnud õigesti hinnatud.

2.3.2.5 Kriisi kõige olulisem õppetund on see, et me ei saa kunagi kõiki riske õigesti hinnata.

2.3.3 Tulususe stiimulid

2.3.3.1 Tulususe kaks peamist stiimulit on (ja mitte ainult finantsettevõtete jaoks):

— suurem tõhusus, mis on võimalik tänu mastaabisäästule (laienemine) ja mitmekülgussäästule (toote- ja teenusevaliku laienemine);

— innovatsioon: pakkuda uusi tooteid ja teenuseid, mille tulumarginaal on tänu väiksemale konkurentsile suurem.

2.3.3.2 Nendel põhjustel olid pikka aega paljude finantsturu osaliste motod „suur on ilus” ja „finantsinnovatsioon on hea”. Tõsiasi on see, et nende teguritega seotud riske on alahinnatud. Tuletagem neid tegureid meelde.

2.3.3.3 Suurus – mastaabisääst: peamine risk on põhimõtte „*too big to fail*” (liiga suur selleks, et läbi kukkuda) süsteemne risk.

2.3.3.4 Pakkumise ulatus – mitmekülgussääst: peamine risk on alati süsteemne, kuid selle võib kokku võtta järgmiselt: „*too interconnected to fail*” (liiga tihedalt omavahel seotud, et läbi kukkuda).

2.3.3.5 Finantsinnovatsioon: finantsinnovatsioon tähendab uute toodete/teenuste turule toomist, et juhtida uusi riske ja juhtida uut moodi teadaolevaid riske. Kui tegemist oleks igapäevase tegevusega, siis oleks keegi teine juba seda teinud. Sellega kaasnevat riske hinnatakse tihtipeale väga umbmääraselt.

2.4 Finantskriis sai alguse halvasti hinnatud finantsinnovatsiooni riskidest. Kuid innovatsioon on esmatähtis selleks, et saavutada kõrge tulusus, mis on liiga kõrge arenenud riikide majanduskasvumäärade valguses. Tuleb pöörduda tagasi probleemi põhjuse, mitte mõjude juurde: me peame aktsepteerima väiksemaid kui kahekohaliste numbritega tulusus- ja kasvumäärasid, mida ei ole peetud mitte ainult legitiimseks, vaid isegi vajalikuks ootuseks. See tuleneb põhimõtteliselt asjaolust, et sellises majanduses, mis ei saa enam kasvada nagu 50 aastat tagasi, kaasnevad väga suure tulususe korral väga tõenäoliselt riskid, millest ei saa üle vaadata. Kui me ei ütle selgelt, et arenenud majanduses on mõttetu või lausa ebaterve loota investeeringutelt kahekohalise numbri suurust tasuvust, siis me anname hoogu sellele, mis viis süsteemi kokkukukkumise äärel.

2.5 Pankade ja finantsvahendajate tegevus

Finantsüsteem tegutseb raha- ja finantstegevuse ning riskide alal vahendajana. Riskide vahendamine toimub peamiselt tuletisinstrumentide lepingutega, suures osas börsivälisel turul. Rahanduspoliitika võib otseselt mõjutada raha- ja finantstegevuse vahendamist, kuid on võimetu tuletisinstrumentide suhtes. Tuletisinstrumentid kasutavad nimelt väga vähe likviidset raha.

2.6 Tuletisinstrumentide risk ehk riskijuhtimise risk

Tuletisinstrumentid on olnud finantsinnovatsiooni peamine vahend. Börsiväline turg on olnud riskijagamisfoorumiks, kus algselt ühe osalise kantavad riskid on kantud üle ja jagatud loendamatuks tehinguteks. Teoorias peaks see kaasa tooma jaotamise ja seega neutraliseerima riskide algsed destabiliseerivad omadused. Kuid samas eirati, et nendele tehingutele omased loendamatud omavahelised seosed sisaldavad raskesti kontrollitavat vastaspoole riski, nii et kaob pilt üldisest riskist, mis viib nähtuseni, mille kohta öeldakse „*too interconnected to fail*” (liiga tihedalt omavahel seotud, et läbi kukkuda).

2.7 Suund stabiilsema finantsüsteemi poole

Oleks vale väita, et kuna finantsinnovatsioon löi eeldusi kriisi tekkimiseks, siis peaks seda käsitlema negatiivsena. Samamoodi ei saa mõelda, et see, mis juhtus, oli lihtsalt õnnetus. Vastupidi, see näitab, et praegune süsteem on vastuvõetamatu.

Integreeritud riskide kontrolli struktuur peab toimima kolmes suunas: instrumentid, turud ja institutsioonid.

2.7.1 Instrumentid

Selle asemel, et keelata ära uute instrumentide loomine, peaks kasutusele võtma registreerimismehhanismi, mis sätestaks,

kellele neid instrumente võib pakkuda. Registreerimata instrumente võivad kasutada ainult pädevad osalised. Tuleks kohaldada sama põhimõtet kui ravimite puhul: mõningaid ravimeid võib müüa peaaegu vabalt, teiste puhul tuleb esitada ravimiresept ja kolmandaid müüakse ainult selleks ette nähtud asutustes.

2.7.2 Institutsioonid

Traditsiooniline mikrotasandi usaldatavusjärelevalve, mis peaks kontrollima vahendaja stabiilsust, on ebapiisav. Makrotasandi usaldatavusjärelevalve raamistiku loomiseks peaks arvestama kahe olulise välismõjuga.

— Omavaheline seotus. Finantsinstitutsioonidel on ühised riskipositsioonid, mis suurendavad riskide negatiivseid tagajärgi. Siinkohal on jälle kaks probleemi: „*too big to fail*” ja „*too interconnected to fail*”.

— Protsüklilisus. Finantsüsteem peaks juhtima reaalmajanduse riske. Tegelikuses juhtub tihti, et ühe süsteemi dünaamika tugevdab teise süsteemi dünaamikat, mistõttu majandusboom ja -kriis hoopis süvenevad, mitte ei leevene.

2.7.2.1 Nn varipangandussüsteemi abil on püüeldud mitte ainult suurema paindlikkuse poole, mis on legitiimne eesmärk, vaid seda on kasutatud ka usaldatavusnormatiividest kõrvalehoidumise eesmärgil. Reguleeritud osalised, näiteks pangad, on kasutanud seda nn regulatiivse arbitraazi eesmärkidel, s.t finantsvõimenduse suurendamiseks, hoolimata eeskirjades sätestatud kasutusnõuetest. Seda süsteemi peaks toetama reguleeriv raamistik. Pangad ei tohiks saada seda süsteemi oma kapitalinõuetest kõrvale hiilimiseks ära kasutada.

2.7.3 Turud

Kriis on kahtlemata näidanud seda, et finantsturud ei suuda kõikides olukordades iseennast reguleerida, et saavutada uuesti tasakaal. Seega on täiesti võimalik, et minnakse päris kiirelt üle tehingute rohkuselt likviidsuse puudumisele.

2.7.3.1 Kui tehingud on kahepoolsed (nt börsivälistel turgudel), siis võib ühe finantsinstitutsiooni pankrot kiiresti paljusid osalisi nakatada ja tuua enda kaasa süsteemse riski. Turgude süsteemsete riskide piiramiseks tuleb kahepoolsete tehingute asemel kasutada keske vastaspoolega tehinguid: lisaks sellele tuleks suurema läbipaistvuse tagamiseks teha tehingud ühel platvormil või kindlal platvormide kogul. On tõenäoline, et nende tingimuste tagamiseks on vaja kaubeldavaid lepinguid rohkem standardida: siinkohal ei ole tegemist soovimatu kõrvalemõjuga, vaid positiivse tagajärjega, mis suurendab turgude läbipaistvust.

3. Juhtimine

3.1 Kui turge on keeruline kontrollida, siis juhtimist on veelgi keerulisem kontrollida: kuigi näiliselt tagab kontrolli see, kellel on tegelik või kokkulepetest tulenev enamusosalus, siis praktikas võimaldavad erinevad õigusaktid, millest mõned on paindlikumad kui teised, asutada kahtlase päritoluga finantsasutusi. Üldisele läbipaistvuse puudumise probleemile lisandub veel üks problemaatiline aspekt: varjatud jõudude või finantskuritegevuse sissetung finantsmaailma. See hõlmab riiklikke või avaliku sektori kontrolli all olevaid investeerimisfonde, rahapesu, maksudest kõrvalehoidumist, maksuparadiise ehk teisisõnu varjatud (mitte tingimata enamuse) huvide olemasolu. See probleem ei puuduta ainult suuri kontserne, vaid võib-olla isegi suuremal määral mitmesuguseid finantsettevõtteid ja investeerimisfonde, mis ei ole tingimata suured. Direktiivides nähakse ette eeskirjad, mis käsitlevad isikute valimist juhtorganitesse ja börsil kaubeldavaid aktsiaid, aga mitte sugugi kapitali olemust ja päritolu, mistõttu eeldatakse vaikimisi, et viimased on seaduspärased. Eesmärk ei ole kehtestada uusi reegleid, vaid luua funktsionaalsed seosed uurimis- ja järelevalveasutuste vahel.

3.2 Suurte kontsernide Achilleuse kand on sageli just nõrk juhtimine, mida kujundatakse vastavalt juhtide vajadustele, kusjuures viimased on muutunud ettevõtte tõelisteks valitsejateks. Turuosaliste järkjärgulisest integratsioonist tulenev kapitali vähenemine on kontrollivaid aktsionäre järk-järgult nõrgendanud, mõnel juhul isegi sel määral, et nad ei suuda vastu panna vaenulikule ülevõtmisele. Konkurendid on omandanud suured rahvusvahelised kontsernid ja need seejärel tühjaks riisunud, millel on väga negatiivsed tagajärjed reaalmajandusele ja töötajatele.

3.3 „[...] üsna varsti toimuvad ühiskonnas ümberkorraldused, mis muudavad ühiskonna süsteemiks, kus peamised majanduslikud, sotsiaalsed ja poliitilised institutsioonid on täiesti teistsugused ja kus ka põhilised ühiskondlikud arusaamad või ideoloogiad on hoopis erinevad. Selles uues ühiskonnastruktuuris moodustavad juhid eraldi rühma või klassi, kellest saab domineeriv ja juhtiv klass.” (James Burnham, „The Managerial Revolution: What is Happening in the World”, New York: John Day Co., 1941).

3.4 Suurte pangajuhtide mõjuvõimu all on poliitilised võimukandjad selle muutusega kaasa läinud. Isegi pankade hiljutiste sunnitud ülevõtmiste puhul teatud riikides ei ole suudetud taastada mingit korda juhtide ja aktsionäride suhetes. President Barack Obama suur allajäämine AIG tippjuhtidele, kes kasseerisid sisse 165 miljonit dollarit, mis võeti otse USA rahandusministeeriumi kasutusse antud 170 miljardist dollarist, annab teatud pildi juhtide ebaproportsionaalse ja antud juhul lausa ülbe võimu suurusest. USAs said suurpangad jalad alla tänu

maksumaksjate rahastatud 787 miljardi dollari suurusele abipaketile, mille järgselt külvati pangajuhid üle boonustega (ainuüksi Goldman Sachs, JpMorganChase ja Morgan Stanley andsid kokku 49,5 miljardit dollarit). Ja nüüd pakuvad need maagilised boonused juhtidele isegi maksusäästu võimalusi: kuna neist tasudest arvestatakse maksud maha, siis kogu finantssüsteem (Robert Willens LLC arvutuste kohaselt) säästab umbes 80 miljardit dollarit. Euroopas on need arvud tagasihoidlikumad, aga näiteks RboS jagas välja 1,3 miljardit naela. Miski ei muutu!

3.5 Juhtimismehhanismid tuleb põhjalikult läbi vaadata, võim ettevõttes tuleb aktsionäride ja juhtide vahel ümber jaotada ning igaüks taas oma õigele kohale viia.

3.6 Sidusrühmade kaasamine juhtimisse ja arenenum majanduslik demokraatia võivad aidata taas võimu tasakaalustamisele ning suunata ettevõtteid väga lühiajalistelt strateegiatelt pikaajaliste strateegiate suunas, mis oleks selgelt kasulik kogu majandusele.

3.7 Pärast finantsmaailma ebamõistlikku perioodi, mida iseloomustasid kahekohaliste numbritega kasvumäärad, peaks uut finantssüsteemi iseloomustama jätkusuutlik ja stabiilne kasum, arukas riskijuhtimine ja ettevaatlik investeerimispoliitika.

4. Krediit: arengutegur ja sotsiaalne ülesanne

4.1 Finantssüsteemi asendamatul ülesandel suunata ressursid tootmistegevusse on selge positiivne sotsiaalne mõju. Töö ja ettevõtete kaudu – ka pankadelt saadud toetuse abil – loodud rikkus jaotuvad heaolu ja teenused ühiskonnas ümber. Riskide jagamine kindlustusseltside vahel muudab majandustegevuse stabiilsemaks ja rahulikumaks.

4.2 Ent sotsiaalset rolli ei tohi segamini ajada riski sotsiaalse hindamisega. Pank on asutus nagu iga teinegi ja peab vastutama talle usaldatud vahendite eest: pank, kes rahastab pankroti äärel olevat ettevõtet, tuleb võtta kriminaalselt vastutusele ning eraisikute puhul võib pank süüdistada klientidele ülemäärase võlgnevuse tekitamises.

4.3 Ainus vastuvõetav kriteerium krediidi andmisel on põhjalik, objektiivne ja vastutustundlik riskihindamine, võttes seejuures loomulikult arvesse eraldatavate vahendite sotsiaalset eesmärki. On erinevus selle vahel, kas anda krediiti neile, kes taotlevad vahendeid tootmise suurendamiseks või vallandamise vältimiseks, või neile, kes kavatsevad viia tegevuse välismaale. Need on universaalsed kriteeriumid, mis kehtivad kõigile, nii suurtele kui ka väikestele pankadele, aktsiaseltsidele, ühistutele või hoiupankadele ning samuti neile, kes tegevus on määratletud „sotsiaalse tegevusena”, näiteks mikrokrediidi, eetilise või sotsiaalselt vastutustundliku krediidi pakkujad.

5. Millist finantssüsteemi on kriisi järel vaja?

5.1 Peaaegu 80 aastat varem näitas Tomáš Baťa kätte õige suuna: tuleb selgelt tagasi pöörduda kutse-eeetika juurde; taas tuleb avastada väärtused ja põhimõtted, mis on aja jooksul oluliselt alla käinud; investorid peavad leppima madalama, aga stabiilsema kasumimääraga pikaajalise poliitika raames; täiesti spekulatiivne tegevus tuleb lahutada ülejäänud finantstegevusest ja seda tuleb paremini reguleerida.

5.2 Vaja on läbipaistvat finantssüsteemi, mis annaks piisavat teavet pakutavate tehingute riskide mõistmiseks: alates tagasimaksega krediitkaartidest (hiljuti keelati suurtel väljastajatel jätkata oma toodete müümist, mis on vastuolus liigkasuvõtmis- ja rahapesuvastaste õigusaktidega) ja lihtsatest finantstoodetest kuni päris keeruliste finantstoodeteni.

5.3 Finantssüsteem peab olema sotsiaalselt vastutustundlik. Soov kiiresti kasu saada on pannud paljud finantsettevõtted eelistama müügi kvantiteeti ja -mahtu kliendile pakutava teenuse kvaliteedi arvelt. Paljud inimesed on lasknud end mõjutada finantstoodete ettepanekutest, mis tegelikult ei vasta sugugi hoiustajate vajadustele. Sellistel juhtudel on müük toimunud vastupidiselt tervele mõistusele ja põhilistele kutsenormidele, mitte pärast usaldusväärsete nõuannete ärakuulamist. Sellist müüki on soodustanud igapäevane tungiv ärisurve saavutada paremaid tulemusi, kusjuures seda ei ajendanud ainult lootus saada preemiaid ja boonuseid, vaid ka pealekäimine neile töötajatele, kes ei suutnud saavutada nõutud tulemusi, mille lattu seati üha kõrgemale. Ka finantssüsteemile tuleks kohaldada seaduses sätestatud põhimõtet, mis puudutab äripettust ja peidetud vigu.

5.4 Finantssüsteem peab olema eetilisel vastutustundlik. Kutseühingud peaksid võtma initsiatiivi väärkäitumise ennetamisel ja vastutuse selle eest, et teistele hoiatuseks kohaldatakse karistusi ettevõtetele, kes on süüdi mõistetud pahatahtlikes tegudes, pettustes või teistes kriminaalõiguse alla kuuluvates tegudes. Praeguseks ei ole sellist seisukohta veel võetud.

5.5 Finantssüsteem peab olema paremini reguleeritud ja parema järelevalvega. Finantssüsteemi osalejate arv üha kasvab, samas aga kahaneb järelevalveasutuste võime täpselt jälgida turu arengut ning seadusandjate võime luua korda ja hoida soovimatud – või lausa kuritegelikud – ettevõtted turult eemal. Finantssektoris on vaja ratsionaliseerimist, puhastamist ja korraldust. Finantssektor, mis peab küll järgima kõige enam arenenud juhtimismudeleid, ei ole siiski päris sarnane kõigi teiste sektoritega. Finantssektor haldab erilist kapitali, nimelt hoiustajate ja klientide usaldust, mis on sektori tegevuseks hädavajalik. Piisas sellest, kui väärtpaberil oli AAA-reiting, et hoiustaja tunneks end täiesti rahulikult. Tegelikult on näidanud, et me oleme veel väga kaugel kindlust tagavatest mehhanismidest.

5.6 Finantssüsteem peab olema uuenduslik. Uute, turu vajadustele paremini vastavate finantsinstrumentide loomine peab olema jätkuvalt majanduse edasiviiv jõud. Finantsvõimenduse vähendamine, riskimaandamise võimaluste suurendamine, õiglase tulu tagamine on õige viis edasi minna: tagasi tulevikku. Nüüd, mil liigse riskivõtmise tõttu on tehtud kaks sammu tagasi, tuleb astuda kolm sammu edasi säästva arenguga tuleviku suunas.

Brüssel, 16. september 2010

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI*

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Loovus ja ettevõtlikkus: vahendid kriisist väljumiseks” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/09)

Raportöör: **Madi SHARMA**

18. veebruaril 2010. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Loovus ja ettevõtlikkus: vahendid kriisist väljumiseks”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010. aastal (15. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 109, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 6.

1. Eessõna – „Sild”

Et väljuda finantskriisist ja ületada töötuse, vaesuse, ebavõrdsuse, globaliseerumise ja kliimamuutuste väljakutsed, peab Euroopa muutma oma kodanike mõtteviisi avatumaks.

1.1 Käesolevas arvamusel käsitletakse ühte kriisist väljumise võimalust – **loovust ja ettevõtlikkust** ning selle lisandväärtust, keskendudes **inimkapitali** investeerimisse **eneseusu** tugevdamise ja soodustamise kaudu.

1.2 Ettevõtlikkust seostatakse Euroopas tavaliselt uuettevõtete, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ning tulundussektori ja sotsiaalmajanduslike ettevõtetega. **Ettevõtlikkus aga on „inimese võime mõtteid tegudeks muuta”** ning seega ei tohi selle väärtust ühiskonnas eelkõige kriisi ajal alahinnata või kõrvale jätta. See hõlmab:

- loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust,
- oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte,
- toetust igapäevaelus nii kodus kui ka ühiskonnas,
- töötajaid, kes mõistavad oma töö konteksti,
- suutlikkust võimalusi ära kasutada,
- alust konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida vajatakse sotsiaalses või äritegevuses ⁽¹⁾.

2. Järeldused ja soovitused

2.1 Arvamusel püütakse leida viise Euroopa kodanike potentsiaali väärtustamiseks ja realiseerimiseks. Selles järgitakse kõikehõlmavat lähenemisviisi, et luua võimalikult paljudele inimestele võimalusi, sõltumata nende vanusest, soost, rassist, võimetest või sotsiaalsest seisundist. Loovuse ja ettevõtlikkuse edendamisele suunatud piirkondliku, riigi ja ELi tasandi programmides tuleb ühiskonnas valitseva ebavõrdsuse vältimise nimel pöörata tähelepanu ka ebasoodsas olukorras olevatele elanikerühmadele.

2.2 Arvamus käsitleb järgmisi teemasid:

- kuidas säilitada Euroopa mitmekesisus ning arendada samas ühist identiteeti;
- kuidas saab Euroopa luua soodsa keskkonna ja julgustada kodanikke tegutsemisele;
- kuidas luua suursugune, ambitsioonide ja väärtuste Euroopa, mille kodanikud on Euroopa saadikud ja kes hindavad oma saavutusi.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab finantskriisijärgset vajadust stimuleerida töökohtade loomist ja muuta liikmesriikide majandus tugevaks ja jätkusuutlikuks. Kvaliteetse töö tagamiseks on vaja pädevaid ettevõtjaid ja investeringuid avalikku ja erasektoris, et tagada rahvusvaheline konkurentsivõime. Ettevõtlikkus on üks vahend, millega sellele väljakutsele vastu astuda – pakkuda kõigile ühiskonnarühmadele realistlikke edulootusi ning aidata Euroopal saavutada dünaamilisemat identiteeti.

⁽¹⁾ KOM(2005) 548. Lisa, punkt 7.

2.4 Euroopa 2020. aasta strateegia peamised liikumapanevad jõud on temaatilised ja keskenduvad järgmistele prioriteetidele:

- väärtuse loomine, lähtudes põhimõttest, et majanduskasv peab tuginema teadmistele;
- inimeste kaasamine osalusühiskonnas. Uute oskuste omandamine, loovuse ja innovatsiooni edendamine, ettevõtluse arendamine ja sujuv üleminek ühelt töökohalt teisele on keskse tähtsusega maailmas, kus suurema kohanemisvõimega kaasneb suurem töökohtade arv;
- konkurentsivõimelise, sidusa ja keskkonnasäästlikuma majanduse loomine.

2.5 Finantskriis võimaldab nüüd tekkida uutel arengu-, majanduskasvu ja juhtimismudelitel. Paremad ja sidusad raamtingimused on muutusteks mõõdapääsmatult vajalikud. See annab sotsiaalpartneritele ja kodanikuühiskonnale võimaluse aidata kaasa praktiliste ja tulemuslike mehhanismidega.

2.6 Euroopa inimkapitali potentsiaali võimalikult kiireks realiseerimiseks tuleks luua seda SOODUSTAV keskkond, mis nõuab järgmiste lihtsate ja otstarbekate soovitude TÄITMIST:

10 võtmetegurit muutusteks

1. VISIOON – ühtne Euroopa visioon
2. HARIDUS – ambitsioonide toetamine
3. LIIKUVUS – organiseeritud õppevõimaluste loomine
4. RISKITEADLIKKUS – eurooplaste riskikartlikkuse vähendamine
5. STIIMULID – ettevõtlusvaimu julgustamine
6. VASTUTUS – aruandlus seoses Euroopa projektidega
7. KOGUKOND – kodanikuaktiivsuse edendamine
8. RAKENDAMINE – ettevõtjate ja VKEde poliitika rakendamine
9. KONSULTATSIOON – sidusrühmade arutelu platvorm
10. PROPAGEERIMINE – uue kultuuri propageerimine meedias ja saadikute kaudu

2.7 Nimetatud ettepanekute elluviimine ei tohi jääda vaid ühe sidusrühma ülesandeks, vaid peab toimuma kõikide ühisel

vastutusel. Kiiresti muutuv ja keerulises maailmas vajavad inimesed uusi teadmisi ja oskusi tõrjutuse vältimiseks. Sotsiaaldialoog saab avaldada mõju muutustele, mille abil saavutada ELi 2020. aasta strateegia eesmärgid ja arendada jätkusuutlikku ettevõtlust. Kogu Euroopas on vaja luua traditsioon, mis võimaldaks isikute ja organisatsioonide ettevõtlikkust.

2.8 Euroopa lisandväärtus ettevõtlikkuse investeerimisel.

Kui mina annan sulle 1 euro ja sina mulle 1 euro, siis on meil kummalgi 1 euro.

Kui mina annan sulle 1 idee ja sina mulle 1 idee, siis on meil 2 ideed.

Ettevõtlikkus Euroopas = 500 miljonit inimest + 500 miljonit ideed + 500 miljonit tegu.

Mitu neist ideedest võiksid meid kriisist välja aidata?

3. Tänapäevane Euroopa

3.1 2008. aastal tabas Euroopat finantskriis, mis algas USA-s, kuid mõjutas tugevalt kogu ühiskonna majanduslikku ja sotsiaalset mõõdet. Kriisi põhjused on hästi dokumenteeritud, kusjuures keskpikas ja pikas perspektiivis on kahjud Euroopale ühed suuremad.

3.2 2010. aastal on Euroopa Liidus üle 20 miljoni töötu. Enamiku sellest kasutamata inimkapitalist moodustavad noored, naised, eakad töötajad, võõrtöölised ja muud haavatavate elanikerühmade esindajad. Ei tohutute eelarvepuudujääkide käes vaevlev avalik sektor ega kriisi ja globaliseerumise väljakutsetega võitlevad suuretegevused ei ole võimelised neid töökohti üksinda lühikese ajaga looma. Müüt ELi kiirest tagasipöördumisest tugeva majanduskasvu juurde ei ole realistlik, kui ei muutu struktuurilised tingimused, sest tööpuudus on peamiselt struktuuriline probleem ja mitte majandustsükli probleem.

3.3 Euroopa Liit peab keskenduma majandusele, jätkusuutlikule ettevõtlusele, tööhõivele ja sotsiaalpoliitikale. Ent globaliseerumine ei aeglusta sammu, et oodata, kuni Euroopa järele jõuab, olgugi et Euroopal on teiste arengule palju pakkuda. Euroopa mõõde pakub võimalust kogemuste vahetamiseks ja aitab luua tugevama Euroopa identiteedi Euroopas ja väljaspool Euroopat.

3.4 Praegu on Euroopa Liidus 27 andekat, sidusat ja tootlikku liikmesriiki ning naaberriigid soovivad tungivalt ELiga ühineda. Euroopa Liidul on palju tugevaid külgi – rahu, stabiilsus, mitmekesisus, eeskirjade süsteemid, hea valitsemistava ja solidaarsus. Euroopas austatakse tugevalt sotsiaalseid väärtusi ja väärtustatakse oma maad. Majanduslikult on Euroopa 500 miljoni tarbijaga turg ja Euroopa ettevõtete kasvupotentsiaal on hea.

3.5 Nüüd peab Euroopa liikmesriikide ühiseid tugevaid külgi võimalikult palju ära kasutama.

4. Ettevõtlikkus – Euroopa tugevus ja vahend kriisist väljumiseks

4.1 Ettevõtlikkus tähendab jõukuse loomist, et aidata Euroopal kriisist väljuda. Lissaboni lepingus väärtustatakse ettevõtlust ja majandustegevuses osalejate mitmekesisust. Nüüd on vaja leida majanduskasvu keskse mootorina uusi jätkusuutliku ettevõtluse viise, et säilitada Euroopa konkurentsivõime.

4.2 See tähendab ka uute ideede otsimist ja täiskäigul edasi liikumist, et tagada usaldus, usaldusväärsus ja jätkuv majanduskasv tulevikuks. Jõukus toetab investeerimist haridusse, töökohadesse, oskustesse, tootlikkusesse, tervishoidu ja sotsiaalses tingimustes, mille juures on ettevõtlus, loovus ja innovatsioon ühiskonna arenguks keskse tähtsusega.

4.3 Arvukate teoreetiliste ja empiiriliste uuringutega ning ettevõtete praktilise ärikogemusega on kindlaks tehtud selge seos ettevõtlikkuse ja majanduskasvu vahel⁽²⁾. Ettevõtjate ühendused, ametiühingute liidud, rahvusvahelised arenguasutused, Maailmapank, Rahvusvaheline Tööorganisatsioon, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon ning valitsusvälised organisatsioonid toetavad ettevõtlust kui peamist vahendit majanduskasvu, arengu, vaesuse vähendamise ja sotsiaalse kaasatuse saavutamiseks. Paljudes Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamustes on esitatud soovitusi ettevõtlikkuse väärtustamiseks ühiskonnas ja nii mõnelgi liikmesriigil on ette näidata häid ettevõtluse edendamise tavasid.

4.4 Ettevõtlikkust tunnustatakse innovatsiooni, investeerimise ja muutuste mootorina kogu maailmas ja sellisena on ettevõtlikkus möödapääsmatult vajalik, et väljuda praegusest majan-

duslikust olukorrast, mida iseloomustab suur ebakindlus. Seega on ettevõtlikkuse kaudu omandatud oskuste ja pädevuse tunnustamine üks vahend, mille abil lahendada probleeme ja viia ellu uusi ideid.

4.5 ELi majandusareng on alati olnud tasakaalus, tugeva sotsiaalse mõõtmega ja see peab jätkuma, nii et ettevõtlus seotakse meie igapäevaeluga. See hõlmab ka mitteametlikku tegevusvaldkondi.

— Ettevõtlikkus soodustab sotsiaalset kaasatust ja vaesuse leevendamist, „sest innovatsiooni analüüsi keskmes on ühiskond“⁽³⁾ oma muutuvate ideede, tavade ja institutsioonidega.

— Keskkonnakaitse aluseks on säästvad energiaallikad ja kliimamuutustega kohanemine ning see toob kaasa uued töömeetodid, töökohtade keskkonnahoidlikumaks muutmise ning uute keskkonnahoidlike töökohtade ja tehnoloogiate loomise.

— Turismi, regenereerimise ja rände, sh maapiirkondade ja ebasoodsamas olukorras olevate piirkondade taaselustamiseks on vaja ettevõtlust, et luua töökohti ja kohendada infrastruktuuri, eriti sellistes valdkondades nagu linnade taas-elustamine, põllumajandus, metsandus, saareturism⁽⁴⁾ ja agroturism.

— Haridus kasutab loovust, et tuvastada vajalikud stiimulid, mis käivitavad teadmistejanu, tagamaks, et inimesed tegelevad õppimisega kõigil tasanditel ja igas vanuses.

— Tervishoiu kasutatakse uusi töömeetodeid ja tehnoloogiaid, et luua hoolduseks, uuringuteks, ravimitega varustamiseks ja raviteenusteks optimaalne keskkond.

— Demograafiline areng eeldab ühiskonna kohanemist, uenduslike ja loovaid lahendusi infrastruktuuri, teenuste, töö, perekonna ja sotsiaalkaitse vallas.

— Valitsusvälise organisatsioonide tegevus, sh kohapealsed ja koolitusprojektid, on tulemuslikud ja revolutsioonilised paljudes sektorites, kus ühiskondlike probleemide ületamiseks on vaja uusi lahendusi.

⁽²⁾ Audretsch, D. B. ja R. Thurik (2001), „Linking Entrepreneurship to Growth“, OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2001/2, OECD Publishing. doi: 10.1787/736170038056.

⁽³⁾ EUCIS-LLL, Barcelona, 2010.

⁽⁴⁾ Bornholm, Taani.

— Avaliku sektori võimekus nõuab lahendusi, et pakkuda väiksema eelarvega samu ja paremaid teenuseid.

4.6 Igal inimesel on andeid, loovust ja ettevõtlikku vaimu, mis löövad soosivas keskkonnas õitsele. Ülimalt tähtis on inimeste erinevustega arvestamine ja individuaalne lähenemine, sest tõrjutus ja diskrimineerimine kujundavad suletud allakäiguspiraali, mis süvendab võimaluste ebavõrdsust: mida vähem leiavad inimeste võimed kasutust, seda väiksem on nende motivatsioon enese arendamiseks⁽⁵⁾. Just tänapäeva Euroopas võib see pakkuda uusi lahendusi, et tulla toime suure hulga kvalifitseerimata ja töötute inimestega. Lisaks sellele aitab mitmekesisust arvestav lähenemisviis luua võimalusi enamatele inimestele, sõltumata nende vanusest, soost, rassist, oskustest või sotsiaalselt seisundist.

4.7 Et luua edu soosiv proaktiivne keskkond kõigis eluvaldkondades, sh kriisist väljumiseks, on vaja mitme teguri koosseisest:

— selge VISIOON, teostatav MISSIOON ja saavutatavad EESMÄRGID;

— PROJEKT koos ÜHISE EESMÄRGI või IDENTITEEDIGA;

— KESKENDUMINE ja ENESEUSK;

— JUHTIMINE, mis edendab individuaalsust koos tugevate ühiste VÄÄRTUSTEGA.

5. 10 võtmetegurit tegevust soodustava keskkonna loomiseks

Majanduskasvu ei looda vaakumis – selleks on vaja sarnaselt mõtlemaid inimesi, võrgustikke ja sidusrühmi. Lõppkokkuvõttes teeb isikute ja organisatsioonide ettevõtlikkuse (sh töökohtade loomise edendamine väikeettevõtete ja kvalifitseeritud töötajate pakkumise suurendamise kaudu) võimalikuks traditsioon ühiskonnas, töökohal ja kodus. Sidusrühmad – tööandjad, ametiühingud, valitsusvälised ettevõtted, avalik sektor ja otsuste langetajad – peavad ühinema, et tekitada kultuurimuutus ja võimal-

dada kõigil saada kasu „ettevõtlikkuse kultuurist”. Eesmärk ei ole ainult kriisist väljumine, vaid ka nende väljakutsete ületamine, mis seisavad maailma ees pikemas perspektiivis.

5.1 Strateegia ja konkreetsete eesmärkide kaudu tuleb inimesteni viia **selge ja ühtne Euroopa visioon**⁽⁶⁾. See peab hõlmama poliitilist juhtimist, millele on omane aruandluskoostus, vastutustunne ja reaalsustaju. Tuleb elavdada ja lõpule viia ühtse turu projekt, mis toob kõigile majandusliku heaolu, suurema liikuvuse, uued oskused, ärivõimalused ja laiemat valikut. Kõiki poliitikalavaldkondi peab läbima idee, et ettevõtlikud võivad olla kõik.

5.2 **Ettevõtlikkuse õpetamine kogu Euroopas** nii kõigi õppekavade raames kui ka elukestva õppe osana nõuab juhtidelt reaalselt pühendumist. Tähtsaks tuleb pidada ambitsioonide tekitamist, loovust ja ettevõtlikkust ja mitte ajada seda segamini ettevõtluse ja kasumi teenimisega. Loovus areneb nii ametlike kui ka mitteametlike õppevormide kaudu. Ka koolitajad peavad olema täielikult kaasatud, et tagada selle sõnumi õige edasiandmine. Võimalik, et õpetajad ei suhtuks just kõige paremini ettevõtlikkuse, kui selle all mõeldakse ettevõtlusvaimu ainult selle kitsamas tähenduses (ettevõtete asutamine jne), ent oleksid vastuvõtlikumad laiemale määratlusele, mille kohaselt on ettevõtlikkus eluks vajalik põhipädevus. Ettevõtlusvaimu toomiseks klassiruumi võib kasutada „ettevõtlustreppi”, mille abil arendada tegevusi ja õpet⁽⁷⁾.

5.2.1 Globaliseerivas maailmas toimetulekuks vajalike oskuste edasiandmiseks ja tehnoloogiate tutvustamiseks õpilastele peavad õpetajad võtma omale teerajaja rolli, kasutama eksperimentaalõppe meetodeid ja vahendeid. Nad peavad end nägema vahendajana, et aidata õpilastel muutada iseseisvamaks ja näidata õppimisel üles rohkem initsiatiivi. Tõhus õpetajakoolitus, heade tavade tutvustamine ja võrgustikud,⁽⁸⁾ samuti metoodika ja abivahendid võivad aidata õpetajal kohaneda kõigi õpistiilidega. Teadmiste edastamise toetamiseks võiks kaaluda partnerlust tööandjate, ametiühingute ja valitsusvälise organisatsioonidega.

⁽⁶⁾ Kodanikud peavad olema teadlikud järgmisest:

I Euroopa visioon: Euroopa Ühendriigid, kus austatakse kõiki kultuure ja keeli ning mis on maailmale avatud.

II Euroopa tugevus: ühise ja rahumeelse Euroopa loomine pärast sajandeid kestnud kodusõdu ja konflikte.

III ELi tähendus: heaolul põhinev poliitiline organisatsioon, mis annab isikutele suurimad võimalused ja ühised unistused.

IV Olla eurooplane tähendab jagada ühiseid väärtusi, mis eelkõige tähendab individuaalsete (saavutustele suunatud) väärtuste ja ühiste väärtuste head tasakaalu.

V ELi kodanikuks olemise eelised: ELi mõõtmel kasutamine kultuurilises, majanduslikus ja teaduslikus tegevuses, individuaalsete oskuste ja kvalifikatsiooni arendamiseks enda ja teiste tuleviku heaks.

⁽⁷⁾ ELT C 309, 16.12.2006, lk 110.

⁽⁸⁾ Aruanne „Towards greater cooperation and coherence in entrepreneurship education”, Euroopa Komisjon, märts 2010.

⁽⁵⁾ Hillman, 1997.

5.3 **Võimaluste loomine õppeotstarbeliseks organiseeritud liikuvuseks** peab saama Euroopa identiteedi tavapäraseks osaks. Juurdepääs haridusele on sotsiaalse ühtekuuluvuse, poliitilise osalemise ja kodanikuaktiivsuse keskne määrav tegur⁽⁹⁾. Komitee võiks sidusrühmadele aruteluks pakkuda ambitsioonika ELi 21. sajandi hariduskorralduse algatuse, mille võiks seejärel esitada ELi otsustajatele.

5.3.1 Teadmiste kolmnurgal (haridus, teadus, innovatsioon) on tulevase majanduskasvu ja töökohtade loomisel otsustav roll. Erasmus, Leonardo, Socrates ja muud programmid peavad olema kõigile avatud, lihtsamini juurdepääsetavad, väiksema halduskoormusega ja peavad pakkuma osalemiseks õigeid stiimuleid. Komitee soovib võtta kasutusele Europassi, milles oleks kirjas igasugune Euroopas läbitud õpe.

5.4 Tootliku ühiskonna ülesehitamiseks tuleks keskenduda sellele, et **suunata eurooplased riskikartuse juurest eneseusu juurde** ja „kaalutletud riski” kultuurini. Teadlikult tuleks selgitada, milliseid eeliseid ja kasu toovad loovus ja innovatsioon ühiskonnale, et liikuda eemale praegu Euroopas levitatavast läbikukkumiskultuurist.

5.4.1 Tuleb kaaluda innovatiivseid mehhanisme rahastamise kättesaadavaks tegemisel. Need võivad hõlmata mikrokrediidi mehhanisme (Progress, Euroopa Sotsiaalfond, Jasmine, Jeremie ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm) ning laenuühistutele ja ühenduse projektidele antavaid mikrolaene⁽¹⁰⁾. Nende vahenditega on võimalik toetada mitte ainult ettevõtjaid, vaid ka kogukondade ja arengualgatuste jätkusuutlikkust, eriti valitsusväliste organisatsioonide puhul.

5.4.2 Olemasolevaid innovatsiooni toetamise vahendeid tuleb kohandada vastavalt innovatsiooni muutuvale iseloomule (teenustele avatud ning kasutajakeskne innovatsioon). Mehhanismide keerukusega toimetulek ja nende lihtsustamine ja paindlikumaks muutmine, koostöö lihtsustamine ning kiirem juurdepääs rahalistele vahenditele on need meetmed, millega on võimalik kiirendada teadmiste teisenemist turukõlblikeks toodeteks.

5.5 **Suurte ettevõtete julgustamine loojatena ja ettevõt-lusvaimu stimuleerijatena.** Tuleb väärtustada kõigi töötajate oskusi ja andeid, sest töötajates on peidus palju praktilisi ja intellektuaalseid oskusi. Varjatud oskused ja vaimne pagas

tuleb üles leida ja nende tunnustamiseks tuleb arendada välja uusi vahendeid.

5.5.1 Rohkem tuleks edendada ja julgustada üliõpilastele ja töötutele töö- ja praktikakohtade loomist.

5.5.2 Välja võiks töötada ettevõtteraamistiku tütarettevõtete (*spin-off*) loomiseks, kus suur ettevõtte toetab ja juhendab innovatiivseid ettevõtteid ja pakub neile turustamisvõimalusi. Kõnealust raamistikku võiks kasutada veel avalikustamata registreeritud patentide turule toomiseks. Suhete arendamisel ja optimaalse töökeskkonna soodustamisel tuleks kaaluda meetmeid, millega toetada sotsiaaldialogikomiteede ning sotsiaalpartnerite osalemist ja panust ELi tööhõivestrateegia ja Euroopa 2020. aasta strateegia mõju hindamisel.

5.6 Et õigustada investeringuid, on vaja läbi viia **Euroopa projektide pikaajaliste eesmärkide hindamine**. Seejuures tuleks silmas pidada projekti jätkusuutlikkust, edukate tulemuste ärilise kasutamise võimalust ja tulemuste kasulikkust kogu ühiskonnale.

5.6.1 See võiks hõlmata **põlvkondadevaheliste ja sektori-tevaheliste projektide**, sh klastrite kasutamist, et viia kokku kogemused ja värske vaim oskuste, teadmiste ja võrgustike üksteisega jagamiseks mentorluse ja juhendamise kaudu. Keskonnakaitset tõstab esiplaanile jätkusuutlike majandusprojektide edendamine keskkonnast hoolivate ettevõtjate poolt, kes on teadlikud kliimamuutuste, energeetika ja fossiilsete energiakandjate ammendumisega seotud probleemidest.

5.7 Tuleks **edendada** kogukonnaalgatusi ja kodanikuaktiivsust, et soodustada kogukonnale kasulikke ja/või kogukonna algatatud projekte, millel on Euroopa mõõde. Seejuures tuleks arvestada mitmekesisuse ja kõige haavatavamate rühmadega. Samuti võiks selle ühendada ettevõtete sotsiaalse vastutuse Euroopa vabatahtliku sertifitseerimise mehhanismiga ja ühenduse algatuste läbivaatamise võimalustega.

5.8 Kindel pühendumine sellise poliitika rakendamisele on äärmiselt oluline, et pakkuda soodsat keskkonda alustada soovivatele ettevõtjatele. VKEd moodustavad kõigest Euroopa Liidu ettevõtetest 98 % ja ELi pikka traditsiooni väikeettevõtluse arendamisel tuleb säilitada ja parandada⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ BIG ISSUE, ACAF, Hispaania.

⁽¹⁰⁾ Näiteid sotsiaalse kaasamise ja kogukonnaprojektidest, mis põhinevad ettevõtlusel: www.european-microfinance.org.

⁽¹¹⁾ Tihti loetakse VKEsid suurimaks ettevõtete rühmaks ja soovitusel nende kasvu toetamiseks on esitatud paljudes Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni, Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtete Keskliidu ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamustes.

- Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” ja põhimõte „**Kõigepealt mõtle väikestele**” vajavad endiselt paljudes liikmesriikides tugevat pühendumist, mis ei ole praeguses kriisiolukorras piisav. ELi projektide ja avalike hangete osas tuleb VKEdele tagada paremad juurdepääsu- ja osalemisvõimalused ettevõtete kasvu soodustava avatud turu tingimustes. Interaktiivseid keskkondi saab toetada inkubaatorite, klasterite, teadus- ja tehnoloogiaparkide ning ülikoolidega koostöö tegemise kaudu. Samuti võiks luua ELi keskse teeninduspunkti, kust saab kõigi sektorite ettevõtlust puudutavat teavet.
  - Samuti tuleb kaaluda füüsilisest isikust ettevõtjate oma **sotsiaalkindlustusvõrgu** arendamist, pidades silmas selliseid ärijuhtimises ette tulevaid aspekte, nagu emadus, lapsehooldus ja ettevõtte lõpetamine.
  - **Nõukogu peab vastu võtma ELi VKEde põhikirja**, toetades sellega ühtse turu projekti ja lihtsustades VKEde piiriülest tegevust. See projekt, mis toetub komitee algatusele, loob uutele ettevõtjatele Euroopa identiteedi.
  - **Rohkem tuleb teadvustada ja toetada projekti „Erasmus noortele ettevõtjatele”**⁽¹²⁾. Projekti tegeliku mõju tagamiseks tuleb leida lahendusi, millega tõmmata kaasa rohkem vastuvõtvaid ettevõtteid ja tunnustada nende panust. Selle hulka võiksid kuuluda Euroopa ettevõtjate auhind, ELi kaubamärk või osalemine suurt avalikkuse tähelepanu pälvinutes ettevõtmistes. Vastupidiselt töötajatele toimub ettevõtjate oskuste akrediteerimine väga harva ja ühiskond ei tunnusta nende panust.
- 5.9 **Oskusteabe koondamiseks tuleks luua sidusrühmade aruteluplatvorm**, arutlemaks selle üle, kuidas tugevdada ELi ühtsustunnet ning innovatsiooni ja loovuse kultuuri. Sidusrühmade vahelise koostöö parandamisest võiksid sündida kooskõlastatud ja valdkonnaülelised poliitilised soovitusel sellistel teemadel nagu teadusasutuste ja tööstuse suhete parandamine, innovatsioon ärilises ja mitteärilises keskkonnas, teadlaste liik-

uvus, struktuurifondide kasutamine, ülemaailmsed head tavad ja kiireloomuliste probleemide lahendamise raamistik. Et edendada „21. sajandi Euroopa ettevõtjat”, on eriline roll kodanikuühiskonna dialoogil, mis soodustab ettevõtlusvaimu arendamist piirkondlikul tasandil.

5.10 **Uut kultuuri tuleb propageerida meedias koos eestkõnelejate ja eeskujude võrgustikuga**. Tuleb edendada kultuuri, milles tunnustatakse ettevõtlikku mõtteviisi ja toetatakse alustavate ja kasvavate ettevõtete algatusi, sotsiaalseid ettevõtjaid, avaliku sektori innovatsiooni, loomingulisust töökohas, ametikohtade ülemineku kavandamist ja töötajate osalemist. Uus ettevõtlikkuse kultuur Euroopas vajab eestvedamist ja eestkõnelemist, mis toimuks eestkõnelejate või nn saadikute kaudu.

6. Euroopa peaks kasutama praegust kriisi selleks, et esiteks tajuda paremini oma kodanike potentsiaali ning teiseks tugevdada kodanike ettevõtlusvaimu ja mõtteviisi.

6.1 Praegune kriis Euroopas ei jää viimaseks. Et valmistada Euroopat ette tulevasteks väljakutseteks, tuleb nüüd liikuda edasi täiskäigul. Selle saavutamiseks on vaja eelnimetatud 10 võtmetegurit ning järgmiseid meetmeid:

- tegevuskava,
- Euroopa ettevõtlikkuse töörihm,
- sidusrühmade platvorm,
- ettevõtlikkuse teemaline Euroopa ja G20 tippkohtumine,
- Euroopa uuendamine (Euroopa 2020. aasta strateegia).

6.1.1 Komitee on valmis neid ideid huvitatud partneritega lähitulevikus edasi arendama.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
 Mario SEPI

⁽¹²⁾ Projekt „Erasmus noortele ettevõtjatele”, Euroopa Komisjoni ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „ELi vastus globaalsete majandusjõudude tasakaalu muutumisele” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/10)

Raportöör: **Brian CALLANAN**

18. veebruaril 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„ELi vastus globaalsete majandusjõudude tasakaalu muutumisele” (omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 20. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Euroopa Liidu liikmesriigid kannatavad raskeima majanduskriisi all pärast 1930ndaid aastaid ja taastumine on jätkuvalt ebahühtlane, habras ja haavatav. Teise maailmasõja järgne sügavaim kriis on muutnud ülemaailmset tasakaalu ning Euroopa peab uues raamistikus oma positsiooni ja strateegiad ümber määratlema. Kuna 85 % Euroopa kaubavahetust toimub siseturul, saavad osad probleemid vastuse ELi siseselt. Sisenõudluse suurenemine on väga oluline liidu jätkusuutlikkuse seisukohalt, kui EL soovib tulla toime ülemaailmsete väljakutsetega. Komitee on kõnealusel teemal koostanud mitmeid arvamusi. Käesolevas arvamuses uuritakse ELi vastust globaalsele majanduskriisile: missugune on selle välismõõde. Vaadeldakse muutusi ELi majandusuutlikkuses globaalsel turul ning Hiina ja teiste kiiresti arenevate majanduste hiljutise esilekerkimise rahvusvahelisi mõjusid. Tõstatatakse küsimusi, mille eesmärk on ergutada kõnealuste teemade analüüsi ning arutelu nende mõjude üle ELi poliitilistele ja kaubandussuhetele ülejäänud maailmaga. Tuuakse välja kodanikuühiskonna mõtted ja ideed poliitilise arutelu kohta, mille järeldustel on kaugeleulatuvad tagajärjed.

1.2 Euroopa seisab silmitsi oluliste probleemidega, et vastata globaalsete majandusjõudude ja kaubandussuhete drastilistele muutustele, mida praegune majanduslangus on kiirendanud. Seda tehes peab Euroopa kohanduma, stimuleerides majanduskasvu; luues rohkem ja paremaid töökohti ning muutes majanduse keskkonnahoidlikumaks ja innovaatilisemaks; saavutades 2020. aasta strateegias püstitatud 75 % tööhõivemäära eesmärgi ning tagades, et see hõlmab riskirühmi, nagu noored, naised, keskealised ja puuetega inimesed.

1.3 Seni on Euroopa projekt kulutanud suurema osa energiast sissepoole vaatamiseks: ehitanud ühtset turgu, tegelenud institutsioonidega, väinud raha üle, pidanud lõputuid läbirääkimisi lepingute üle. Praegusest majanduslangusest väljumiseks ja enese edukaks ümberkorraldamiseks, et tulla toime 21.

sajandi väljakutsetega, peab Euroopa eeloleval kümnendil vaatama väljapoole. Seda tehes peab EL olema rohkem teadlik arengutest, mida praegu määratleb eelkõige USA ja Hiina vastastikune mõju ja arenevate riikide jõuliste rühmade (nagu BRIC) mõju, ja neile paremini reageerima.

1.4 Kui Euroopa seda teeb, siis komisjoni presidendi Manuel Barroso sõnul on Euroopal „ressursid, intelligents, vajalik suutlikkus, ajalugu ning inim-, intellektuaalsed ja kultuurilised ressursid”, et edukas olla.

1.5 Komisjon võtab oma tööprogrammis endale kohustuse: vähendada rahvusvaheliste kaubavoogude ja investeeringute tõkkeid; viia lõpule praegused kahepoolsed läbirääkimised, jõustada paremini kehtivaid lepinguid ning luua algatusi kaubanduse avamiseks kasvavatele valdkondadele, nagu kõrgtehnoloogia, teenused ja keskkonnateenused.

1.6 Murettekitav suundumus on see, et tegelikult ei ole ühtki kõrgtehnoloogia sektorit, kus Euroopa oleks juhtival kohal, samuti ei ole ELil piisavalt juhtivaid kõrgtehnoloogia ettevõtteid, et kohaselt kasutusele võtta tuleviku võtmetehnoloogiaid.

1.7 Komitee viitab olulistele küsimustele, mis jäävad käesolevast, protektsionismi kahjulikkust ja kliimamuutustele reageerimist käsitlevast arvamusest sisuliselt välja: ettevõtlike, globaalse suunitlusega alustavate ettevõtete toetamine; innovatsiooni toetamine juba väljakujunenud tööstusharudes; Euroopa jaoks strateegiliselt ülioluliste sektorite säilitamine; avalike teenuste, nagu tervishoid ja haridus, ekspordipotentsiaali arvestamine; ELi linnade julgustamine sõlmima partnerlussuhteid teiste linnadega üle kogu maailma.

1.8 Maalima majanduslanguse üks tagajärg on proteksionistlike meetmete suurem atraktiivsus. WTO peadirektor Pascal Lamy on hoiatanud, et riigid peavad seda kiusatust vältima.

1.9 Väljaspool ELi tuleb Doha voor viia eduka lõpuni, kuid see on osutunud raskeks. Vahepealsel ajal rajab EL nii arenenud kui ka arenguriikide kahepoolsete suhete ja lepingute uut raamistikku, mis mõjutab järjest rohkem globaalset kaubanduspoliitikat.

1.10 Muud olulised ELi poliitika eesmärgid on ELi eelnimetatud uute kahepoolsete lepingute vastastikune toime, sealhulgas võimalusel energiapuulgeoleku tugevdamise osas; tagada, et eeskirjad oleksid paindlikud ja tihtipeale kiiresti muutuvate oludega kohandatavad; mittetariifsete tõkete kõrvaldamine, ka piiriülesele; töö- ja kvaliteedistandardite läbipaistvus vastavalt ILO eeskirjadele; keskkonnakaupade ja -teenuste vabakaubanduslepingud.

1.11 Mitmepoolsed keskkonnakokkulepped ja rahvusvahelise kaubandussüsteemi kokkulepped peavad omavahel sujuvalt haakuma, et nad muutuksid vastastikku toetavaks, aga mitte takistavaks.

1.12 ELi kliimamuutuste probleemi keskmes on energiapuulgeolek. Näiteks kombineerides alljärgnevat: läbirääkimised väliste tarnelepingute üle (nagu juba tehakse kahepoolsete kaubanduslepingute puhul); eksperditeadmiste ja tehnoloogia müümine infrastruktuuri tugevdamiseks, nagu nn arukad võrgud või uue põlvkonna elektritootmistehnoloogia, mis kasutab muud toorainet kui fossiilkütused; uute tehnoloogiate, mida arendatakse ELi 20 % alternatiivse energia eesmärkide täitmise huvides, ühine kasutamine; võimaluste otsimine eksperditeadmiste ekspordiks, et arendada välja ja kasutada ära stiimuleid CO₂ vähendamiseks.

1.13 Kuna maailm muutub üha rohkem vastastikku sõltuvaks ja omavahel seotuks, siis peavad poliitilised otsustajad lähendama oma mõtteviise. Kunagi varem ei ole Euroopa ühtse turu ja kaubanduspoliitika vastastikune mõju olnud nii oluline. Samuti on väga oluline tagada ELis, selle institutsioonide vahel ja liikmesriikidega vajalik konsulteerimine, mis tugevdab ja toetab paindlikuma kaubanduspoliitika tõhusat arendamist, kehtestamist ja rakendamist.

1.14 Inimlikumal tasandil on vaja võidelda hirmu ja ebakindlusega, mida tekitavad majandusjõudude muutused. Organiseeritud kodanikuühiskonnal on võimalus ja kohustus aidata inimestel, poliitikutel ja majandustel nende muutustega toime tulla.

1.15 Komisjoni uus 2020. aasta strateegia on ELi esmane strateegiline poliitiline vastus majanduslangusele ja globaalse majandusjõu muutuvale tasakaalule. Strateegia edu nõuab Euroopa koordineeritud vastust, milles kaasatakse sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda (tsiteerides Barroso avaldust ELi 2020. aasta strateegia teatisest). Vastusena globaalsete majandusjõudude muutustele peab EL toetuma oma partnerlusele riigi ja organiseeritud kodanikuühiskonna vahel, et saavutada kõrge majandussuutlikkus ja sotsiaalne ühtekuuluvus.

1.16 Komisjonil on edusammude mõjutamiseks siiski vähe otseseid vahendeid; vastutus langeb suures osas liikmesriikide valitsustele, kellel lasub praegu siseriiklikult suurem finants-, poliitiline ja sotsiaalne surve.

2. Sissejuhatus

2.1 „Euroopa Liidu liikmesriigid kannatavad raskeima majanduskriisi all pärast 1930ndaid aastaid... ja taastumine on jätkuvalt ebahõltslane, habras ja haavatav“⁽¹⁾. Teise maailmasõja järgne sügavaim kriis on muutnud ülemaailmset tasakaalu ning Euroopa peab uues raamistikus oma positsiooni ja strateegiad ümber määratlema. Kuna 85 % Euroopa kaubavahetust toimub siseturul, saavad osad probleemid vastuse ELi siseselt. Sisenõudluse suurenemine on väga oluline liidu jätkusuutlikkuse seisukohalt, kui EL soovib tulla toime ülemaailmsete väljakutsetega. Komitee on kõnealusel teemal koostanud mitmeid arvamusi⁽²⁾. Käesolevas arvamuses uuritakse ELi vastust globaalsele majanduskriisile, missugune on selle välismõõde ehk Euroopa uus asukoht ülemaailmsel turul. Samuti vaadeldakse muutusi ELi majandussuutlikkuses globaalsel turul ning Hiina ja teiste kiiresti arenevate majanduste hiljutise esilekerkimise rahvusvahelisi mõjusid. Tõstatatakse küsimusi, mille eesmärk on ergutada kõnealuste teemade analüüsi ning arutelu nende mõjude üle ELi poliitilistele ja kaubandussuhetele ülejäänud maailmaga. Tuuakse välja kodanikuühiskonna mõtted ja ideed poliitilise arutelu kohta, mille järeldustel on kaugeleulatuvad tagajärjed.

2.2 Euroopa sõltub maailmamajandusest ja domineerib praegu mitmetel selle turgudel. Kuid kui kaua veel? 1800. aastal moodustasid Euroopa ja selle Uue Maailma asundused 12 % maailma rahvastikust ja umbes 27 % selle kogutulust. See ülekaal jõudis haripunkti 1913. aastal, kui nimetatud arenenud majandused hõlmasid 20 % maailma rahvastikust, kuid moodustasid enam kui poole selle sissetulekust (st üle 50 %). Praegu-seks on rahvastiku osakaal tagasi 12 %-l ja see langeb, kuid osa maailma sissetulekust on jätkuvalt umbes 45 %⁽³⁾.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi endine president Pat Cox'i hiljutises ajaleheartiklis „Europe must raise its game now not later“: <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0407/1224267827518.html>.

⁽²⁾ Vt samuti: ELT C 255, 22.9.2010, lk 10, „Finantskriis ja selle mõju reaalmajandusele“; „Euroopa majanduse taastamise kava“ (täiendav arvamus) ELT C 228, 22.9.2009 lk 149; „Euroopa majanduse taastamise kava“ ELT C 182, 4.8.2009 lk 71; „Lissaboni strateegia pärast 2010. aastat“ ELT C 128, 18.5.2010 lk 3.

⁽³⁾ Ajaloolane Niall Ferguson avaldas Financial Timesis (10.4.2010) artikli Ühendkuningriigi ajalooõpetuse reformimisest keskkooli tasandil.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et praegu maailmaturgudel esilekerkivate muutuste mõjuga tõhusaks tegelemiseks peaksid ELi poliitikakujundajad keskenduma rohkem uuele tegelikkusele Euroopa kaubandussuhetes maailmaga, eriti oma ekspordijõudlusele, ning seda tõsisemalt arvesse võtma.

3. Taust

3.1 Euroopa kaubandus

3.1.1 Euroopa ekspordi koguväärtus piirkonnas on hinnanguliselt 1,3 triljonit. Jättes välja liikmesriikidevahelise kaubanduse, oli ELi osakaal maailma kogueksportist 2008. aastal 16 %, mil peamised kaubanduspartnerid olid USA; Venemaa, Šveits, Hiina ja Türgi.

3.1.2 Globaliseerunud maailmas, kus ELi riigid on olulised osalejad tähtsatel turgudel, peab Euroopa riikide vahelisi suhteid suunav poliitika vastama globaalsetele arengutele, milleks on näiteks kaubanduspartnerite Hiina, India ja Brasiilia suureneva majandusjõu mõju poliitilistele suhetele. Kuid kuidas peaks Euroopa kohanduma? Kas sellega, et EL võtab maailma asjades suurema rolli? Või just vastupidi, aktsepteerides, et kiiresti on esile kerkimas teistsugune globaalne paradigma, kus ülekaalukas mõju on uuel, Washingtoni ja Pekingi „G2-l”?

3.1.3 Komisjon tunnustab oma tööprogrammis, et rahvusvaheline kaubandus on ELis tööhõive ja investeeringute kasvu mootor ning võtab endale kohustuse: vähendada rahvusvaheliste kaubavoogude ja investeeringute tõkkeid; viia lõpule praegused kahepoolsed läbirääkimised, jõustada paremini kehtivaid lepinguid ning luua algatusi kaubanduse avamiseks kasvavatele valdkondadele, nagu kõrgtehnoloogia, teenused ja keskkonnateenused. Otsustav valdkond on kahepoolsete suhete parandamine USA, Hiina, Jaapani ja Venemaaga.

3.2 Euroopa kaubandus globaalses majanduses

3.2.1 Majanduslangus kujundab ümber globaalsed majandusjõud. Ajavahemikus 2000–2007 laiendasid kiiresti areneva majandusega riigid, eeskätt Hiina, oma investeeringute baasi ning juhivad nüüd ülemaailmest taastumist, mis tuleneb peamiselt ekspordi kasvust (nt 17,7 % detsembris 2009). Samal perioodil oli ELis ebaühtlane ekspordijõudlus ning märkimisväärsed kaotused teatud dünaamilistel turgudel, eriti Aasias ja Venemaal.

3.2.2 Hiinas taastatakse ekspordi toel majandust tervikuna, kuid ELi jaoks jääb see suures osas veel pürgimuseks. Komisjoni hinnangul kasvab ELi eksport 2010. aastal 5 % ja 2011. aastal 5,1 %, millele aitab märkimisväärselt kaasa euro väärtuse lange-

mine meie peamiste kaubanduspartnerite vääringute suhtes. Kuid see ei ole riikliku majanduse elavdamise hoogustamine – ning seda ei käsitata ka sellena – väljaspool riike nagu Saksamaa ja Iirimaa, kes on juba märkimisväärselt kaasatud rahvusvahelisse kaubandusse ⁽⁴⁾.

3.2.3 Euroopa Komisjoni aruandes märgiti, et kõrgtehnoloogiliste toodete valdkonnas on ELi ekspordijõudlus olnud vilets, mis tekitab muret Euroopa suutlikkuse pärast hoida oma tooteid kvaliteedi ja innovatsiooni osas uusimal tasemel ⁽⁵⁾. Ka teenuste osas on tulemuslikkus halvenenud ning ajavahemikus 2004–2006 vähenes turuosa. See on murettekitav suundumus, kuna tegelikult ei ole ühtki kõrgtehnoloogia sektorit, kus Euroopa oleks juhtival kohal, samuti ei ole ELil piisavalt juhtivaid kõrgtehnoloogia ettevõtteid, et kohaselt kasutusele võtta tuleviku võtmetehnoloogiaid.

3.2.4 Neile nõrkadele külgedele vaatamata on EL peamine kaubandusjõud teenuste valdkonnas, põhieksportija ja suuruselt teine importija kaupade valdkonnas ning maailma otseinvesteeringute peamine allikas ja saaja. Seepärast on Euroopal oma positsiooni hoidmisel ja tugevdamisel globaalsel kaubandusareenil äärmiselt palju kaalul, kuid see nõuab uut mõttelaadi, mis tugineks kindlalt muutunud ja palju keerulisemale globaalse kaubanduskeskkonna tegelikkusele.

3.2.5 Komitee viitab olulistele küsimustele, mis jäävad käesolevast, proteksionismi kahjulikkust ja kliimamuutustele reageerimist käsitlevast arvamusest sisuliselt välja, need on, näiteks ettevõtlike, globaalse suunitlusega alustavate ettevõtete toetamine; innovatsiooni toetamine juba väljakujunenud tööstusharudes; Euroopa jaoks strateegiliselt ülioluliste sektorite säilitamine; avalike teenuste, nagu tervishoid ja haridus, ekspordipotentsiaali arvestamine; ELi linnade julgustamine sõlmima partnerlussuhteid teiste linnadega üle kogu maailma.

3.3 Majandusjõudude ja poliitika uus tasakaal

3.3.1 Wall Streeti ühe vanima investeerimispannga Lehman Brothersi pankrot ning sellele järgnenud turukaos, millega kaasnes maailma töötleva tööstuse kõige järsem allakäik alates Teisest maailmasõjast, lükkasid maailma majanduse vabalangemisse. Riikide sekkumine hoidis ära doominoefekti ülemaailmses pangandussüsteemis, kuid ei suutnud takistada kapitalivoogude järsku ja kiiret langemist.

⁽⁴⁾ Euroopa majandusprognoos – sügis 2010, European Economy, 2 – 2010.

⁽⁵⁾ Euroopa Komisjon, kaubanduse peadirektoraat „Global Europe: EU Performance in the global economy”, vt http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141196.pdf (juurdepääs: 4. veebruar 2010).

3.3.2 Mõju kaubandusele oli otsene, kuna piirati laene ja tarbijate kulutused vähenesid drastiliselt, mis sundis ettevõtteid tootmist vähendada. Siiski on selle kohandamise ulatus olnud eri kaubandusblokkides märkimisväärselt erinev, kõige kiiremini on taastunud Hiina, keda aitas olulisel määral tema valitsuse otsus võtta fiskaalpoliitiline meede, millega pumbati Hiina majandusse 580 miljardit dollarit, et ergutada selle kiiret taastumist.

3.3.3 Märtsis 2009 võeti Pekingis, Londonis, Washingtonis ja Frankfurdis poliitilised meetmed. G20 liidrid lubasid 1 triljoni dollarit toetust IMF-ilt ja Maailmapangalt, et korrata ülemaailmsel tasandil seda, mida eraldi riikides oli juba tehtud. Sellel kohtumisel võis näha saabuva ajastu uusi jõulisi ja/või mõjukaid globaalse tasandi osalejaid, kes esindasid uut maailmamajanduse korda ja seismilist nihet majandussuhetes, mis võivad ELi kaubanduspoliitikale kaasa tuua kaugeleulatuvaid mõjusid.

3.3.4 Liigtarbivaid riikidel nagu USA soovitati kulutusi vähendada ning laenu- ja valuutareservide ülejäägiga riike julgustati hoogustama tarbijanõudlust. Tõsteti esile säästvate ja tasakaalustatud trajektoorie poole püüdemist ning rõhutati, et ELi enda huvides on tihedam koostöö ülejäänud maailmaga.

3.3.5 Vaatamata sellele, et hiljuti jõuti taas majanduskasvuni, on põhjust olla ettevaatlik. Majandusteadlased on maailmamajanduse tulevase arengusuuna suhtes jätkuvalt ebakindlad. Küsimusi on selles osas, millal ja kuidas kaotada fiskaalstiimulid, millised on nende mõjud praegu ja kas nad on pikas perspektiivis jätkusuutlikud. Kuigi võib toimuda teatav majanduskasvu taastumine, siis on samal ajal tegemist ka nn inimliku surutisega⁽⁶⁾. **Kõrge töötusmäär tähendab, et maailma liidritel on tekkinud raskusi liberaalse kaubanduse kaitsmisel poliitiliselt, intellektuaalselt ja sisepoliitiliselt.**

3.3.6 Vastusena sellele jõusuhete globaalse tasakaalu nihkele peavad ELi otsustajad: kiiresti kohanduma selle mõjudega, arendama välja selleks vajaliku uue mõtteviisi, tegutsema ühiselt sidusamal, läbimõeldumal ja kiiremal viisil; toetama töökohtade loomise võimalusi nagu keskkonnahoidlik majandus; aitama ettevõtetel töötajaid säilitada; aitama töökoha kaotanutel kohan-

duda nimetatud uute võimalustega, sest varasemad struktuuri- lised kohandumised on näidanud, et üksikisikute toetamine muutustega kohandumisel on kõige tõhusam poliitiline vastus⁽⁷⁾.

4. Kaks põhiprobleemi

4.1 Proteksionism

4.1.1 Maalima majanduslanguse üks tagajärg on proteksionistlike meetmete suurem atraktiivsus. WTO peadirektor Pascal Lamy on hoiatanud, et riigid peavad seda kiustaust vältima⁽⁸⁾. EL on saanud suurimat kasu läbipaistvatest ja kohaldatavatest reeglitest, mis õiglaselt ja objektiivselt toetavad ja lihtsustavad konkurentsivõimelist kaubanduskeskkonda. ELi kaubandusvaoliku Karel De Gucht'i sõnul on ELi peamised kaubanduspartnerid praeguse majanduskriisi vältel siiski seniseks kehtestanud 280 kaubandust piiravat meetet. Muret tekitab asjaolu, et need meetmed võivad muutuda kogu kaubandusraamistikku uueks ja alaliseks osaks.

4.1.2 Üks olulisemaid kaubandustõkkeid on praegu Hiina renminbi ehk jüaani kunstlikult madal kurss, millega valitsus tahab tagada Hiina ekspordi suurema konkurentsivõime. See on tõsine takistus vabale ja ausale kaubandusele ning seepärast on teretulnud hiljutised sammud olukorra leevendamiseks, kuid samuti on vaja pikaajalisi ja pidevaid muutusi Hiina valitsuse vahetuskursipoliitikas.

4.1.3 Stiimulipaketid aitavad majanduskasvule kaasa nõudlust suurendades, kuid nende esmane eesmärk on aidata kohalikke ettevõtteid. Selle kõrvalmõju võib olla madala konkurentsivõimega sektorite ülevalpidamine. Konkurentsi- ja riigiabi eeskirjad annavad ELile tugeva positsiooni, koordineerimaks jõupingutusi selle vältimiseks ning täielikult toimiv ühtne turg välistab võimaliku kahjustava proteksionismi.

4.1.4 Väljaspool ELi tuleb Doha voor viia eduka lõpuni, kuid see on osutunud raskeks. Vahepealsel ajal rajab EL nii arenenud kui ka arenguriikide kahepoolsete suhete ja lepingute uut raamistikku, mis mõjutab järjest rohkem globaalset kaubanduspoliitikat.

⁽⁶⁾ „Falling Flat: More Evidence that America is Experiencing a Jobless Recovery” The Economist, vt http://www.economist.com/world/united-states/displaystory.cfm?story_id=15473802 (6. veebruar 2010).

⁽⁷⁾ Nt EMSK arvamuses „Euroopa majanduse taastamise kava” (ELT C 228, 22.9.2009, lk 149) tehakse ettepanek, et „oodatavate demograafiliste arengute valguses tuleks majandust intelligentselt ümber korraldada vaeva näha selle nimel, et töötajate koondamise asemel neid ettevõttes säilitada ja nende kvalifikatsiooni tõsta, et majanduse taastudes oleks piisaval hulgal kvalifitseeritud töötajaid. Töötute toetamine tuleks siduda ümberõppe ja kvalifikatsioonitaseme parandamise programmidega”.

⁽⁸⁾ http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl101_e.htm „Lamy warns on protectionism”, WTO news.

4.1.5 Muud olulised ELi poliitika eesmärgid on ELi eelnimetatud uute kahepoolsete lepingute vastastikune toime, sealhulgas võimalusel energiapoliitika tugevdamise osas; tagada, et eeskirjad oleksid paindlikud ja tihtipeale kiiresti muutuvate oludega kohandatavad; mittetariifsete tõkete kõrvaldamine, ka piiriülel; töö- ja kvaliteedistandardite läbipaistvus ILO eeskirjade kohaselt; keskkonnakaupade ja –teenuste vabakaubanduslepingud⁽⁹⁾.

4.1.6 Lissaboni lepingu vastuvõtmisega reformiti ELi otsustusprotsessi, muu hulgas laiendati parlamendile kaasotsusmenetlus olulistes poliitikavaldkondades, sh kaubandus. Oluline on, et nõukogu, parlamenti ja komisjoni hõlmavate uute protsesside reeglid viiksid kiiremate ja paindlikemate vastusteni, mis parandavad ELi suutlikkust reageerida tõhusalt ja sidusalt nii kõrgetasemeliste strateegilistele vajadustele kui ka igapäevastele aspektidele.

4.2 Kliimamuutused

4.2.1 Euroopas ollakse nüüdseks üksmeel selle üle, et kliimamuutustele tuleb viivitamatult reageerida. Globaliseerumise ehmata tagajärg on sellest tekkiv vastastikune sõltuvus. Pidurdamatud kliimamuutused saavad tulevaste põlvkondade koormaks ja takistavad globaliseerumist, põhjustavad ressurside hinnatõusu ja keskkonnakatastroofe, eriti arengumaade jaoks. Seepärast on kliimamuutused majanduslik probleem ning sellel on oluline kaubanduslik mõõde.

4.2.2 EL on võtnud rahvusvahelise juhtrolli Kyoto protokollis raames lahenduste otsimisel kliimasoojenemise piiramiseks. Kopenhaageni kliimamuutuste tippkohtumise tulemus oli tagasilöökk Euroopa jõupingutustele tugevdada rahvusvahelist koostööd eeskätt kiiresti areneva majandusega riikidega, kelle heitkogused ületavad 2020. aastaks arenenud riikide heitkogused. Samuti on EL mures, et kliimamuutuste praeguse etapi all kannatavad kõige rohkem maailma vaesemad riigid ning ELil on sellele vaja ulatuslikke, realistlikke ja praktilisi poliitilisi vastuseid, vältimaks ohtu, et tulevased põlvkonnad kannatavad negatiivsete sotsiaalsete ja majanduslike tagajärgede all, mis on välditavad.

4.2.3 Kliimamuutustega seotud aspektide kaasamine ELi kaubandus- ja arengupoliitikasse tooks kaasa kulusid ja raskendaks eesmärgi saavutamist; see muutuks võimalikuks vaid siis, kui teised suured kaubandusblokid toimivad samamoodi⁽¹⁰⁾. Mitmepoolsed keskkonnakokkulepped ja rahvusvahelise kaubandussüsteemi kokkulepped peavad omavahel sujuvalt haakuma,

⁽⁹⁾ Siin loetelus ei ole praegu arutelu intellektuaalomandi õiguste eeskirjade üle, kuid seda tasub arvestada.

⁽¹⁰⁾ EMSK töandjate rühm märkis hiljuti näiteks, et „suurem hulk omavahel võistlevaid raskuskeskmeid maailmaareenil on toonud kaasa kahe- ja mitmepoolsete suhete äärmiselt keeruka koosmõju” ning et muu hulgas on vaja „süsinikdioksiidide vähendamise ja energiasäästu meetmeid” ning et „avatud turge tuleb kaitsta varjatud proteksionismi eest”, „A New Phase Ahead: Need for a Political and Economic Impetus”, lk 10. Brošüür on kättesaadav aadressil: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.group-1-statements&itemCode=9894>.

et nad muutuksid vastastikku toetavaks, aga mitte takistavaks. Kas on siis arukas võtta juhtroll, kui teised ei järgne või neid tõepoolest ei saa sundida järgnema? Kas näiteks Hiinat on võimalik sundida asendama oma „tarbija maksab” mudeli ELi „tootja maksab” mudeliga, et tagada CO₂ vähendamine?⁽¹¹⁾ Või kas on võimalik peatada Wall Streeti hoogu, kes Washingtoni toetusel üritab kindlustada juhtivat rolli märkimisväärselt laienenud rahvusvahelisel heitkogustega kauplemise turul.

4.2.4 ELi kliimamuutuste probleemi keskmes on energiapoliitika. Kui siin on vastuse leidmisel esiplaanil individuaalsed liikmesriigid, siis on olemas ka reaalne ja oluline ELi mõõde, eriti kaubanduse kontekstis. Näiteks kombineerides alljärgnevat: läbirääkimised väliste tarnelepingute üle (nagu juba tehakse kahepoolsete kaubanduslepingute puhul); eksperditeadmiste ja tehnoloogia müümine infrastruktuuri tugevdamiseks, nagu nn arukad võrgud või uue põlvkonna elektritootmistehnoloogia, mis kasutab muud toorainet kui fossiilkütused; uute tehnoloogiate, mida arendatakse ELi 20 % alternatiivse energia eesmärkide täitmise huvides, ühine kasutamine; võimaluste otsimine eksperditeadmiste ekspordiks, et arendada välja ja kasutada ära stiimuleid CO₂ vähendamiseks.

5. Vastus

5.1 Probleemidega tegelemine ja võimaluste kasutamine

5.1.1 Euroopa kaubanduse jaoks võimaluste loomiseks on oluline olla aus probleemide suhtes, mida ELile, selle institutsioonidele ja liikmesriikidele tekitab muutunud globaalne keskkond. Komitee arvates tuleb Lissaboni lepinguga sisseviidud institutsioonilisi reforme rakendada veelgi tihedamas koostöös ja veelgi tõhusamalt, et vastata väljakutsetele määratleda uusi innovaatilisi viise ELi varasemate saavutuste säilitamiseks ja tulevikueesmärkideni jõudmiseks⁽¹²⁾. Tõhus sekkumine nõuab terviklikku lähenemisviisi, mis põhineb suurel määral nüüdisaegsetel teadmistel, mõistmisel ja arusaamadel.

5.1.2 Kuna maailm muutub üha rohkem vastastikku sõltuvaks ja omavahel seotuks, siis peavad poliitilised otsustajad lähendama oma mõtteviise. Kunagi varem ei ole Euroopa ühtse turu ja kaubanduspoliitika vastastikune mõju olnud nii oluline. Samuti on väga oluline tagada ELis, selle institutsioonide vahel ja liikmesriikidega vajalik konsulteerimine, mis tugevdab

⁽¹¹⁾ Puhtalt loogikast lähtudes on Hiina seisukohta tegelikult raske täielikult ümber lükata: miks peaks Hiina aktsepteerima maksu nende kaupade tootmisele, mida tarbitakse arenenud riikides, kus ei kohaldata ühtki CO₂-ga seotud tarbimismaksu?

⁽¹²⁾ Hea näide vajalikust innovatsioonist on see, et president Barroso moodustas hiljuti volinike rühma, et tegeleda teadus- ja arendustegevuse rahastamisega, mille jaoks on mitmel eri direktoraadil eraldiseisvad, kuid kattuda võivad ja/või vastastikku toetavad rollid, eelarved ja vastutused.

ja toetab paindlikuma kaubanduspoliitika tõhusat arendamist, kehtestamist ja rakendamist.

5.1.3 Inimlikumal tasandil on vaja võidelda hirmu ja ebakindlusega, mida tekitavad majandusjõudude muutused. Organiseeritud kodanikuühiskonnal on võimalus ja kohustus aidata inimestel, poliitikutel ja majandustel nende muutustega toime tulla. Proteksionistlike meetmete poole püüdlemine globaalsete jõudude muutuse valguses võib olla ummiktee. Tõhus viis hirmu ja ebakindlusega võitlemiseks on aidata inimestel, ettevõtetel ja valitsustel kohaneda uue tegelikkusega. Näiteks Euroopa madal sündimus ja rahvastiku vananemine tekitab palju lahendamist vajavaid sügavaid ja tõsiseid struktuurilisi probleeme.

5.1.3.1 Kõige olulisem meede on – kooskõlas ELi 2020. aasta strateegiaga – suurendada tööhõive määra. Ilmne meede on taskukohane lapsehoid kõigile vanematele, kes seda soovivad. Reaalselt tähendab see seda, et tööturule saab jääda rohkem naisi. Seda tuleks kombineerida pikaajaliste ja piisavalt kõrgete vanemahüvitistega. Selle tulemusena peaks tõusma sündimus, kuna vanemate majanduslik olukord on parem.

5.1.3.2 Ning kuna puuduvad sisserändepoliitika meetmed tööjõu pakkumise mõõdukaks laiendamiseks, siis seisavad välja-poolle ELi eksportivad ettevõtted silmitsi tõsise dilemmaga: kas piirata oma ettevõtte laienemist või viia tegevus üle sinna, kus on piisav pakkumine⁽¹³⁾. Seepärast näib olevat arukas, õigus-tatud ja hädavajalik kaaluda ulatuslikku ja kaasavat ELi sisse-rändepoliitika vastust Euroopa demograafilistele probleemidele.

5.1.4 Komisjoni uus 2020. aasta strateegia on ELi esmane strateegiline poliitiline vastus majanduslangusele ja globaalsete majandusjõudude muutuvale tasakaalule. Strateegia edu nõuab Euroopa koordineeritud vastust, milles kaasataks sotsiaalpartne-reid ja kodanikuühiskonda (tsiteerides Barroso avaldust ELi 2020. aasta strateegia teatisest). Vastusena globaalsete majandus-jõudude muutustele peab EL toetuma oma partnerlusele riigi ja organiseeritud kodanikuühiskonna vahel, et saavutada kõrge majandussuutlikkus ja sotsiaalne ühtekuuluvus.

5.1.5 Siiski põrkub see algatus paljude samade raskuste vastu, millega seisis silmitsi Lissaboni strateegia: prioriteetid on liiga erinevad, rakendamine võib olla probleemne; komisjonil on edusammude mõjutamiseks vähe otseseid vahendeid; vastutus langeb suures osas liikmesriikide valitsustele, kellel lasub praegu siseriiklikult suurem finants-, poliitiline ja sotsi-aalne surve⁽¹⁴⁾.

Brüssel, 15. september 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Tegelikult on paljud ettevõtted juba oma valiku teinud ning need, kes on Euroopast välja liikunud, saavad samuti kasu paljude ELi imporditava kaupade madalatest tariifidest. See tegur annab põhjust väita, et selline maksu/tollimaksude suhtarv on vaja uuesti tasakaalu viia.

⁽¹⁴⁾ Euroopa ühe väiksema, avatuima ja kaubandusest sõltuvama majandusena võib Iirimaa pidada laboriks, kus jälgida seda vastust ühes mikrokosmoses, sest kaubandusest juhitud taastumise toetamiseks valitsus: ergutab investeringuid kolmanda ja neljanda tasandi haridusse, et hoogustada teadust, tehnoloogiat ja innovatsiooni; edendab ülemaailmselt konkurentsivõimelist teadusuuringute süsteemi, mille raames toimub teadmussiire teadusõppeasutustes turule; toetab nende Iirimaa asuvate ettevõtete paremat konkurentsivõimet, kes tegelevad rahvusvahelise kaubandusega; edendab CO2 heitkoguste vähendamist 20 % võrra; toetab arenguriike, kes üritavad kliimamuutuste mõjudega toime tulla.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majanduse elavdamine: olukord ja praktilised algatused” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/11)

Raportöör: **Lars NYBERG**

18. märtsil 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Majanduse elavdamine: olukord ja praktilised algatused” (omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 20. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010. aastal (16. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 146, vastu hääletas 45, erapooletuks jäi 16.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 2008. aasta finantskriisi ja sellele järgnenud majanduskriisi olid kõige raskemad, mida pärast Teist maailmasõda on nähtud. 2010. aasta alguses – ajal, mil oli märke majanduslangusest taastumise kohta, puhkes riiklik võlakriis, seekord mitte ülemaailmselt, vaid Euroopa tasandil. Vajadus vabastada riikide eelarved pankadele toetuste andmisega seotud ning muude omal äranägemisel võetavate meetmete kuludest, kasvav tööpuudus ja lisanduvad karmistamismeetmed paljudes riikides ohustavad üheskoos majanduskasvu. Selles olukorras peab komitee vajalikuks leida poliitilised meetmed, millega saavutada nii majanduse taastumine kui ka hoida ära Euroopa sattumine veel ühte majanduslangusesse.

1.2 2009. aastal oli ELi majanduskasv negatiivne: -4,1 %. Enne kevadist riigivõlakirjade kriisi ennustati 2010. aasta majanduskasvuks 0,7 %. Tööpuuduse määraks 2010. aastal prognoositakse ligikaudu 10 %, millega kaasneb tööturul osalemise määra 2 %-line vähenemine. 2008. aastal oli keskmine eelarve puudujääk 2,3 %, 2009. aastal suurenes see 6,8 %-ni ja 2010. aastal jõuab see hinnanguliselt 7,5 %-ni. Finantskriisi ajal säilitasid ülisuured avaliku sektori maksed finantsturu likviidsuse. Enne kriisi valitses erakrediidibuum, mis nüüdseks on asendunud suure vajadusega avaliku sektori krediidi järele. Samal ajal vajab erasektor nõudluse suurendamiseks endiselt krediiti. Erinevate liikmesriikide majanduse olukord on väga erinev. Riigieelarve puudujääk on suurim Kreekas, teistes Vahemere piirkonna riikides, Ühendkuningriigis ja Iirimaa. Tööpuudus on suurim Balti riikides ja Hispaanias. Samal ajal on Balti riigid väga lühikese aja jooksul vähendanud rangete majandusmeetmete abil edukalt riigieelarvete suuri puudujääke ja negatiivset majanduskasvu.

1.3 Sisenemisstrateegia

Viimaste aastakümnete ulatuslikud majanduslikud muutused teevad väljumisstrateegiast rääkimise kohatuks. Peame leidma

uued majanduslikud ja poliitilised algatused, et töötada välja tegevuskava kujuneva ühiskonna jaoks – s.o sisenemisstrateegia.

1.4 Eratarbimise olulisus kogunõudluse jaoks

Kõige suuremate eelarvepuudujääkide vähendamise ettepanekute piirav mõju kogu Euroopa majandusele lükkab jätkusuutliku majanduskasvu kaugemasse tulevikku. Komitee rõhutab kogunõudluse olulisust ja osutab eelkõige eratarbimise tähtsusele majanduskasvu säilitamisel. Selleks et majanduslikud toetused majanduskasvu oluliselt mõjutaksid, peavad need olema suunatud madalama sissetulekuga elanikerühmadele. Kuna madalama sissetulekuga inimesed kulutavad ära suurema osa oma sissetulekust, siis läheb vähem raha hoiustena kaduma. Kui õnnestub vastupidiseks muuta mitme aastakümne jooksul kestnud suundumus tööjõumahukalt tegevuselt kapitalimahukale tegevusele, siis kujuneb sellest tulevase majanduskasvu allikas. Muidugi on investeringud ja eksport tähtsad, kuid kuna eratarbimine moodustab SKPst ligikaudu 60 %, siis on selle areng majanduskasvule väga oluline, eelkõige praeguses olukorras.

1.4.1 Karmistamisprogrammide hinnanguline mõju

Kõrge tööpuudus, tööjõu vähesem osalus, mõõdukas palgatõus, avaliku sektori kulutuste vähendamine, maksude tõstmine ja uued karmistamisprogrammid vähendavad majanduskasvu võimalusi. Selles olukorras peab komisjon viivitamatult hindama selle kõige pidurdavat mõju majanduskasvule ja esitama ettepanekud vastumeetmete kohta majanduskasvu säilitamiseks. Majanduskasv on vajalik teiste majanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks. Me ei tohi paigal istuda ja oodata karmistamisprogrammide pidurdava mõju avaldumist.

1.5 Konkurentsivõime arengu mõõtmine

Majanduspoliitika eesmärkide hulgas ei ole asjakohaselt arvestatud jooksevkonto saldote. Mõne liikmesriigi pikaajalised ülejäägid ja puudujäägid andsid selgelt mõista, et ELi 2010. aasta kevadise majanduskriisi probleemid pidid varem või hiljem tekkima. Komitee rõhutab vajadust vähendada suuri erinevusi riikide jooksevkonto saldote vahel. Seejärel saab keskseks eesmärgiks konkurentsivõime, väljendatuna tegelike töajõu ühikukulude kaudu, mis kajastavad palkade ja tootlikkuse muutusi. Viimase kümne aasta jooksul vähenes Iirimaa, Kreeka, Itaalia, Hispaania ja Portugali konkurentsivõime keskmiselt 10 % võrra. Eelarveprobleemide tekkimist oligi ette näha.

1.5.1 Jooksevkontode saldote kaasamine stabiilsuse ja kasvu pakti

Kuna ühes ja samas valuutapiirkonnas muutuvad palgad ja tootlikkus erinevalt, siis on ainus lahendus palkade suhtelise määra muutmine või tootlikkuse tõstmine mahajäänud riikides. Komitee teeb seepärast ettepaneku, et komisjon kontrolliks jooksevkontode saldote sarnaselt sellega, kuidas kontrollitakse riigieelarvete puudujääke ja riikide võlakooormust. Selle võib ametlikuks muuta stabiilsuse ja kasvu pakti reguleerivate eeskirjade muutmisega. Jooksevkontode ja nende kujunemise põhjusteid ning palkade ja tootlikkuse muutumist tuleks jälgida kõigis 27 liikmesriigis, kuid suuremad volitused tegutsemiseks peaksid olema euroala riikides. Sellega viiakse stabiilsuse ja kasvu pakti sisse reaalmajandus.

1.5.2 Statistika eralaenude kohta ning välismaiste laenuandjate osakaalu kohta riigivõlas

Uus statistika erakrediidi kohta ja välismaiste laenuandjate osakaalu kohta riigivõlas tuleks kaasata stabiilsuse ja kasvu pakti teemalistesse aruteludesse.

1.6 Tõhusam reguleerimine ja karmimad järelevalvetavad finantssektoris

Finantssektoris võiks tulemusi anda pankade kapitalist teatud osa hoidmine avaliku sektori omandis, et omada pangasektorist mõningast ülevaadet. 2010. aasta kogemused finantsmaailmas näitavad, et väljapakutud finantsjärelevalvest ja eeskirjadest ei piisa. Arvestades eriti finantssektori käitumist Kreeka kriisi ajal, on finantsasutuste käitumise muutmiseks ja riigivõla rahastamise uute vormide leidmiseks vaja tõhusamaid eeskirju ja karmimaid järelevalvetavasid.

1.7 Avaliku sektori investeeringud infrastruktuuri ja energeetikasse

Investeeringud peavad keskenduma keskkonnakaitsele ja kliimamuutuste vastastele meetmetele. Komitee peab makse eelistatud vahendiks, millega mõjutada turgu vähendama ohtlike heitmeid. Ajal, mil puuduvad ettevõtete investeeringud, peab avalik sektor neid asendama, investeerides infrastruktuuri ja energeetikasse. Läbivaadatud stabiilsuse ja kasvu pakti kohaselt ei ole suure eelarvepuudujäägi arutamisel vaja investeeringuid kaasata.

1.8 Aktiivne tööturupoliitika

Tööturupoliitika keskmeks peaks olema uute oskuste otsimine uute töökohtade jaoks. Samuti tuleb tõsta üldist haridustaset. ELi 2020. aasta strateegial on selle saavutamisel oluline roll. Kohane poliitikasuund tööhõive suurendamiseks on kvaliteetne lapsehooldus ning piisavalt pikk ja piisavalt tasustatud lapsepuhkus.

1.9 Perepoliitika ja kutseoskuste parandamise sisenemisstrateegia

Kui vajadus töötute toetamise järele väheneb, tuleks samu avalikke vahendeid kasutada perepoliitikaks ja oskuste arendamiseks. Väljumispoliitika muudetakse sisenemispoliitikaks. Sotsiaalsüsteemide ülesehitus peab tagama heaolu ja tööhõive, kuid muidugi rahaliste võimaluste piires.

1.10 Uued tuluallikad – maksud finantstehingutelt ja süsinikdioksiididehelt

Riikide üks võimalik uus tuluallikas on maksud finantstehingutelt ja süsinikdioksiididehelt. Lisaks sissetulekute suurendamisele vähendavad need maksud ka lühiajalisele kasule orienteerumist finantsturul ja parandavad meie keskkonda.

1.11 Luba Euroopa Investeerimispangale eurovõlakirjade väljalaskmiseks

Lubades Euroopa Investeerimispangal lasta välja eurovõlakirju või pigem kõiki 27 liikmesriiki hõlmavaid ELi võlakirju, saab avalik sektor hankida uut kapitali ilma seejuures täies ulatuses erafinantssektorile tuginemata. Rahalised vahendid tuleks hankida eelnevalt, näiteks tööandjapensioni kogumisasutustelt, mislubi saaks Euroopa Investeerimispangast nende kapitalivahendite ja investeringute kokkupuutepunkt. Ka eurovõlakirjad on üks võimalik vahend pikaajaliste erahoiuste kasutamiseks.

2. Ülevaade olukorrast ⁽¹⁾

2.1 2008. aasta finantskriisi ja sellele järgnenud majanduskriisi olid kõige raskemad, mida pärast Teist maailmasõda on nähtud. 2010. aasta alguses – ajal, mil oli märke majanduslangusest taastumise kohta, puhkes riigivõlakirjade kriis, seekord mitte ülemaailmselt, vaid Euroopa tasandil. Vajadus vabastada riikide eelarved pankadele ja muudele sektoritele antavatest toetustest ning muude omal äranägemisel võetavate meetmete kuludest,

⁽¹⁾ Põhineb komisjoni dokumentidel „Euroopa majanduse elavdamise kava rakendamise eduaruanne” ja „Vaheprognoos. Veebruar 2010.”

kasvav tööpuudus ja lisanduvad karmistamismeetmed paljudes riikides ohustavad üheskoos majanduskasvu. Selles olukorras peab komitee vajalikuks leida poliitilisi meetmeid, millega saavutada nii majanduse taastumine, kui ka – mis veel tähtsam – hoida ära Euroopa sattumine veel ühte majanduslangusesse.

2.2 Negatiivne majanduskasv

2.2.1 Kui 2008. aasta detsembris võeti vastu Euroopa majanduse elavdamise kava, prognoositi 2009. aasta majanduskasvuks umbes 0 %. Tegelik majanduskasv oli -4,1 %. Kava põhines liiga optimistlikul prognoosil, kuid ilma fiskaalstiimuliteta oleks kasv olnud veelgi viletsam.

2.2.2 Majanduslik toetus liikmesriikidelt oli suurem kui kavandatud 1,2 % SKPst. 2009. ja 2010. aastal võib see ulatuda 2,7 %-ni SKPst. Hinnanguline vajadus toetuse järele liikmesriikides oli kavandatud toetusest suurem, kuid kasvu tempot arvestades jäi meetmetest ikkagi liiga väheks.

2.2.3 Majanduse ergutamine ei ole toimunud ainult riigieelarvete kaudu. Euroopa Keskpank ja muud keskpangad alandasid intressimäärad peaaegu nullini ja suurendasid likviidsuse majandussüsteemis enneolematu tasemeni. Samuti kasutasid mõned liikmesriigid tohututes summas riigi raha mõne panga päästmiseks. Siiski ei hoidnud see tegevus ära negatiivset majanduskasvu 2009. aastal, mis näitab finants- ja majanduskriisi tõsidust.

2.2.4 Enne kriisi 2010. aasta kevadel prognoositi 2010. aasta majanduskasvuks 0,7 %. See on väiksem kui meie peamiste ülemaailmsete konkurentide puhul. Positiivse poole pealt võib märkida usalduse näitajate paranemist, suuremat majanduskasvu mujal maailmas ja maailmakaubanduse taastumist peaaegu selle varasema tasemeni. Negatiivse poole pealt tuleb märkida, et 2009. aasta neljandas kvartalis olid ettevõtete investeeringud ikka veel languses, tööstustoodang ei näita olulisi paranemise märke, viimase aja nõudluse kasv tulenes vaid varude suurenemise arvelt, tootmisvõimsuse rakendamise äärmiselt madal määr ei toeta investeeringuid, pangandussektori olukord ei jäta ruumi suuremateks investeeringuteks ja sellele kõigele lisaks esineb kõikumisi riigivõlakirjade turul.

2.3 Kaubandus

2008. aasta neljandas kvartalis varises maailmakaubandus kokku. Aasta varem oli see kasvanud umbes 20 %, kuid kahanes

siis 12 % võrra. Järgmistes kvartalites langus jätkus. Kõige järsem kvartaalne langus võrreldes sama kvartaliga aasta varem oli ligikaudu 30 %. 2009. aasta neljandas kvartalis suundumus pöördus ja kasv oli 4 %. Eli kohta olid arvnäitajad peaaegu täpselt samad. Eli sisekaubandus kahanes väliskaubandusest mõnevõrra rohkem.

2.4 Tööturg

2.4.1 Arvatakse, et mõju tööpuudusele veel suureneb, sest selline mõju jääb regulaarselt reaalmajanduse muutustest maha. 2010. aastal on tööpuudus ELis ligikaudu 10 %, mis tähendab 3 %-list kasvu aastas, kusjuures liikmesriikide vahel on suured erinevused.

2.4.2 Tööpuudus on ainult üks mõjutatavatest valdkondadest, teine on tööjõu osalemise määr. See on olnud ligikaudu 2 % tööjõust. Lisaks sellele on paljud inimesed töökohtade päästmiseks oma tööaega lühendanud, mis vastab tööjõu vähenemisele veel 1 % võrra. Majanduse elavnemise korral normaliseerub see valdkond tõenäoliselt esimesena. Majanduskasv peab olema piisavalt jõuline, vastasel juhul on tegemist majanduskasvuga, millega ei kaasne töökohtade arvu suurenemist.

2.5 Riigieelarve puudujääk

2008. aastal oli keskmine eelarve puudujääk 2,3 % SKPst, 2009. aastal suurenes see 6,8 %-ni ja 2010. aastal jõuab see hinnanguliselt 7,5 %-ni. Olukorra halvenemise ulatus sõltub nii aktiivsetest abimeetmetest kui ka suurematest kulutustest ja auto- ja maatemperite stabilisaatorite kaudu vähenenud maksutuludest. OECD andmetel säilitasid need sotsiaalsed kaitsemeetmed Euroopas muude piirkondadega võrreldes rohkem töökohti.

2.6 Finantsturg

2.6.1 Isegi 2010. aastal on olukord finantsturul veel ebaselge. Puuduvad tõendid selle kohta, kas investeeringute jätkuvalt madal tase tuleneb likviidsuse jätkuvast puudumisest, krediitidatute riskikartlikkusest või tööstusepoolse nõudluse puudumisest.

2.6.2 Majanduse jätkusuutliku taastumise vajalik element on krediitidatute tagasipöördumine pikaajalisemate tehingute juurde äärmiselt lühiajaliste tehingute asemel. Seda mõtet on täpsemalt selgitatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses finantstehingute maksu kohta (2).

(2) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Finantstehingute maks“.

2.6.3 Alates 2006. aastast kuni finantskriisi puhkemiseni toimus erakrediidi mahtude järsk suurenemine⁽³⁾. Erasektori võlakoorumus kahekordistus nii euroalal kui ka USAs. Eratarbimine oli suur ja tekitas mõnes riigis suure jooksevkonto puudujäägi. 2009. aastal see krediidibuum lõppes ja osaliselt asendas seda riigivõlg. Järgnevatel aastatel jäävad suured riigieelarvete puudujäägid püsima. Samal ajal on majanduse taastumisele tõuke andmiseks vaja suurendada erasektori nõudlust. Mõlema jaoks on vaja krediiti.

2.6.4 Ulatuslik aktsiahindade langus on kahjustanud pensionifonde, mille tegelikud kaotused olid 2009. aastal hinnanguliselt 24 %⁽⁴⁾. Ohus on pensionäride sissetulekute tase, mis omakorda mõjutab võimalust erasektori nõudluse suurendamiseks. Pensionifondide maksekohustused on väga pikaajalised, samas kui pensionifondide vara investeerimine on palju lühiajalisem. Seepärast on finantsturul vaja pikaajalisemaid finantsvahendeid nii pensionifondidele kui ka teistele pensioniasutustele, nagu kindlustusseltsid.

2.7 Konkreetsete riikide olukord

2.7.1 Suurtest liikmesriikidest registreeriti kõige järsem SKP langus Saksamaal ja Ühendkuningriigis. Väiksemate liikmesriikide hulgas oli 2009. aastal suurim langus kõigis kolmes Balti riigis. See toimus pärast SKP väga kiiret kasvu mitmel aastal. Neil aastatel oli ka palgatõus väga kiire, ületades tootlikkuse kasvu, kuid Balti riigid, eriti Leedu, reageerisid kriisile väga kiiresti palkade alandamisega. 2009. aastal registreeriti suurim palgatõus Kreekas, kusjuures vastavat tootlikkuse suurenemist ei toimunud. Igas suhtes erandiks oli 2009. aastal Poola, kus kasvumäär oli positiivne: 1,7 %. Osaliselt põhjustas seda avaliku sektori investeeringute ja eratarbimise kasv ning tööhõive üsna hea olukord.

2.7.2 2009. aastal langes tööhõive määr ka Balti riikides, järgnesid Bulgaaria ja Hispaania. Samale tasemele ei jäänud tööhõive määr üheski liikmesriigis, kuid Saksamaal langes see ainult 0,4 % võrra. Tööpuuduse määr oli 2009. aastal kõrgeim Lätis (21,7 %), järgnesid Leedu, Eesti, Hispaania, Slovakkia ja Iirimaa.

2.7.3 2010. aasta riikliku võlakriisi käigus selgus, et Kreeka riigieelarve puudujääk on ligikaudu 13 % SKPst, mille tulemusel tabasid eurot spekulatiivsed rünnakud. Selgus, et sarnane puudujääk on ka Ühendkuningriigis. Hispaania puudujääk suurenes jätkusuutmatu tasemeni praktiliselt üleöö. Suurtele puudujääkidele ja riigivõla kõrgele tasemele vastatakse nii neis riikides kui ka Portugalis, Itaalias ja Iirimaa karmistamismeetmetega.

⁽³⁾ Euroopa Poliitikauuringute Keskuse uuring nr 202, veebruar 2010.

⁽⁴⁾ OECD: „Pensionide lühiülevaade”, 2009.

3. Praktilised algatused majanduse taastumise saavutamiseks

3.1 Sisenemisstrateegia – mitte väljumisstrateegia

3.1.1 Palju on arutletud väljumisstrateegia üle, s.o selle üle, kuidas kaotada kogu avaliku sektori toetus majandusele. Õiguslikud põhjused on reegel, et eelarve puudujääk ei tohi ületada 3 %, ning välismaiste laenuandjate osakaal 60 % SKPst. Komisjon ütles oma teatises Euroopa 2020. aasta strateegia kohta õigesti, et „abimeetmed [tuleks] lõpetada alles siis, kui majanduse elavnemist võib pidada jätkusuutlikuks”⁽⁵⁾. Arvestades kõiki ebakindlust põhjustavaid tegureid liikmesriikide majanduses, on väga raske otsustada, millal see on jätkusuutlik. Kõige suuremate eelarvepuudujääkide vähendamise ettepanekute piirav mõju kogu Euroopa majandusele lükkab jätkusuutliku majanduskasvu kaugemasse tulevikku. Lisaks sellele tähendab väljumisstrateegia selles mõttes seda, et pärast nende abimeetmete lõpetamist võime tagasi pöörduda olukorra juurde, mis valitses enne kriisi. Nii ei tohiks juhtuda.

3.1.2 Esiteks on finantssektoris ellu viidud või ootavad elluviimist mitmed muutused. Loodetavasti muutub finantssektor läbipaistvamaks ja kriisidele vastupidavamaks. Teiseks tuleb muuta olukorda ka majanduse muudes sektorites. Vastasel korral on kindlasti oht, et viimase aasta jooksul kogetud probleemid ilmnevad uuesti.

3.1.3 Arvestades viimastel kümnenditel majanduses toimunud muutusi, peame otsima uusi majanduslikke ja poliitilisi algatusi, mis võiksid muuta majanduse vähem riskialtiks. See ei saa olla ettepanek väljumisstrateegia kohta, sest koostades väljumisstrateegia kava, otsustame ka kujuneva ühiskonna üle, s.o otsustame sisenemisstrateegia üle.

3.2 Kogunõudlus

3.2.1 Teoreetiliselt võib majanduskasvu saavutada kahel viisil – toota rohkem sama tehnikaga või parandada tehnikat, et olemasolevatest tootmisvahenditest rohkem kasu saada. Rõhuasetus sõltub majanduslikust olukorrast. Buumi ajal on kõik ressursid kasutusel ja ainus viis suurema kasvu saavutamiseks on investeerida innovaatilistesse tootmismeetoditesse. Majanduslanguse, näiteks 2008. aastal alanud majanduslanguse tingimustes on palju kasutamata ressursse, mis tuleb kasutusele võtta. Seega peab poliitika suurendama nõudlust. Kahjuks ei peeta kogunõudlust enam majanduskasvu tegelikuks mootoriks.

⁽⁵⁾ KOM(2010) 2020, punkt 4.1.

3.2.2 Selleks et meetmete abil saaks suurendada nõudlust, peavad meetmed mõjutama otseselt tarbimist ja investeringuid ning suurendama ka tarbijate ja investorite usaldust. Just nii nagu automaatsed stabilisaatorid toimivad majanduslanguse korral, võib suurem usaldus toimida majandustõusu korral. Usaldus saab suurendada avaliku sektori meetmete mõju, selleks et muuta majanduskasv jätkusuutlikuks. Et see nii oleks, ei ole tähtis mitte ainult toetuse suurus, vaid ka see, millistele rühmadele see on suunatud. Madalama sissetulekuga elanikurühmad kulutavad oma sissetulekust ära suurema osa kui suurema sissetulekuga rühmad. Seepärast, mida rohkem toetusi neile suunata, seda vähem läheb suuremate hoiuste kaudu kaduma.

3.2.3 Algse majanduse elavdamise kava mõju võib olla oodatust väiksem, sest paljude liikmesriikide meetmed olid juba kavandatud ja ei andnud majanduskasvule mingit lisatõuet. 2010. aasta kevadel rõhutas komisjon õigesti, et majanduskasvu suurendamise meetmed peavad olema sotsiaalselt tulemuslikud. 2010. aasta kasvuprognosis on vähem kui 1,5 %, mida paljud majandusteadlased peavad ELi majanduskasvu potentsiaaliks. Kuid isegi 1,5 % korral ei vähene tööpuudus ja eelarve puudujäägid piisavalt kiiresti.

3.2.4 Komitee soovib rõhutada kogunõudluse olulisust majanduskasvu käivitamisel ja osutab eriti eratarbimise tähtsusele.

3.2.5 Olulised on suuremad investeringud. Läbivaadatud stabiilsuse ja kasvu paketi kohaselt on võimalik liigse eelarvepuudujäägi vähendamist edasi lükata, kui lisakulutused lähevad investeringuteks. Kuid investeringud ei ole alati ainus vahend suurema majanduskasvu saavutamiseks.

3.2.6 Samuti ei piisa suuremast ekspordist. ELi kaubandus toimub peamiselt liikmesriikide vahel. Väliskaubandus – eksport maailma muudesse piirkondadesse – on kaua olnud ligikaudu 10 % ELi SKPst. ELi kaubandus moodustab maailmakaubanduse mahust ühe kolmandiku. Kuid ELi sisekaubandust kõrvale jättes väheneb ELi osakaal 16 %-ni. Kaubandus on tähtis ja samuti on see ülemaailmse konkurentsivõime näitaja. On märke, et eksport ülejäänud maailma suureneb. See on muidugi hea, kuid lohutab vähe olukorras, kus investeringud on ebapiisavad ja olukord tööturul halveneb.

3.2.7 ILO andmetel⁽⁶⁾ on kogu maailmas enam kui kümne aasta jooksul kestnud suundumus tööjõumahukalt tootmiselt kapitalimahukale tootmisele. Ajavahemikul 1999–2007 kasvas ELi 27 liikmesriigis kasum 37 %-lt 39 %-le SKPst. 2008. aasta teisel poolel kukkus see järsult 36 %-le, kuid 2009. aastal

suurenes taas 37 %-ni⁽⁷⁾. See annab märku tulude üha ebavõrdsemast jaotumisest.

3.2.8 Suurima osa SKPst moodustab eratarbimine. Eratarbimise osakaal erineb oluliselt, sõltuvalt sellest, millega tegelevad avalik-õiguslikud või eraõiguslikud isikud, vastavalt iga riigi poliitilisele süsteemile. Siiski võib eratarbimise osakaalu muutus olla ka tulude jaotuse muutumise näitaja. 2008. aastaks vähenes tarbimine 58 %-ni ELi SKPst; 2005. aastal oli see 60 % ja 2000. aastal 61 %. Ehkki tegemist on vaid väikese muutusega pika aja jooksul, näitab see, et meil on ruumi suuremale eratarbimisele kogunõudluse suurendamise vahendina,⁽⁸⁾ mis on eriti oluline praeguses majandusolukorras.

3.2.9 Kuid 2010. aastal ei osuta suur tööpuudus ja tööturul osalemise määra vähenemine koos väga tagasihoidliku palgatõusuga juurdekasvule tarbimises, pigem vastupidi. Seepärast ei ole riiklike abimeetmete vähendamine praegu asjakohane poliitika. Olles jõudnud sellele järeldusele, tuleb praegust olukorda (2010), kus oluliselt vähendatakse avaliku sektori kulutusi ja suurendatakse maksutuluseid, pidada majanduspoliitika seisukohalt äärmiselt problemaatiliseks. See riikide eelarvete kaudu toimuv vältimatu kogunõudluse vähendamine on kindlasti protsükliline selles mõttes, et ta vähendab majanduskasvu võimalusi. Selle eelkõige avaliku sektori töötajate sissetulekuid vähendav mõju levib vähenenud nõudluse kaudu kogu majandusse. Majanduskasvul ei ole võimalik saavutada potentsiaalset määra.

3.2.9.1 Kõnealuste riigieelarvete uute kärpmete võimaliku piirava mõju hindamine on ELi esmatahtis huvi. Neid meetmeid on rakendatud jõuliselt. Sarnaselt peaks ELi huvides olema see, et riigid, kes ei ole niivõrd raskest olukorras, võtaksid vastumeetmeid, s.o suurendaksid kogunõudlust. Komisjon peab viivitamatult hindama selle ulatust ning esitama seejärel asjakohased ettepanekud. Komisjonil on kavas seda teha 2010. aasta novembri majandusprognoosis. See on liiga hilja. 2010. aasta esimeses kvartalis lähenes majanduskasv prognoositud 0,7 %-le, kuid see oli enne karmistamisprogramme. Me ei tohi paigal istuda ja oodata karmistamisprogrammide pidurdava mõju avaldumist.

⁽⁷⁾ Eurostat, euronäitajad 61/2010, 30. aprill 2010.

⁽⁸⁾ Arvnäitajad on arvatud Eurostati andmete alusel. Erinevused liikmesriikide vahel on üllatavalt suured, alates 46 %-st Rootsis kuni 75 %-ni Kreekas. Enamikus riikides on tarbimise osakaalu vähenemine olnud piiratud, kuid mõned muutused on olnud märgatavad. Raske on selgitada langust Ühendkuningriigis: 8 aasta jooksul 72 %-lt 60 %-le.

⁽⁶⁾ Rahvusvaheline Tööorganisatsioon: „Global Wage Report 2009 Update”, november 2009

3.2.9.2 Komitee arvates on praeguses majanduslikus olukorras vaja uusi arutelusid. Eelarvepuudujäägi 3 %-listest piirist tuleb kinni pidada, kuid sellega peab kaasnema arutelu eelarvepuudujääkide suurte erinevuste üle, kuna väga suure eelarvepuudujäägiga riigid peavad oma riigieelarvet lõplikult konsolideerima. Nõuded riikidele, kes on saavutanud (või veidi ületanud) 3 % piiri, peaksid olema leebemad. Riikide puhul, kus on veel võimalik eelarvepuudujääki suhteliselt madala intressimääraga rahastada, on meie huvides ajutiselt hoiduda liiga piiravatest eelarvemeetmetest. Läbivaadatud stabiilsuse ja kasvu pakti (2005) uuel lugemisel on selgunud, et see on täielikult kooskõlas tookord sisse viidud muudatustega, eelkõige seoses avaliku sektori investeeringutega ja majanduslanguse perioodidega.

3.3 Jooksevkonto saldo taas poliitilises päevakorras

3.3.1 Hindade stabiilsus, majanduskasv ja täielik tööhõive on kaua olnud majanduspoliitika valitsevad eesmärgid jõukuse ja heaolu poole püüdlisel. Eelarve tasakaal ja riigivõlg on vahe-eesmärgid, millega tagada tegelike eesmärkide saavutamine. Kaua pole kaalutud kahte teist eesmärki: õiglase tulude jaotus ja jooksevkonto saldo. Selle eesmärgi tähtsus on ähmastunud. See oli viga. Ühtne turg koos ühisvaluutaga muudab kõnealuse eesmärgi põhitähtsaks.

3.3.2 Vaadates jooksevkonto saldot, s.o kaubandusbilanssi teiste riikidega, sai väga selgeks see, mis euroalal juhtuma hakkab. Kreekas on praegu suur jooksevkonto puudujääk, mis on kujunenud pikema aja jooksul. Saksamaal, Hollandis ja Rootsis on kaua aega olnud ülejääk. Seevastu enamikus Vahe-mere piirkonna riikides on puudujääk, ehkki suurim on see Bulgaarias.

3.3.3 Isegi suured lühiajalised jooksevkonto puudujäägid või ülejäägid ei ole probleem. Probleemid tekivad siis, kui need säilivad pika aja jooksul või kui imporditud kapitali ei investeerita õigesti, mis tähendab, et tootlikkuse potentsiaalset kasvu ei realiseerita. Euroalal on Kreekas, Portugalis, Hispaanias, Itaalias ja Iirimaa olnud üsna suured puudujäägid praktiliselt euro kasutuselevõtmisest alates. Väljaspool euroala on äärmiselt suured puudujäägid olnud Balti riikides ja Bulgaarias. Suuri puudujääke saab kaotada vaid äärmiselt karmi majanduspoliitikaga, nagu tehti 2009. aastal Eestis, Lätis ja Leedus.

3.3.4 Liikmesriikide vaheliste erinevuste ulatust arvestades rõhutab komitee, et neist erinevustest enamikku on vaja vähendada. See viib meid konkurentsivõime kui keskse eesmärgi juurde. Konkurentsivõime mõõdupuu on tegelik töajõu ühikukulu, mis kajastab palkade ja tootlikkuse muutuse koosmõju. Euroalal on eriti Saksamaa ja Austria oma konkurentsivõimet suurendanud tegeliku töajõu ühikukulu alandamise kaudu. Teisest küljest on Saksamaa palgatase alates 2008. aastast

kasvanud tootlikkusest kiiremini, mis on konkurentsivõimet vähendanud. Viimasel kümnendil on Iirimaa, Kreeka, Itaalia, Hispaania ja Portugali konkurentsivõime vähenenud keskmiselt 10 % võrra (*). Kui konkurentsivõime alanemine jätkub pikemat aega, võib see tekitada probleeme seoses eelarvega. 2010. aastal on selle mõju olnud ilmselge. Algpõhjused, milleks on muutused konkurentsivõimes, pole piisavalt tähele pandud.

3.3.5 Kuna vahetuskursside muutmine ei kuulu enam euroala töövahendite hulka, siis tuleb suhtelise konkurentsivõime muutust ja võrreldes teiste riikidega kõrgemat hinnataset taotleda nn reaalsete vahetuskursside abil. Kui ühes ja samas valuutapiirkonnas muutuvad palgad ja tootlikkus erinevalt, on probleemide ainus lahendus palkade suhtelise määra muutmine riikide vahel või tootlikkuse tõstmine mahajäänud riikides. Mõttetu oleks paluda kõrge tootlikkusega riikidel see suundumus lõpetada.

3.3.6 2010. aasta kevadel aset leidnud kriisi kogemused näitavad, et Eurostatile tuleks teha ülesandeks auditeerida riikide statistikaametiteid. Täpne statistika muutub veelgi olulisemaks siis, kui jooksevkontode saldod ning palkade ja tootlikkuse muutus saavad uute poliitiliste arutelude aluseks Euroopa tasandil.

3.3.7 Komitee teeb ettepaneku lisada eelarve tasakaalu ja riigivõla eesmärkide juurde ka jooksevkonto saldot puudutav eesmärk. Kõnealusel juhul ei ole võimalik kasutada ühtainsat arvnäitajat. Mõne riigi positiivsele jooksevkonto saldole vastab alati negatiivne saldo teistes riikides. Probleem tekib siis, kui erinevused on liiga suured või tekivad liiga ootamatult või kui imporditud kapitali ei kasutata tootlikeks investeeringuteks.

3.3.8 Seepärast teeb komitee ettepaneku, et komisjon kontrolliks jooksevkontode saldod, sarnaselt sellega, kuidas kontrollitakse riigieelarvete puudujääke ja riikide võlakooormust. Seda mõtet on väljendanud ka komisjon nii majanduspoliitika suunistes kui ka majanduse elavdamist käsitlevas dokumendis. Neid küsimusi arutatakse ka majanduse juhtimise töökonnas Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy juhatusel.

(*) „Euroala kriis ja mida selle suhtes ette võtta“, Euroopa Poliitikauuringute Keskus, veebruar 2010.

3.3.9 Komitee soovib kõnealuseid ettepanekuid tugevamaks muuta. Uut jooksevkontot puudutavat eesmärki tuleks käsitleda sarnaselt stabiilsuse ja kasvu pakti kahe olemasoleva eesmärgiga. Komisjon peaks jälgima kõigi 27 liikmesriigi jooksevkontosid ja nende kujunemise põhjuseid, nagu palkade ja tootlikkuse muutus. Volitused meetmete võtmiseks ebasoovitava arenguga riikide vastu peaksid olema suuremad euroala riikide osas, nii nagu see on ka riigieelarve puudujäägi ja riigi võlakooormuse puhul. Euroopa tegevus peaks käsitlema poliitiliste muutuste suunda, mitte nende rakendamist praktikas. See jääb riikide pädevusse vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele. Ainult stabiilsuse ja kasvu pakti reguleerivaid eeskirju muutes saab pakti sisse viia reaalmajanduse või teisisõnu makromajanduslikud aspektid.

3.3.10 Kriis on näidanud, et arendada on vaja ka teisi stabiilsuse ja kasvu pakti aspekte. Statistika erakrediidi kohta ja välismaiste laenuandjate osakaalu kohta riigivõlas tuleks avaldada koos stabiilsuse ja kasvu pakti nõutava tavastatistikaga. Kõnealused uued arvanded toimiksid varase hoiatamise süsteemidena ning avaldaksid survet majanduslikult raskes olukorras olevatele riikidele.

3.4 Euroopa uue majanduse muud tähtsad valdkonnad

3.4.1 Avaliku sektori rahaline toetus, finantseskirjad

3.4.1.1 Selleks et vältida katastroofilisi muutusi tervetes majandusharudes, eelkõige autotööstuses, on antud suuri riiklikke toetusi. Praeguses olukorras ei kasutatud kõnealuse abi lõpetamiseks nn tavapäraselt Euroopa riigiabi poliitikat.

3.4.1.2 Kõige märkimisväärsem toetus läks finantssektorile. Mõnes Euroopa riigis ja USAs riigistati osaliselt mõned pangad. See poliitikasuund muutub kindlasti, kuid selleks võib minna paar aastat. Isegi pikas perspektiivis võiks finantspoliitikas tulemusi anda pankade kapitalist teatud osa hoidmine avaliku sektori omandis, et omada pangasektorist ülevaadet.

3.4.1.3 Teatud osa finantssektorist, olles saanud valitsustelt enneolematuid toetusi, osales seejärel Kreeka kriisi käigus spekulatiivsetes rünnakutes euroala riigivõlakirjade turul. Finantssturg püüdis endale haarata poliitikute otsustamisvolitusi. Pärast äärmiselt raske kriisi tekkimist said poliitikud võimu tagasi. Poliitikuid võib kritiseerida selle eest, et nad ei võtnud midagi ette enne raske kriisi saabumist, seda nii finantskriisi kui ka riigivõlakirjade kriisi puhul. See näitab, et väljapakutud eeskirjadest ja finantsjärelevalvest ei piisa. Finantsasutuste käitumise muutmiseks ja riigivõla rahastamise uute vormide leidmiseks on vaja tõhusamaid eeskirju ja karmimaid järelevalvetavasid.

3.4.2 Majanduse keskkonnasõbralikuks muutmise

Pikas perspektiivis peavad investeeringud keskenduma keskkonnakaitsele ja kliimamuutuste vastastele meetmetele. Investeeringute ümberstruktureerimisega tuleb alustada kohe praegu. Komisjoni andmetel näib suundumus muutuste suunas olevat tugevam meie rahvusvaheliste konkurentide puhul. See muutus on eluliselt tähtis mitte ainult keskkonna, vaid ka Euroopa ülemaailmse konkurentsivõime seisukohalt. Kaduvate töökohade asemele on võimalik luua uusi. Sel viisil saab majanduse jätkusuutlikkuse ühendada keskkonna ja ühiskonna jätkusuutlikkusega. Nagu ka komisjon oma ettepanekus majanduspoliitika üldsuuniste kohta, peab komitee makse eelistatud vahendiks, millega mõjutada turgu vähendama ohtlikke heitmeid.

3.4.3 Infrastruktuur ja energeetika

Ajal, mil puuduvad ettevõtete investeeringud, peab avalik sektor neid oma investeeringutega asendama. See on vajalik nii majanduskasvu ergutamiseks kui ka sellepärast, et vajadus infrastruktuuri ja energeetika alaste investeeringute järele on suur. Pangan-dussektori soovimatus võtta riske ettevõtetele laenu andmisel põhjustab probleeme eeskätt VKEdele. Hoolimata praegustest probleemidest seoses riigivõlakirjadega on enamiku riikide võlakirjade intressimäärad ikkagi soodsamad, mis annab avaliku sektori investeeringutele eelise. Läbivaadatud stabiilsuse ja kasvu pakti kohaselt ei ole suure eelarvepuudujäägi arvutamisel vaja investeeringuid kaasata.

3.4.4 Aktiivne tööturupoliitika

Tööturupoliitika peab olema aktiivne, piirdumata üksnes töötute majandusliku toetamisega. Nii veel töötavate kui ka töötuks jäänud inimeste ümberõppeks on kasutatud palju erinevaid süsteeme. Hispaania, Belgia ja Ungari programmis esitatud eesmärk – haridus kõigile – on paljutõotav. Kaasav poliitika ei tähenda ainult seda, et inimesed suudavad leida töö, vaid see peab lihtsustama ka nende aktiivset osalemist ühiskonnas.

3.4.4.1 Tööhõive suurendamise eesmärgi seadmine, nagu seda tehti ELi 2020. aasta strateegias, ei ole kunagi piisav. Tööhõive suurendamiseks peavad olema rakendatud mõned poliitika põhisuunad.

— Üks neist on koolituspoliitika. Elukestev õpe on möödapääsmatu. Suur probleem on välja selgitada, kes selle eest peaks maksma: kas ühiskond, tööandjad või töötajad? Mingil viisil peavad kõik kolm rahastamises osalema.

- Selle aluseks on üldine haridusstandard. Euroopa peab tõstma üldist teadmiste taset.
- Kohane poliitikasuund tööhõive suurendamiseks on kvaliteetse lapsehooldussüsteemi loomine koos lapsepuhkusega, mis on piisavalt pikk ja piisavalt tasustatud, et motiveerida inimesi lapsi saama.
- Paljud asjaolud takistavad inimestel töökohale kandideerimast. Iga takistuse ületamiseks võib vaja minna eraldi poliitikat, et suurendada tööturul osalemist.

3.4.5 Sotsiaalpoliitika

3.4.5.1 Aruandes⁽¹⁰⁾ sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta tunnistab komisjon, et sotsiaalhoolekandesüsteemidel on olnud väga oluline roll kriisi sotsiaalse ja majandusliku mõju leevendamisel. Arvatakse, et kriisi ajal suurenesid sotsiaalsed kulutused keskmiselt 28 %-lt 31 %-le liikmesriikide SKPst. Kui vajadus töötute toetamise järele väheneb, tuleks samu avalikke vahendeid kasutada perepoliitikas ja oskuste arendamiseks. See on näide selle kohta, kuidas väljumisstrateegia muutub sisemisstrateegiaks.

3.4.5.2 Komisjon peab tähtsaks piisavat sissetulekutoetust, juurdepääsu tööturule ja kvaliteetsetele sotsiaalteenustele. See, mida EL sotsiaalsetes küsimustes teha saab, on vaid väike täiendus liikmesriikide sotsiaalpoliitikale. Oleme näinud paljusid ELi algatusi, millega julgustatakse liikmesriike üksteiselt õppima – võrdlusnäitajad, vastastikused eksperthinnangud, avatud koordineerimise meetod. Need pole andnud oodatud tulemusi. EL ei saa sundida liikmesriike hea tava näiteid järgima. Rikkujate avalikustamine võiks olla üks viis, kuidas erinevusi inimestele teadvustada.

3.4.5.3 Karmistamismeetmed peavad olema tasakaalustatud. Me ei saa lubada sotsiaalhoolekandesüsteemide ohverdamist eelarvetasakaalu heaks. Kriis on toonud avalikkuse ette sotsiaalsüsteemide ülejäänud puudused. Sotsiaalsüsteemide ülesehitus peab tagama heaolu ja tööhõive. Kuid sotsiaalsüsteemidel on ka piiravad tingimused, need tuleb hoida rahaliste võimaluste piires.

3.4.6 Uued tuluallikad⁽¹¹⁾

3.4.6.1 Arvamuses Lissaboni strateegia järgse strateegia kohta on komitee riikide uue tuluallikana nimetanud nii finantstehingute maksu kui ka süsinikdioksiidide maksu. Need annavad kahekordset kasu, s.o lisaks tulu tekitamisele vähendavad need ka lühiajalisele kasule orienteerumist finantsturul ja parandavad meie keskkonda. Praegu on uute rahastamisallikate otsimise põhjuseks vajadus vähendada suuri eelarvepuudujääke. Finantstehingute maksu ja süsinikdioksiidide maksu tuleb eelistada muude maksude, näiteks tööjõumaksude ja käibemaksu tõstmisele. Viimatinimetatud maksud vähendaksid kogunõudlust, mis praeguses olukorras ei ole soovitatav.

3.4.6.2 Veel üks uus riikliku rahastamise meetod on eurovõlakirjad. See võiks anda riikidele kapitali ilma seejuures täies ulatuses erafinantssektorile tuginemata. Eurovõlakirjadega hangitaks rahalisi vahendeid otse allikast, näiteks pensionifondidest, mis otsivad võimalusi raha pikaajaliseks investeerimiseks. Üks võimalus oleks avada Euroopa Investeeringupank (EIP) pikaajalistele erahoiustele, mis võimaldaks leida EIP rahastamiseks uusi allikaid. Seeläbi saaks Euroopa Investeeringupangast nende uute kapitalivahendite ja investeeringute kokku puutepunkt. Pikaajalisi hoiuseid saaks siis kasutada pikaajalisteks avaliku sektori investeeringuteks, näiteks infrastruktuuri. Eurovõlakirjad on n-ö kontseptsioon, kuid need peaksid hõlmama kõiki ELi liikmesriike. Siinkohal saaksime taas kord kahekordset kasu, sest finantsturul väheneks ka riigivõla vastu spekulatsioonide võimalus.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

⁽¹⁰⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ettepanek: 2010. aasta ühisaruanne sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta”, KOM(2010) 25 lõplik.

⁽¹¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Finantstehingute maks”, ja „Riikliku võlakriisi mõjud ELi valitsemisele”.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Valmistudes 2012. aasta ülemaailmseks säästva arengu tippkohtumiseks” (omalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/12)

Raportöör: **Frederic Adrian OSBORN**

18. veebruaril 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse teemal

„Valmistudes 2012. aasta ülemaailmseks säästva arengu tippkohtumiseks”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiioon võttis arvamuse vastu 31. augustil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15. –16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna häälekandja soovib Euroopa Liidul võtta juhtrolli 2012. aastal Rio de Janeirois toimuva ÜRO säästva arengu tippkohtumise ettevalmistamisel.

1.2 Euroopa Liit peaks jõuliselt toetama ambitsioonikat tippkohtumise kava, mis elavdaks ja hoogustaks säästva arengu tegevuskava kogu maailmas, seda nii valitsuste kui ka kogu kodanikuühiskonna seas.

1.3 Tippkohtumine peaks väljendama Rio protsessi vaimu ning tooma taas esile Rio põhimõtted ja Agenda 21 kui vahendid kõigi sidusrühmade kaasamiseks ja kogu maailma suunamiseks säästvamale teele.

1.4 Tippkohtumine peaks olema teetähis ja tähtpäev käimasolevate kliimamuutusi ja bioloogilist mitmekesisust käsitlevate läbirääkimiste lõpuleviimiseks ja ellu rakendamiseks, elavhõbedaalaste läbirääkimiste lõpuleviimiseks ning uute läbirääkimiste käivitamiseks säästvuse kriteeriumi lisamise üle ettevõtete juhtimise ja kohalike ja piirkondlike omavalitsuste volitustesse.

1.5 Tippkohtumisel tuleks tunnustada ja toetada Maa hartat kui vahendit, millega julgustada kogu maailma eraisikuid ja organisatsioone kõnealusele eesmärgile pühendumata ja selle nimel tegutsema.

1.6 Euroopa Liit peaks kasutama tippkohtumist võimalusena puhuda uus elu sisse oma säästvat arengut toetavatele protsessidele ja struktuuridele, ärgitades sarnast säästvusmeetmete

uuendamist kõikjal maailmas. Komitee kutsub ELi üles tagama eelkõige järgmist:

— kindlaks määrama ja ellu viima keskkonnasäästliku majanduse eri aspektid Euroopas ning looma ja rahastama finantsabi ja tehnoloogia- ja oskusteabesiirde uusi kanaleid, et toetada arenguriikide üleminekut säästvusele;

— tugevdama säästva arengu juhtimise eri aspekte Euroopas;

— kaasama kogu Euroopa kodanikuühiskonna Rio protsessi panustamisse, tooma taas esile Rio eesmärgid ning tagama poliitikute ja rahva toetuse neile.

1.7 Keskkonnasäästliku majanduse edendamiseks peaks EL järgmise 12 kuu jooksul võtma järgmisi meetmeid:

— vaatama läbi ELi säästva arengu strateegia ja seda tugevdama, kasutades selle põhieesmärke Euroopa 2020. aasta strateegia rakendamisel – samuti koostama tippkohtumise läbirääkimisteks paralleelselt ettepanekuid, luues riiklike säästva arengu strateegiate edendamiseks ja kooskõlastamiseks tugevama rahvusvahelise raamistikku;

— viima lõpule käimasoleva töö, mille eesmärk on leida paremaid vahendeid säästva arengu edu hindamiseks, ning lisama need selgelt Euroopa 2020. aasta üldisesse järelevalveraamistikku – samuti koostama tippkohtumise läbirääkimisteks paralleelselt ettepanekuid, et kehtestada ja säilitada sidusamad ja kooskõlastatud rahvusvahelised tähtpäevad säästva arengu edusammude mõõtmiseks ja jälgimiseks;

- viima lõpule oma pikaleveninud uuringud säästva tarbimise ja tootmise kohta, lisades need Euroopa 2020. aasta strateegia üldisesse ressursitõhususe juhtprogrammi – samuti koostama tippkohtumise läbirääkimisteks paralleelselt ettepanekuid;
- võtma kokku Euroopa kogemuse maksude ja maksualaste meetmete (sh süsiniku maksustamine ja heitkogustega kauplemine) keskkonnasäästlikumaks muutmisel ning lisama selle uude, üleeuroopalisse algatusse keskkonnasäästlike maksualaste meetmete kohta – samuti esitada paralleelselt ettepanekuid ÜRO suuniste või raamistike kohta kõnealuses küsimuses;
- võtma kokku Euroopa kogemuse säästva arengu sotsiaalse mõõtme osas, sh uute keskkonnahoidlike töökohtade loomise ulatus kriisi ajal kaotatud töökohtade asendamiseks ja vahendid sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamiseks – samuti lisada need tippkohtumise aruteludesse keskkonnasäästliku majanduse sotsiaalse mõõtme üle;
- looma tõhusa mehhanismi säästva arengu edendamiseks arenguriikides ning pakkuma piisavat rahalist ja tehnoloogilist toetust.

1.8 Säästva arengu juhtimise tugevdamiseks peaks EL kavandama järgmist:

- toetama ÜRO Keskkonnaprogrammi ja säästva arengu komisjoni;
- toetama säästva arengu lisamist Maailmapanga, Rahvusvahelise Valuutafondi, WTO ja teiste asjaomaste rahvusvaheliste organite volitustesse;
- edendama riiklike säästva arengu strateegiate ning nende loomise, rakendamise ja järelevalve riiklike süsteemide tugevdamist ning selliseid mehhanisme nagu ELi säästva arengu strateegia, et toetada ja ühtlustada kõnealust tööd riigiülesel tasandil – seda nii Euroopas kui ka rahvusvahelistes läbirääkimistes;
- edendama kohalike ja piirkondlike säästva arengu strateegiate ja rakenduse mehhanismide tugevdamist – seda nii Euroopas kui ka rahvusvahelistes läbirääkimistes;
- propageerima säästva arengu hõlmamist ettevõtete juhtimise eeskirjadesse ja äri sektori suunistesse – seda nii Euroopas kui ka rahvusvahelistes läbirääkimistes.

1.9 Selleks et tagada kodanikuühiskonna täielik vastutuse võtmine ja kaasatus, peaks EL rakendama järgmisi meetmeid:

- toetama sidusrühmade täielikku kaasamist ÜRO protsessi;
- tegema koostööd Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega ning organiseeritud kodanikuühiskonna teiste esindajatega, et tagada kodanikuühiskonna täielik kaasamine ettevalmistusprotsessidesse Euroopas ja liikmesriikides;
- toetama sõltumatuid ettevalmistusprotsesse kodanikuühiskonna konkreetsetes sektorites, sh ettevõtted, ametiühingud, valitsusvälised organisatsioonid, teadus- ja haridusringkonnad, põllumajandustootjad, naiste- ja noorterühmitused – seda nii Euroopas kui ka rahvusvahelistes läbirääkimistes.

2. Sissejuhatus ja taust

2.1 24. detsembril 2009 võttis ÜRO Peaassamblee vastu resolutsiooni korraldada ÜRO säästva arengu konverents 2012. aastal. See toimub Rio de Janeiros 40 aastat pärast ÜRO inimkeskkonna konverentsi Stockholmis, 20 aastat pärast ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsi Rio de Janeiros ja 10 aastat pärast ülemaailmset säästva arengu tippkohtumist Johannesburgis.

2.2 Peaassamblee kinnitusele on konverentsil kolm eesmärki:

- tagada säästva arengu toetamiseks uuendatud poliitilise vastutuse võtmine;
- hinnata säästva arengu tippkohtumiste tulemuste elluviimisel seni saavutatud edu ja vajakajäämisi;
- tegeleda uute ja tekkivate väljakutsetega;

ja kaks konkreetset teemat:

- keskkonnasäästlik majandus säästva arengu ja vaesuse kaotamise kontekstis;
- säästva arengu institutsiooniline raamistik.

2.3 Komitee tervitab kõnealust algatust. On selge, et säästva arengu ülemaailmne hoog on viimastel aastatel raugenud ning vaja on uut tõuget säästva arengu tegevuskava taaselundamiseks. Euroopas on säästev areng kui poliitikakujundamise üldine raamistik jätkuvalt teatud edusamme teinud, ent viimastel aastatel on seda varjutanud majanduskriisi tagajärjed ja vajadus keskenduda majanduse taastamisele. Uus Rio tippkohtumine võiks olla võimalus anda säästvale arengule tagasi tema positsioon Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide peamise liikumapa-neva jõuna.

2.4 Kavandatud on kolm ettevalmistuskomitee koosolekut. Esimene neist toimus 17.–19. mail 2010. Järgmised koosolekud toimuvad 2011. ja 2012. aastal.

Ettevalmistuskomitee esimesel koosolekul töötati konverentsi jaoks välja menetlused, protsessid ja ajakavad ning peeti ülalnimetatud teemadel esialgseid arutelusid. Lepiti kokku, et ÜRO sekretariaat küsib liikmesriikide, asjaomaste rahvusvaheliste organite ja põhirühmade seisukohti teatud konkreetsetes küsimustes.

2.5 Kodanikuühiskonda esindasid ettevalmistuskomitees üheksa ÜRO tunnustatud põhirühma. Ka neil paluti teha ettevalmistusi ja anda panus eelolevatesse ettevalmistustappidesse ja konverentsi endasse. Mitmed põhirühmad tegid selgeks, et nad soovivad kasutada 2012. aasta protsessi võimalusena viia ellu oma hindamisi selle kohta, millised on olnud säästva arengu edusammud nende oma sektoris. Nad soovivad tuua Rio de Janeiro esile saavutusi, võimalusi ja väljakutseid, taotleda protsessis osalevatelt valitsustelt täiendavat tunnustust ja toetust ning esitada valitsustele ettepanekuid ametlike läbirääkimiste olemuse ja eesmärkide kohta.

2.6 Euroopa Liit oli ettevalmistuskomitee esimesel koosolekul aktiivne, aidates kujundada tippkohtumise protsessiks positiivse ja teostatava tegevuskava, ning jätkab ka oma hoogsat ettevalmistustööd liikmesriikidega. Komitee tundis heameelt võimaluse üle olla organiseeritud kodanikuühiskonna nimel ELi delegatsiooni liikmena kaasatud ettevalmistuskomitee esimese koosoleku töösse ning kavatseb ka edaspidi aktiivselt osaleda, esiteks käesoleva esialgse arvamuse koostamise kaudu ning seejärel üha hoogustuva ettevalmistustegevuse käigus tehtava töö kaudu (vt punkt 7.2).

3. Visioon ja eesmärkide ambitsioonikus

3.1 1992. aasta Rio de Janeiro tippkohtumisel olid kõrged eesmärgid ja saavutused ning see aitas tõhusalt suurendada säästva arengu toetust ja sellealast tegevust kogu maailmas. See õnnestus tänu ambitsioonika ja konkreetse tegevuskava koostamisele mõjuva ja inspireeriva visiooni alusel, mis tõi kaasa rahva toetuse ja poliitilise tahte.

3.2 Säästvuse saavutamise eesmärk on jätkuvalt hädavajalik ja nii mõneski mõttes praegu isegi pakilisem kui eales varem. Ent ettevalmistuskomitee esimesel koosolekul oli valitsuste energia- ja ambitsioonikuse tase pettumust valmistav. Paljud näisid pigem toetavat liigsete lootuste mahasurumist kui otsusekindluse lisamist positiivse muutuse läbiviimiseks.

3.3 Kodanikuühiskond on ambitsioonikam. Paljud eri liiki sidusrühmad olid ettevalmistuskomitee esimesel koosolekul aktiivsed, esitades ametlikele esindajatele konkreetseid soovitusi

ja luues konverentsiks valmistudes omaenda paralleelseid protsesse. Euroopa piires leiab komitee, et eri sidusrühmadel on soov ja võime end nähtavamaks muuta ja pingutada 2012. aasta protsessi positiivsete tulemuste nimel. Komitee kutsub ELi ja liikmesriike üles oma potentsiaali täielikult rakendada ning looma kõigil tasanditel avatud ja ambitsioonika paljusid sidusrühmi hõlmava protsessi, et kasutada täielikult ära eri sidusrühmade kogemusi.

3.4 Nii kliimamuutuste kui ka bioloogilise mitmekesisuse protsessile oleks kasulik, kui nende üle peetavatele läbirääkimistele seataks eesmärgiks konkreetsete lepingute sõlmimine sellise ajavahemiku jooksul, et maailma juhid saaksid need 2012. aasta Rio de Janeiro tippkohtumisel heaks kiita. Eesmärkide selline ühendamine osutus väga tõhusaks edu sillutajaks kaks aastat enne 1992. aasta Rio konverentsi. 2012. aasta konverents võiks olla tähtpäev käimasolevate kliimamuutusi ja bioloogilist mitmekesisust käsitlevate läbirääkimiste viimiseks järgmise olulise teetähiseni.

3.5 2012. aasta tippkohtumist saaks kasutada ka võimalusena kiirendada praegu käimasolevaid rahvusvahelisi läbirääkimisi elavhõbeda üle ning raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate heitkoguste vähendamise üle. Samuti võib see pakkuda sobiva võimaluse uute läbirääkimiste alustamiseks säästvuse kriteeriumi lisamise üle ettevõtete juhtimisse (vt allpool punkt 6.8) ja säästvust toetavate kohalike meetmete üle (vt punkt 6.9).

3.6 1992. aasta tippkohtumine lõi uue ja inspireeriva visiooni planeedi harmoonilisest tulevikust, mis väljendus säästva arengu uues diskursuses. 2012. aasta Rio konverentsi elavdamiseks on vaja luua selle visiooni uus väljendus. Komitee teeb ettepaneku keskenduda selle saavutamiseks Maa hartale ja kasutada tippkohtumist võimalusena anda kõnealusele inspireerivale dokumendile ametlik tunnustus (nagu seda on juba teinud UNESCO). Viimastel aastatel on Maa harta kogunud terves maailmas üha suuremat toetust. Harta tunnustamine kogu ÜRO poolt muudaks selle huvipakkumaks kõikjal maailmas ja aitaks taas sütitada ambitsioonika tegutsemisvaimu, mis raputas maailma ärkvele 1992. aastal.

4. Rakendamise seis ja senised vajakajäämised

4.1 Esimene ÜRO ettevalmistuskomitee tödes, et 1972. aasta Stockholmi konverentsi ning 1992. ja 2002. aasta säästva arengu tippkohtumiste sihtide ja eesmärkide elluviimine on olnud poolik ja ebauhtlane. Vaatamata mõnele saavutusele – eelkõige sissetulekute kasv, vaesuse vähendamine ning haridusele ja tervishoiuteenustele juurdepääsu parandamine eelkõige tähtsate majandusega riikides – on peamised probleemid veel püsima jäänud.

4.2 Jätkuvalt esineb vajakajäämisi selliste eesmärkide elluviimisel nagu vaesuse kaotamine, toiduga kindlustatus, sissetulekute ebavõrdsus, bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kliimamuutuste vastu võitlemine, ökosüsteemidele ja kalandusele avalduva surve vähendamine, juurdepääs puhtale veele ja sanitaarteenustele ning naiste täielik kaasatus rahvusvaheliste eesmärkide elluviimisse. See näitab killustatud lähenemisviisi säästva arengu eesmärkide saavutamisel. ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsi järel ei ole tehtud olulisi muudatusi tarbimis- ja tootmisviisides, ehkki ülemaailmse säästva arengu jaoks on tingimata vaja põhjalikke muudatusi.

4.3 Jõupingutusi säästva arengu eesmärkide, sh aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks on lisaks takistanud hiljutine finants- ja majanduskriis, mis on negatiivselt mõjutanud majandussuutlikkust, vähendanud suure vaevaga saadud kasumeid ning suurendanud äärmises vaesuses elavate inimeste arvu.

4.4 Euroopas (nagu ka mujal arenenud maailmas) on viimase 20 aasta jooksul saavutatud edu teatud keskkonnaalaste eesmärkide osas, ent selliste võtmeküsimuste puhul nagu ressursside tarbimine ja CO₂ heitkogused on veel oluliselt arenguruumi ning Euroopa ökoloogiline mõju ülejäänud maailmale on ressursside raiskamise ja saastamise seisukohalt endiselt mittesäästval tasemel. Sotsiaalsest aspektist vaadelduna annavad töötuse määr ja kasvav ebavõrdsus kogukondade sees ja vahel samuti tunnistust mittesäästvatel tavadel.

4.5 Ettevalmistuskomitee ei sõnastanud ühtegi täiesti uut säästvuse küsimust. Sellegipoolest täheldas komitee, et paljud juba 1992. aasta Rio konverentsil tõstatatud säästvuse probleemid on muutunud üha teravamaks, mida tõestavad hiljutised ja jätkuvad finants- ja majandus-, energia, vee- ja toidukriisid. Muud probleemid, näiteks kliimamuutused ja bioloogiline mitmekesisus on osutunud oodatust pakilisemaks ja tõsisemaks. Kogu seda survet suurendab veelgi maailma rahvastiku jätkuv kasv.

4.6 Arengumaailmas on tekkimas lõhe tärkava majandusega riikide – kelle kiire majanduskasv asetab maailma ressurssidele ja saastatuse tasemele uue koormuse – ning kõige vähem arenenud riikide vahel – kus vaesus ja keskkonnaseisundi halvenemine seavad kriitiliselt ohtu säästva arengu. Kui mõned erandid välja jätta, ei paku arenenud riigid endiselt kaugelki nii palju ametlikku arenguabi, kui nad on sageli lubanud anda, et aidata arenguriikidel säästvamal viisil areneda.

4.7 Kõigi nende probleemidega silmitsi seistes on ELi eriülesanne leida viis, kuidas parandada meie endi majanduste säästvust ning kuidas leida samal ajal piisavad rahalised ja tehnilised vahendid arenguriikide – eelkõige kõige vähem arenenud riikide

– abistamiseks, et nad saaksid oma säästva arengu probleemidega tõhusamalt võidelda. EL peaks kasutama tippkohtumist kui võimalust puhuda uus elu sisse oma protsessidele ja struktuuridele, millega nimetatud valdkondades edusamme teha. Komitee kutsub ELi üles võtma eelkõige järgmisi meetmeid:

— kindlaks määrama ja ellu viima keskkonnasäästliku majanduse eri aspektid Euroopas ning looma ja rahastama finantsabi ja tehnoloogia- ja oskusteabiirde uusi kanaleid, et toetada arenguriikide üleminekut säästvusele (5. punkt);

— tugevdama säästva arengu juhtimise eri aspekte Euroopas (6. punkt);

— kaasama kogu Euroopa kodanikuühiskonna Rio protsessi panustamise, tooma taas esile Rio eesmärgid ning tagama poliitikute ja rahva toetuse neile (7. punkt).

5. Keskkonnasäästlik majandus säästva arengu ja vaesuse kaotamise kontekstis

5.1 Keskkonnasäästlik majandus on konverentsi üks peateema. Keskkonnasäästliku majanduse tähenduse kohta on endiselt palju seisukohti. Sellegipoolest on jõutud üksmeelele selles, et keskkonnasäästlikku majandust tuleb mõista säästva arengu kontekstis. Keskkonnasäästlikku majandust või majanduse keskkonnasäästlikumaks muutmise protsessi võib käsitada üliolulise vahendina teel säästlikuma arengumustri suunas tulevikus.

5.2 Keskkonnasäästlik majandus, mis toetab suuremat töhusust loodusvarade ja energia kasutamisel ning edendab uusi tehnoloogiaid puhta energia ja puhtama tootmise jaoks, võib luua uusi võimalusi majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks. Vaja on kehtestada sobivad riiklikud poliitikaraamistikud, et juhtida üleminekut keskkonnasäästlikule majandusele, propageerida säästvaid tarbimis- ja tootmisviise ning kohandada majandustegevust ökosüsteemide taluvusvõimele.

5.3 Säästev areng ja muutumine peab olema kooskõlas looduslike piirangutega ning kaitsma loodusvarasid ja kultuuripärandit. Siiski ei tähenda säästev areng paigalseisu – vastupidi, see nõuab pidevat muutumist ja arengut. Näiteks energiavaldkonnas on järgmise 40 aasta jooksul vaja märkimisväärselt muuta energiatootmise ja -tarbimise meetodeid, nagu tõdetakse hiljutises Rahvusvahelise Energiaagentuuri aruandes tehnoloogiaperspektiivide kohta aastaks 2050. Teise näitena võime tuua keemiaspektori, kus on juba palju ära tehtud tootmisviiside tõhusamaks ja säästlikumaks muutmiseks ning selle muutuse kujundamiseks kaubanduslikuks eduks.

5.4 Poliitilised vahendid, mida saaks keskkonnasäästliku majanduse raames kasutada, võib jagada järgmistesse kategooriatesse:

- õiged hinnad;
- riigihankepoliitika;
- keskkonnamaksu reformid;
- avaliku sektori investeeringud säästvasse infrastruktuuri;
- sSHIPärane avalik toetus keskkonnahoidlikule teadus- ja arendustegevusele;
- sotsiaalpoliitika meetmed sotsiaalsete eesmärkide kokkusobitamiseks majanduspoliitikaga.

5.5 Ülemaailmsel tasemel on ÜRO juba käivitanud mõned algatused, millele 2012. aasta säästva arengu konverents võiks tugineda. ÜRO keskkonnasäästliku majanduse algatuse eesmärk on aidata valitsustel kujundada ja suunata ümber poliitika, investeeringud ja kulutused sellistesse sektoritesse nagu puhtad tehnoloogiad, taastuenergia, veevarustusteenused, keskkonnasäästlik transport, jäätmemajandus, keskkonnasäästlikud hooned ning säästev põllu- ja metsamajandus. Algatuse võtmeprojektid on ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse majanduslikke aspekte käsitlev uuring (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) ja ülemaailmne roheline lepe (Global Green New Deal).

5.6 Praegusel ajal tulenevad kliimamuutuste probleemid peamiselt arenenud riikide tegevusest, kuna nad toodavad rohkem kasvuhooonegaaside heitkoguseid inimese kohta. Sellest tulenevalt on neil suurim ülesanne muuta oma majandus vähe süsihappegaasi tekitavaks. Samal ajal on neil aga eelis arenenud tehnoloogia ja kapitali näol, mis võimaldavad neil võtta üleminekuprotsessis juhtpositsiooni, juhul kui nad kõnealusele väljakutsele viivitamatult vastu astuvad.

5.7 Arenguriigid tunnevad teatud muret selle üle, et keskkonnasäästlik majandus on põhjamaade loodud käsitlus, mis võib tegelikkuses arenguprotsessi aeglustada ja viia osaliselt proteksionismini. Esmatähtis on näidata, kuidas arenguriigid sellest kasu saavad ning kuidas see aitab kaasa arengu üleminekule. Põhiküsimus on see, kui tõsiselt võtavad arenenud riigid oma kohustust toetada keskkonnasäästlikku majandust arenguriikides.

5.8 Selleks et saavutada 2012. aastal märkimisväärseid tulemusi maailmamajanduse keskkonnasäästlikumaks muutmiseks, peavad arenenud riigid näitama nii seda, et nad rakendavad kõnealust lähenemisviisi omaenda majanduses, kui ka seda, et nad on valmis pakkuma reaalselt abi arenguriikidele, eraldades neile rahalisi vahendeid, siirdades neile tehnoloogiat ja tõstes nende suutlikkust.

5.9 Euroopa Liit on saavutanud keskkonnasäästliku majanduse valdkonnas teatud edu, ent veel mitte piisavalt. Komitee arvates ei piisa sellest, kui ELi seisukohta Rio de Janeiros moodustavad üksnes tema piiratud edusammud viimase 20 aasta jooksul ning 2020. aasta strateegia elemendid, mis on suunatud säästvale arengule. Selleks et ELil oleks 2012. aastal esitada tugevam seisukoht, soovitab komitee ELil järgmise 12 kuu jooksul võtta järgmisi meetmeid:

- vaatama läbi ELi säästva arengu strateegia ja seda tugevdama, kasutades selle põhieesmärke Euroopa 2020. aasta strateegia rakendamisel;
- viima lõpule käimasoleva töö, mille eesmärk on leida paremaid vahendeid säästva arengu edu hindamiseks, ning lisama need selgelt Euroopa 2020. aasta üldisesse järelevalveraamistikku;
- viima lõpule oma pikaleveninud uuringud säästva tarbimise ja tootmise kohta, lisades need Euroopa 2020. aasta strateegia põhilisse ressursitõhususe juhtprogrammi;
- võtma kokku Euroopa kogemuse maksude ja maksualaste meetmete (sh süsiniku maksustamine ja heitkogustega kauplemine) keskkonnasäästlikumaks muutmisel ning esitama ettepanekuid ÜRO suuniste või raamistike kohta kõnealuses küsimuses;
- võtma kokku Euroopa kogemuse säästva arengu sotsiaalse mõõtme osas, sh uute keskkonnahoidlike töökohtade loomise ulatus kriisi ajal kaotatud töökohtade asendamiseks ja vahendid sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamiseks.

Sarnaseid meetmeid on vaja ka liikmesriikide tasandil. Tuginedes Euroopas nendes küsimustes saavutatud edule, oleks ELil hea positsioon sarnaseid elemente sisaldava ülemaailmse keskkonnasäästliku majanduse tegevuskava eest kõnelemiseks.

5.10 Rahastamise osas on ilmselgelt vaja märkimisväärseid jõupingutusi avaliku ja erasektori vahendite mobiliseerimiseks, et viia lõpule aastatuhande arengueesmärkide tegevuskava lõpetamata meetmed ning edendada uut keskkonnasäästliku majanduse tegevuskava. Rio eesmärke ametliku arenguabi osas ei ole saavutatud. Vaja on tagada rahvusvaheliste finantsasutuste, ÜRO Arenguprogrammi, WTO, ÜRO kaubandus- ja kaubandusministeeriumide täielik kaasatus nimetatud mobiliseerimise ja kõigisse teistesse aspektidesse, mis on seotud keskkonnasäästlikule majandusele üleminekuga. Euroopa Liit peab välja töötama sidusa ja järjekindla ettepaneku nende ambitsioonikate rahvusvaheliste keskkonnasäästlikkuse eesmärkide kindlaksmääramiseks ning toetuse määra käsitlevate pikaajaliste kohustuste täitmiseks.

6. Säästva arengu institutsiooniline raamistik

6.1 On üldiselt teada, et säästva arengu juhtimine rahvusvahelisel tasandil ei ole väga tõhus ja selle taaselavdamiseks on vaja suuri muutusi. Säästva arengu juhtimine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil vajaks samuti uut hoogu.

6.2 Rahvusvahelisel tasandil tuleb ilmselgelt kiiresti tugevdada ÜRO Keskkonnaprogrammi keskkonnaalast pädevust ning säästva arengu komisjoni või selle mantlipärija suutlikkust levitada säästva arengu sõnumit maailmamajanduse eri sektorites ja rahvusvahelistes agentuurides. Kaua on arutusel olnud võimalus muuta ÜRO Keskkonnaprogramm ulatuslikumate volitustega Maailma Keskkonnaorganisatsiooniks. Tal peab olema tugevam, usaldusväärsem ja ligipäätavam teadusbaas ning senisest paremad võimalused suhelda loovalt ÜRO süsteemi teiste osadega, kooskõlastada arvukaid mitmepoolseid keskkonnanakkuleppeid ning toetada keskkonnaalase suutlikkuse tõstmist arenguriikides ja teistes liikmesriikides. Samuti peab tal olema ulatuslikum ja turvalisem ressursibaas. 2012. aasta võiks olla sobiv aeg nende ideede elluviimiseks.

6.3 Säästev areng vajab lisaks suuremat kõlapinda ja mõju ÜRO süsteemis. Üks võimalus oleks muuta see täieõiguslikuks ÜRO nõukoguks. Teine võimalus oleks ühendada säästva arengu komisjon ÜRO laiendatud majandus- ja sotsiaalnõukoguga, millel oleksid suuremad volitused säästva arengu edendamiseks kogu ÜROs ning koostöös Maailmapanga ja Rahvusvahelise Valuutafondiga. Ent siinkohal võib ilmned ka ulatuslikumaid võimalusi seoses ÜRO peasekretäri poolt äsja loodud kõrgetasemelise kliimamuutuste ja arengu töörühma tegevusega.

6.4 Komitee soovitab, et EL lähtuks tulevastes aruteludes kolmest järgmisest eesmärgist:

— lisada säästev areng selliste põhiliste organisatsioonide volitustesse nagu ÜRO ise ja tema majandus- ja sotsiaalnõukogu, Maailmapank, Rahvusvaheline Valuutafond, WTO ning konkreetsemalt säästva arenguga tegelevad organid, näiteks säästva arengu komisjon, ÜRO Keskkonnaprogramm, ÜRO Arenguprogramm jne.

— tugevdada säästva arengu komisjoni ja selle võimet kooskõlastada säästva arenguga seotud tegevust kogu ÜRO süsteemis, eelkõige andes talle pädevuse ja volitused tuua finants- ja majandusministrid läbirääkimistelaua taha konkreetse ülesandega lisada säästev areng ülemaailmse majanduspoliitika juhtimisse;

— tugevdada ÜRO Keskkonnaprogrammi ja selle võimet jälgida ülemaailmse keskkonna kriitilisi muutusi ja edendada tõhusaid kaitsemeetmeid.

6.5 Samuti tuleb toetada säästva arengu juhtimist riiklikul, piirkondlikul, kohalikul ja ettevõtete tasandil. Riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud säästva arengu strateegiad tuleb uuesti ellu äratada või neid hoogustada. Ettevõtete juhtimises tuleb suurem rõhuasetus panna säästvale arengule. Tuleb luua riiklikud säästva arengu nõukogud või sarnased asutused või need taaselustada, et anda säästvale arengule tugevam tõuge. Kodanikuühiskond peab olema aktiivsemalt kaasatud. ELis moodustab Euroopa säästva arengu strateegia raamistiku kõigi nimetatud elementide edendamiseks. Seda ei ole aga paraku piisava innuga ellu viidud. Strateegia võtmelemendid tuleb uuesti esile tõsta ja lisada need üldisesse Euroopa 2020. aasta strateegiasse, seejärel tuleb tagada nende põhjalik järelevalve.

6.6 Peamised kodanikuühiskonna rühmad, kelle rolli ÜRO süsteemis tugevdati 1992. aasta Rio konverentsiga, vaatavad eesolevaks Rio konverentsiks läbi oma kogemused nendes küsimustes ja toovad näiteid headest tavadest. Nende eesmärk on saada tunnustus headele tavadele ning tugevdada neid muu hulgas riiklike ja piirkondlike säästva arengu strateegiate, ettevõtete vastutust soodustavate algatuste jms kaudu.

6.7 Komitee soovitab Euroopa Liidul toetada kindlalt kodanikuühiskonna ja selle peamiste rühmade märkimisväärset panust 2012. aasta protsessi. Rühmi tuleks julgustada tooma esile seniseid saavutusi ning esitama ettepanekuid oma rolli tugevdamiseks ja kooskõlastamiseks.

6.8 Tööstussektoris tuleks säästvuse kohustused sätestada ettevõtete sotsiaalse vastutuse raamistik, mis on praegu väljatöötamisel. Läbirääkimised asjakohase rahvusvahelise konventsiooni koostamiseks võiks käivitada 2012. aastal Rio de Janeiro.

6.9 Piirkondlikel omavalitsustel ja muudel riigi tasemest madalamal olevatel ametiasutustel on üha tähtsam roll säästva arengu mitmete aspektide rakendamisel. See kehtib ka linnade ja teiste kohalike omavalitsuste kohta. Neid arengusuundi võiks reguleerida uues lepingus, mis annaks säästva arengu tegevuskava teatud osade elluviimiseks konkreetseid volitused (ja vajalikud ressursid), nii et mõne üksiku eeskujuliku hiilgavad näited võiksid muutuda üldisemaks tavaks.

7. Euroopa Liidu ja komitee võimalik roll

7.1 Euroopa Liidul on kahtlemata võtmeroll strateegia väljatöötamises 2012. aastaks. Ta peaks rahvusvahelisele üldsusele näitama, kuidas keskkonnasäästlikule majandusele üleminek on kasulik nii põhja- kui ka lõunariikidele, ning propageerima institutsioonilisi muutusi säästva arengu juhtimise toetamiseks. Euroopa Liit ja tema liikmesriigid peaksid samuti kasutama konverentsi võimalusena edendada veelgi omaenda üleminekut keskkonnasäästlikumale majandusele ning parandada oma säästva arengu juhtimist ja haldamist ning oma kodanikuühiskonna kaasamist nendesse protsessidesse.

7.2 Komitee on valmis võtma endale märkimisväärse rolli, et aidata kodanikuühiskonda panuse andmisel nii Euroopa kui ka rahvusvahelisse protsessi ning teha jõupingutusi ambitsioonikate tulemuste saavutamiseks. Kodanikuühiskonna ulatuslik kaasamine on esmatähtis selleks, et tagada Rio de Janeiro märkimisväärsede tulemuste saavutamiseks vajalik hoog ja surve. Järgneva 12 kuu jooksul on komiteel kavas ellu viia järgmised meetmed:

- korraldada Brüsselis täiendavaid konsultatsioone sidusrühmadega 2012. aasta Rio konverentsi eesmärkide teemal ning luua võimaluse korral ühine foorum;
- üritada tagada kodanikuühiskonna osalemine liikmesriikides riiklike säästva arengu nõukogude, nende Euroopa võrgustiku (EEAC) ning riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude kaudu;
- korraldada mitmeid valdkondlikke uuringuid eelduste kohta, mida on vaja keskkonnasäästliku majanduse edukaks kohandamiseks selliste võtmesektoritega nagu energia, transport, ehitus, põllumajandus ja üldine majanduspoliitika;
- võrrelda ja kooskõlastada piirkondlike ja kahepoolsete alaliste delegatsioonide kaudu kodanikuühiskonna panust Euroopas kodanikuühiskonna tegevusega teistes maailma piirkondades.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Avaliku ja erasektori osaluspõhise partnerluse mudelite parandamine, võttes e-teenused kasutusele kõigi jaoks 27-liikmelises ELis” (omaalgatuslik aramus)

(2011/C 48/13)

Raportöör: **Claudio CAPPELLINI**

16. juulil 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Avaliku ja erasektori osaluspõhise partnerluse mudelite parandamine, võttes e-teenused kasutusele kõigi jaoks 27-liikmelises ELis”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektion võttis arvamuse vastu 6. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 102, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Komisjoni digitaalarengu tegevuskava ja siseturu aruandes esitatud ettepanekuid tagada jätkusuutlik majanduslik ja sotsiaalne kasu, mida annab digitaalne ühtne turg ja ülikiire internet, mis pakub maapiirkondade ja äärealade elanikele ning VKEdele rakendusi. Komitee nõustub komisjoni, Euroopa Parlamendi ja Regioonide Komiteega, et vaja on rohkem järelevalvet, et tagada 2013. aastaks igatühele traadiga ja traadita lairibaühendus. Kõikidel tasanditel on vaja rohkem investeeringuid ning nii maapiirkondade ja äärealade puhul kui ka võrgustike ajakohastamiseks tuleks kaaluda avaliku ja erasektori partnerlust.

1.2 Komitee avaldab toetust ELi ja liikmesriikide ühisele poliitilisele raamistikule ELi 2020. aasta strateegia eesmärkide saavutamiseks ning palub komisjonil luua ajutine nõuanderühm, mis aitaks liikmesriikidel, kandidaatriikidel ja huvitatud eraettevõtjatel teostada paremat järelevalvet lairibaühendusele juurdepääsu üle maapiirkondades ja äärealadel.

1.3 Taskukohase kiire lairibaühenduse teenuse pakkumisel äärealadele on esinenud olulisi turutõrkeid. Komisjon peab seepärast kasutama kõiki poliitikameetmeid, mis hõlbustaksid avatud võrgustike arendamist riiklike ja avaliku sektori algatuste kaudu. EL peab täielikult pühendumisele e-teenuste arendamisele avalikus ja erasektoris, et aidata parandada kohaliku ja piirkondliku tasandi teenuseid tervishoiu, hariduse, üldhuvi pakkuvate hädaabiteenistuste, julgeoleku- ja sotsiaalteenuste valdkonnas. Avaliku ja erasektori partnerluse kasutuselevõtmine kõikide asutuste poolt võib pakkuda strateegilist toetust VKEdele, kes on spetsialiseerunud nii info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

(IKT) valdkonna avalikele teenustele kui ka noorte ettevõtjate IKT-oskustele.

1.4 Erainvesteeringuid ning avaliku ja erasektori partnerlust äärealadel, maapiirkondades ja madala sisetulekuga piirkondades tuleks edendada struktuurifondide abil koos Euroopa Investeeringupanga (EIP) ja Euroopa Investeeringufondi (EIF) vahenditega, et pakkuda haavatavatele elanikele ja VKEdele internetiühendus oiglasel hinnaga. Komisjoni sihtotstarbelised programmid ja meetmed peaksid olema suunatud kohaliku tasandi avaliku ja erasektori partnerluse edendamisele ja suurendamisele piirkondadevahelistes ja piiriülestes katseprojektides, samuti tuleks reklaamida Euroopa päeva „E-teenused kõigile”.

1.5 Komitee omistab suurt tähtsust tugevate partnerluste loomisele avaliku ja erasektori avalike e-teenuste pakkujate vahel, kes pakuvad paremaid ja tõhusamaid teenuseid. Kodanike osalus peab olema läbipaistvam ja aktiivsem, säilitades samas vastutuse avaliku infrastruktuuri investeeringute ning tegevuse järelevalve eest. Avalikke teenuseid pakutakse sageli kohalikul ja piirkondlikul tasandil, kus VKEd ja nende ühendused saaksid osaleda partnerlustes avaliku sektoriga kas otseste teenusepakkujate või kui on vaja märkimisväärseid rahalisi ressursse või rohkem ülemaailmseid ekspertteadmisi konsortsiumina. See toimub juba mitmetes piirkondades Prantsusmaal (Auvergne), Itaalias (Trentino A.A., Lombardia) ja teistes ELi liikmesriikides.

1.6 Juurdepääs kvaliteetsele traadita lairibaühendusele taskukohase hinnaga võib suurendada ametiasutuste pakutavate teenuste ligipääsetavust ja kvaliteeti ning parandada VKEde konkurentsivõimet turul. Äärealad ja sealsed kogukonnad saaksid kiiremast lairibaühenduse teenusest kõige rohkem kasu.

1.7 Komitee rõhutab, et vaja on erakordseid investeeringuid, et arendada välja universaalne ja kiire juurdepääs paiksetele ja mobiilsidevõrkudele kõigi kodanike ja tarbijate jaoks. Abiks oleks toetavam ELi tasandi riigiabi raamprogramm, mis on kooskõlas ELi konkurentsieeskirjadega, samuti erinevate ELi poliitikate ja programmide parem koordineerimine, nii et tarbija valik aitaks saavutada kavandatud eesmärgid, mis puudutavad kõigi kodanike juurdepääsu e-teenustele kõikjal.

1.8 Komitee nõustub, et igas majapidamises peab olema 2013. aastaks ligipääs interneti lairibaühendusele konkurentsivõimelise hinnaga. Digitaalset dividendi tuleb edendada ja kasutada mobiilsidevõrkude ja -teenuste kvaliteedi tõstmiseks. Liikmesriigid peavad ajakohastama kiire ja lairibaühenduse leviku riiklikke sihteesmärke, et innustada piirkondlikke omavalitsusi ja erasektori osalejaid pakkuma sidusat toetust Euroopa kiire lairibaühenduse strateegiale. Eelkõige piirkondlikud omavalitsused, ELi ja/või liikmesriikide nõuandvad organid, VKEd, organisatsioonid ja teised erasektori osalejad peaksid olema algusest peale kaasatud Euroopa Komisjoni algatusse „Tuleviku Internet”.

1.9 Komitee toetab avaliku ja erasektori partnerluse lahendusi, mille finantsmudelid võivad pakkuda maapiirkondade ja piiriüleste alade elanikele kulutõhusat ja ajakohast lairibaühendust. Selles osas rõhutab komitee, et eelkõige maapiirkondade ja äärealade VKEd ja noorte ettevõtjate digitaalsed oskused on äärmiselt olulised kaasava digitaalse ühiskonna loomisel, eriti seal, kus juurdepääs e-teenustele loob eakate inimeste, ebasoodsas olukorras ja madala sissetulekuga inimrühmade jaoks digitaalse lõhe. Samuti tuleb leida lahendus olemasolevatele juurdepääsuprobleemidele.

1.10 ELi institutsioonid peaksid täielikult pühenduma e-teenuste arendamisele avalikus ja erasektoris, et aidata parandada kohaliku ja piirkondliku tasandi teenuseid tervishoiu, hariduse, hädaabiteenistuste, julgeoleku- ja laiemate üldhuviteenuste ning sotsiaalteenuste valdkonnas.

2. Taust / Üldine kontekst

2.1 Internetist on saanud üks suurima strateegilise tähtsusega infrastruktuure 21. sajandil. Internet on keske tähtsusega kohustus Lissaboni lepinguga ette nähtud universaalteenuste tagamiseks ELis. Sellest hoolimata ei ole olukord maapiirkondades ja äärealadel kuigivõrd paranenud ning me ei saa rääkida Euroopa e-teenuste turust⁽¹⁾. Kuna erasektor ei tundu olevat huvitatud teenuste nõudluse rahuldamisest ja kuna valitsused üksi ei suuda sellele väljakutsele vastata, oleks sobiv lahendus kaasata mõlemad osapooled (avalik ja erasektor) tulude ja

riskide jagamise partnerluse kaudu selles valdkonnas. Kodanikuühiskonna aktiivne kaasatus ja roll avaliku ja erasektori partnerluses e-teenuste kasutuselevõtmisel võib etendada selles protsessis olulist rolli.

2.2 Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on seda teemat uurida ja tuua esile arutelu jätkusuutlike lahenduste leidmiseks e-teenuste kasutuselevõtuks kõikjal ja iga eurooplase poolt, eelkõige kõige raskemini juurdepääsetavates piirkondades ja kõige haavatavamate elanikerühmade seas.

2.3 Selles kontekstis on arvamusel järgmised üldised eesmärgid:

- analüüsida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning avalike ja eraõiguslike huviorganisatsioonide abiga seda, kuidas kõigi jaoks mõeldud e-teenuste edendamisel kasutada avaliku ja erasektori partnerlust, olgu tegemist üksikisikute, ettevõtete või eriti kohalike ja piirkondlike omavalitsustega;

- rõhutada võimalust haavatavate inimrühmade suuremaks sotsiaalseks kaasatuseks ja äärealade majanduslikuks integratsiooniks avaliku ja erasektori partnerluse säästva ja tõhusa rakendamise teel e-teenuste kasutuselevõtuks Euroopas⁽²⁾;

- aidata nii ELi institutsioonidel ja poliitikakujundajatel kui ka huvitatud avaliku ja erasektori osalejatel, kes soovivad lüüa kaasa avaliku ja erasektori partnerluses e-teenuste valdkonnas, määrata kindlaks probleemid ja võimalikud lahendused, teostada mõjuanalüüsi selle kohta, kuidas e-teenuste nõudlus ja pakkumine suhestuvad kodanikuühiskonna vajadustega, uurida asjakohaseid tööhõive ja oskuste nõudeid ning häid poliitikakujundamise ja kavandamise tavasid ELi tasandil, mida võiks liikmesriigi või piirkonna tasandil üle võtta.

2.4 IKT mõjutab meie ühiskonna enamikke aspekte. Telefoni, interneti, televisiooniülekanne, mobiilside ja teiste kommunikatsiooniteenuste vaheline piir hägustub nagu ka tööstus- ja avaliku sektori vaheline ning ELi ja liikmesriikide poliitika vaheline piir. Riiklik ja piirkondlik poliitika ei olegi suutnud tõhusalt tagada kõigile juurdepääsu neile teenustele.

⁽¹⁾ KOM(2009) 479 lõplik: „Tuleviku Internetti käsitlev avaliku ja erasektori partnerlus”.

⁽²⁾ Peamine probleem e-teenuste valdkonnas ELis seisneb selles, et mõistel puudub ühtne määratlus. Tavaliselt mõistetakse e-teenuseid nende kitsas, info- ja kommunikatsioonitehnoloogilises tähenduses, hõlmates teenuseid nagu e-valitsus, e-ettevõtte, e-tervis, avaliku sektori teave, e-õpe, e-kaasamine ja e-hanked.

2.5 Selles kontekstis algatas uus digitaalarengu tegevuskava volinik Neelie Kroes debati avalike käivitamiseks, et „kontrollida, kas me peame ajakohastama eeskirju, et tagada kõikidele ELi kodanikele ja ettevõtetele juurdepääs põhilistele sideteenustele, sh kiirele internetile. Me peame tagama, et mitte keegi ei oleks digitaalsest ühiskonnast välja jäetud.” Lisaks kinnitab hiljutine teatis „Euroopa 2020. aastal” eesmärki tagada jätkusuutlik majanduslik ja sotsiaalne kasu, mida annab kiirele ja ülikiirele internetile ning koostalitusvõimelistele rakendustele tuginev digitaalne ühtne turg, mis võimaldab pakkuda kõikidele eurooplastele 2013. aastaks juurdepääsu lairibaühendusele.

2.6 Lissaboni strateegias oli juba sätestatud, et me vajame juurdepääsu kaasaegsetele digitaalsetele abivahenditele (nt internet, GPS) ja nn e-teenustele. Seda arvestades peab avalike teenuste kaasajastamine hõlmama järgmist:

— kvaliteetsemate ja turvalisemate teenuste osutamine üldsusele;

— ettevõtete, eelkõige VKEde taotlustele vastamine, mille puhul on vaja vähem bürokraatiat ja rohkem tõhusust;

— tagada üldhuviteenuste (sh tsiviilkaitse) piiriülene järjepidevus, mis on oluline, et säilitada Euroopas liikuvust ja liikmesriikides sotsiaalset ühtekuuluvust.

2.7 ELi praegune õigusraamistik (vastavalt 2002. aasta universaalteenuse direktiivile⁽³⁾) nõuab, et liikmesriigid tagaksid kõigile kodanikele võimaluse ühineda avaliku telefonivõrguga kindlaksmääratud asukohas ning omada juurdepääsu toimiva internetiühendusega avalikele telefoniteenustele kõne- või andmesideks. Tarbijatel peab olema ligipääs numbriinfoteenustele ja kataloogidele, avalikele taksofonidele ja erimeetmetele, juhul kui neil on puue.

2.8 Lisaks on Euroopa Komisjoni hiljutises teatises määratletud avaliku ja erasektori partnerlust ühe võimalusena, kuidas tulla toime internetikasutuse kiire kasvuga Euroopas ja pakkuda ELi kodanikele e-teenuseid. Avaliku ja erasektori partnerlust nähakse viisina, kuidas Euroopa kodanikud saaksid kasutada tuntud ja uusi tehnoloogiaid terviklikumalt. Lisaks saaks avaliku ja erasektori partnerlust aidata kindlaks määrata mittetehniliste probleemide tekitatud takistused ning kavandada strateegia nende lahendamiseks⁽⁴⁾. Termin „avaliku ja erasektori part-

nerlus” hõlmab paljusid eri olukordi ja seetõttu esineb kirjanduses erinevaid määratlusi, nt ÜRO juhistes⁽⁵⁾ ja Euroopa Investeeringispanga tavades.

2.9 Euroopa Komisjon on läbi viinud mitmeid avalikke konsultatsioone, sh Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmistel teemadel:

— järgmise põlvkonna juurdepääsuvõrgud;

— digitaalse dividendi muutmine sotsiaalseks kasuks ja majanduskasvuks Euroopas;

— elektroonilise side universaalteenuse põhimõte.

2.10 Euroopa Komisjoni teatises „Tuleviku Interneti käsitleva avaliku ja erasektori partnerlus” (KOM(2009) 479 lõplik) üritatakse visandada raamistik, mille raames valmistada ette „arukat” ühiskonda ja suurendada Euroopa info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatootmise konkurentsivõimet. Ettevalmistused tuleviku interneti käsitleva avaliku ja erasektori partnerluse algatuse käivitamiseks, nagu soovivad mõned liikmesriigid ja tööstussektori osalejad, nõuavad kodanikuühiskonna ja piirkondlike omavalitsuste suuremat kaasatust.

3. Üldised märkused: avaliku ja erasektori partnerlus ja e-teenuste kasutamine

3.1 Samamoodi nagu meie ühiskonnas on tagatud varustatus toidu, vee, hariduse, tervishoiu, transpordi ja avalike omavalitsustega ning juurdepääs neile teenustele, on oluline kindlaks määrata ja kasutusele võtta kõige jätkusuutlikumad lahendused ja tõhusamad poliitikameetmed, et tagada ELi kodanike ja ettevõtete võrdne kohtlemine infoühiskonnas, eelkõige ELi maapiirkondades ja äärealadel.

3.2 Siiani ei ole seda kõikjal ELis siiski saavutatud, mitmeid geograafilisi piirkondi ja ühiskonnagruppe ohustab digitaalne tõrjutus. Digitaalne tõrjutus on seotud demograafiliste (vanus, sugu, leibkonna tüüp), ühiskondlik-ametialaste (haridus, töökoht, staatus, sissetulek) ja geograafiliste (eluase, asukoht, piirkondlikud või kohalikud iseärasused, geopoliitilised tegurid) muutujatega. E-teenuste turutõrgete põhjused on juhtumiti erinevad, nt ebasoodus maastik, hõre asustatus, kõrged maksud või kõik need kokku. Kuna sellistes piirkondades on sageli nii nõudlus kui ka tehingute arv ebapiisav, otsustavad eraoperaatorid sageli investimisest loobuda.

⁽³⁾ EÜT L 108, 24.4.2002, lk 51–77.

⁽⁴⁾ Valge raamat tuleviku Interneti avaliku ja erasektori partnerluse määratluse kohta, jaanuar 2010.

⁽⁵⁾ „Guide book on promoting good governance in Public-Private Partnership” (Juhised hea valitsemistava edendamiseks avaliku ja erasektori partnerluses) – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, New York ja Genf, 2008.

3.3 Tegeleda ei tule siiski mitte ainult geograafilise, vaid ka sotsiaalse tõrjutusega, mis on põhjustatud mõnede kasutajarühmade rahalistest võimalustest ja piiratud oskustest⁽⁶⁾. Seetõttu tuleks e-teenuseid laiendada selliselt, et kõikidele kasutajatele tagataks ligipääs sõltumata nende geograafilisest, rahalisest või ühiskondlikust olukorrast.

3.4 Vaja on erakorralisi poliitilisi jõupingutusi ja meetmeid, et saavutada tulemusi haavatavate elanikurühmade ja eelkõige maapiirkondade jaoks.

3.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on koostanud mitmeid arvamusi ja olulisi soovitusi e-teenuste, nende koostalitlusvõime ja IKT infrastruktuuride kohta⁽⁷⁾.

3.6 Komitee arvates võiks avaliku ja erasektori partnerlus olla vahend e-teenuste kasutuselevõtuks ELis – see on paljulubav uus sektor, mis hõlmab olulisi tegevusvaldkondi.

3.7 Analüüsid on näidanud, et peamised argumendid sellise lähenemisviisi kasuks on järgmised:

- haavatavatele elanikurühmadele osutatavate e-teenuste kvaliteedi paranemine;
- parem kulutõhusus erasektori uuenduste, kogemuste ja paindlikkuse abil;
- suuremad investeeringud avalikku infrastruktuuri e-teenuste osutamise laiendamiseks;
- erasektori partnerite suurema paindlikkuse ja ressurssidele juurdepääsu jätkusuutlikkus;
- riiklike kulutuste kvaliteedi parandamine;
- tõhususe suurenemine ja üldhuviteenuste lähendamine.

⁽⁶⁾ EÜT C 139, 11.5.2001, lk 15; EÜT C 123, 25.4.2001, lk 53; EÜT C 108, 30.4.2004, lk 86.

⁽⁷⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 60; ELT C 175, 28.7.2009, lk 92; ELT C 175, 28.7.2009, lk 8; ELT C 317, 23.12.2009, lk 84; ELT C 218, 11.9.2009, lk 36; ELT C 224, 30.8.2008, lk 50; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Digitaalse dividendi muutmine sotsiaalseks kasuks ja majanduskasvuks”, raportöör: Anna Maria Darmanin (TEN/417).

3.8 Lisaks on investeeringud kiireloomulistesse infrastruktuuriprojektidesse oluline vahend majandustegevuse säilitamiseks, eelkõige praeguse kriisi ajal, mis võiksid aidata kiiresti taastada püsiva majanduskasvu. Selles kontekstis võiks avaliku ja erasektori partnerlus pakkuda tõhusaid mooduseid infrastruktuuri projektide, üldhuviteenuste ja ettevõtlust toetavate teenuste osutamiseks, mis tagaksid kohaliku arengu ja majandusliku elavnemise mitmes ELi piirkonnas⁽⁸⁾.

3.9 Avaliku ja erasektori partnerlusega kaasnevad riskid ka e-teenuste valdkonnas. Üks neid on oht jätta äärealad katmata, kuna see tähendab erasektori teenusepakkujale sageli kahjumit. Seepärast peaks igasuguse avaliku ja erasektori partnerlusega kaasnema kohustus pakkuda neid teenuseid ka äärealadel.

4. Olulised probleemid e-teenuste kasutamisel

4.1 Käesolevas arvamuses käsitletakse ka e-teenuste kasutamist, mille all mõistetakse seadmete levitamist ja neile võrdse juurdepääsu tagamist kogu Euroopa Liidus. See hõlmab kas vajadusel uute, nn arukate infrastruktuuride loomist või olemasolevate infrastruktuuride parandamist. Selle küsimusega seoses tõstatuvad järgmised olulised probleemid:

- **Tõhusus.** Infrastruktuuri olemasolu ei pruugi alati tähendada, et see toimib tõhusalt või on ühtemoodi kättesaadav kõigile asjaomastele ühiskonnarühmadele. Kõige hiljutisem selline näide on Eurobaromeetri uuringus selle kohta, kui hästi teatakse hädaabinumbrit 112. Ehkki see teenus on juba olemas ja toimib kahekümnes ELi riigis, on sellest teadlike inimeste protsent väga väike, moodustades küsitluteadlastest vaid 32 %⁽⁹⁾. Olukorda saab parandada kodanike parema teavitamise ja kaasamise ning e-õppe tehnoloogiate parema rakendamise teel.
- **Maapiirkonnad.** Erinevused juurdepääsus e-teenustele on ELi lõikes endiselt suured⁽¹⁰⁾. Maapiirkondades puudub siiani juurdepääs IKT-le, neis piirkondades puudub 23 % inimestest juurdepääs lairiba püsivõrkudele⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ KOM(2009) 615 lõplik, „Era- ja avaliku sektori investeeringute kasutamine majanduse elavdamiseks ja pikaajalise struktuurimuutuse saavutamiseks: avaliku ja erasektori partnerluse arendamine”.

⁽⁹⁾ Eurobaromeetri kiiruuring nr 285: „The European Emergency Number 112, Analytical Report, Wave 3”, veebruar 2010.

⁽¹⁰⁾ „Telecoms: consultation on future universal service in digital era” (Telekommunikatsioonid: konsultatsioon universaalteenuste kohta digitaalajastul), IP/10/218, Brüssel, 2. märts 2010 (vt http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecommi/doc/library/public_consult/universal_service2010/index_en.htm).

⁽¹¹⁾ KOM(2009) 103 lõplik, „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: „Parem juurdepääs kaasaegsele info- ja sidetehnoloogiale maapiirkondades””.

4.2 Tõelise avatud turu lähenemisviisi puhul tuleks avaliku ja erasektori partnerlust rakendada kohe alguses, nii et ELi, liikmesriikide ja piirkondade ametiasutused, sotsiaalpartnerid, organiseeritud kodanikuühiskonna osalejad, VKEde organisatsioonid, tarbijate ühendused ja laiemad sidusrühmad (ettevõtjad, müüjad, IT-teenuste osutajad, vertikaalsed ja rakenduste turud jne) oleksid tõhusalt kaasatud.

4.3 Alustuseks võiks kasutada olemasolevaid ELi struktuuri-fonde, Euroopa Investeeringispanka ja Euroopa Investeeringis-fondi ning mõningaid eriprogramme nagu tulevaste (2011–2013) IKT tööprogrammide raamprogrammi mehha-nismid, mille eelarve on ligikaudu 300 miljonit eurot.

4.4 Selles kontekstis võiks avaliku ja erasektori partnerlus võtta aluseks viie Euroopa tehnoloogiaplatformi töö, pakkudes vastastikust inspiratsiooni internetiga seotud aspektidele ja vasta-vatele strateegilistele teadusuuringutele. Sellise avaliku ja erasek-tori partnerluse oluline iseloomulik joon oleks avatud, standar-ditud ja sektoriüleste teenusteplavormide väljatöötamine.

4.5 Euroopa poliitilisest seisukohast peaksid sellised sektorid nagu tervishoid, liikuvus, keskkond ja energiamajandus saama kasu uudsetest ja arukatest Interneti-põhistest infrastruktuuri-dest, mis hõlbustavad teenuste kiiret kasutuselevõttu ja heaks-kiitmist miljonite kasutajate ja tarbijate seas.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Milliseid üldhuviteenuseid on kriisi ületamiseks vaja?” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/14)

Raportöör: **Raymond HENCKS**

18. märtsil 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Milliseid üldhuviteenuseid on kriisi ületamiseks vaja?”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 119, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 4.

1. Sissejuhatus

1.1 Kuigi hiljutine finantskriis ja sellele järgnenud majanduskriis mõjutas riike eri määral, jätab see pikaajalise jälje sotsiaalvaldkonnale, suurendades tööpuudust, ebakindlust, tõrjutust ja vaesust, mille all kannatab Euroopas praegu juba üks inimene kuuest.

1.2 Ligi 80 miljonit inimest ehk 16 % ELi elanikkonnast elab allpool vaesuspiiri ning vaevleb suurtes raskustes töö, elukoha, toetuste saamisel ning põhiteenuste, eelkõige tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kasutamise võimaluste leidmisel. Ebasoodsas olukorras olevaid elanikkonnarühmi (puudega inimesed, siserännanud) mõjutab nii praegu kui ka edaspidi rängalt ka viimasel kahekümnel aastal saavutatud sotsiaalse integratsiooni ja tööalaste edusammude ohtu sattumine.

1.3 Sagenenud vägivaldajuhtumid, probleemid äärelinnades, kuritegevuse ja kodanikurahutuste järsk suurenemine ning solidaarsustunde teatav vähenemine näitavad samuti, et finants- ja majanduskriisist on saanud sotsiaalne kriis.

1.4 Majanduse teatav kosumine ei ole piisav, et eelkirjeldatud sotsiaalset kriisi peatada. Varasemate kriiside (aastatel 1993–1996 ja 2002–2004) kogemusi arvestades on hoopis alust karta, et sotsiaalvaldkonnas avalduvad tagajärjed veel kaua pärast majanduse olukorra taastumist.

1.5 Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse suurenemine toob kaasa üha suurema nõudluse sotsiaalteenuste järele, eelkõige tervishoiu, elumajanduse, hariduse, energia, transpordi ja sidevahendite valdkonnas.

2. Üldhuviteenuste roll kriisi ajal

2.1 Kriis andis kinnitust sellele, et ajakohastatud ja tõhusate üldhuviteenuste olemasolu koos enam kui 500 000 üldhuviteenuseid pakkuva ettevõttega (nii riigi osalusega, eraettevõtte kui

ka segaettevõtte) stabiliseerib majandust, pakkudes tööd 64 miljonile töötajale (üle 30 % kõigist töökohtadest ELis) ja andes üle 26 % Euroopa Liidu SKPst (2010. aasta mais Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse avaldatud uuring „Mapping of the public services”).

2.2 Lisaks on üldhuviteenused sotsiaalvaldkonnale, piirkondadele ja ka keskkonnale avaldatava eriti ränga mõju leevendajateks niivõrd, kuivõrd suudetakse saavutada eesmärk tagada kõigi juurdepääs esmatarbekaupadele ja -teenustele ning inimõiguste kaitse. Need on majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse ning säästva arengu edendamise tähtsaimad elemendid.

2.3 Aja jooksul on liikmesriigid Euroopa integratsiooni käigus ühis- või üldhuvide nimel kehtestanud üldhuviteenuste jaoks väga erinevatele organisatsioonilistele vormidele ja struktuuridele mõeldes ühenduse konkurentsivõimust tugevdava erikorra ning turureeglid, mida võidakse korrapäraselt läbi vaadata või muuta, eriti seoses Lissaboni lepinguga.

2.4 Euroopa ühiskonnamudeli ja sotsiaalse turumajanduse alustala rollist tulenevalt peavad üldhuviteenused majandusliku ja ühiskondliku arengu koostoime ja integratsiooni abil

— tagama igale elanikule õiguse juurdepääsuks esmatarbekaupadele ja -teenustele;

— tagama majandusliku, sotsiaalse, territoriaalse ja kultuurilise ühtekuuluvuse;

— hoolitsemise sotsiaalse õigluse ja kaasatuse eest, looma solidaarsust territooriumide, põlvkondade ja/või elanikkonnarühmade vahel, edendama kogukonna üldhuve;

— tagama kõigi kodanike ja elanike võrdse kohtlemise;

— looma tingimused säästvaks arenguks.

2.5 Kriis on näidanud, et üksnes turumehhanismidega ei suudeta tagada kõigile elanikele võimalusi oma õiguste kasutamiseks, mistõttu ei ole riigi sekkumine praegu mitte üksnes kõigile vastuvõetav, vaid rahvusvahelisel tasandil ka soovitatav.

3. Kriisiaegsetest eelarvekärbetest tulenevad ohud

3.1 Pärast finants- ja majanduskriisi on mõnel liikmesriigil üha suuremad raskused oma eelarvete tasakaalustamisel, mis ähvardab vähendada nende võimet tagada üldhuviteenuste pakkumine.

3.2 Liikmesriikides üldhuviteenustele eraldatavad eelarvesummad satuvad seeläbi suure surve alla, hoolimata sellest, et liikmesriikide suutlikkus täita üha kasvav nõudlus üldhuviteenuste järele varieerub liikmesriigiti oluliselt.

3.3 Eelarvepiirangud ähvardavad viia pakutavate teenuste, sotsiaaltoetuste, sotsiaalkaitseüsteemide ja toetuste mahu vähendamiseni, millel võivad olla tõsised tagajärjed kõige haavatavamatele inimestele. Sellega võidakse ära nullida seni vaesuse ja ebavõrdsuse vähendamisel ning sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamisel tehtud edusammud.

3.4 Tundub hädavajalik, et komisjon võtaks rahastamisvajaduste osas seisukoha – ning mitte üksnes lühiajalises perspektiivis ja konkurentsi (riigiabi) seisukohast, vaid eesmärgiga tagada üldhuviteenuste rahastamise jätkumine ja nende ülesannete täitmine Lissaboni lepingus nõutud kujul.

3.5 Seepärast peaksid liikmesriigid ELi toetusel kohandama oma eelarveid, et oma üldhuviteenused säilitada või neid laiendada, et vastata tõhusalt sotsiaalse kriisiga kaasnevale väljakutsetele.

3.6 Komitee väljendab heameelt selle üle, et komisjon toetab liikmesriikide koolitussüsteeme, leevendades Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastamise tingimusi. Ühtekuuluvusfondi tuleks aktiivsemalt kasutada liikmesriikide majanduse parandamiseks sotsiaalsest aspektist, et vähendada sotsiaalseid erinevusi ja stabiliseerida majandust.

4. Euroopa Liidu roll

4.1 Kooskõlas subsidiaarsuse põhimõtte ja Lissaboni lepingus rõhutatuga tuleb jätta kõigile liikmesriikidele vabad käed üldhuviteenuste ja põhivajaduste heaks pakutavate teenuste määramisel, korraldamisel ja rahastamisel, arvestades sotsiaalset ja ühiskondlikku tegevust.

4.2 Kõikidel üldhuviteenustel, olgu nad üldist majandushuvi pakkuvad või mitte, on juba ainuüksi oma olemusest ja ülesannetest tulenevalt osa Euroopa Liidu eesmärkide elluviimisel, eelkõige kodanike heaolu pideval parandamisel ning nende õiguste ja õiguse kasutamiseks sobivate tingimuste tagamisel.

4.3 Eelöeldust tulenevalt vastutab EL oma eesmärkide elluviimise, kuid ka selleks vajalike vahendite eest.

4.4 Euroopa Liit peab niisiis subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid arvestades ning liikmesriikidega jaotatud pädevuste raames jälgima ja kaasa aitama sellele, et oleksid olemas tõhusad ja kättesaadavad, taskukohased ning kõrgetasemelised üldhuviteenused kõigi jaoks.

4.5 Asjaolu, et liikmesriigid omavad põhimõttelist pädevust üldhuviteenuste määramiseks, ei vähenda ELi pädevust määratleda ühenduse tasandil üldist majandushuvi pakkuvad teenused, kui see osutub vajalikuks ühenduse eesmärkide saavutamiseks.

4.6 Komitee on seepärast palunud mitmes arvamuses, et ELi institutsioonid – ettevõtjate staatust puudutamata – tunnistaksid ühenduse üldhuviteenuste olemasolu ja vajadust valdkondades, kus ELi tegevus eesmärkide saavutamisel on tõhusam kui liikmesriikide tegevus eraldi. Muu hulgas on komitee teinud ettepaneku koostada uuring selle kohta, kas on teostatav luua üleeuroopalised energiaalased üldhuviteenused.

5. Avaliku teenuse pakkumise kohustus ja universaalteenus

5.1 Kuigi juurdepääs üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele tuleks osaliselt tagada turujõudude ja vaba konkurentsi, nähakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 14 ette, et liit ja liikmesriigid hoolitsevad, igaüks oma vastavate volituste ja aluslepingute kohaldamisala piires, et niisugused teenused toimiksid oma ülesannetest lähtudes.

5.2 Vältimaks olukorda, kus turureeglite lihtsa rakendamise tulemusel keskenduvad käitajad üksnes kasumlikele teenustele, tihedasti asustatud piirkondadele ja kõige maksujõulisematele tarbijatele, jättes unarusse väikest kasumit teenivad teenused, kaugemad või raskustes olevad piirkonnad ning eirates võrdse kohtlemise põhimõtet, on võrgutööstuse (telekommunikatsiooni, energeetika, transpordi ja postiteenuste valdkonnas) liberaliseerimisel ELi tasandil välja kujunenud kaks uut ideed: avaliku teenuse pakkumise kohustus ja universaalteenus.

5.3 Need kaks ideed täiendavad teineteist, sest nende eesmärk on pakkuda teenuste kasutajatele mitmeid tagatisi: esiteks üsna laiaulatuslikku teenustekogumit, mida tuleb kvaliteetselt ja taskukohaste hindadega pakkuda kogu ELis neis sektoreis, milles on määratletud universaalteenus (telekommunikatsioon, post, elektrienergia); teiseks teatud aspekte, mida EL või liikmesriigid saavad tagada ja mis ei pruugi tingimata puudutada klientidele pakutavaid teenuseid (sh seoses tarbijakaitsega), vaid võivad olla seotud ka turvalisuse, k.a varustuskindluse, ELi sõltumatuse, investeringute pikaajalise kavandamise, keskkonnakaitse jt küsimustega. Mõlemal juhul on võimalik teha konkurentsieeskirjadest erand, kui nende rakendamine põhjustaks eelnimetatud teenuse pakkumise ebaõnnestumist.

5.4 Taskukohase hinnaga üldise juurdepääsu tagamise idee peaks olema keskmeks kõigile ELi üldhuviteenuste ühiste eeskirjadele, milles sätestatakse liikmesriikidele ja kohalikele omavalitsustele kohustuslikud miinimumnõuded, mis ei tohi aga piirata nende ülesandeid üldhuviteenuste pakkumisel, vaid peavad neid arendama nende rahastamist esikohale seades.

5.5 Üldise juurdepääsu idee ei välista seega võimalust, et iga liikmesriik pakub lisaks miinimumnõuete järgimisele muud tüüpi üldhuviteenuseid, eelkõige seoses avaliku teenuse pakkumise kohustusega.

6. Vajalikud meetmed

6.1 Lissaboni lepinguga andis EL hoo sisse põhiõiguste järgimise tagamisele ning see peaks olema sotsiaalsema reguleerimise ühiste põhimõtete kogumiks, mille toel järgitaks kõiki ELi põhiõiguste hartaga kõigile ELi kodanikele antud õigusi (ja mitte üksnes üldist majandushuvi pakkuvate teenuste puhul).

6.2 Õigus üldisele juurdepääsule üldhuviteenustele ei saa seega kehtida mitte üksnes võrgutööstuse pakutavate teenuste kohta, vaid hõlmab kõiki inimväärseks ning sotsiaalsete ja põhiõiguste tagatistega eluks vajalikke teenuseid.

6.3 Seepärast tuleks praeguse kriisi taustal jätkusuutlikkuse aspektist analüüsida, kas kehtivatest sätetest (telekommunikatsiooni, posti, elektrienergia kohta) piisab, et vältida pakutavate teenuste kvaliteedi langust, tõrjutuse süvenemist, ühiskonna killustatust ja vaesust. Samuti tuleks saada selgust selles, kas

uutele valdkondadele oleks vaja kohaldada Lissaboni lepingu protokollis nr 26 sätestatud selliseid ELi põhimõtteid nagu „kõrge kvaliteet, ohutus ja vastuvõetav hind, võrdne kohtlemine ning üldise juurdepääsu ja kasutajate õiguste edendamine”.

6.4 Inimesed soovivad vaieldamatult suuremat kindlustunnet oma karjääris ning töötuse ja vaesuse aspektist, samuti rohkem võrdsust elukestvate õppele ja sotsiaalteenustele juurdepääsul ning keskkonnatasakaalu paremat tagamist nii praegustele kui ka tulevastele põlvkondadele mõeldes.

6.5 Seega võiks üldise juurdepääsu õigus kehtida järgmistel juhtudel:

- pangakonto ja makseviisid;
- taskukohased laenud, mikrolaenud või riigipoolsed tagatised;
- inimväärne eluase;
- kodus pakutavad hooldusteenused;
- liikuvus;
- sotsiaalteenused;
- puudega inimestele mõeldud erimeetmed;
- energia;
- turvalised e-teenused.

6.6 Kriisi jätkumine ja võimalike tõhusaimate meetmete otsimine selle lõpetamiseks peaksid paralleelselt Lissaboni lepingu (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 14, põhiõiguste harta, protokoll nr 26) elluviimisega ärgitama ELi institutsioone vaatama uuesti läbi üldhuviteenuste koostamise ja rolli selles kontekstis ning hindama ja ajakohastama neid.

6.7 Komitee teeb ettepaneku algatada kõigi sidusrühmade ja kodanikuühiskonna osalusel arutelu avaliku teenuse või ka uute üldhuviteenuste pakkumise uute kohustuste võimaliku kasu üle kriisiga toimetulekuks ning tagamaks kooskõla ja koosmõju ühtekuuluvuspoliitika majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse mõõtme vahel, mis on seni olnud liiga eraldiseisvad, ning pakkumaks välja tasakaalustatud arengut võimaldavaid meetmeid.

6.8 Eelöeldut silmas pidades kutsub komitee üles koostama aruande ühenduse õigustele ja üldhuviteenustele üldise juurdepääsu edendamise kohta, samuti määratlema uued

eesmärgid vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise ning laiemalt Euroopa 2020. aasta strateegia kontekstis ning säästva arengu ja keskkonnasäästliku majanduse edendamiseks.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu uus energiapoliitika: rakendamine, tõhusus ja solidaarsus kodanikega” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 48/15)

Raportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

18. märtsil 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Euroopa Liidu uus energiapoliitika: rakendamine, tõhusus ja solidaarsus kodanikega”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektion võttis arvamuse vastu 6. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 44, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused

1.1 Vaja on parandada energia siseturu toimimist selle kõigis aspektides: infrastruktuur, riigihangete süsteem, turu hea toimimine ja tarbijakaitse. Komitee rõhutab, et põhiküsimus seisneb siinkohal vajaduses arendada energiainfrastruktuuri ja üleeuroopalisi võrke, et rajada energia siseturg.

Täpsemalt on tarvis sisse viia hinnakujunduse kriteeriumide kindlaksmääramise mehhanismid, vältimaks tõsisid ja õigustamatuid lahknevusi, mis sageli võtavad ekslikult aluseks tarbitava energia liigi, tarneallika või jaotussüsteemid.

Samuti tuleb luua kriteeriumid ja meetodid, et muuta liikmesriikides energiatootmine ratsionaalsemaks, pidades silmas ressurside säästvat kasutamist ning kasutades ära geograafilisi ja kliimaatilisi aspekte, näiteks tehes kindlaks fotogalvaanilise, tuule- või loodeenergia toomise kõrgerioodid.

1.1.1 Korralikult toimiv energiaturg eeldab läbipaistvust, et konkurentidel oleks juurdepääs energiavõrkudele ja klientidele. Selleks peavad ametiasutused ära hoidma konkurentide tõrjuva käitumise, kuritarvitamise ja ettevõtete kokkumängu. Konkurentsipoliitikat tuleb samuti kujundada nii, et oleks tagatud tarbijate heaolu ja paremad tingimused, võttes samas arvesse konkreetseid tegureid, näiteks vajadus tagada varustuskindlus, energiatransport ja lõppjaotus. Komitee viitab siinkohal oma arvamustele universaalteenuse ja üldhuviteenuste kohta, milles ta tarbijakaitse küsimuses väljendas kindlat seisukohta, rõhu-

tades vajadust esitada universaalteenuse mõiste selge määratlus ja kinnitada üldhuviteenuste osutamise ühtsed eeskirjad.

1.1.2 Hankemenetlustes tuleb takistada tellijaid kuritarvitamast oma eelisõigusi sel moel, et nad püüavad erapoolikult tõlgendada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 lõikes 2 sätestatud sõltumatu õigusi⁽¹⁾, seades võimalusel rängemad või diskrimineerivad tingimused juurdepääsuks maagaasiedasusvõrkudele⁽²⁾ või elektrivõrkudele piiriüleises elektrienergiatüübis⁽³⁾. Lühidalt öeldes peaks EL edaspidi maksimaalse institutsioonilise pühendumusega tegutsema selle nimel, et tugevdada ja parandada meetmeid, mis tagavad tööstuslikel lõpptarbijatel nõutavate gaasi- ja elektrihindade läbipaistvuse⁽⁴⁾.

1.1.3 Sellega seoses on tõenäoline, et esitatakse uus määratlus üldist majandushuvi pakkuvate teenuste rolli kohta siseturul. Lissaboni lepingu valguses peaksid need teenused paremini täitma ülesandeid, mida riigi, piirkonna või kohalikul ametivõimudel neile võivad panna⁽⁵⁾. Eriti oluline on see energia valdkonnas, kus suurte võrgutööstuste osutatavatel teenustel on võtmeroll.

⁽¹⁾ Praegu on riikideülene õigusraamistik sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiviga 2004/17/EÜ (ELT L 134), mida on muudetud direktiiviga 2005/51/EÜ (ELT L 257) ja määrusega 2083/2005/EÜ (ELT L 333).

⁽²⁾ Vaba konkurentsi soodustamiseks kehtivad alates 2011. aastast Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse 715/2009/EÜ tingimused (ELT L 211).

⁽³⁾ Alates 2011. aastast kehtivad ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 714/2009/EÜ tingimused (ELT L 211).

⁽⁴⁾ Kooskõlas eesmärkidega, mis on sätestatud nõukogu 29. juuni 1990. aasta direktiivis 90/377/EMÜ (EÜT L 185), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivides 2003/54/EÜ ja 2003/55/EÜ (ELT L 176) ning 29. novembri 2007. aasta ettepanekus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviks (KOM(2007) 735 lõplik).

⁽⁵⁾ Protokoll nr 26 üldhuviteenuste kohta, mis on lisatud Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule, täiendab viimase artiklit 14 ja annab selles küsimuses Euroopa Kohtule uue aluse harta artikli 36 tõlgendamiseks.

1.1.4 Seepärast on raske luua õigusraamistikku, mis tasakaalustaks omavahel liikmesriikide ametiasutustele antud laiaulatusliku suvaõiguse (vt Euroopa Liidu ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 26 artikkel 1 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 lõige 2) ja siseturu konkurentsi mänguvabaduse, eelkõige pidades silmas seda, et enne Lissaboni lepingu jõustumist rõhutati Euroopa Kohtu kohtupraktikas – ilma et see piiraks liikmesriikide võimu tagada juurdepääs üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele ⁽⁶⁾ –, et juurdepääs peab olema kooskõlas aluslepingutes sätestatuga ⁽⁷⁾ ning et igal juhul tuleb võimalikke erandeid lepingusätetest, mis tulenevad pädevuse siseriiklikust jaotusest selles valdkonnas, tõlgendada kitsendavalt ⁽⁸⁾.

2. Sissejuhatus

2.1 Järgmisel neljal aastakümnel peab Euroopa energiasektor tegelema mitmete probleemidega, mis nõuavad põhjanevaid muutusi energiavarustuses, -ülekandes ja -tarbimises. Vastamaks neile väljakutsetele Euroopa tasandil, viib komisjon praegu läbi konsultatsioone, et valmistada ette uus energiastrateegia aastateks 2011–2020 ning tegevuskava aastani 2050. Komitees käib töö arvamuse koostamise kallal mõlema algatuse kohta.

2.2 On selge, et täieliku ja tervikliku ning tulevastele väljakutsetele vastata suutva Euroopa strateegia väljatöötamine nõuab, et Euroopa Liit kasutaks täiel määral neid uusi pädevusi energiasektoris, mis talle Lissaboni lepinguga on antud, ning innustaks liikmesriike panema aluse laiendustele koostöövormidele mitmetes küsimustes, mis kuuluvad õiguslikult kas liikmesriigi või jagatud pädevusse. Mõned praegused käsitlused võivad nõuda aluslepingute täiendavat muutmist või isegi uut lepingut (näiteks Jacques Delorsi ettepanek sõlmida uus leping, millega luuakse Euroopa energiaühendus). Igal juhul piirdume praeguses arvamuses Lissaboni lepinguga ja meetmetega, mis osutuvad vajalikuks, et tagada lepingus sätestatud jagatud pädevuse teostamine viisil, mis kindlustab, et täielik tähelepanu ja austus saavad osaks nii tarbijate õigustele kui ka ELile ja liikmesriikidele antud eri pädevusvaldkondadele.

2.3 Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) ⁽⁹⁾ artikkel 194 viis sisse uue aluse riigiüleseks tegevuseks energeetika vallas, millele siiski seab teatud piiranguid nii õigusraamistik – kus

⁽⁶⁾ Sellest tulenevalt andis kohus liikmesriikidele muu hulgas õiguse sõnastada teatud ettevõtetele usaldatavate üldist majandushuvi pakkuvate teenuste määratlus nii, et see vastaks liikmesriigi poliitiliste eesmärkidele. 23. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-159/94, komisjon versus Prantsusmaa, EKL I-5815, punkt 49.

⁽⁷⁾ 23. mai 2000. aasta otsus kohtuasjas C-209/98, Sydhavnens Stens, EKL I-3743, punkt 74.

⁽⁸⁾ 17. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-340/99, TNT Traco, EKL I-4109, punktid 56-58.

⁽⁹⁾ Avaldatud ELT C 83, 30.3.2010, lk 47.

piirangud on selgelt määratud kehtivates esmastes ja institutsioonilistes õigusaktides – kui ka edasine sidusus teatud õigustega, mis sätestatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas.

2.4 Seega saab püüelda ELi energiapoliitika eesmärkide poole – toimiv energiaturg, energiaga varustamise kindlus, energiatõhusus ja -sääst, energiaalane uuendustegevus ning võrkude sidumine – vaid siis, kui need on täielikus kooskõlas siseturu toimimisega ja vastavad keskkonnakaitse huvidele (ELTLi artikli 194 lõige 1). Seepärast soovib komisjon saavutada eelkõige sellised eesmärgid nagu energiaga varustamise kindluse tagamine, energiaallikate säästev kasutamine ning energia kättesaadavus konkurentsivõimelise ja tarbijatele taskukohase hinna eest, kuna Euroopa energiaturu integratsioon ei ole eesmärk omaette, vaid pigem oluline vahend seatud sihtide elluviimiseks.

2.5 Edasised meetmed, mis EL võtab vastu seadusandliku tavamenetluse kohaselt nimetatud eesmärkide saavutamiseks, ei kahjusta liikmesriigi õigust määrata kindlaks oma energiavarude kasutustingimused, teha valik eri energiaallikate vahel ja otsustada oma energiavarustuse üldstruktuuri üle (ELTLi artikli 194 lõige 2).

2.6 Viimati nimetatud säte, milles esitatakse sõnaselgelt liikmesriikide suveräänsuse valdkonnad, tagab neile ka suure tegevusvabaduse vastavalt ELTLi artikli 2 lõikele 6, ⁽¹⁰⁾ takistamata neil samas oma tegevuses juhindumast solidaarsuse vaimust, nagu on kirjas ELTLi artikli 194 lõikes 1.

2.7 Kuna energiavaldkonnas kehtib nüüdsest jagatud pädevus (ELTLi artikli 4 lõike 2 punkt i) ning soovides tulevikus vältida konflikte ELi üldhuvide, liikmesriikide huvide, ⁽¹¹⁾ energiasektori ettevõtete erihuvide, kodanike õiguste ning tarbijate ja kasutajate õiguste vahel, on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel kohane võtta antud küsimuses ametlik seisukoht.

⁽¹⁰⁾ „Liidu pädevuse teostamise ulatus ja kord määratakse kindlaks aluslepingute vastavates sätetes iga valdkonna kohta.“

⁽¹¹⁾ Õigussüsteemide ja haldustavade omavaheline suhe võib osutada iseäranis keerukaks, kui võtta arvesse ELTLi artikli 2 lõike 2 sätteid, mis lubavad nii ELil kui ka liikmesriikidel võtta kõnealuses valdkonnas vastu siduvaid otsuseid ning annavad liikmesriikidele õiguse teostada oma pädevust, kui liit ei ole oma pädevust teostanud või kui ta on otsustanud oma pädevuse teostamise lõpetada. Lisaks sätestatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 25 ainsas artiklis, et kui liit on teatavas valdkonnas võtnud meetmeid, hõlmab selle pädevuse teostamise ulatus üksnes neid elemente, mida kõnealune liidu õigusakt reguleerib, ega laiene kogu valdkonnale.

2.8 Komisjon on esitanud laiaulatusliku ettepanekute paketi, mis aitaks Euroopal Liidul täita kuni aastani 2020 võetud kohustusi kliimamuutustega võitlemise ja taastuvate energiaallikate edendamise osas. Selleks on nõukogu ja parlament võtnud endale ülesande vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 20 % võrra, toota 20 % energiat taastuvatest energiaallikatest ja suurendada energiatõhusust 20 % võrra. Komisjon on sellest tulenevalt võtnud vastu uue grupierandimääruse, mille alusel taastuenergia ja energiatõhususe jaoks antav riigiabi vabastatakse teatavate tingimuste täitmisel kohustusest sellest teatada.

2.9 Komisjoni dokumendis „Uue Euroopa energiastrateegia (2011–2020) väljatöötamine” käsitletakse lisaks tarbijakaitsele ning juurdepääsule energiateenustele ja vähese CO₂-heitega majanduse loodud töökohtadele ka järgmisi olulisi teemasid:

- energiaturu liberaliseerimise ja kliimamuutuste paketi raames juba heakskiidetud meetmete ning energiatehnoloogia strateegilise kava (SET-kava) rakendamine;
- energiaspektori süsinikdioksiidihite vähendamise tegevuskava 2050. aastaks;
- tehnoloogilised uuendused;
- välispoliitika tugevdamine ja kooskõlastamine;
- energiavajaduse vähendamine (energiatõhususe tegevuskava), eelkõige aga vajadus arendada energiainfrastruktuure, et kindlustada energia siseturu nõudmistele vastav varustus ja jaotus.

2.10 Need komisjoni meetmed, millest mõned ootavad veel nõukogu ja parlamendi heakskiitu ning rakendamist liikmesriikide poolt tulevikus (nt maagaasi jaotus, taastuenergia kasutamise edendamine ning transpordis, ehituses jm rakendatavad energiatõhususe meetmed), peegeldavad ELi 2020. aasta strateegia eduka rakendamise toetamise soovi.

3. Üldised märkused

3.1 Siiski on vaja määratleda meetmed, mida piisava õigusliku aluse puudumisel aluslepingutes on vaja selleks, et luua lühikeses perspektiivis tõeline energiapolitiitika, mis haakub ELi ees 21. sajandil seisvate väljakutsetega. Sellega seoses soositakse juba teatud algatusi, nagu Jacques Delorsi ettepanek sõlmida uus leping, millega luuakse Euroopa energiaühendus, andes ELile

volitused innustada näiteks rohkemate ja paremate riikideüleste energiainfrastruktuuri võrkude väljaehitamist, fondide ja ühisressursside loomist energiaspektori teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni jaoks või äri vahendite väljatöötamist ühistegevuseks rahvusvahelisel energiatoodete turul⁽¹²⁾.

3.2 Seoses ELTLi eespool nimetatud artikliga 194 tuleks samas avada ka arutelu tegevusulatus üle kolmes valdkonnas, mida mõjutab riigi ja riikideülese tasandi poliitika. Need valdkonnad on ELi kodanike õiguste kaitse ja edendamine, riikliku julgeolekuga õigustatud erandite rakendamise sobitamine riikideülese energiajulgeolekuga ning riiklike meetmete asjakohasus energia siseturu loomise ja toimimise seisukohalt, eriti seoses transpordi ja jaotuse infrastruktuuri, võrkude sidumise, riigihangete süsteemi ja tarbijate õigustega.

3.3 Kõige olulisemad ELi tulevaste energiameetmetega seonduvad õigused on märgitud ära Euroopa Liidu põhiõiguste harta järgmistes osades: IV jaotise (Solidaarsus) artikkel 36 (Võimalus kasutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid), artikkel 37 (Keskkonnakaitse) ja artikkel 38 (Tarbijakaitse). Tuleks mõelda, millised tagajärjed võivad olla sellel, kui kõik liikmesriigid ratifitseerivad Euroopa inimõiguste konventsiooni protokolli nr 14, mis koos Lissaboni lepinguga avab tee Euroopa Liidu ühinemisele nimetatud konventsiooniga.

3.3.1 Ehkki need sätted kehtestavad ELi institutsioonidele põhimõtted ametlike meetmete võtmiseks, ei tunnista neis otsesõnu subjektiivseid õigusi,⁽¹³⁾ kuigi keskkonna- ja tarbijakaitse osas on olemas tugev Euroopa õigusraamistik, kaitsmaks üksikhuve ja niinimetatud kõigile laienevaid huve. Sellegipoolest aitab Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud üldhuviteenuste protokolli rakendamine kindlasti tagada seda, et eurooplastele on tarbimiseks kättesaadavad erinevad energiaallikad, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse ühiskonnas kõige suuremat puudust kannatavate elanikkonnarühmade olukorrale.

3.3.2 Eespool esitatud põhjustel võib oodata õiguslikke pingeid ELi ja liikmesriikide vahel küsimuses, kuidas hoida omavahel tasakaalus ühelt poolt riikideüleline ülesanne (energiaturu toimimise oluliste aspektide liberaliseerimine ja/või ühtlustamine Euroopas) ning teiselt poolt riigi ülesanne (kaitsta sotsiaalset heaolu)⁽¹⁴⁾. Komisjon on aga hoopis arvamusel, et liikmesriikide koostöö parandab riigi julgeolekut.

⁽¹²⁾ Vt ettevalmistav arvamus CESE 990/2010 teemal „Kütteostuvõimetuse liberaliseerimise ja majanduskriisi kontekstis”.

⁽¹³⁾ Vt Benoît Rohmer, F. et al., „Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union”, Brüssel, 2006, lk 312 jj; Lucarelli, A. et al., „L'Europa dei diritti. Commento alla Carta dei diritti fondamentali dell'Unione Europea”, Bologna, 2002, lk 251 jj.

⁽¹⁴⁾ Vt Moreiro González, C.J., „El objetivo del bienestar social en el contexto de crisis económica mundial”, Gaceta Jurídica de la UE y de la Competencia, Nueva Época, 11. 5. 2009, lk 7 jj.

3.3.3 Eeskätt juhtub nii seetõttu, et nagu me teame sätestatakse hartas üksnes asjaomaste õiguste ja vabaduste kaitse miinimumtase⁽¹⁵⁾ ning harta rakendamine teatud liikmesriikide⁽¹⁶⁾ territooriumil on piiratud. Nii palju kui võimalik tuleb säilitada sotsiaalne ühtekuuluvus, et kaitsta õigust solidaarsusele seoses energia kättesaadavusega nii majanduslikult kõige nõrgemate elanikerühmade kui ka haavatavate ja puuetega inimeste puhul.

3.3.4 Seda tuleb teha eelkõige sellepärast, et praeguse ülemaailmse majanduskriisi laastav mõju – tööhõivele töökohade kadumise näol, töötajatele ümberkorralduste näol ja riigiasutuste suutlikkusele säilitada sotsiaalteenused – ähvardab muuta energia suurtele elanikerühmadele kättesaamatuks, tekitades sel viisil küttestovõimetuse.

3.4 Teine lahendamist vajav küsimus puudutab liikmesriikide enda julgeolekustrateegiatega seost vajadusega tagada energiajulgeolek riikideülel tasandil.

3.4.1 Euroopa Liidu energiavarustuse kanalid ja allikad peaksid kaasa aitama varustuskindlusele liidus tervikuna ja igas liikmesriigis eraldi. Varustuskindlus sõltub tulevikus kütuseliiikide arengust, tootmissuundumustest Euroopa Liidus ja teda varustavates kolmandates riikides, samuti investeeringutest hoidlatesse ja varustuskanalitesse nii Euroopa Liidu sees kui ka väljaspool ELi.

3.4.2 Kuna Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 2 tunnistatakse riigi julgeoleku kaitsmine liikmesriigi põhifunktsiooniks, andes talle otsesõnu ainuvastutuse selles valdkonnas, on vaja teha kindlaks ELi ja liikmesriikide poliitilise ja õiguslasase koostöö valdkonnad, et saavutada ELTLi artikli 194 lõikes 1 väljahõigatud sünergia ja vastastikune täiendus.

⁽¹⁵⁾ Vt harta artiklid 51 ja 52 ning hartat käsitlev liikmesriikide 1. deklaratsioon, mis on lisatud 13. detsembril 2007 alla kirjutatud Lissaboni lepingu vastuvõtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile, ELT C 83, 30.3.2010, lk 337, samuti harta koostanud konvendi presiidiumi ja hartat ajakohastanud Euroopa Konvendi presiidiumi esitatud selgitused Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta, ELT C 303/2, 14.12.2007, lk 17 jj.

⁽¹⁶⁾ See on sätestatud Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokollis nr 30 Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamise kohta Poola ja Ühendkuningriigi suhtes ning Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud Poola Vabariigi 61. ja 62. deklaratsioonis ning Tšehhi Vabariigi 53. deklaratsioonis.

3.4.3 Selleks tuleb uurida, kuidas tugevdada Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti⁽¹⁷⁾ institutsioonilist alust. Ameti ülesannete hulka kuulub heade tavade vahetamise ja koostöö edendamine reguleerivate asutuste ja majanduslike sidusrühmade vahel, arvamuse avaldamine riiklike reguleerijate mis tahes vastuvõetud otsuste vastavuse kohta riikideüleste ülesannetega ning teatud juhtudel otsuste langetamine vähemalt kaht liikmesriiki ühendava elektri- või maagaasiinfrastruktuuri juurdepääsu- ja tegevuse turvalisuse korra ja tingimuste üle. Liikmesriikide vahel peab valitsema kooskõla ja koostöö, mida jälgib kõnealune amet. Siiski peaks ameti volituste suurendamine või muutmine jääma Euroopa Kohtu kohtupraktikaga kehtestatud üldistesse piiridesse, juhindudes iseäranis just otsusest Meroni kohtuasjas⁽¹⁸⁾.

3.4.4 Eesmärk peab olema tagada ELi energiajulgeolekut käsitlevate eeskirjade juurutamine. Need eeskirjad koostati ja võeti vastu enne eelmainitud Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 sisseviimist ning nad sisaldavad nii rangelt riikideüleste meetmeid⁽¹⁹⁾ kui ka neid, mis kuuluvad ühise välis- ja julgeolekupoliitika alla, samuti 2010. aasta kevadisel Euroopa Ülemkogul võetud konkreetset seisukohta energiavarustuse kindluse küsimuses⁽²⁰⁾. Samuti tuleb tagada kõnealuste eeskirjade kooskõla Euroopa energiaharta sätetega, mis käsitlevad energiatranspordi infrastruktuuride kasutust ning energeetiliste materjalide ja toodete transiiti⁽²¹⁾.

3.4.5 Liikmesriikide varustuskindluse ja solidaarsuse tugevdamiseks erakorralise olukorra ilmnemisel ELis ning esmajoones selleks, et toetada liikmesriike, kelle geograafilised ja geoloogilised tingimused on ebasoodsamad, peaksid liikmesriigid kehtestama ühised hädaolukorra ennetamise või lahendamise kavad

⁽¹⁷⁾ Loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 713/2009, ELT L 211, 14.8.2009.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Kohtu kohtupraktika lubab komisjonil delegeerida regulatiivseid ja täitevvolitusi üksnes siis, kui see on otsesõnu sätestatud aluslepingus (otsus Meroni kohtuasjas, 17. juuli 1959, EKL lk 331).

⁽¹⁹⁾ Vt nt komisjoni teatis „Teine strateegiline energiaülevaade: ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas” KOM (2008) 781 lõplik, milles lisaks muudele asjakohastele meetmetele tehakse ettepanek muuta direktiivi 2006/67/EÜ nafta strateegiliste julgeolekuvarude kohta, mille tulemusena võeti vastu nõukogu 14. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/119/EÜ (ELT L 265), ning samuti muuta direktiivi 2004/67/EÜ, mis käsitleb maagaasitarnete kindluse tagamise meetmeid. Vt ka roheline raamatu „Turvalise, säästva ja konkurentsivõimelise Euroopa energiavõrgu suunas”, KOM(2008) 782 lõplik jne.

⁽²⁰⁾ Brüssel, 26.3.2010, dokument CO EUR 4, järeldus 1.

⁽²¹⁾ Nõukogu ja komisjoni otsus 98/181/EÜ, ESTÜ ja EURATOM (EÜT L 69, 23.9.1997) ning nõukogu otsus 2001/595/EÜ (EÜT L 209, 13.7.2001).

riikideüleisel või isegi rahvusvahelisel tasandil. Kavasid ajakohastatakse ja avaldatakse regulaarselt. Tulevikus võiksid Ühtekuuluvusfond ja struktuurifondid olla nende kavade rahastamisallikaks.

3.4.6 Eespool nimetatud eesmärkide paremaks kindlustamiseks oleks mõttekas võimalikult kiiresti võtta meetmeid ELTLi artikli 122 või 194 alusel, et reguleerida teatud energiatoodetega varustamine ajal, kui liikmesriigid seisavad silmitsi tõsiste raskustega, ning kehtestada loodusõnnetusse või erakordsesse olukorda sattunud liikmesriigile rahalise abi määramise menetlus. Kaaluda võiks ka võimalust kasutada juba mainitud

eesmärkide saavutamiseks lisaks ELTLi artiklit 149, eeldusel et see on kohane konkreetses olukorras, mis nõuab riikideüleste meetmete võtmist.

3.4.7 Võttes arvesse Euroopa Liitu energiasektoris ees ootavaid väljakutseid ja sihte, tundub, et on vaja kohast Euroopa avalikku energiateenistust, mis kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega tegeleks muu hulgas liikmesriikide energiatarbimise harjumuste avaliku registri koostamisega, esitades andmed igas riigis tarbitud energia liikide, energia kasutamisel ja transpordil tekkida võivate õnnetuste ennetamise meetmete ning sellega seondult kodanikukaitse korraldamise kohta.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

Sektsiooni arvamuse sõnastust muudeti järgmistes punktides vastavalt täiskogu istungjärgul vastuvõetud muudatusettepanekutele, mis kogusid hääletamisel rohkem kui veerandi antud häälest.

Punkti 1.1 neljas lause:

„Vaja on parandada energia siseturu toimimist selle kõigis aspektides: infrastruktuur, riigihangete süsteem, turu hea toimimine ja tarbijakaitse. Komitee rõhutab, et põhiküsimus seisneb siinkohal vajaduses arendada energiainfrastruktuuri ja üleeuroopalisi võrke, et rajada energia siseturg.

Täpsemalt on tarvis sisse viia hinnakujunduse kriteeriumite kindlaksmääramise mehhanismid, vältimaks tõsiseid ja õigustamatuid lahknevusi, mis sageli võtavad ekslikult aluseks tarbitava energia liigi, tarneallika või jaotussüsteemid.

Samuti tuleb luua riikideüleised kriteeriumid ja meetodid, et muuta liikmesriikides energiatootmine ratsionaalsemaks, pidades silmas ressursside säästvat kasutamist ning kasutades ära geograafilisi ja kliimaatilisi aspekte, näiteks tehes kindlaks fotogalvaanilise, tuule- või loodeenergia toomise kõrgeperioodid.”

Hääletustulemus

Sõna „riikideüleised“ väljajätmise poolt oli 27, vastu 17 ja 2 jäid erapooletuks.

Punkt 1.1.5

„Sellegipoolest tuleks kaaluda sellise määruse vastuvõtmist, mis sisaldaks Euroopa energiatarbijate õiguste hartas (KOM(2007) 386 lõplik, CESE 71/2008, raportöör Edgardo Maria Iozia) (1) sätestatud õigusi, ning lisaks sellise üldhuviteenuste määratluse sisseviimist, millele liikmesriigid võiksid selles valdkonnas tugineda, esitades avaliku teenindamise kohustuse osas ühised miinimumeeskirjad, mis tuleb sõnastada selgelt ja läbipaistvalt ning mis peavad olema objektiivsed ja mitte diskrimineerivad. Seega on arusaadav, et vahet tuleb teha kodanike õiguste ning liikmesriigi vabaduse vahel viia sisse või säilitada avaliku teenindamise kohustus, mis on seotud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisega.

Määrus on direktiivist asjakohasem õigusakt järgmistel põhjustel:

- määrus on vahetult kohaldatav liikmesriikide pädevate asutuste, energiaettevõtete ja tarbijate suhtes;
- puudub vajadus pikaajalise liikmesriigi õigusesse ülevõtmise perioodi järele;
- tagatud on eeskirjade ja kohustuste selgus ja sidusus kogu ELis;
- määratakse otse kindlaks ELi institutsioonide osalus.

(1) Komisjoni teatis „Euroopa energiatarbijate õiguste harta“ (KOM(2007) 386 lõplik).”

Hääletustulemus

Punkti väljajätmise poolt oli 28, vastu 16 ja erapooletuks jäi 2.

Punkt 3.4.5

„Liikmesriikide varustuskindluse ja solidaarsuse tugevdamiseks erakorralise olukorra ilmnemisel ELis ning esmajoones selleks, et toetada liikmesriike, kelle geograafilised ja geoloogilised tingimused on ebasoodsamad, peaksid liikmesriigid kehtestama ühised hädaolukorra ennetamise või lahendamise kavad riikideüleisel või isegi rahvusvahelisel tasandil (ettevõtete kaubanduskokkulepped, ekspordi suurendamine, hüvitismehhanismid jne). Kavasid ajakohastatakse ja avaldatakse regulaarselt. Tulevikus võiksid Ühtekuuluvusfond ja struktuurifondid olla nende kavade rahastamisallikaks.”

Hääletustulemus

Sulgudes esitatud sõnade väljajätmise poolt oli 30, vastu 11 ja erapooletuks jäi 3.

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu ja Kanada suhted”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2011/C 48/16)

Raportöör: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

26. veebruaril 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Euroopa Liidu ja Kanada suhted”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa ja Kanada kodanikuühiskonnal on ühised väärtused, sh ka majanduslikud väärtused, mis toetavad oma ühiskonna identiteeti 21. sajandil. Oma põhimõtete ühtlustamine võib tuua lisaväärtust Euroopa Liidule ja Kanadale ning järelikult ka kogu rahvusvahelisele kogukonnale tervikuna.

1.2 Seepärast peab Kanada olema Euroopa Liidu võrdluspartner. Praegused ELi ja Kanada suhted on asjakohased, kuigi neid võiks nimetada arglikeks. Seepärast väljendab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee heameelt läbirääkimiste alustamise üle üldise majandus- ja kaubanduskokkuleppe sõlmimiseks. See kokkulepe tekitab suuri lootusi nii ELi ja Kanada tulevaste suhete kui ka Atlandi-üleste suhete valguses. Meenutagem, et USA, Kanada ja Mehhiko on allkirjastanud Põhja-Ameerika vabakaubanduse kokkuleppe ning seepärast võib Kanada olla ukseks USA turule, mida ei saa alahinnata.

1.3 Komitee väljendab heameelt 6. mail 2010 toimunud ELi ja Kanada tippkohtumise tulemuste üle. Seoses viisamenetluse erinevustega tervitab komitee asjaolu, et mõlema poole juhid võtsid endale kohustuse see küsimus lahendada, ning leiab, et Kanada kavatsus oma varjupaigapoliitika läbi vaadata peaks aitama lihtsustada viisade andmist kõigile ELi kodanikele täieliku vastastikkuse vaimus.

1.4 Komitee leiab, et kokkuleppe edukaks elluviimiseks on väga oluline kehtestada konkreetsed provintside, alade ja kodanikuühiskonna läbirääkimistes osalemise ja neilt nõusoleku küsimise viisid. Riigihangete turu avamine on üks punkte, mis ELile kõige rohkem huvi pakub. Kanada provintsidel on selles valdkonnas väga suur pädevus ning seepärast tuleb ka selles küsimuses korraldada läbirääkimised provintside osalusel. Arvestades

selles valdkonnas sotsiaal-majanduslike osaliste seas esinevate eriarvamustega, leiab komitee, et selles küsimuses on hädavajalik tagada sotsiaalpartnerite aktiivne osalemine läbirääkimistes.

1.5 Komitee pooldab seda, et Euroopa Parlament sekkuks sellesse protsessi, jälgides läbirääkimisi ja andes asjakohast teavet, mitte ei piirduks vaid lõpliku versiooni vastuvõtmise ja ratifitseerimisega, nagu Lissaboni lepingus ette on nähtud.

1.6 Pärast kokkuleppe sõlmimist oleks soovitatav, et ELi ja Kanada ühine koostöökomitee täidaks ELi ja USA ühise Atlandi-ülese majandusnõukoguga sarnaseid ülesandeid, et teha muu hulgas edusamme ELi ja Kanada õigusnormide lähendamise suunas.

1.7 EL peab pidama läbirääkimisi sellise ambitsioonika kokkuleppe sõlmimiseks, mis hõlmaks kõik ELi ja Kanada vahele kaubandussuhete aspektid, sealhulgas riigihanked. Seepärast on eriti oluline tegeleda viivitamatult ettevõtete ees seisvate tege- like takistustega, ühtlustades õigusnorme ja kaotades mittekau- banduslikud tõkked.

1.8 Kokkuleppes tuleb käsitleda ka keskkonda ja säästvat arengut puudutavaid aspekte.

1.9 Komitee leiab, et ei EL ega Kanada saa jätta kasutamata võimalust omavahelisi suhteid tihendada, mis toob kasu mõle- male ühiskonnale. Selleks on vaja, et mõlemad osapooled peaksid latusat dialoogi organiseeritud kodanikuühiskonna esin- dajatega nii läbirääkimiste vältel kui ka tulevase kokkuleppe rakendamise ja tulemuste jälgimiseks, et kokkulepet pidevalt parandada.

1.10 Komitee teeb ettepaneku luua kokkuleppe raames ELi ja Kanada kodanikuühiskonna ühine nõuandearuan. Sellel ühisel nõuandearuanil oleks kokkuleppele poliitilise suuna andmiseks loodava ühisorgani juures nõuandev ülesanne ja ta võiks koostada ühisorgani taotluste alusel arvamusi kokkuleppes käsitletavate küsimuste kohta. Nõuandekomitee loomise eeskujuks võiks võtta teised kodanikuühiskonna ühised nõuandearuanid, millest kõige hiljutisem näide on ühine nõuandekomitee 2010. aasta ELi ja Kesk-Ameerika assotsiatsioonilepingu juures.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee analüüsis Euroopa Liidu ja Kanada suhteid 1996. aastal⁽¹⁾. Sellest ajast peale on toimunud rida sündmusi, mille tulemusena on praegune ELi ja Kanada suhete kontekst tollasest erinev ning mistõttu oli vajalik käesoleva arvamuse koostamine.

2.2 Euroopa ja Kanada kodanikuühiskonnal on ühised väärtused, mis toetavad oma ühiskonna identiteeti 21. sajandil. Oma põhimõtete ühtlustamine võib tuua lisaväärtust Euroopa Liidule ja Kanadale ning järelkult ka kogu rahvusvahelisele kogukonnale tervikuna sellistes valdkondades nagu majandus, keskkonnapoliitika, julgeolek, sisseränne jne. Lisaks oleks soovitatav teha ulatuslikumat mitmepoolset koostööd sellistel teemadel nagu majanduse juhtimine, kliimamuutused ja konfliktide lahendamine.

2.3 Selles kontekstis täiendavad üksteist paljud kummagi piirkonna majandussektorid ning mõlemad piirkonnad omavad ühiseid majandusväärtusi, mis lihtsustab kokkuleppe saavutamist. 6. mail 2009 toimus Prahast ELi ja Kanada tippkohtumine, mille põhitulemus oli läbirääkimiste alustamine kahe poole vahelise üldise majandus- ja kaubanduskokkuleppe üle (inglisekeelne lühend CETA).

2.4 Komitee väljendab heameelt läbirääkimiste alustamise üle kokkuleppe sõlmimiseks ning loodab, et kokkuleppe tähistab uue etapi algust ELi ja Kanada suhetes, innustades koostööd nii, et mõlemad pooled saaksid sellest kasu. Samuti edastatakse seeläbi selge sõnum rahvusvahelisele kogukonnale sellest, et nii EL kui ka Kanada taunivad neil majandus- ja finantskriisi aegadel proteksionismi. Teisest küljest ei ole Atlandi-üleste suhete hoogustamist võimalik ette kujutada ilma Kanada täieliku osalemiseta.

2.5 Tuleb rõhutada, et kokkuleppe sõlmimise korral saab sellest esimene viimase aja kaubanduskokkuleppe suures osas OECD-sse kuuluvate riikide ühenduse osalusel; kõigis neist on majanduskasv ja töökohtade loomine sarnaselt tundlik teema.

Seepärast loodetakse, et kokkuleppega pannakse tugev alus nii majanduse, ühiskonna ja keskkonna säästva arengu aspektidele kui ka kodanikuühiskonnaga konsulteerimisele ja kaubanduskokkuleppe rakendamise jälgimisele.

3. Kanada kodanikuühiskond

3.1 Kanada kodanikuühiskonnaga konsulteerimise süsteem on Euroopa omast erinev. Kodanikuühiskonnaga konsulteerivad vajaduse korral parlamendikomisjonid ja föderaaltasandi ministrid. See viimane on kohustuslik Kanada parlamendi menetlustes, kus tuleb tõendada, et selline konsulteerimine on tõepoolest aset leidnud. Ka provintside tasandil on konsulteerimine kodanikuühiskonnaga laialt levinud tava.

3.2 Kanadas on ametiühingutega ühinenud ligi 4,6 miljonit töötajat,⁽²⁾ st 26,1 % kõigist töötajatest. Hoolimata sellest, et viimasel kümnel aastal on ametiühingutesse kuulumine kasvanud üle poole miljoni töötaja võrra tänu töökohtade arvu proportsionaalsele kasvule, ei ole ametiühinguga ühinenud töötajate osakaal peaaegu üldse muutunud, jäädes nimetatud ajavahemikus sarnasele tasemele.

3.3 Kanada tööjõu kongress⁽³⁾ on ametiühinguliikumise peamine hääli riigi tasandil. Enamik Kanada ametiühinguid on ühinenud Kanada tööjõu kongressiga, mis koosneb 12-st provintsi ja ala föderatsioonist ning 136-st tööühingust, esindades ligikaudu kolme miljonit ametiühinguga ühinenud töötajat. Kongressi ülesanne on tagada vastuvõetavad palga- ja töötingimused, tervishoiu- ja ohutusnõuete parandamine, õiglane maksukord ning sotsiaalskeemid, sh lapsehoiuteenused, ravikindlustus ja pensionid. Samuti töötab kongress koolituskavade ja töökohtade loomise kavade parandamise nimel.

3.4 Kanada ettevõtjate nõukogu⁽⁴⁾ on riigi peamine ettevõtlusorganisatsioon. Nõukogusse kuulub ligikaudu 150 liiget peamistest Kanada ettevõtetest ning silmapaistvad ettevõtjad kõigist tootmissektoritest. Organisatsiooni peamine eesmärk on edastada ettevõtjate seisukohti kolmel tasandil: Kanada, Põhja-Ameerika ja ülemaailmsel tasandil. Kanada tasandil keskendub organisatsiooni töö riiklikele küsimustele, nagu rahandus- ja maksupoliitika, keskkond, konkurents, äriühinguõigus ja seadusandlus. Põhja-Ameerika tasandil on tema töö suunatud eelkõige USA ja Kanada omavahelisele majanduslikule sõltuvusele ning Põhja-Ameerika vabakaubanduse kokkuleppele (NAFTA). Ülemaailmsel tasandil on organisatsiooni töö suunatud rahvusvahelise maksustamise küsimustele, kaubandusele, investeeringutele ja arengupoliitikale ning kahe- ja mitmepoolsetele suhetele.

⁽¹⁾ Arvamus „Euroopa Liidu ja Kanada suhted“ (EXT/142), Brüssel, 27. november 1996.

⁽²⁾ Labour Force Survey 2008, Kanada statistika.

⁽³⁾ <http://canadianlabour.ca>

⁽⁴⁾ <http://www.ceocouncil.ca/en/>

3.5 Kanada iseseisvate ettevõtjate föderatsiooni⁽⁵⁾ kuulub üleriigilisel tasandil 105 000 liiget kõigist sektoritest ning föderatsiooni eesmärk on esindada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete huve nii föderaalasel kui ka provintsi ja ala tasandil. Samuti on olemas Kanada kaubanduskoda,⁽⁶⁾ mis on üleriigilisel tasandil mõjukas organisatsioon.

3.6 Tarbijate puhul on vahest kõige representatiivsem organisatsioon Kanada tarbijate liit,⁽⁷⁾ mille põhieesmärk on teavitada tarbijaid⁽⁸⁾ ning edastada tarbimisega seotud konfliktide lahendamise protsessis oma sõnumeid valitsusele ja ettevõtetele.

3.7 Kanadas on ka mitu põllumajandustootjate organisatsiooni. Kõige suurem neist on Kanada põllumajandusföderatsioon (CFA),⁽⁹⁾ millel on üle 200 000 liikme. Föderatsioon loodi 1935. aastal, et Kanada põllumajandustootjad saaksid oma seisukohtade edastamisel rääkida ühel häälel. Tegemist on katusorganisatsiooniga, mis esindab provintside organisatsioone ja üleriigilisi tootjate rühmitusi ning edendab Kanada põllumajanduse ja põllumajandusliku toidutööstuse huve.

3.8 Kalandussektorit esindab peamiselt Kanada kalandusnõukogu (FCC)⁽¹⁰⁾. Kalandusnõukogu esindab kalatööstust riigi tasandil ja selle liikmeteks on ligikaudu 100 ettevõtet, mis töötlevad enamiku Kanada kala- ja mereandide toodangust.

4. Uus tõuge ELi ja Kanada suhetele: majanduslikud ja poliitilised suhted

4.1 Kanada on maailma neljateistkümnnes majandusjõud, kelle SKP on 1,51 triljonit⁽¹¹⁾ USA dollarit. Kanada peamine majandussektor on teenustesektor, mis moodustas 2008. aastal üle 69,6 % SKPst⁽¹²⁾ ja milles töötab ligikaudu kolm neljandikku Kanada töötavast elanikkonnast⁽¹³⁾.

4.2 2009. aastal oli Kanada kaubandusbilansi puudujääk hinnanguliselt 34309 miljonit USA dollarit, samas kui 2008. aastal oli ülejääk 7606 miljonit dollarit. Kanada peamised eksporditüübid on mootorsõidukid ja nende osad, tööstusmasinad, lennukid, telekommunikatsiooniseadmed, keemia- ja

plasttooted ning väetised. ELi ja Kanada 2009. aasta märtsi ühisdokumendi järgi on Kanadas üks viiest töökohast seotud kaubandusega.

4.3 ELi ja Kanada ametlikud suhted said alguse 1959. aastal, kui sõlmiti koostööleping tuumaenergia rahumeelseks kasutamiseks. Sellest ajast peale on allkirjastatud mitmeid kahepoolseid kokkuleppeid ja deklaratsioone. Kooskõlas uue Atlandi-ülese tegevuskavaga, mis allkirjastati USAga 1995. aastal, võeti 1996. aasta detsembris toimunud USA ja Kanada tippkohtumisel vastu poliitiline deklaratsioon ja tegevuskava, mille kaks eesmärki olid arendada kahepoolseid poliitilisi ja majandussuhteid ning lihtsustada koostööd mitmepoolsetes valdkondades. Kõnealusel kavas sätestati ka tippkohtumiste pidamine kaks korda aastas, et saada ülevaade olukorrast ja edendada kahepoolseid suhteid.

4.4 Kanada ja ELi vahel on väga olulised majandussuhted. 2009. aastal oli ELi ja Kanada vahelise kaubavahetuse maht 40,2 miljardit eurot⁽¹⁴⁾ ja teenustekaubanduse (välja arvatud avalikud teenused) maht 18,8 miljardit. Lisaks on viimaste aastate tendents olnud üsna positiivne, sest 2000. ja 2009. aasta vahel kasvas ELi kaupade eksport Kanadasse 2,1 miljardilt 22,4 miljardile, samal ajal kui Kanada kaupade import Euroopa Liitu vähenes samal ajavahemikul 19 miljardilt 17,8 miljardile. ELi kaubavahetuse ülejääk kasvas eelmisel kümnendil seega 2,1 miljardilt 4,7 miljardile eurole. ELi peamised Kanadasse eksporditavad kaubad on ravimid, mootorsõidukid ja lennukimootorid. Teiselt poolt on Kanada peamised Euroopa Liitu eksporditavad kaubad lennukid, teemandid, rauamaak, ravimid ja uraan. 2009. aastal oli ka teenustekaubanduse ülejääk ELi kasuks, ulatudes 2,5 miljardi euroni.

4.5 Üks ELi suur soov majandusvaldkonnas on riigihangete turu liberaliseerimine. Samal ajal kui Kanada ettevõtetele on vaba juurdepääs Euroopa riigihankelepingutele tänu sellele, et nii Kanada kui ka EL on allkirjastanud Maailma Kaubandusorganisatsiooni 1994. aasta riigihangete kokkuleppe, ei ole Euroopa ettevõtetele tagatud Kanadas samaväärne vabadus. Kanada provintsidel on pädevus sellistes valdkondades nagu energia, keskkond, transport ja tervishoid. Seega on ilmselge, kui oluline on nende kaasamine läbirääkimistesse, et saavutada kõiki rahuldavaid kokkuleppeid, mis toob ELile majanduslikku kasu. Käesoleva aasta algul sõlmis Kanada kaubanduskokkuleppe Ameerika Ühendriikidega, et avada oma riigihangete turud piirkondlikul tasandil. Kanada tegi selle ettepaneku reaktsioonina sellistele proteksionistlikele meetmetele nagu „Buy America”, mille USA viis sisse oma majanduse elavdamiseks. Kokkuleppe näitab provintside tahet avada oma riigihangete turud rahvusvahelisele konkurentsile.

⁽⁵⁾ <http://www.cfib.org>

⁽⁶⁾ <http://www.chamber.ca>

⁽⁷⁾ <http://www.consumer.ca>

⁽⁸⁾ Teised Kanada tarbijaorganisatsioonid on Consumers Council of Canada, the Society of Professional Consumers of Canada, Option consommateurs ning Union des consommateurs.

⁽⁹⁾ <http://www.cfa-fca.ca/pages/home.php>

⁽¹⁰⁾ <http://www.fisheriescouncil.ca/>

⁽¹¹⁾ 2009. aastal hinnanguliselt 1,3 ja 2008. aastal 1,4 triljonit. Allikas: Rahvusvaheline Valuutafond, „World Economic Outlook Database”, oktoober 2009.

⁽¹²⁾ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>

⁽¹³⁾ Allikas: Hispaania väliskaubandusinstituut (ICEX).

⁽¹⁴⁾ Eurostat.

4.6 Eelnevad sündmused ELi ja Kanada kahepoolsetes suhetes toetuvad peamiselt järgmistele õigusvahenditele:

- 1976. aasta majandus- ja kaubanduskoostöö raamleping;
- 1990. aasta Atlandi-ülene deklaratsioon, millega loodi institutsiooniline raamistik nii ELi ja Kanada tippkohtumiste kui ka ministrite koosolekute korraldamiseks;
- 1996. aasta ELi ja Kanada suhete tegevuskava ja poliitiline deklaratsioon, mis hõlmab kolm põhipeatükki, st majandus- ja kaubandussuhted, välis- ja julgeolekupoliitika ning rahvusvahelised küsimused;
- 2004. aasta märtsis toimunud Ottawa tippkohtumisel võeti vastu koostöö uus tegevuskava, mis lisas kõnealustesse suhetesse mitmed seni puutumata valdkonnad (rahvusvaheline koordineerimine, ühine osalemine rahuvalvemissioonidel, arengukoostöö, teaduskoostöö, justiits- ja välisküsimused jne), ning kiideti heaks raamistik läbirääkimisteks kaubanduse ja investeeringute edendamise kokkuleppe üle (TIEA).

4.7 Üldiselt võib öelda, et Kanada ja Euroopa Liidu suhted on suurepärased. Kanada ja ELi peamised poliitilised tüliküsimused on Arktika küsimus, hülgetoodetega kauplemise keeld Euroopas ning viisa nõudmine teatud ELi liikmesriikidel.

Esiteks tõstatab mitmeid võimkonna küsimusi peatne Arktika laevateede avamine, sest seni ei olnud üldse tulnud kõne alla võimalus kõnealust piirkonda kaubanduslikult kasutada. Lisaks väga paeluvate alternatiivsete kaubateede võimalusele võib see piirkond sisaldada hinnanguliselt 20 % maailma nafta- ja gaasivarudest. Mitmepoolsete õigusnormide ja eeskirjade puudumine selles küsimuses on teema, millega tuleb keskpikas perspektiivis tegeleda, enne kui tekivad vastuolud või lahkkelid seoses võimuga kõnealuse piirkonna üle. 2009. aasta detsembris kehtestas ELi Nõukogu ELi Arktika-poliitika kolm põhieesmärki: 1) Arktika kaitse ja säilitamine kooskõlas selle elanikega, 2) ressursside säästva kasutuse edendamine, 3) osalemine Arktika mitmepoolse haldamises, tuginedes ÜRO mereõiguse konventsioonile (UNCLOS).

Teiseks nõuab Kanada viisat Tšehhi Vabariigi, Rumeenia ja Bulgaaria kodanikelt, väites, et nimetatud riikide kodanikud kuritarvitavad varjupaigataotlusi. Arvestades seda, et ELi viisapoliitika põhineb vastastikkusel, on vaja leida kiiresti lahendus, enne kui EL leiab, et ta on kohustatud võtma sarnaseid meetmeid. Bulgaaria ja Rumeenia teevad tööd selle nimel, et täita Kanada kehtestatud kriteeriume viisavabaduse saamiseks. Tšehhi Vabariigi osas ei ole aga Kanada veel kehtestanud konkreetseid meetmeid viisanõude kaotamiseks. Kanada õigustab oma seis-

kohta sellega, et puudub kaitse valede varjupaigataotluste eest. Praegu töötab Kanada välja õigusakti reformi, kuid võtab aega, enne kui see parlamenti jõuab.

4.8 Sellega seoses väljendab komitee heameelt 6. mail 2010 toimunud ELi ja Kanada tippkohtumise tulemuste üle, kus mõlema poole juhid võtsid endale kohustuse see küsimus lahendada ning leidsid, et Kanada kavatsus oma varjupaigapoliitika läbi vaadata peaks aitama viisaküsimust kõigi ELi kodanike jaoks lihtsustada.

5. Hinnang ELi ja Kanada üldisele majandus- ja kaubanduskokkuleppele

5.1 6. mail 2009 lepitati Prahas toimunud ELi ja Kanada tippkohtumisel kokku läbirääkimiste käivitamine üldise majandus- ja kaubanduskokkuleppe sõlmimiseks.

5.2 ELi ja Kanada ühiselt korraldatud uuringus ELi ja Kanada vahelise tihedama majandusliidu kulude ja tulude kohta jõuti järeldusele, et mõlemad pooled saaksid suurt kasu tariifide kaotamisest, teenustekaubanduse liberaliseerimisest ja mittetariifsete tõkete vähendamisest kaupade ja investeeringute puhul.

5.3 Kõnealuse aruande järgi oleksid kokkuleppe kõige asjakohasemad valdkonnad kaubavahetus, sanitaar- ja fütosanitaarküsimused, tehnilised kaubandustõkked, kaubanduse hõlbustamine; tolliprotseduurid, piiriülene teenustekaubandus, investeeringud, riigihanked, regulatiivne koostöö, intellektuaalomand, inimeste liikumine, konkurentsipoliitika, institutsioonilised kohustused ja vaidluste lahendamine ning säästev areng. Mittekaubanduslikud tõkked ja õigusnormid on kõige olulisemad teemad, mida läbirääkimiste käigus käsitletakse.

5.4 ELi ja Kanada vahelise kaubavahetuse ja teenustekaubanduse liberaliseerimine võib tähendada kahepoolse kaubanduse suurenemist 20 % võrra. Lisaks peaksid seitse aastat pärast nimetatud omadustega kokkuleppe jõustumist kasvama ELi tegelikud tulud hinnanguliselt 11,6 miljardi euro võrra, samal ajal kui Kanada saaks lisaks 8,2 miljardit eurot. ELi kogueksport Kanadasse kasvaks 2014. aastaks 24,3 % ehk 17 miljardit eurot, samal ajal kui Kanada eksport kasvaks 20,6 % ehk 8,6 miljardit eurot.

5.5 Uuringus viidatakse sellele, et veel on ruumi laiendada koostööd teadus- ja tehnikaalase ühistegevuse kaudu (luues teaduse ühise tegevuskava) peamiselt sellistes strateegilistes valdkondades nagu energia ja keskkond; puhas sõepõletustehnoloogia ning süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine; bioenergia ning elektri tootmine ja arukad elektrivõrgud.

5.6 Teised valdkonnad, milles võiks teha kõnealuse kokkuleppe raames tihedamat koostööd, oleksid muu hulgas julgeolek, sotsiaalkindlustuse küsimused, koostöösüsteem kvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise vallas ning koostöö Loode-Atlandi Kalastusorganisatsiooni raames.

5.7 Kaubanduslikust vaatepunktist ei näi tariifsed aspektid kujutavat endast läbirääkimistel probleemide allikat. Üks oluline aspekt on läbirääkimistel õigusaktide ühtlustamine, sest majanduse liikumine teenuste ja välisinvesteeringute poole omistab õiguslikule raamistikule senisest suurema tähtsuse. Siiski võib selles vallas tekitada kokkuleppe üle peetavatel läbirääkimistel probleeme föderaaltasandi, provintside ja alade vahel jagatud õigusloomepädevuse süsteem.

5.8 Seepärast on provintsidele tagatud erandkorras otsene osalemine läbirääkimiste protsessis, sest EL pooldab nendega arvestamist. Läbirääkimiste eest vastutab föderaalvalitsuse esindaja, kuid jagatud või ainupädevuse valdkondades võivad tekkida lahkkelid nii provintside endi vahel kui ka nende ja föderaalvalitsuse vahel.

5.9 Kanadas ei ole olemas tõelist ühtset turgu. Nii föderaalvalitsus kui ka provintsid mõistavad, et on vaja luua siseturg, kuid praegu on selleks olemas vaid tugev poliitiline tahe. Ülemaailmne majanduskriis kannustab Kanadat aga sõlmima võimalikult kiiresti kokkuleppe, mis võimaldab tal muuta oma välisturud mitmekesisemaks, et mitte piirduda vaid USAga.

5.10 Tundlikumatest sektoritest rääkides on autotööstus peamine kaubanduslik tüliküsimus ELi ja Kanada suhetes. Sellele vastupidiselt on head suhted sisse seatud kalanduses, mis ei saa olema läbirääkimiste üks peateemadest. Energia valdkonnas soovib EL muuta mitmekesisemaks Euroopa Liitu energiaga varustavad tarnijad. Seepärast on kavas saavutada erikokkuleppe energia küsimuses, kuid praegu esineb see vaid alles ettepaneku kujul. Teised sektorid, kus Euroopa ettevõtetel on probleeme Kanadas äri ajades, on lennundus, pangandus ja riigihanked. EL ja Kanada on eriarvamusel ka geograafiliste tähistega ja põllumajanduse küsimustes.

5.11 Keskkonna seisukohast peavad föderaalvalitsus ja provintside valitsused alles välja töötama ühise seisukoha keskkonnaküsimustes, eelkõige seoses kasvuhoonegaaside heitkogustega. Provintsidel on selles küsimuses erinevad seisukohad. Samal ajal kui Québec, Ontario, Briti Columbia ja Manitoba osalevad läänepiirkondade kliimaalgatuses (WCI) ning võtavad meetmeid kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohaneamiseks, ei ole sellega ühinenud Alberta ja Newfoundland, kelle majandus sõltub tugevalt nafta tootmisest. See küsimus on endiselt lahendamata ning ei ole tõenäoline, et see läbirääkimiste osa jõuaks kõnealuses aspektis siduva kokkuleppeni. Igal juhul ei

tohiks see viia selliste seisukohtade võtmiseni, mis võivad luua kahjulikud tingimused, mis kahjustavad Euroopa ettevõtete konkurentsivõimet. Sellest hoolimata on Kanada võtnud endale kohustuse investeerida keskkonnahoidlikesse energiatehnoloogiatesse ja kahepoolse koostöö loomisse tuumaenergia strateegia valdkonnas.

6. Kodanikuühiskonna seisukohad ELi ja Kanada kokkuleppe osas

6.1 Tööandjad

6.1.1 Euroopa tööandjad (BusinessEurope) taotlevad tariifsete ja mittetariifsete tõkete kaotamist, jätmata kõrvale ühtegi tariifirubriiki; ulatuslikumat juurdepääsu kõigi tasandite riigihangetele (riigi ja piirkonna tasandil); kohustust lähendada õigusakte prioriteetsetes sektorites; intellektuaalomandi rangemat kaitset (sh päritolunimetuste kaitse, eelkõige alkohoolsete jookide puhul); vaidluste lahendamise mehhanismi ning ulatuslikumat tööjõu liikuvust, sh ettevõtte töötajate ja teatud ametite (meditsiiniõed, advokaadid jne) kutsekvalifikatsiooni vastastikust tunnustamist.

6.1.2 Kokkulepe avab ukseks uuteks äriühendusteks kahele partnerile, kellel on sarnane arengutase ja sarnased seisukohad kaubanduspoliitikas. Jõukus on tulnud tihedas seoses majanduspoliitikaga, mis on tuginenud kaubanduse liberaliseerimisele ja välismaiste otseinvesteeringute ligimeelitamisele. Nüüd on olulisem kui kunagi varem hoida turud avatud, sest see annab olulise stiimuli konkureerimiseks, uuendamiseks ja kasvamiseks.

6.1.3 Ettevõtlusmaailm pooldab mitmepoolsete kaubanduseeskirjade domineerimist rahvusvahelise kaubanduse juhtimisel, kuid leiab samuti, et on võimalik minna neist veelgi kaugemale ambitsioonikamate kahepoolsete kokkulepete abil, mis võimaldavad kiiremini kaotada kaubandustõkkeid, eelkõige mittetariifseid tõkkeid, ning teha kiiremaid edusamme teenustekaubanduses ja investeerimisel.

6.1.4 ELi ja Kanada vaheline ambitsioonikas ja põhjalik kokkulepe avaldaks soodsat mõju kahe poole majandussuhete tugevdamisele. Need suhted on muutunud viimasel ajal üha tihedamaks mitte ainult ekspordi toel, vaid ka teenustesektoris ja ettevõtete loomisel sisse viidud keerulisemate toimingute näol.

6.1.5 Kokkulepe annaks hoo kahepoolsete majandus- ja kaubandusvoogude suurendamisele. Läbirääkimiste tulemusena tuleb luua äriühendused sektorites, kus ettevõtted on näidanud piisavalt oma konkurentsivõimet maailmaturul. Sellised sektorid on näiteks energiasektor, eelkõige selle taastuvenergia osa, infrastruktuuride haldamine, finantsteenused, ehitus, keskkonnateenused ja -tehnoloogia ning telekommunikatsioon.

6.1.6 Üldeesmärk on luua rohkem võimalusi vähemate toetega, st pakkuda ettevõtetele uusi äri võimalusi, kaotades takistusi kaupade, teenuste ja kapitali ekspordilt.

6.1.7 Kokkulepe aitaks otsustavalt kaasa Euroopa Liidu ja Kanada majanduse suurema integratsiooni saavutamisele, soodustades kaubandus- ja investeringuvoogude laiendamise abil mõlema poole majanduse elavdamist kriisi tingimustes.

6.1.8 Rahvusvahelisel kaubandusel saab ja peab olema maailmas väljapaistev roll kasvu ja arengu mootorina. Seepärast peab kaubanduspoliitika koos turgude avamisega moodustama olulise osa ELi majanduspoliitikast.

6.2 Ametiühingud

6.2.1 Euroopa tasandi ja rahvusvahelised ametiühingud (EPSU, ETUC, ITUC) on esitanud oma soovitud seoses töötajate õigustega, ILO peamiste tööalaste konventsioonide järgimisega – konventsioon nr 98 (kollektiivsed läbirääkimised), nr 138 (vanuse alammäär), nr 94 (töönormid riigihankelepingutes) ja nr 29 (sunniviisiline töö) – ning muude inimväärse töö aspektidega. Nad nõuavad, et mõlemad pooled esitaksid korrapäraselt aruandeid edusammude kohta nimetatud kohustuste täitmisel. Nad meenutavad sellega seoses, et Kanada tööjõu kongress esitab ILO-le sageli kaebusi tööalaste konventsioonide mittetäitmise kohta Kanadas provintside tasandil. Kuigi föderaalasused tagavad töötajatele õiguse ühineda ametiühinguga, piiratakse provintside eri õiguskordadega ametiühinguõigusi kogu riigis, pälvides seetõttu kriitikat ILO-lt.

6.2.2 Mõlemad pooled peavad samuti järgima OECD eeskirju rahvusvahelistele ettevõtetele ja ILO kolmepoolset deklaratsiooni rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta. Samuti ei tohi nad alandada töönorme välisinvesteeringute ligimeelitamiseks.

6.2.3 Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC) sooviks näha kokkuleppes sisukat peatükki säästva arengu kohta, sh siduvat mehhanismi, mis tagaks peamiste tööalaste konventsioonide rakendamise.

6.2.4 Euroopa Avalike Teenuste Ametiühingute Föderatsioon (EPSU) soovib, et kokkuleppega kaitstaks praegusi ja tulevase avalikke teenuseid. Selleks tuleb tagada riigi tasandi õigusnormid.

6.2.5 Kanada ametiühingute seas toetab Kanada tööjõu kongress kindlameelselt riigihangete kasutamist sotsiaalse, keskkonnavalase ja majandusliku arengu eesmärkide saavutamiseks ning avaldab seetõttu vastuseisu riigihangete avamisele, sealhulgas kuninglikele korporatsioonidele (Crown Corporations) ja liidutasandist madalamale jäävate tasandite valitsustele.

6.2.6 Kanada tööjõu kongress on ka sügavalt mures selle üle, et investorite ja riigi erinevatest huvidest tingitud võimalikud vaidlused võivad ohustada avalikke teenuseid ja riigisest reguleerimist, ning mõju üle, mida intellektuaalomandi kaitsega liialdamine võib avaldada, eelkõige farmaatsiatoodete hindadele.

6.2.7 Peab olema olemas siduv mehhanism, mille abil mõlema poole tööandjate ja töötajate organisatsioonid saavad nõuda valitsuselt meetmete võtmist.

6.2.8 Taotletakse kaubanduse ja säästva arengu foorumi käivitamist, et konsulteerida tasakaalustatud viisil töötajate, tööandjate ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Kanada tööorganisatsioonide sõnul on konsulteerimisprotsess praegu kallutatud ärihuvide suunas.

6.2.9 Samuti taotletakse kindlate sätete olemasolu mitmepoolsete keskkonnavalaste kokkulepete kohta, sh Kyoto protokoll. Selles peatükis tuleks ametiühingute arvates sätestada inimõiguste konventsioonide järgimine, sh poliitilised ja kodanikuõigused, sest see on väga oluline säästva arengu sotsiaalse mõõtmega jaoks.

6.3 Mitmesugused tegevusalad

6.3.1 Põllumajandussektor palub, et ELi läbirääkijad arvestaksid kõnealuse valdkonna tundlike toodetega. Seoses päritolueeskirjadega soovitatakse eeskujuna võtta Lõuna-Koreaga sõlmitud kokkuleppes. Väga oluline on piimasektor ning loodetakse, et kokkuleppega luuakse Euroopa tootjatele uusi turuvõimalusi. Lihasektoris on ELi huvides oma tootjaid kaitsta ning nõutakse kvote sea- ja linnulihale, munadele ja munatoodetele. Sektoril on ka aktiivsed huvid teravilja, eelkõige nisu osas, ning ollakse vastu Kanada kvoodi suurendamisele. Samuti oleks hea, kui Kanada valitsus teavitaks Maailma Kaubandusorganisatsiooni kaubandust takistada võivatest õigusnormidest, et tehniliste kaubandustõkete komitee saaks analüüsida nende sobivust. See puudutab näiteks Kanada seadust C-32 tubakatoodete koostisainete kohta.

6.3.2 Hariduse ja koolitusega seoses meenutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et ELi ja Kanada vahelisi koostöövõimalusi selles valdkonnas mainiti juba 1990. aasta novembri ühisdeklaratsioonis. 2006. aastal laiendasid EL ja Kanada kokkulepet, hõlmates sellesse ajavahemikuks 2006–2013 ka kõrghariduse, koolituse ja noored. See oli seega esimene ELi sõlmitud kahepoolne kokkulepe, milles mainitakse noorsooalast koostööd väljaspool kõrgharidust. Siiski näib, et kõnealune kokkulepe ei saanud vastaval määral rahalisi vahendeid. Komitee kutsub üles kõnealuseid meetmeid piisavalt rahastama ja samuti andma rahalist abi neile paljudele sotsiaaltöötajatele, kes töötavad ELis laste ja noortega ning kes oleksid valmis tegelema kogemuste tutvustamise ja ühistegevusega Kanada samalaadsete organisatsioonidega.

7. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht üldise majandus- ja kaubanduskokkuleppe osas

7.1 Komitee toetab kaubandussuhete tihendamist ja liberaliseerimist ning väljendab seepärast heameelt läbirääkimiste alustamise üle ELi ja Kanada vahelise kokkuleppe sõlmimiseks, kuid väljendab kahetsust Doha läbirääkimistevooru läbikukkumise pärast ning kordab, et komitee eelistab mitmepoolset lähenemiseviisi ja taunib proteksionismi kaubanduses.

7.2 Komitee toetab kõiki meetmeid, mille eesmärk on lahendada need vähesed tülküsimused, mis kahepoolsetes suhetes veel esinevad (juurdepääs Arktikale, viisad, kauplemine hülgetoodetega), ning meenutab, kui oluline on kõnealune kokkulepe Põhja-Ameerika vabakaubanduse kokkuleppe raames ELi kaubandussuhete soodustamiseks kogu Põhja-Ameerikaga. Sellega seoses soovib komitee tagada läbirääkimiste kõigis

etappides Euroopa Parlamendi poolse piisava järelevalve, lihtsustades seeläbi kokkuleppe lõplikku heakskiitmist nimetatud institutsiooni poolt.

7.3 Komitee avaldab heameelt ELi ja Kanada vahel valitsevate suurepärase suhete üle ning kutsub mõlemaid pooli üles tagama, et need suhted aitaksid tugevdada poliitikas mitmepoolsete eesmärkidega sidemeid, eelkõige otsustavaid ja konkreetseid meetmeid maailmamajanduse elavdamiseks ning ka muudes valdkondades, nagu tuumarelvade leviku tõkestamine, kliimamuutused ja ühine kriisiohje (rahuvalvemissioonid, looduskatastroofid).

7.4 Komitee pooldab kindlalt Euroopa sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonna dialoogi mudelit. Seepärast rõhutab komitee vajadust kuulata ja kaasata sotsiaalpartnereid ja organiseeritud kodanikuühiskonda kokkuleppe üle toimivas läbirääkimiste protsessis ning samuti kokkuleppe hilisemas rakendamises.

7.5 Komitee leiab, et tulevases kokkuleppes peaks kaaluma ELi ja Kanada ühise nõuandekomitee loomist. Sellesse kuuluksid organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad, kelle ülesanne oleks edendada dialoogi ja koostööd ELi ja Kanada suhete majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaaspektides, mis tekivad kokkuleppe rakendamisel. Kuna Kanadas ei ole Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega samalaadset, organiseeritud kodanikuühiskonda esindavat institutsiooni, teeb komitee ettepaneku uurida koos Kanada kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kuidas määrata kõige paremini kindlaks osalus kõnealuses tulevases nõuandekomitees.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puuetega inimeste olukord Euroopa-Vahemere piirkonna riikides”

(2011/C 48/17)

Raportöör: **Meelis JOOST**

16. juulil 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmisel teemal:

„Puuetega inimeste olukord Euroopa-Vahemere piirkonna riikides”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et mitmed Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigid on ratifitseerinud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, luues sellega alused puuetega inimeste elukvaliteedi paranemiseks.

1.2 Komitee juhib tähelepanu sellele, et kodanikuühiskonna organisatsioonide, mis esindavad puuetega inimesi Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides, tuleks senisest tõhusamalt kaasata koostöösse Euroopa-Vahemere piirkonna partnerluse protsessis. Kodanikuühiskonna arengus aktiivselt osalemine eeldab rahastamise olemasolu sellistele organisatsioonidele.

1.3 Komitee kutsub Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriike üles edendama elukeskkonna kujundamisel lähenemisviisi „Disain kõigile”, eriti kuna ligipääsetav ning hästi kasutatav keskkond aitab kaasa ka piirkonna külastatavuse kasvule.

1.4 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tagama, et Euroopa-Vahemere piirkonna partnerluse riikidele suunatud finantsvahendid oleksid kättesaadavad puuetega inimesi esindavatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning et Euroopa naabruspoliitika programmide vahendeid ei kasutataks nii, et need tekitaksid täiendavaid barjääre puuetega inimeste osalemisele ühiskonnas teistega võrdsetel alustel.

1.5 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide kultuuritausta silmas pidades ning väärtustades puuetega inimeste elukvaliteedi tõstmisel heategevusel põhinevat mudelit, kutsub komitee kaasatud osapooli üles astuma samme õigustepõhise

lähenemisviisi suunas, kus puuetega inimeste heaolu ja igapäevase toimetuleku eest vastutab ühiskond, luues keskkonda ja teenuseid, mis on kasutamiskõlblikud. Selline lähenemine on kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga.

1.6 Vahemere piirkonna riigid peavad tõhustama puuetega inimestele sobivaid koolitusmeetmeid, et soodustada kvaliteetset tööhõivet, kohandada tööjõudu majanduse vajadustega ning piirata inimeste maapiirkondadest lahkumise negatiivseid mõjusid tööhõivele ja rändevoogudele.

1.7 Vahemere partnerriikides elavate puuetega inimeste arv küündib 25 miljonini, arvestades statistilistel uuringutel põhinevat teadmist, et puuetega inimeste osakaal ühiskonnas on vähemalt 10 %. Komitee kutsub Euroopa-Vahemere piirkonna otsustajaid üles panustama puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomisse, sh puuetega inimeste kaasamise tööturule.

1.8 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriike tuleks kaasata võimalikult paljudesse algatustesse, mis tugevdavad mõlemal pool Vahemerd asetsevate riikide ühtekuuluvust, nagu temaatilised Euroopa aastad⁽¹⁾ ning igal aastal Euroopa kultuuripealinn ja äsja algatatud Euroopa üldise takistusteta juurdepääsu pealinn⁽²⁾ nimetamine.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on oma varasemates arvamustes käsitlenud sotsiaalvaldkonna arengut Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides.

⁽¹⁾ 2010. aasta on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta.

⁽²⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 8.

2.2 Komitee otsustas koostada käesoleva omaalgatusliku arvamuse, et anda oma panus puuetega inimeste olukorra teadvustamise ja parandamise Vahemere piirkonnas. Praegu on käimas kõnealuse valdkonna arengu jaoks oluline etapp, mida iseloomustavad kogu maailmaga ühised suured väljakutsed.

2.3 1995. aastal algatatud Barcelona protsess andis uut hoogu Euroopa Liidu suhetele oma Vahemere piirkonna naabritega⁽³⁾ ning määras reeglid kehtestamiseks kõnealuses piirkonnas rahu ja majandusõitsengu ala. Barcelona deklaratsioonist on möödunud 15 aastat ning selle aja jooksul on arengud olnud tagasihoidlikud.

2.4 2008. aastal ellu kutsutud Vahemere Liidu algatus on andnud koostööle uue hingamise, mida Euroopa-Vahemere piirkonna partnerluses osalejad saavad piirkonna tasakaalustatud arengu huvides ära kasutada. Olulisel kohal selles arengus võiks olla sotsiaalvaldkonna areng, sh puuetega inimeste olukorra paranemine.

2.5 Euroopa Komisjon võiks partnerluslepete osas partnerriikidega tugevdada sotsiaalsektori arengu aspekti – juhtida veelgi tõhusamalt tähelepanu vajadusele tugevdada sotsiaalset sidusust.

2.6 2002. aasta oktoobris Liibanonis peetud kohtumisel kuulutati välja Araabia Puuetega Inimeste dekaad, mis kestab 2012. aastani. 19 Araabia riigi ja rohkem kui 100 Araabia puuetega inimeste kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajat võtsid dekaadi algusest osa. Vastuvõetud deklaratsioon valmis osalevate riikide sotsiaalministritega toimunud pikaajalise konsulteerimise tulemusena.

2.7 Vahemere piirkonna riikidest on mitmed ratifitseerinud⁽⁴⁾ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, mille eesmärk on tagada puuetega inimestele õigused ja parandada puuetega inimeste elukvaliteeti. Euroopa Liidu kontekstis on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimise protsess seotud diskrimineerimist tõkestava direktiivi eelnõuga, mille kohta on komitee vastu võtnud arvamuse. Diskrimineerimist eri eluvaldkondades tõkestav direktiiv pole veel vastu

võetud, kuid protsess on käimas ning sellega astub Euroopa Liit suure sammu edasi puuetega inimeste õiguste kaitses.

2.8 Koostöös inimressursi arengu osas on olnud positiivseid tulemusi. Inimarengu indeks tõusis keskmiselt 0,694-lt 1995. aastal 0,736-le aastal 2007⁽⁵⁾. Käimasolev kriis mõjutab seda arengut negatiivselt, seetõttu on keskendumine võrdsetele võimalustele olulisel kohal Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide sotsiaal-majanduslikus arengus.

2.9 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide olukord puuetega inimeste õiguste ja elukvaliteedi osas on riigiti erinev, kuid käesoleva arvamuse eesmärk on juhtida riikide tähelepanu vajadusele parandada puuetega inimeste olukorda, tõhustada selle valdkonna kodanikuühiskonna organisatsioonide tööd ning kaasata nende organisatsioonide esindajad regulaarsesse Euroopa-Vahemere piirkonna riikide vahelisse kodanikuühiskonna koostöösse senisest aktiivsemalt. Üksikute riikide näited ja viited nendes riikides läbi viidud uurimustele ning kogutud andmetele näitavad, et nimetatud riigid on puuetega inimeste kaasamist võtnud tõsiselt ning on astunud samme parema sotsiaalse sidususe saavutamiseks.

3. Sotsiaalne kaasatus ja võrdsed võimalused

3.1 Barcelona protsess (1995) käsitleb sotsiaal-majandusliku arengu ühtlustamist mõlemal pool Vahemerd üldiselt, toomata esile eri inimrühmade spetsiifilisemaid vajadusi. Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika on näidanud, et haavatavate rühmade võrdsete võimaluste edendamine ja ühiskonna sidususe parandamine toob kasu ühiskonnale.

3.2 Loomaks ühtset vabakaubanduspiirkonda, on oluline, et puuetega inimeste elukeskkond ning toimetulek partnerriikides oleks järjest sarnasem Euroopa Liidu tavadele. Selle saavutamiseks tuleks tõhusamalt kaasata puuetega inimesi otsustusprotsessides riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

3.3 Kaasav haridus, tööhõivepoliitika, piirkondlik tasakaalustatud areng ja osalus otsustusprotsessides aitab kaasa vaesuse vähendamisele ning annab panuse Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide atraktiivsuse tõusule elu- ja töökohana, vähendades väljarännet. Sotsiaalse kaasatuse tulemusel paranevad inimeste vaba liikumise võimalused. Paljudes Vahemere maade partnerriikides ei saa puuetega lapsed piisavat haridust ning tööealised on kõrvale jäetud tööturu võimalustest.

⁽³⁾ Praegu kuuluvad Vahemere Liitu 27 Euroopa Liidu liikmesriiki ja järgmised Vahemere riigid: Alžeeria, Maroko, Tuneesia, Türgi, Egiptus, Iisrael, Palestiina, Süüria, Liibanon, Jordaania, Horvaatia, Albaania, Montenegro, Bosnia ja Hertsegoviina, Monaco, Mauritania ja vaatlejana Liibüa.

⁽⁴⁾ <http://www.un.org/disabilities>.

⁽⁵⁾ UNDP.

3.4 Euroopa-Vahemere piirkonna riikides välistab enamik tavakoole õppimisvõimalused puudega lastele. Umbes pooled puuetega lastest on institutsionaalsel hooldusel ning eraldatud oma perekonnast. Puuetega inimesed ei saa teostada oma õigust osaleda tööturul, kuigi Euroopa-Vahemere piirkonnas on vastu võetud konkreetseid seadusi, mis kohustavad neid toetama, tagamaks neile töökohad avatud tööturul. LPHU (Lebanese Physically Handicapped Union) uuring (2003) näitab, et asutused, mis tarbivad enim puuetega inimestele määratud riigieelarvelisi rahalisi vahendeid, ei anna puuetega inimestele tööturule pääsemiseks piisavat haridust.

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon Euroopa-Vahemere piirkonnas

3.5 ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni on Euroopa-Vahemere partnerluse EL mitteliikmetest ratifitseerinud Alžeeria, Bosnia ja Hertsegoviina Maroko, Tuneesia, Türgi, Egiptus, Süüria, Jordaania, Horvaatia, Montenegro, ratifitseerinud ei ole seda veel Iisrael, Palestiina, Liibanon, Albaania, Mauritania, Monaco ja vaatleja Liibüa. Ka osad Euroopa Liidu liikmesriigid pole veel konventsiooni ratifitseerinud.

3.6 Konventsiooni artiklid tagavad puuetega inimestele kaitse diskrimineerimise eest kõikides eluvaldkondades: tööhõives, ligipääsul transpordile ja avalikele hoonetele, eluasemele. Konventsioon toonitab teenuste ja adekvaatse sotsiaalse turvalisuse tagamise olulisust nii linna- kui ka maapiirkonnas.

3.7 Olulisel kohal ÜRO puuetega inimeste konventsioonis on ligipääs haridusele, õigus vabalt elukohta valida, õigus perelele ja osalemisele poliitilises elus. Eraldi on konventsioonis artiklid puuetega laste ja naiste kohta – mõlemad valdkonnad on tähtsal kohal sotsiaalse sidususe edendamisel Euroopa-Vahemere riikide koostöös.

3.8 Konventsiooni põhitektiga kaasneb ka vabatahtlik protokoll. Selle allkirjastanud ja ratifitseerinud riigid võtavad endale kohustuse luua konventsiooni täitmiseks seireüksus. Samuti võtavad osalisriigid ratifitseerimisega endale kohustuse esitada ÜRO-le ülevaateid puuetega inimeste olukorra vastavuse kohta konventsioonis sätestatuga.

3.9 Konventsiooni ratifitseerimine tähendab esimest sammu suhtumise ja füüsilise keskkonna muutmise pikal teel – seda nii

Euroopa Liidu liikmesriikides kui ka Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides. Mitmete elanikkonna gruppide, sh puuetega inimeste sotsiaal-majanduslik olukord on täna Vahemere lõunapiirkonna riikides ebapiisav, et vastata ÜRO konventsiooni tingimustele.

Võrdsete võimaluste dimensioon regionaalarengus

3.10 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide omavaheline piirkondlik koostöö on olulisel kohal puuetega inimeste igapäevase elu edendamisel. Liikumisvõimalused, info levik ning puuetega inimestele võimaldatavate teenuste ja ühisprojektide elluviimine peaks olema tänasest oluliselt tõhusam. Riigisisene piirkondlik ühtekuuluvus – maapiirkondade arengu jätkusuutlikkus ning puuetega inimestele suunatud teenuste olemasolu ka väljaspool linnapiirkondi – tõstab Vahemere partnerriikide konkurentsivõimet.

3.11 Teineteisemõistmine, sh eri inimrühmade vaheline tolerantsus ja diskrimineerimise tõkestamine peab saama normiks piirkonna omavahelises suhtluses ja suhtluses Euroopa-Vahemere riikide partnerluses.

3.12 Vahemere maapiirkondade sotsiaalne haavatavus väljendub vaesuses, tööpuuduses, infrastruktuuride nappuses, maa kahjustumises ning pidevas maapiirkondadest lahkumise voos. Riigid peaksid panustama selle negatiivse suundumuse murdmisele.

Kodanikuühiskonna organisatsioonid puuetega inimestele ja nende roll ühiskonnas

3.13 Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides on olemas puuetega inimeste organisatsioonid ühendavad katusorganisatsioonid. Puuetega inimeste katusorganisatsioonide olemasolu aitab eri puuderühmadel paremini mõista teineteise vajadusi ja osaleda poliitikakujunduses ühtse sõnumiga. Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides tuleks toetada puuetega inimeste katusorganisatsioonide loomist ja tugevdamist.

3.14 Puuetega inimesi ühendavaid ja eri puudeliike kaasavaid katusorganisatsioonid on loodud mitmetes Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides: Marokos, Jordaania, Tuneesias, Egiptuses.

3.15 Handicap International on välja kuulutanud konkursi mittetulundusorganisatsioonidele, kaasamaks puuetega inimesi oma tegevusse.

Tuneesia ja Jordaania olid kaasatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni arenguprogrammi (UNDP). Jordaania on loodud liikumispuudega inimestele organisatsioon Al Hussein Society for the Habilitation and Rehabilitation of the Physically Challenged, kes oli partneriks UNDP-le, loomaks ligipääsetavaid infotehnoloogia võimalusi puuetega inimestele, sisustades IT ruume koos spetsiaalsete arvutiprogrammidega, sh arvutigraafika alaste võimalustega, ja pakkudes IT-koolitusi liikumispuuetega inimestele.

3.16 Rahvusvaheline puuetega inimesi ühendav organisatsioon Disabled Peoples' International (DPI) kinnitab oma kodulehel, et käimas on kuuenda piirkonna – Araabia maade piirkonna – loomine DPI juurde. Organisatsiooni andmeil on juba 10 riiki avaldanud soovi liitumiseks ning nimetatud töö peaks jõudma lõpule kahe-kolme kuu jooksul.

4. Õiguste printsiibi ühitamine heategevusega puuetega inimeste elukvaliteedi tõstmisel

4.1 Vahemere piirkonnas on kultuuritausta tõttu suhtumine puuetega inimeste abistamise ja rolli ühiskonnas tugevalt mõjutatud usust. Erinevad tõlgendused puude põhjuste kohta tuleks asendada teaduspõhise teabega, toetades nii õigustepõhist lähenemist puudetemaatikale. Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides on tendents, et ühiskonna suhtumine kaasasündinud ja omandatud puude puhul erineb, olles oluliselt ebasoodsam nende puhul, kelle puue on kaasasündinud ning väliselt nähtav. Seetõttu on väga tähtis levitada infot erinevate puuete kohta ning esile tuua puuetega inimeste oskusi ja tegelikke võimeid

4.2 Maroko näitel puudutab puude temaatika ebasoodsas valguses umbes 25 % peredest. Ligipääs teenustele on oluliselt halvem nähtava puude puhul. Religiooni ja perekonna oluline roll Marokos määrab selle, et heategevusel põhinev mõtlemine on ühiskonnas levinud. Abivajaja aitamine on õilis põhimõte, kuid sellest üksi ei piisa, et tagada puudega või kroonilise haigusega elavale inimesele piisav toimetulek.

4.3 Heategevuslikku suunda puuetega inimeste elukvaliteedi tõstmisel saaks ühitada teenuste pakkumise ja elukeskkonna

pideva parandamise tulemusena. Puuetega inimeste organisatsioonid ja muud sotsiaalvaldkonna kodanikuühiskonna organisatsioonid saaksid ühiskonna toe olemasolul edukalt ühendada heategevusel põhinevat abimudelit õigustepõhise mudeliga. Puuetega inimesed peavad olema osalised otsustusprotsessides, mis puudutavad sotsiaalsüsteemi arengut. Maroko näitel on suund muutumas heategevuspõhiselt lähenemiselt enam õigustepõhisele.

4.4 Hea näitena Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigist, kus riik või kohalik võim on panustanud eelnimetatud mudelile, võib esile tuua Handicap Internationali (HI) projektid Marokos. HI on 1993. aastast Marokos tegutsev valitsusväline organisatsioon. 2004. aastal sotsiaalministeeriumi kaasfinantseerimisel läbiviidud küsitlus puuetega inimeste, sh laste ja nende perede olukorrast tuvastas, et 70 %-l puuetega inimestest puudub üldse ligipääs haridusele ning vaid 30 % puuetega lastest saavad haridust. Keskse probleemina toodi välja sotsiaalteenuste ja spetsialistide puudus ning fakt, et 50 %-l puudega lastest tuleneb kooliharidusest kõrvalejäämine ühiskonna negatiivsest hoiakust. Uuringu tulemusel töötati välja järgmised soovitusel:

— muuta ühiskonna kui terviku suhtumist puuetega inimestesse;

— töötati välja nii Marokot kui ka Tuneesiat hõlmav 2006–2011. aasta riiklik strateegia lähipiirkondade teenustespektri parandamiseks, luues puuetega inimestele suunatud kohalike keskuste võrgustiku; Marokos on käesolevalt umbes 100 organisatsiooni, kes tegelevad puuetega inimestega;

— strateegia teljeks oli teenuseosutajate koolitus (nt koostöös tervishoiuministeeriumiga füsioterapeutide võrgustiku loomine);

— kõigi kohalike huvigruppide kaasamine võrgustiku töösse puuetega inimestega;

— lisaks meditsiinilise rehabilitatsiooni meetmete täiendamisele enam teadmisi edastada kohalikule, kogukonnapõhisele (*community-based*) tasandile.

4.5 Puuetega laste ja perede olukord Euroopa-Vahemere partnerriikides vajab suurt tähelepanu. Puuetega inimesed ja neid inimesi, sh puuetega lapsi hooldavad pered peaksid ise osalema otsuste tegemisel vajalike uute teenuste kohta ning sobivate rehabilitatsioon- ja toetavate teenuste loomisel. Tänapäevases kaasavas sotsiaalhoolekande- ja rehabilitatsioonisüsteemis on pere partneriks nii kohalikule omavalitsusele, riigi esindajatele kui ka teenustepakkujale, esitades oma ettepanekuid teenusteks ning osaledes teenuste spektri kujundamises, olles väärtuslikuks eksperdikitsalt puudespetsiifilistes probleemides. Nimetatud lähenemisviisi on arenenud teenustevõrgustiku puudumisel võimalik rakendada kogukonnapõhise rehabilitatsiooni (*community-based rehabilitation* = CBR) printsiibil, kaasates puuetega inimeste mitteformaalseid tugigruppe ning puuetega inimeste juriidilisi mittetulundusorganisatsioone.

Sotsiaal-majanduslik areng ja puuetega inimeste olukorra parandamise meetmed

4.6 Piisava toimetuleku ja õiguste tagamine on võimalik vaid puuetega inimestele pakutava süsteemse ja pideva toe näol. Arvestades, et sotsiaal-majandusliku arengu erinevuste tõttu Vahemere riikides ja ka käimasoleva kriisi tõttu on teenuste ellukutsumiseks piiratud võimalused, tuleks puudega inimesi endid kaasata aktiivselt lahenduste leidmisel.

4.7 Sotsiaalse kaasatuse tagamise parimaks lahenduseks on tööhõive. Arvestada tuleb nii avatud kui ka kaitstud ja toetatud töötamise võimaldamisega puuetega inimestele. Euroopa Liidus on astutud samme puuetega inimeste tööhõive parandamiseks nii seadusandluse kui ka heade tavade tasemel. Seoses 2003. aasta Euroopa puuetega inimeste aastaga uuendasid sotsiaalpartnerite esindusorganisatsioonid EL-is ühisdeklaratsiooni puuetega inimeste tööhõive edendamiseks. Deklaratsiooni ideoloogia, tuues esile mitte puuet, vaid võimeid, on heaks abivahendiks Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides sammude astumiseks puuetega inimeste tööhõive parandamisel, eriti sotsiaal-majandusettevõtete poolt.

4.8 Puuetega inimeste tööturule kaasamisel Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides saab toetuda ka 1993. aastal heakskiidetud Araabia puuetega inimeste rehabilitatsiooni ja tööhõive edendamise kokkuleppele. Kokkulepe toonitab ka vajadust muuta töökeskkond ligipääsetavaks ning võimaldada puuetega inimestele adekvaatset ühistransporti. Kokkulepe teeb ette-

paneku ka puuetega inimeste tööhõivekvootide sisseadmiseks, mis on ka osades EL liikmesriikides levinud puuetega inimeste tööhõivet edendav meede.

4.9 Puuetega inimesed panustavad ühiskonda, kuid selleks tuleb luua soodne keskkond, mis põhineb õigustel ja täielikul ühiskonda kaasatusel. Tähtis on ka puuetega inimeste esindusorganisatsioonide tegevuse toetamine. Riik peaks hoolitsema inimeste, sh puuetega inimeste kui kõige haavatavama osa eest süsteemselt.

4.10 Naised osalevad tavaliselt aktiivselt puuetega inimeste elukvaliteedi meetmete elluviimisel, seda kas eraviisiliselt perekonna raames või ühiskondlikes meetmetes osaledes. Naiste rolli selle töö tegemisel tuleb tunnustada. Samas ei saa sotsiaalmeetmete osutamine jääda ainult perekonna õlule. Vahemere piirkonna partnerriikides on puuetega laste peredes naistel – laste emadel – sageli ülemäärane hoolduskoormus, mida soodustavad ka usulised tõekspidamised ja kultuurilised iseärasused.

Euroopa-Vahemere piirkonna riikide naiste ja noorte ning vähe-
muste üldist olukorda kirjeldab 2002. aasta Araabia maade inimarengu raport (Arab Human Development Report), mille alusel olid umbes 53 % naised 2000. aastal kirjaoskamatud, 2015. aastal prognoositavalt 37 %.

4.11 Hea näitena sotsiaalse turvalisuse programmist Vahemere piirkonnas võib esile tuua Handicap Internationali (HI) projektid Tuneesias sotsiaalse turvalisuse ja sotsiaalse solidaarsuse arendamisel, kaasates nii võrgustikuliikmetest spetsialistid kui ka lõppkasusaajad – puuetega inimesed ja nende pered: 1998.–2002. aasta projekt „Lapsea puude ennetamine” keskendus puuetega laste teenuste kvaliteedile, koolitades rehabilitatsioonispetsialiste ja varustades spetsialiseeritud keskusi vahenditega; 1998.–2003. aastal loodi eraldi projekti raames 2 rehabilitatsioonikliinikut, ehitati 1 rehabilitatsioonikeskus ning 1 tehniliste abivahendite töötuba, samuti 2 mobiilset keskust tehniliste abivahendite remondiks. HI projekt „Promoting the self-reliance of people with disabilities in the Maghreb” (2004–2006) keskendus Marokos, Alžeerias ja Tuneesias kohalike algatuste julgustamisele, suurendamaks puuetega inimeste sotsiaalset integratsiooni, eneseusaldust ja eneseväärikust, sealhulgas olid partneriteks Tuneesia Sotsiaalministeerium ning mitmed puuetega inimeste ja nende toetajate ühingud.

4.12 Hea näitena Euroopa Liidu projektist Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigis suhtumise muutmise valdkonnas võiks esile tuua Euroopa-Vahemere piirkonna noorsooprogrammi (Youth Programme), mis on üks Euroopa Komisjoni tegevuse nurgakividest kolmandate riikidega toimuvas noorsootöös. See on üks regionaalprogrammidest, mis on algatatud Barcelona protsessi 3. peatüki alusel ning arendab mitteformaalset õppimist ning kultuuridevahelist dialoogi 27 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigis. Osalevate riikide arv laieneb lähiperspektiivis 37-le. Euro-Med Youth on konkreetne algatus Euroopa-Vahemere piirkonna partnerluses, mille vahendeid saab ära kasutada, parandamaks Euroopa-Vahemere piirkonna riikide noorte teineteisemõistmist, stimuleerimaks kodanikuühiskonna demokraatiseerumist, noorte, eriti noorte naiste kodanikujulgust ja noorsoo-organisatsioonide tähtsust ning julgustamaks info- ja kogemustevahetust noorsoo-organisatsioonide vahel. Suhtumist puuetega inimestesse ja kroonilistesse haigetesse saab muuta just selliste vahenditega. Programm alustas 1999. aastal ning seda saab käsitada kui Euroopa Komisjoni Noorteprogrammi käepikendust konkreetses piirkonnas.

5. „Disain kõigile” – ligipääsetava keskkonna loomine Vahemere piirkonnas

5.1 Ehituslik keskkond ja transport Vahemere piirkonna partnerriikides pole täna puuetega inimestele kasutajasõbralik. Arvestada tuleks asjaoluga, et ligipääsetavast ja kasutajasõbralikust keskkonnast saavad lisaks puuetega inimestele kasu ka mitmed teised inimgrupid – lastega pered, eakad, trauma tagajärjel ajutiselt liikumistakistusega inimesed.

5.2 „Disain kõigile” on toodete ja keskkonna kujundamine nõnda, et seda saavad kasutada kõik inimesed võimalikult suurel määral, vajamata kohandusi või erilahendusi. Universaalne disain toimib koostöös teiste ühiskondlike eesmärkidega ning on tervikliku lahenduse loomulik osa.

5.3 Lähemisviisi „Disain kõigile” olulised põhimõtted, mida peaks arvestama meid ümbritseva keskkonna kujundamisel, on järgmised:

- võrdselt kasutatav erinevatele elanikkonna gruppidele;
- inimõiguste küsimus on võtmetähtsusega osa „Disain kõigile” lähenemisviisist;
- kasutajasõbralikkus / paindlik kasutatavus – muudatusi on lihtne sisse viia;

— lihtne ja intuiitiivne – kasutaja loogikale vastav;

— arusaadav teabe kasutajale;

— töökindlus – loodud keskkond ei purune ega kulu kergesti;

— keskkond ja abivahendid ei nõua suurt füüsilist koormust;

— loodud keskkond on ruumikas, sobib kasutamiseks erinevaid abivahendeid kasutavatele inimestele.

5.4 Lisaks füüsilisele keskkonnale on väga olulisel kohal suhtumine. Turvaline liiklemine linnakeskkonnas sõltub suurel määral liikluses osalejate tähelepanelikkusest kaasliiklejate suhtes. Ligipääsetava ja kasutajasõbraliku keskkonna loomisel on tähtis roll teavitustööl.

5.5 Õigusaktid ligipääsetava avaliku ruumi osas on mõnes Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigis vastu võetud (Jordaania, Maroko, Tuneesia jt). ÜRO puuetega inimeste konventsioon ütleb selgesõnaliselt, et puuetega inimestele ligipääsu mittetagamist käsitatakse diskrimineerimisena. Olulisel kohal on samuti töökohtade ligipääsetavus ning turvalisus.

5.6 Ühistranspordi olukord on puuetega inimestele soodsam seal, kus panus on tehtud rongiliiklusele ja kus seda transpordiliiki on ajakohastatud. Näiteks Marokos on rongiliiklus hästi arenenud, puuetega inimeste liikumine rongiga on võimalik, kui jaamahooned ja perroonid rongidesse ligipääsu võimaldavad.

5.7 Tuleks rõhutada häid näiteid transpordi ligipääsetavuse või muude „Disain kõigile” projektide läbiviimisest Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikides.

5.8 Jordaania on näiteks astunud samme, et puuetega inimestele avalikus ruumis ligipääsetavust tagav seadusandlus ka igapäevases elus järgimist leiaks. Sellel eesmärgil viis Suur-Ammani omavalitsus läbi kahepäevase arutelu, tehes seda koostöös puuetega inimeste nõukoguga. Sarnaseid algatusi tuleks tervitada kogu piirkonnas.

Ligipääsetav keskkond turismimajanduse mootorina

5.9 Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriike külastab aastas üle 40 miljoni turisti. Ligipääsetav keskkond ja lähenemisviisi „Disain kõigile” põhimõtete kasutamine on turismimajanduses väga olulisel kohal. Klientide valikuid mõjutab otsuste tegemisel mugavus ja kättesaadavus, seega eelistatakse neid piirkondi, kus ligipääsetava keskkonna rajamisse on juba panustatud.

5.10 Ühisprojektide, kindlasti kõigi Euroopa Liidu rahastamisel elluviidavate projektide puhul tuleks kasutada lähenemisviisi „Disain kõigile” põhimõtteid. Tähtis on edendada transpordisektori ligipääsetavust. <http://www.euromedtransport.org>.

5.11 Euroopa Nõukogu raportis, milles käsitletakse universaalse disaini kontseptsiooni rakendamise kaudu täieliku kaasamise saavutamist, tuuakse terve rida häid näiteid, kuidas kõigile kasutatava keskkonna eeliseid saab ära kasutada puuetega inimeste kaasamisel. Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriigid saaksid selle raporti häid näiteid rakendada.

5.12 Arusaam, et ligipääsetav, kõigile mõeldud disaini põhimõtteid järgiv keskkond mõjub positiivselt ühiskonna majanduslikule arengule, on tähtis argument otsustajatele, et tagada kõigile, sh puuetega inimestele, kasutamiskõlblik keskkond.

5.13 „Disain kõigile” lähenemisel peab arvestama, et palju esineb tõkkesid kuulmis- ja nägemispuudega inimestele. Sellised tõkkesid on oluline eemaldada, et tagada võrdsed õigused kõigis eluvaldkondades ligipääsul kaupadele ja teenustele.

6. Koostöö tihendamine puuetega inimeste valdkonnas Euroopa Liidu ja Vahemere piirkonna partnerriikide vahel

6.1 Euroopa Liidu esindused on kõikides Euroopa-Vahemere partnerriikides. See asjaolu aitab kaasa valdkondlike teemade ja EL-i poliitika tutvustamisele. Esindused peaksid näitama eeskujuna ning olema puuetega inimeste organisatsioonide suhtes avatud, samuti tuleks jälgida, et EL-i esinduste avalikuks kasutamiseks mõeldud hooned järgiksid „Disain kõigile” printsiipe.

6.2 Euroopa Liit on alates 1999. aasta Amsterdami lepingust pidanud puuetega inimeste diskrimineerimise tõkestamist oluliseks teemaks. Käimas on Euroopa Liidus diskrimineerimist tõkestava direktiivi arutelu. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on koostanud sellel teemal arvamuse⁽⁶⁾. Käesolev, 2010. aasta on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta, mille konteksti on oluline ära kasutada just Euroopa-Vahemere piirkonna riikide koostöö arendamiseks, arvestades riikide sotsiaalset olukorda. Selliste temaatiliste aastate tegevusse võiks paremini kaasata Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide kodanikuühiskonna ja valitsussektori esindajaid.

6.3 Temaatilised Euroopa aastad ning muud Euroopa Liidu prioriteete tutvustavad algatused aitaksid Vahemere piirkonna partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonidel, kes tegelevad inimõiguste ja diskrimineerimise vastu võitlemise küsimustega sotsiaalvaldkonnas, kutsuda ellu teavitustegevusi, mis on suhtumise muutmisel ning puuetega inimeste ja teiste haavatavate rühmade elukvaliteedi parandamisel olulise tähtsusega.

6.4 Äsjane ettepanek luua temaatiline Euroopa üldise takistusteta juurdepääsu pealinna tiitel sarnaselt Euroopa kultuuripealinna tiitlile tuleks kindlasti ühitada Euroopa-Vahemere piirkonna protsessiga, nii et partnerriikide linnad saaksid nimetatud tiitlile kandideerida.

6.5 Komitee leiab, et ka investeeringud teadus- ja arendustegevusse aitaksid kaasa uute tehniliste abivahendite tekkimisele, samuti IKT-põhiste toodete ja teenuste ellukutsumisele, mis parandaksid puuetega inimeste elukvaliteeti, vähendaksid tervishoiu- ja sotsiaalkoolekande kulusid ning edendaksid ligipääsu tööturule, s.h. aitaksid kaasa töökohtade loomisele.

6.6 Koostöö edendamine Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi (EDF) ja Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide puuetega inimeste organisatsioonide vahel, aga ka otsekontaktide paranemine Euroopa Liidu liikmesriikide ja Euroopa-Vahemere piirkonna partnerriikide puuetega inimeste organisatsioonide vahel annaks panuse katusorganisatsioonide tekkimises nendes riikides, kus selline ühendus veel puudub.

⁽⁶⁾ ELT C 182, 04.08.2009, lk 19.

6.7 EDF on algatanud koostöö Araabia Puuetega Inimeste Organisatsiooniga (AODP), mis on 1989. aastal Kairos loodud sõltumatu eri riikidest pärit puuetega inimeste kodanikuühiskonna organisatsioon ühendav katusorganisatsioon. EDF-i

2010. aasta üldkogul Madridis osales AODP delegatsioon eesotsas president Naser Al-Mahmoodiga. Koostöö on oluline parandamiseks puuetega inimeste olukorda Euroopa-Vahemere partnerriikides.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi mitmekeelsuse poliitika” (täiendav arvamus)

(2011/C 48/18)

Raportöör: **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

14. juulil 2010 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 punktile a koostada täiendava arvamuse teemal:

„ELi mitmekeelsuse poliitika”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 9. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Sissejuhatus

1.1 Viimastel aastatel on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostanud kaks Euroopa institutsioonidele mõeldud arvamust Euroopa mitmekeelsuse strateegia valdkonnas:

1) esimeses neist „Uus mitmekeelsuse raamstrateegia” käsitleti Euroopa Komisjoni 2005. aastal esitletud uue strateegia ⁽¹⁾ koostamist;

2) teisega vastati volinik Leonard Orbani 4. veebruaril 2008 esitatud taotlusele koostada ettevalmistav arvamus seoses Euroopa Komisjoni koostatava teatisega teemal „Mitmekeelsus: Euroopa rikkus ja ühine kohustus” ⁽²⁾.

1.2 Mitmekeelsuse poliitika moodustab osa komitee poliitilistest prioriteetidest ja tema eestseisuse kavast aastateks 2008–2010, arvestades, et see aitab kaasa majanduse konkurentsivõime parandamisele, Lissaboni lepingu eesmärkide elluviimisele ja Euroopa integratsiooni tugevdamisele kultuuridevahelise dialoogi kaudu („ühtsus mitmekeelsuses”).

1.3 2006. aastal määratletud mitmekeelsuse poliitika on arengu- ja elluviimise etapis. Käesoleva täiendava arvamuse eesmärk on seega kajastada arenguid selles valdkonnas ning komisjoni ja eelkõige hariduse ja kultuuri peadirektoraadi võetud meetmeid ning täiendada ja ajakohastada komitee soovitusi, eelkõige elukestva õppe, täiskasvanute koolituse, tööhõive ja jätkusuutlike majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete mõjude valdkonnas.

2. Mitmekeelsus Euroopas: hetkeseis

2.1 21. novembri 2008. aasta nõukogu (haridus, noorsugu ja kultuur) võttis vastu järeldused kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuridevahelise dialoogi edendamise kohta Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide välissuhetes ning resolutsiooni mitmekeelsust edendava Euroopa strateegia kohta ⁽³⁾.

2.2 Komisjon ja nõukogu võtsid arvesse mitmeid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tehtud ettepanekuid:

- mitmekesisuse edendamine hariduses ja selle kättesaadavaks tegemine;
- kultuuridevahelise suhtlemise ja sisserändajate keelte edendamine;
- Euroopa keelte levitamine kultuurisuhetes kolmandate riikidega;
- elukestva õppe ja mitmekesisuse edendamine majandusvaldkonnas ja ettevõtetes;
- kirjaliku ja suulise tõlke toetamine.

2.3 Pärast seda on komisjon loonud kaks konsultatsiooniplatvormi: ühe hariduse ja kultuurivaldkonnas aktiivsete ühenduste ja valitsusväliste organisatsioonide jaoks ning teise majanduslike huvide tarbeks, mis ühendab sotsiaalpartnerid ja ülikoolid ⁽⁴⁾; komitee on vaatleja rollis.

⁽¹⁾ KOM(2005) 596, 22.11.2005, ELT C 324, 30.12.2006, lk 68.

⁽²⁾ KOM(2008) 566, 18.9.2008, 18.9.2008, ELT C 77, 31.3.2009, lk 109.

⁽³⁾ Resolutsioon 2008/C320/01.

⁽⁴⁾ „Plate-forme des entreprises pour le multilinguisme” (ettevõtete mitmekeelsuse platvorm).

2.4 Ametiühingud on alates 2006. aastast korraldanud mitmeid algatusi või neis osalenud: konverentsid keelte kasutamise kohta töökohas, kohtu otsused, mis kohustavad kinni pidama õigusest töötada oma emakeeles ja otsused diskrimineerimise keelamiseks, koostöö teiste prantsusekeelsete kogukondadega (prantsusekeelse internetiportaali avamine koos Québeci aeronautika sektori töötajatega).

2.5 Komisjon on ära kasutanud mitmeid kohalikel ja kutsealastelt ametiühingute organisatsioonidelt saabunud vastuseid oma avalikele konsulteerimistele, aga ei ole kuni 2009. aasta mitte kordagi pöördunud vormikohaseks konsulteerimiseks Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni poole.

2.6 Komitee osales Euroopa Paljukeelsuse Seirekeskuse – võrgustik, mis koondab ettevõtteid ja ülikoole – 2009. aasta juunis Berliinis korraldatud Euroopa paljukeelsuse konverentsil. Majandus- ja sotsiaalnõukogud ning valdkondlikud sotsiaalpartnerid osalesid samuti sellel konverentsil.

2.7 Riiklikul tasandil võib nimetada iga-aastast aruannet prantsuse keele kasutamise kohta, mille Prantsusmaa kultuuri- ja kommunikatsiooniministerium esitas parlamendile seaduse nr 94-665⁽⁵⁾ raames, kus nähakse ette hetkeseisu koostamine prantsuse keele olukorra kohta riiklikul tasandil ja prantsuse keele olemasolu kohta rahvusvahelistes organisatsioonides. 2009. aasta aruandes koostati prantsuse keele kasutamise kohta ELi institutsioonides ja Aafrikas asuvates rahvusvahelistes organisatsioonides. Seal käsitletakse ka prantsuse keele kasutamist ja paljukeelsust riigiasutustes, töölus ja ettevõtete keelestrateegiates, ühiskondlikus elus ja teadusringkondades ning kirjaoskamatus, sisserändajate integreerimist ja töötajate koolitust puudutavaid arvulisi näitajaid eraldi avalikus ja erasektoris.

2.8 Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon rahastab mõjuhinnangut ja loob selleks töörühma teemal „keeled ja töötingimused“, keskendudes mitmetele keelekasutuse aspektidele töökohal:

- ühendada teadmustöötajad, õppejõud ja täiskasvanute koolitajad ning tõlgid ja tõlkijad ning teadlased, et esitada spetsiifilisemaid ja üldhuvist lähtuvamaid nõudmisi;
- riigikeele kasutamise kaitsmine töökohal ning proportsionaalne ja mittediskrimineeriv kinnipidamine võõrkeelte tundmise kriteeriumitest töökohal;

⁽⁵⁾ 4. augusti 1994. aasta seadus prantsuse keele kasutamise kohta.

— nende riikide majandusliku eelise uurimine, kelle keel on väljaspool riigipiire kõige enam kasutusel;

— selliste organite õiguste kaitse nagu Euroopa töönohkogud, kellel on praeguseni ette nähtud vaid umbes kakskümmend keeletundi aastas;

— töötajate ja kasutajate julgeoleku aspektidele keskendumine seoses nende töövahendite ja tööandjate esitatavate nõudmistega kvalifikatsiooni, keeleoskuse ja sellele vastavate pakjade tunnustamise valdkonnas.

2.9 Komisjon (hariduse ja kultuuri peadirektoraat) avaldas piiratud pakkumiskutse osalejate leidmiseks konsultatsiooniplatvormil, mille ta lõi eesmärgiga:

- toetada teenuste projekte ettevõtetele;
- määratleda koolitused, mis on vajalikud keeleoskuse tõstmiseks, heade tavade ja konkreetsete ettepanekute levitamiseks;
- arendada projekte, mis võimaldavad tugevdada selliseid ebasoodsamas olukorras olevaid rühmasid nagu sisserändajad, kes on koolihariduse pooleli jättnud, ja vanurid;
- levitada uutel tehnoloogiatel põhinevaid õppemeetodeid ja mudeleid;
- rakendada üldisemalt komisjoni strateegias ja nõukogu soovitusetes vastuvõetud meetmeid.

2.10 On kahetsusväärne, et kõik konsultatsiooniplatvormide dokumendid ja mitmekeelsuse edendamise seotud pakkumiskutse on avaldatud ainult ühes keeles. **Soovitus nr 1 komisjonile: komisjon peaks olema tõhus ja eeskujulik ning tagama teatava sidususe oma strateegias, kaitses ja edendades mitmekeelsust võimalikult paljude kodanike jaoks, pidades kinni kodanikuühiskonna organisatsioonidest ja/või sotsiaalpartneritest koosneval ja komisjoni enda loodud - konsultatsiooniplatvormi osalejate inimõigustest, st võimaldades neil töötada suuliselt ja kirjalike dokumentidega oma emakeeles või ühes ELi keeltest⁽⁶⁾, kehtestades vähemalt kolm või neli telgkeelt, sealhulgas vähemalt üks 2004. ja 2007. aastal ühinenud riigi keel.**

⁽⁶⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 22, eelkõige „Liit austab kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust“.

2.11 Komisjon avaldas ka elukestva õppe programmi⁽⁷⁾ 2010. aasta suunistes, mille spetsiifilise eesmärgiga 7 püütakse edendada keeleõpet ja keelelist mitmekeelsust. Selles programmis on ühendatud neli valdkondlikku programmi: COMENIUS, mis puudutab kooliõpet, ERASMUS kõrghariduse jaoks, LEONARD DE VINCI kutseõppe jaoks ja GRUNTVIG täiskasvanuõppe jaoks, koos mitmete kattuvate eri elementidega, millest teine põhitegevus on *keeled*. Lisaks ELi liikmesriikidele võivad programmis osaleda ka Euroopa Majanduspiirkonna riigid, Türgi, ülemereriigid ja -departemangud, Horvaatia Vabariik ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik liitumiseks ettevalmistavate meetmete raames, ning partnerid kolmandatest riikidest, kes on hõlmatud Euroopa naabruspoliitikaga või esindavad erilist prioriteeti hariduse ja koolituse või mitmekeelsuse valdkonnas strateegilise dialoogi poliitika kujundamise seisukohast. Komitee peab väga tähtsaks Euroopa integreeritud elukestva õppe viiteraamistikku ning ergutab kodanikuühiskonna organisatsioone tutvuma nimetatud suuniste esimese osaga. Komitee ootab huviga teist osa, et saada teada mitmekeelsusele eraldatud proportsionaalseid summasid. **Soovitus nr 2:** komitee juhib veelkord komisjoni tähelepanu asjaolule, et **hoolimata teatud arengutest võrreldes eelmiste programmidega, aitaks üldine visioon lihtsustada juhiste mõistmist juurdepääsu kohta programmidele ja menetlustele**, mis on endiselt keerulised ega soodusta selliste organite osalemist, kes on vähem võimelised bürokraatiaga toime tulema ja kes võivad sõltumata oma suurusest või oma haldussuutlikkusest pakkuda huvi kasusaajate sidusrühmadele tänu oma kogemusele või innovaatsilisusele. Ka mõned riiklikud haridusasutused on kriitiseerinud menetluste või korralduse piiranguid, mis ei arvesta nende haldusalaste vahendite puudumist, ning et programmist eraldatud vahendid noorte tõlkide (liikuvus, kumblus) või nende koolitajate koolituseks on ebapiisavad.

2.12 Euroopa Kontrollikoja 2008. aasta eelarve täitmist käsitlevast aastaaruandest⁽⁸⁾ nähtub, et Euroopa fondidest on haridusele ja kultuurile (sh mitmekeelsus) eraldatud 1060 miljonit eurot tsentraliseeritud (Euroopa agentuur) ja detsentraliseeritud (liikmesriikide agentuurid) haldamise kaudu ning teostatud on erinevaid otseseid ja teisejärgulisi kontrole suure hulga otseste kasusaajate tõttu, täpsustamata sealjuures mitmekeelsusele eraldatud summa suurust. On siiski raske, et mitte öelda võimatu, määratleda Euroopa ja riikide vastavad osad või üldiselt Euroopa mitmekeelsuse poliitika erinevatele valdkondadele eraldatud rahalised vahendid. **Seetõttu ei saa strateegiat ei enne ega pärast hinnata. Komisjon peaks sellele olukorrale lahenduse leidma. Soovitus nr 3:** koostada selge tabel mitmekeelsuse valdkonnas rahastatud ja rakendatud tegevuste kohta nii Euroopa kui liikmesriikide tasandil.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm - „Elukestva õppe programm”.

⁽⁸⁾ ELT C 269, 10.11.2009.

3. Poliitika ja mitmekeelsus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee on ühistalituste raames oma tõlketeenistus (praeguseni umbes 4–6 % ulatuses välistõlked) ja suulise tõlke puhul kasutavad nad komisjoni institutsioonidevahelisi talitusi (SCIC), kes kasutavad umbes 49–52 % ulatuses mitteametnikest vabakutselisi tõlke, et tulla toime hooajaliste muudatustega töökoormuses ja võtta arvesse iga institutsiooni vajaduste taset.

3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee sõlmisid mõlemad teenustaseme kokkulepe (Service Level Agreement – SLA), milles sätestatakse, millistel tingimustel SCIC tõlkide teenust pakub, nende teenuste eest maksmise tingimused ja mõlema poole kohustused. Vabakutseliste tõlkide töö- ja palgatingimusi reguleerivad ühelt poolt asjaomaste institutsioonide ja teiselt poolt Konverentsitõlkide Rahvusvahelise Ühenduse (IACI) vahel kokku lepitud institutsioonidevaheline kokkulepe.

3.3 Kahe komitee ühistalitused on pärast 2004. ja 2007. aasta laienemisi kehtestanud *telgkeelte süsteemi*⁽⁹⁾, et võimaldada 11-st uuest ametlikult keelest (462 võimalikku kombinatsiooni) tulenevate *täiendavate vajaduste katmist*. Lisaks võtsid kahe komitee peasekretärid 25. mail 2010 vastu *tõlke tegevusjuhendi*, mis võimaldab eelkõige võtta arvesse täiskogudel ja vastavate administratsioonide poolt koostatud dokumentide spetsiifilisi eripärasid ning kehtestada prioriteete ja tähtaegu.

3.4 Keeleüksused – kes soovivad tugevdada keelealast koostööd endi ja liikmete vahel – koostasid liikmetele ja raportööridele mõeldud esialgse teabevoldiku. Voldikus meenutatakse eelkõige individuaalse keeleüksuse olemasolu, mis võimaldab aidata raportööridel dokumentide originaalversioone koostada, eelkõige kui raportöör ei koosta dokumenti oma emakeeles. See vahend ning võimalus lasta dokumendile enne tõlkeüksustesse saatmist korrektuuri teha parandaks dokumentide kvaliteeti ja seega ka tõlkijate töötingimusi ning vähendaks tähtaegu.

⁽⁹⁾ 2009-106, 23.11.2009.

3.5 See parandatud koostöö parema teenuse ja paremate tingimuste huvides raportööride, liikmete ja tõlkijate jaoks peaks keskpikas perspektiivis **kaasama liikmed kontaktrühma, mis ühendab liikmed või nende esindajad, lisaks kontaktidele, mis on juba olemas tõlkeüksuste, haldusüksuste ja peasekretariaatide vahel, et arendada üldist, vajalikku, läbi- paistvat ja pikaajalisemat arutelu komiteede keelepoliitika üle, sh kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed aspektid (soovitus nr 4).**

4. Konkreetsed märkused

4.1 Konsulteerimisest Konverentsitõlkide Rahvusvahelise Ühenduse ja ELi ametnike ametiühingute liiduga nähtub, et lisaks töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate kaitsmisele selliste probleemide puhul nagu töötajate hulk või tööajad ning töötingimused (tööruum ja tõlkekabiinid), tegelevad need organisatsioonid ka selle elukutse reguleerimisega. Tõlkidel ja tõlkijatel on Euroopa institutsioonidega peetud läbirääkimistel saavutatud kokkulepete raames samad õigused ja sama tasu kui sama ametikohta hõivavatel ametnikel. Ainus vahe on, et vabakutselisena töötajatel on ametnikega võrdsed tingimused ainult töötatud päevade ja lähetuste ajal, mis praktikas toob kaasa erinevused. Kokkulepetes on siiski ette nähtud ka osutatud teenuste kvaliteedinormid ja Konverentsitõlkide Rahvusvahelise Ühenduse liikmetest tõlgid peavad läbirääkimisi harilikult kogu meeskonna eest, kui institutsioon kutsus konkreetsele lähetusele ühenduse liikmed. Tänu oma juhtiva arvamusiidri rollile on Euroopa institutsioonidel siiani olnud positiivne mõju ja nad on täiendanud Konverentsitõlkide Rahvusvahelist Ühendust selle elukutse sotsiaalsete ja kutseliste normide valdkonnas.

4.2 Arvestades tellimuste mitmekesisust selgub, et on juhtumeid, kus teatud hulk kliente hoolivad vähem akrediteeringust ja kvaliteedikriteeriumitest ning aktsepteerivad isegi „täisvarustuses kabiini“ teenust, mille puhul teenusepakkuja esitab üheainsa arve nii materjali (kabiin ja audiotehnika) kui tõlketeenuse eest. Sel juhul on tegemist

— ühelt poolt personali ebaseadusliku väljarentimisega ja ebaseadusliku vahendustasu võtmisega (ettevõtte ei ole registreeritud värbamisagentuurina ja tal ei ole õigust võtta palkade pealt vahendustasu ei Euroopa õiguse ega rahvusvaheliste kokkulepete raames);

— teiselt poolt väidetavalt nõ Euroopa tasemele vastava teenuse kvaliteedi kontrolli puudumisega, mis jätab eksitava mulje, et kasutatakse institutsioonide koolitatud tõlkide teenuseid.

4.3 Konverentsitõlkide Rahvusvaheline Ühendus pööras institutsioonidega seoses suulise tõlke peadirektoraadi tähelepanu mõnede pakumiskutsetele, mida komisjoni peadirektoraadid on vahel konverentsiteenuste (vahel ka suulise tõlke) saamiseks

avaldanud ning mis ei järgi kokkuleppe tingimusi. Suulise tõlke peadirektoraat teavitas sellest pärast õigustalitusega konsulteerimist teisi komisjoni peadirektoraate.

4.4 Tõlgi elukutse ei ole reguleeritud. Sellega seoses juhib Konverentsitõlkide Rahvusvaheline Ühendus tähelepanu asjaolule, et kui võtta arvesse tellimuste mitmekülgust (ettevõtted, sotsiaalsektor, ...) võib osutada vajalikuks **arutleda selle elukutse edendamise üle, kehtestades tõlgi nimetuse kasutamise selged kriteeriumid (kõrgkooli diplom, kutsealased ja kogemuse kriteeriumid, ...), et vältida negatiivset mõju kogu tõlgi elukutsele ja kaitsta kasutajat või klienti kuritahtliku tegevuse eest (suur arve lubatust madalama tasemega teenusteosutamise eest). Komisjon võiks käivitada selleteemalise üleeuroopalise konsulteerimise sotsiaalpartneritega (soovitus nr 5).** Lisaks on kõik konsulteeritud institutsioonide töötajad ja vabakutselised töötajad – tõlgid ja tõlkijad – üksmeelel, et tuleb edendada nende kahe elukutse positiivset ja atraktiivset imidžit seoses vajadusega asendada kogu personal keskpikas ja pikas perspektiivis.

4.5 Euroopa Parlamendil on neis kahes valdkonnas omad talitused ja tegevusjuhend⁽¹⁰⁾. Ta kasutab samuti vabakutseliste teenuseid 40 % ulatuses oma vajadustest ja kulutab selle peale 2010. aastal 22 miljonit eurot.

4.6 Institutsioonide keelerežiimi raames on Euroopa Kontrollikoda koostanud kaks eriaruannet⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi, komisjoni ja nõukogu suulise tõlke (RS 5/2005) ja kirjaliku tõlke (RS 9/2006) kulude kohta.

5. Keelerežiim ja kultuuriline mitmekesisus pärast Lissaboni lepingut

5.1 Kui keelte arv ja seadusandliku akti eelnõu riikide parlamentidele esitamine (protokoll nr 1 artikkel 4) välja arvata, siis ei muudetud Lissaboni lepinguga olulisel määral ELi keelerežiimi, vaid kinnitati eesmärki austada Euroopa kultuurilist ja keelelist mitmekesisust⁽¹²⁾.

5.2 Eeskirjad liidu institutsioonide keelte kohta määrab määruste abil ühehäälselt kindlaks nõukogu, ilma et see piiraks Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas sisalduvate sätete kohaldamist (ELi toimimise lepingu artikkel 342, endine EÜ asutamislepingu artikkel 290). Euroopa Liidu Kohtu keeltekorraldust käsitlev eeskiri määratakse samuti kindlaks nõukogu ühehäälselt vastuvõetud määrusega (protokoll nr 3 artikkel 64). ELi lepingu artiklis 3 (endine ELi lepingu artikkel 2) sätestatakse muu hulgas, et liit „austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning tagab Euroopa kultuuripärandi kaitse ja arendamise.“

⁽¹⁰⁾ PE 413.599/BUR, 18.11.2008.

⁽¹¹⁾ ELT C 291, 23.11.2005 ja ELT C 284, 21.11.2006.

⁽¹²⁾ Vt ka PE 431.591.0 „Struktuuri- ja ühtekuuluvuspoliitika pärast Lissaboni lepingut“, 15.2.2010.

5.3 ELi lepingu artiklis 55 (endine ELi lepingu artikkel 53) öeldakse, millistes keeltes leping on koostatud ja millistesse keeltesse tõlgitud. Deklaratsioonis nr 16 Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõike 2 kohta sätestatakse, et „Konverents leiab, et võimalus aluslepingute tõlkimiseks artikli 55 lõikes 2 nimetatud keeltesse⁽¹³⁾ aitab kaasa lepingu artikli 3 lõike 3 neljandas lõigus sätestatud eesmärgi – austada liidu rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust – täitmisele. Selles kontekstis kinnitab konverents, et liit väärtustab Euroopa kultuurilist mitmekesisust ja jätkab erilise tähelepanu pööramist nendele ja teistele keeltele.”

5.4 Mittediskrimineerimist ja liidu kodakondsust käsitlevas peatükis (ELi toimimise lepingu teine osa) antakse liidu kodanikele õigus pöörduda liidu institutsioonide ja nõuandvate organite poole ühes aluslepingute keeltest ja saada vastus samas keeles (ELi toimimise lepingu artikkel 20, endine EÜ asutamislepingu artikkel 17).

5.5 XII jaotises „Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport” aitab liit „kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täiel määral respektierides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust...” (ELi toimimise lepingu artikkel 165, endine EÜ asutamislepingu artikkel 149).

5.6 Ühise kaubanduspoliitika valdkonnas sätestatakse ELi toimimise lepingu artikli 207 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 133) punktis 4, et „Nõukogu teeb samuti ühehäälse otsuse lepingute üle läbirääkimiseks ja nende sõlmimiseks: a) kultuuri- ja audiovisuaalteenuste valdkonnas, kui need lepingud võivad piirata liidu kultuurilist ja keelelist mitmekesisust.”

5.7 Põhiõiguste hartas on keel üks keelatud diskrimineerimise aluseid ja selles keelatakse „igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähe- mused kuulamise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu” (artikkel 21) ja artiklis 22 tule- tatakse meelde, et „Liit austab kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust.”

5.8 Sellega seoses peaks ka komitee eelistama sisu vormile ja enne igat veebilehe muudatust kontrollima, kas kõik leheküljed ja dokumendid on kättesaadavad ja juba tõlgitud ELi keeltesse. Muudatusettepanekute esitamisele kulutatavat eelarvet võiks jagada keeletalitustega, kellel on rohkem kui ühelgi teisel talitusel teavitamisülesanne (soovitus nr 6).

Brüssel, 15. september 2010

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Mario SEPI

⁽¹³⁾ S.t „liikmesriikide määratud teistesse keeltesse, sealhulgas keeltesse, millel vastavalt liikmesriigi põhiseaduslikule korrale on ametliku keele staatus kas riigis tervikuna või osal riigi territooriumist...”.

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 465. ISTUNGJÄRK 15. JA 16. SEPTEMBRIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

arvamus

teemal

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Parem õigusloome Euroopa Liidus: kolmas strateegiline ülevaade”

KOM(2009) 15 lõplik

„Komisjoni töödokument – Halduskoormuse vähendamine Euroopa Liidus – Paremat õigusloomet käsitleva kolmanda strateegilise ülevaate lisa”

KOM(2009) 16 lõplik

„Komisjoni töödokument – Õiguskeskkonna lihtsustamise strateegia kolmas arenguaruanne”

KOM(2009) 17 lõplik

(2011/C 48/19)

Raportöör: **Claudio CAPPELLINI**

Kaasraportöör: **Milena ANGELOVA**

15. juulil 2009 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Parem õigusloome Euroopa Liidus: kolmas strateegiline ülevaade”

KOM(2009) 15 lõplik,

„Komisjoni töödokument „Halduskoormuse vähendamine Euroopa Liidus. Paremat õigusloomet käsitleva kolmanda strateegilise ülevaate lisa”

KOM(2009) 16 lõplik ja

„Komisjoni töödokument „Õiguskeskkonna lihtsustamise strateegia kolmas arenguaruanne”

KOM(2009) 17 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 103, erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Kokkuvõtte järeldustest ja soovitudest

1.1 Ettevõtted ja kodanikuühiskond vajavad hõlpsasti mõistetavat ja rakendatavat õigusraamistikku. Parem õigusloome aitab suurendada konkurentsivõimet, kuna selle abil saab kõrvaldada praegusest õigusraamistikust tulenevad tarbetud kulud ja halduskoormuse.

Komitee toetab kindlalt kõnealust poliitikat ja arvab, et parem õigusloome on praeguse majanduskriisi ajal sobiv viis toetada ettevõtlust, ilma et see tooks kaasa lisakulusid ja -investeeringuid.

1.2 Parem õigusloome peaks tugevdama turuprobleemidele ja ELi 2020. aasta tegevuskavale antavat proportsionaalse ja sihipärase õigusliku vastuse kvaliteeti, ühtsust ja elluviimist. Parem õigusloomet on võimalik saavutada ebavajaliku reguleerimise vähendamise kaudu, mis aga ei tähenda reguleerimise täielikku lõpetamist⁽¹⁾. Selle eesmärk on muuta eeskirjad kasutajatele ja maksumaksjatele lihtsaks, toimivaks ja vähem kulukaks. Parem õigusloome peaks soodustama kiireid ja tõhusaid otsuseid, tõhusat rakendamist ja menetluste seiret, et tagada täielik vastutus.

1.3 Parem õigusloomet tuleks käsitada ühese ja sidusa poliitikana, mis hõlmab tervet rida selliseid põhimõtteid nagu väikeettevõtlusalgatuse põhimõte „kõigepealt mõtle väikestele”, kasutades nn VKEd testi senisest korrapärasemalt ja süstemaatilisemalt. Komitee teeb ettepaneku, et poliitika oleks kõikehõlmav ja järjekindel, mille tõttu tuleks süstemaatilisemalt kuulata sidusrühmi. Konsultatsioonid peaksid põhinema läbipaistvatel prioriteetidel ning need peaksid olema tõelised, kaasavad ja tulemuslikud.

1.4 Parema õigusloome valdkonnas on võimalik teha suuri edusamme, kui see oleks vähem tehnokraatlik ja paremini teavitatud, mida saaks saavutada kodanikuühiskonna ulatusliku kaasatuse kaudu reguleerimistegevuse kõigis etappides. Mõjuhinnaangud tuleks saata riikliku ja Euroopa tasandi majandus- ja sotsiaalnõukogudele õigeaegselt ning teha kättesaadavaks kõik andmed. Nendest arutlustest tulenevad uuenduslikud lahendused, suurem teadlikkus ja õiguspärasus tuleks ELi eeskirjadele kasuks.

1.5 Üleminek direktiividelt määrustele parandaks märkimisväärselt läbipaistvust, rakendamist ja jõustamist. Paljud õigusprobleemid ilmnevad õigusaktide ülevõtmisel siseriiklikusse õigusesse. Liikmesriigid ei peaks ELi õigusakte dubleerima või keerukamaks muutma ning komisjon ja kõik sotsiaalpartnerid peaksid liikmesriike selles osas hoolikalt jälgima⁽²⁾.

1.6 Komitee julgustab komisjoni rakendama paremat õigusloomet Euroopa fondide kasutamisel ja haldamisel liikmesriikide poolt. Eelkõige tuleb vältida tarbetuid või liigseid siseriiklikke eeskirju ja haldusmenetlusi, mis takistavad nende ressursside asjakohast ja kiiret eraldamist⁽³⁾.

1.7 Komitee saaks paremat õigusloomet toetada kõnealuse poliitika edusammude ja väljakutsete tutvustamisega kodanikuühiskonnale ja teistele organitele. See oleks käegakatsutav tõestus komitee rollist osalusdemokraatias, mis on sätestatud Lissaboni lepingu artiklis 11⁽⁴⁾.

2. Parema õigusloome tutvustus

2.1 Õigusloome on ELi poliitika keskne vahend. ELi õiguslike vahendite abil on loodud Euroopa ühtne turg, paranenud konkurentsivõime ning laienenud tarbijate valik ja kaitse, vähenenud tehingukulud, paranenud keskkonnakaitse ning saavutatud on palju muid eeliseid ELi ettevõtjatele ja kodanikele. Samuti on need vahendid pakkunud õiguskindlust turul, asendades suure hulga siseriiklikke eeskirju selgete ühiste eeskirjadega, millega ettevõtjad saavad kohaneda ja mida järgida, ning millest kodanikud, töötajad ja tarbijad kogu ELis kasu saavad

2.2 Õigusloome reformi edu on suurendanud nõudlust selle järele, et reguleerimine ohjaks mittemajanduslikke ohtusid. Ehkki sotsiaalsete eesmärkide saavutamine õigusloome kaudu ei ole liikmesriikidele võõras, tekitab ELi tasandi reguleeriv sekkumine rakendamise, kattuvuse, ülereguleerimise ja vääritimõistmisega seotud probleeme. Samuti võivad õigusaktid takistada mitteregulatiivsete vahendite kasutamist. ELi usaldusväärsus sõltub ELi tegevuspoliitikate koordineeritud elluviimisest, mis tähendab, et parema õigusloome strateegia on praegu esmatähtis.

2.3 Parem õigusloome peaks suurendama turuprobleemidele antava proportsionaalse õigusliku vastuse kvaliteeti, ühtsust ja rakendamist, kuna turud ei anna alati optimaalset tulemust ning sageli ei suuda kajastada kõiki väliskulusid. Sellest tulenevat ressursside halba jagamist tuleb parandada nii, et kaitstakse tõhusalt peamiste kasutajate huve (tarbijad, töötajad, VKEd), hallatakse peamisi ohte (keskkonna-, tervishoiu-, ohutuse- ja sotsiaalsed vajadused), säilitades samas täielikult konkurentsivõime ja ettevõtlusvaimu. Seega ei tohiks paremat õigusloomet kunagi käsitada samaväärsena dereguleerimisega, hoolimata asjaolust, et selle eesmärk on muuta eeskirjad kasutajatele ja maksumaksjatele lihtsaks, toimivaks ja vähem kulukaks. Õigusriik on iga organiseeritud ühiskonna nurgakivi, aga kehvasti kavandatuna võib see hakata segama omaenda toimimist ning viia kodanike, töötajate ja ettevõtjate ebavõrdse kohtlemiseni.

⁽¹⁾ ELT C 175, 28.7.2009, lk 26, punkt 4.4; ELT C 24, 31.1.2006, lk 39; ELT C 93, 27.4.2007, lk 25.

⁽²⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 6; ELT C 24, 31.1.2006, lk 52; ELT C 204, 9.8.2008, lk 9; ELT C 93, 27.4.2007, lk 25.

⁽³⁾ Näiteks seoses riigiabi või ettevõtetele kohaldatavate riigihangetega.

⁽⁴⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 59.

2.4 Nõuetekohane konsulteerimine on keskse tähtsusega. Hästi kavandatud ja sihipärane reguleerimine annab kindluse, kuna eeskirjades on tagatud selgus ja ühtsus ning see lihtsustab nende järgmist ja jõustamist. Vaja on määratleda eesmärgid ning kõige tõhusamad, vähekoormavad ja odavamad viisid nende saavutamiseks. Endisest suuremale hulgale näitajatele tuginev parandatud andmebaas võiks siinkohal abiks olla, aga enamikku tegevuspoliitikaid ei saa üksnes selle alusel hinnata. Ulatuslikud konsultatsioonid sidusrühmadega ja ekspertidega on olulisel kohal leidmaks tasakaalu poliitiliste eesmärkide saavutamise ning ettevõtjate ja eraisikute halduskoormuse vähendamise vahel. Kui tasakaalu ei suudeta leida, võib see kaasa tuua keerukad eeskirjad, mida on raske kasutada, järgida või jõustada ning sellega võivad kaasneda ebaproportsionaalsed kulud. Tõhusam konsulteerimine suurendab teadlikkust ja parandab seega rakendamist.

3. Komisjoni tegevus

3.1 Komisjoni kolmandas eduaruandes 2005. aasta teatise elluviimise kohta⁽⁵⁾ analüüsitakse edusamme olemasolevate õigusaktide parandamisel, ettevõtjate ja eraisikute halduskoormuse vähendamisel ning uute algatuste kinnistamisel, mis edendavad paremat õigusloomekultuuri.

3.2 Aruandes esitatakse saavutatud tulemused ning ajakohastamise, moderniseerimise ja lihtsustamisega seotud uued eesmärgid⁽⁶⁾. Teatise prognoositakse, et lihtsustamine 2007. aastal väljasegitatud 13 prioriteetses valdkonnas vähendab halduskulusid 115–130 miljardi euro võrra. VKEde vabastamine statistiliste andmete esitamise nõudest säästab üle 200 miljardi euro alates 2010. aastast. Samuti on võimalik saavutada märkimisväärne kokkuvõtte elektrooniliste arvetes esitamise kaasnemise takistuste kõrvaldamisega vastavalt käibemaksudirektiivile ning ELi tollialase paberivaba keskkonna loomisega.

3.3 Ülevaates rõhutatakse seda, kuidas integreeritud mõjuhindangud parandavad ELi õigusraamistiku kvaliteeti ja sidusust. Mõju hindamise mehhanismi täiustatakse ja tugevdatakse edasi. Aruandes rõhutatakse, et parem õigusloome tuleb muuta kõigil EL tasanditel ning kõigis institutsioonides ja organites esmatahtsaks. Samuti on oluline koostöö liikmesriikidega, et parandada ELi õiguse kohaldamist, ehkki edusammud on selles valdkonnas praegu piiratud olnud. Aruandes rõhutatakse ka vajadust tihedama koostöö järele ELi kaubanduspartneritega ning seisukohtade lähendamise järele ülemaailmsete eeskirjade loomisel, kujundades selles valdkonnas G–20 tegevuskava.

3.4 Komitee tervitab komisjoni tulemusi ja uusi prioriteete tõhususe parandamiseks. Pühendumus kõnealust poliitikat jätkata suurendab konkurentsivõimet ja edendab töökohtade

loomist, aidates samuti kaasa majanduse elavdamisele. Sama oluline on kiiresti ja laiemalt pidada dialoogi nendega, kes neist tegevuspoliitikatest kasu saavad.

4. Parema õigusloome ja ELi poliitika kujundamine

4.1 Parema õigusloome on täiemahuline poliitika. Selle eesmärk on tegutseda igakülgsel ja kooskõlastatud viisil ning vähendada ettevõtjate halduskoormust ja muuta õigusloome tõhusaks vahendiks, et vastata ühiskonna vajadustele proportsionaalsel ja toimival viisil. Selles poliitikavaldkonnas tuleks omaks võtta terve rida selliseid põhimõtteid nagu Euroopa väikeettevõtlusalgatus *Small Business Act* põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele”, valida prioriteetsed valdkonnad läbipaistvalt ning tihedas koostöös ja põhjaliku konsulteerimise abil sidusrühmadega, teha kiireid ja tõhusaid otsuseid ning jälgida täieliku vastutuse tagamiseks elluviimist ja menetlusi.

4.2 Parema õigusloome tegevuskava tuleb jätkata sidusamal ja kõikehõlmavamal viisil, kuna üksikud algatused ei anna lisaväärtust. Teatise kirjeldatakse küll meetmeid ja eri tegevuskavasid, aga selles ei anta ülevaadet, kuidas need tegevuskavad üksteist mõjutavad ning kuidas need vastavad alguses tegevuskavas täheldatud puudustele⁽⁷⁾. Parema õigusloome poliitika sidususe huvides peaks selle kujundamine olema selgem. Komitee arvab, et kõik ELi institutsioonid, eelkõige komisjon, kus tulemused võivad olla erinevad, peaksid selle küsimuse koos lahendama.

4.3 Olemasolevate õigusaktide parandamine tähendab enamasti kui Euroopa Liidu Teataja lühendamist ja õigusaktide arvu vähendamist. Seepärast tervitab komitee komisjoni pühendumust integreerituma lähenemise suunas, mis vähendab katumisi, tarbetuid õigusakte, lünkide, vastuolusid ning ennekõike halduskoormust⁽⁸⁾. Selle valdkonna võtmeteemad on teabevõi avalikustamisnõuete tegelik vähendamine – eelkõige VKEde jaoks – sellistes küsimustes nagu statistika, käibemaks või äriühinguõigus. Komitee toetab olemasolevate õigusaktide lihtsustamiseks, ajakohastamiseks ja parandamiseks võetud sammude üldist dünaamikat.

4.4 Komitee tervitab mõjuhindamisprotsessi raames tehtavat analüüsi, kuna see võimaldab ulatuslikumalt hinnata vajadust uute eeskirjade järele. Samuti avaldab komitee kiitust mõjuhindamise komiteele kvaliteetsete tulemuste eest. Mõjuhindamise komitee sõltumatu kontroll koos läbipaistvuse ja ulatusliku sidusrühmadega konsulteerimisega on parema õigusloome saavutamiseks esmatahtsaks. Komitee toetab selles tegevusliinis kavandatavaid parandusi.

4.5 Komisjoni sõelumismenetluse lõpuleviimine eeldab siiski

⁽⁵⁾ KOM(2005) 535 lõplik, 25.10.2005.

⁽⁶⁾ Sealhulgas jätkuv lihtsustamisprogramm, õigustiku sõelumine, kodifitseerimine ja uuestisõnastamine, aegunud õigusaktide tühistamine.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 535 lõplik, 25.10.2005; KOM(2007) 23 lõplik, 24.1.2007.

⁽⁸⁾ KOM(2009) 16 lõplik.

poliitiliste järelduste tegemist kõnealusel küsimuses⁽⁹⁾. Teatise seda ei mainita, mistõttu tekib küsimus, kas komisjon peab kõnealust ülesannet juba sooritatuks.

5. Parem õigusloome liikmesriikides

5.1 Komitee märgib teatava murelikkusega, et liikmesriikide jõupingutuste kooskõlastamise kavade edenevad aeglaselt. See vähendab algatuse tõhusust. Liikmesriikidel peavad läbi viima mõjuhinnanguid enne õigusaktide vastuvõtmist, kui võimalik, siis ka iga kord, kui neisse tehakse olulisi muudatusi. Riiklikud mõjuhindamise organid tuleb senisest enam kaasata ELi tasandi aruteludesse. Bürookraatia vähendamise riiklike programmide koordineerimine on olulise tähtsusega ning igasugune viivitus selle elluviimisel ohustab Euroopa majanduse konkurentsivõimet. Selle tegevuskava edendamist tuleb käsitleda kui ühishuvi küsimust.

5.2 Parem õigusloome ei tohiks piirduda üksnes õigusaktide väljatöötamise parandamise või õigusaktide inflatsiooni ärahoidmisega. Vaja on mõelda samasuguste tulemusteni viivatele alternatiivsetele võimalustele, edendades kaasreguleerimist ja tegevusjuhendite laiemat kasutamist arutusmeetodite kaudu⁽¹⁰⁾. Tehniliste nõuete standardiseerimine pakub näiteid tavade kõrvaldamiseks kõnealusel küsimusega tegelemisel, ilma et oleks vaja kasutada tülikaid ühtlustamise direktiive, mis ei pea sammu tarbijate ja ettevõtjate vajadustega. Saavutused tööstuskaupade valdkonnas peaksid kajastuma teistes tegevustes, eelkõige teenustes⁽¹¹⁾.

5.3 Ajal, mil komisjon ei edenda sellist täiendavat tegevust, täidetakse õiguslünka üha enamate siseriiklike eeskirjadega, mis kahjustavad siseturu ühtsust. Tuleb vältida mitmetimõistetavaid riiklikke õigusakte. Selles suhtes tuleb edendada heade tavade vahetamist ja võrdlusanalüüsi liikmesriikide vahel. Parem õigusloome toob kodanikele käegakatsutavat kasu vaid siis, kui liikmesriikide ametiasutused osalevad protsessis täielikult. Õigusaktide ülevõtmisel tuleks säilitada lihtsustamise ja õigusloome parandamise eesmärgid ning jälgida, et takistused ja halduskoormus ei tuleks tagaukse kaudu tagasi.

5.4 Riiklikul tasandil seatud takistused nullivad väga sageli siseturu saavutused. Kaardistamise tulemused näitavad, et „märkimisväärselt suur osa halduskoormusest on tingitud era- ja avaliku sektori madalast haldusuuhtlikkusest (30–40 %)“⁽¹²⁾. Ometi ei sisaldu teatise mingit märget selliste tavade kohta ega ole ette nähtud meetmeid selliste kahjulike tendentside kõrvaldamiseks. Komitee on mures selle pärast, et lisatingimuste seadmine direktiivide ülevõtmisel siseriiklikusse õigusse võib

kahjustada ühiste eeskirjade jõustamist kogu siseturul. Komitee leiab, et ELi tasandil on vaja teha rohkem selleks, et vähendada potentsiaalse halduskoormuse ulatust, mida riiklikud ametivõimud võivad kohaldada. Parema õigusloome kõikehõlmavam lähenemine, kuhu on kaasatud riiklikud ametiasutused, erasektori organid ja sidusrühmad, näib olulise tähtsusega. Direktiivides ei tuleks seada üksnes miinimumnõudeid, vaid piirata ka liikmesriikide diskretsiooniõigust. Telekommunikatsiooni eeskirjad on näide selliste piirangute seadmisest igasuguse ühepoolse tegevuse takistamiseks.

5.5 Samuti usub komitee, et liikmesriigid peaksid hoiduma ELi nende eeskirjade ülevõtmisest, mida ei tule riiklikusse õiguslikku üle võtta, kuna see tekitab ebaselgust ja võimalikku vastuolulisust. 2005. aasta algse tegevuskavas tehti ettepanek muuta direktiivide määrusteks juhtudel, kus see osutub praktiliseks ja teostatavaks vastavalt asutamislepingule. Seda mõtet ei ole edasi arendatud ning ka teatise ei mainita seda. Määrused pakuvad enam õiguskindlust, loovad võrdsed tingimused ning võimaldavad tagada meetmete samaaegse rakendamise, mida direktiivide abil sageli teha ei saa. Kui määrused ja riigiabi suunised võetakse üle riigi õigusesse, aga eri sõnade ja tähendusega, peaks komisjon liikmesriikidele juhiseid andma. Mõningail juhtudel võib 28. režiimi pidada võimaluseks⁽¹³⁾.

6. Kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite suurem roll paremas õigusloomes

6.1 Komitee on parema õigusloome tegevuskava põhjalikult analüüsinud ja pühendanud sellele palju aega. Komitee on koostanud üldisi ja sihipäraseid arvamusi ELi õigusloome tugevdamiseks ning on komisjoni ettepanekuid vaidlustanud. Komitee on pakkunud välja täpseid ettepanekuid ELi õigusraamistiku tugevdamiseks ning ELi õigusloomemenetluste, õigusaktide ja nende rakendamise parandamiseks⁽¹⁴⁾. Komitee on edendanud integreeritud lähenemist õigusloomele, rõhutades proaktiivse lähenemise, läbipaistvuse ja konsulteerimise suurendamise ning institutsioonilise vastutuse olulisust⁽¹⁵⁾. Samuti on komitee laiendanud parema õigusloome tegevuskava rakendamist, et see hõlmaks siseriiklikku õigust kui vajalikku täiendust ELi tasandi menetlusele⁽¹⁶⁾.

6.2 Komitee ühtse turu seireüksus on edastanud sidusrühmade seisukohad ja algatused, et näidata parema õigusloome häid tavaid. Komitee kui organiseerunud kodanikuühiskonna seisukohtade väljendamise institutsionaalne foorum on teinud ELi institutsioonide ja eelkõige komisjoniga tihedat koostööd,

⁽⁹⁾ KOM(2009) 17 lõplik punkt 6.2.

⁽¹⁰⁾ ELT C 175, 28.7.2009, lk 26.

⁽¹¹⁾ KOM(2005)535 (lõplik), 25.10.2005, p 3d.

⁽¹²⁾ KOM(2009) 16 lõplik punkt 2.3.

⁽¹³⁾ CESE 758/2010 (INT/499, veel avaldamata ELT-s).

⁽¹⁴⁾ ELT C 24, 31.1.2006, lk 39, ELT C 24, 31.1.2006, lk 52.

⁽¹⁵⁾ ELT C 175, 28.7.2009, lk 26.

⁽¹⁶⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 6.

andes nõu ja pakkudes toetust parema õigusloome küsimustes. Käesolev arvamus tugineb eelnevatel panustel, igapäevasel koostööl ja headel tavadel.

6.3 Euroopa Liidu lepingu artiklis 11 antakse komiteele eriline roll vertikaalse ja horisontaalse dialoogi elluviimisel⁽¹⁷⁾. Konsulteerimine sidusrühmadega halduskoormuse vähendamise eesmärgil ei ole veel rahuldaval tasemel. Samal ajal kui sidusrühmade kõrgetasemeline töörihm annab kasuliku panuse, peaksid ka peamisi sidusrühmi – tööandjad, töötajad, tarbijad, keskkonna- ja muude huvide kaitsjad – esindavad Euroopa ühendused ja organisatsioonid olema senisest enam kaasatud konsulteerimisprotsessi. Vaid 148 ettepanekut esitati elektrooniliselt ning vaid 237 ideed bürokraatia vähendamiseks on esitatud aruannetes ja kirjades⁽¹⁸⁾. Kodanikuühiskonna rühmad peavad olema rohkem kaasatud parema õigusloome tegevuskavasse. Neil on laiem kandepind, nad annavad teavet parema õigusloome kasulikkusest kodanikele, ettevõtjatele ja töötajatele ning rõhutavad Euroopa pühendumust kujundada kergesti mõistetavaid ja kasutatavaid poliitikameetmeid.

6.4 Selles suhtes on teatise tooni liiga tehnokraatlik. Selles ei teavitata Euroopa kodanikke ja ettevõtjaid piisavalt parema õigusloome eelistest. Organiseeritud kodanikuühiskond saab siinkohal kaasa aidata, levitades tulemusi ning väljendades selgelt nõudlust sellise poliitika järele, mis jälgib ja edendab parema õigusloome põhimõtete elluviimist riiklikul ja ELi tasandil⁽¹⁹⁾.

6.5 Komitee on arvamusel, et tasakaalukama ülevaate saamiseks tuleb püüelda kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite suurema kaasatuse poole. Liiga sageli esindavad sidusrühmad konkreetseid huvisid, mida tuleb kombineerida kodanikuühiskonna kui terviku üldisemate huvidega. Ühtse turu seireüksusel ja Regioonide Komiteel on selles valdkonnas juba aktiivne roll ning komitee kordab oma soovi olla senisest enam kaasatud usaldusväärse andmebaasi loomisel, millele otsused saaksid tugineda.

6.6 Komitee jagab seisukohta, et kõigil ELi institutsioonidel tuleks kohandada oma lähenemisviise vastavalt paremale õigus-

loomele. On oluline, et õigusloomeorganid võtaksid kiiresti vastu lihtsustamismeetmed, samuti on oluline, et tehtaks muudatused esialgsetele ettepanekutele, milles näidatakse selgelt ära nõuetele vastavuse tagamisega seotud kulud ja eelised.

6.7 Seepärast tuleb terviklikul ja võrdleval alusel viia läbi mõjuhinnangud, sõltumata institutsioonist, kes neid teostab. Neil tuleks arendada välja andmekogumid, et uurida õigusaktide mõju majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnavaldele huvidele.

6.8 Komitee teeb ettepaneku, et parem õigusloome tugineks senisest enam kõrgharidussektorile, et laiendada oma andmekogumeid mõjuhinnangute koostamiseks. Akadeemilised ringkonnad viivad läbi uurimusi ja õpetavad üliõpilastele, kuidas esitada kõrgetasemelisi objektiivseid andmeid, mida sageli kinnitavad vastastikused võrdlushinnangud. Suur osa sellest jääb poliitilistes aruteludes siiski kasutamata. See aga tõstaks suutlikkust parandada õigusloomet ning olla dialoogis suurema hulga Euroopa ühiskonnast.

7. Eriküsimused

7.1 ELi vahendite rakendamise tõhusust piiravad sageli siseriiklikud eeskirjad riigibi või riigihangete kohta, mis on ELi nõuetest rangemad. Komitee kutsub komisjoni üles tegelema eelisjärjekorras ELi fonde reguleeriva õigusraamistiku parandamisega. Madal kasutamiseaste ja ressursside jagamise halb kvaliteet näitavad, et ELi fondide kasutamist piiravad riiklike õigusaktidega kehtestatud takistused.

7.2 Komitee tervitab soovi kujundada välja teatistes mainitud ülemaailmne reguleerimine ning toetab võetud praktilisi meetmeid, et tagada parem koostöö ELi kaubanduspartneritega. Euroopal peaks olema selles valdkonnas juhtiv roll, pakkudes oma ekspertteadmisi integreerituma ja ühtsema ülemaailmse regulatiivse keskkonna arendamisel. Euroopal on väga oluline mõju finantsreformide määratlemisel ning ta peaks jätkama jõupingutusi kõigis valdkondades, eelkõige lihtsustama kaubandustegevust ühtsete normide ja õiguskindluse tugevdamise kaudu ettevõtetele ja otseinvesteeringutele kogu maailmas.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 59 (artikkel 11).

⁽¹⁸⁾ KOM (2009) 16 lõplik punkt 5.1.

⁽¹⁹⁾ ELT C 204, 9.8.2008, lk 9.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Valmistumine tulevikuks: võtmetehnoloogiate ühise strateegia väljatöötamine ELis” ”

KOM(2009) 512 lõplik

(2011/C 48/20)

Raportöör: **Peter MORGAN**

30. oktoobril 2009. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele - „Valmistumine tulevikuks: Valmistumine tulevikuks: võtmetehnoloogiate ühise strateegia väljatöötamine ELis”

KOM (2009) 512 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 112, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ettepanekut keskenduda võtmetehnoloogiatele. Samuti rõhutab ta, et ülikoolide ja teaduskeskuste teadus- ja arendustegevus peaks olema tugevalt võtmetehnoloogiakeskne, et õhutada arengut ja toetada nende tehnoloogiate kommerts- ja tööstuskasutust.

1.2 Siiski tundub, et praegusel kujul on see ettepanek üks paljudest ELi algatustest, mis on mõeldud innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse intensiivsuse parandamiseks siseturul. Varasemad kavad ei ole olnud edukad, millele osutab ka praegune asjade seis, mida komisjon oma analüüsis kirjeldab (vt selle dokumendi punkti 3.8). Vaja on uut käsitlust.

1.3 Teatistes märgitakse, et „arvestades seda, et vajaliku teadus- ja arendustegevuse ning selle konkreetsete rakenduste eest vastutavad peamiselt ettevõtjad, peaksid poliitikakujundajad looma õiged raamtingimused ja toetusvahendid, et tugevdada ELi tööstussuutlikkust võtmetehnoloogiate väljatöötamiseks”. Vastutus selle eest lasub liikmesriikidel, kuid komitee arvates on niisugune käsitlus problemaatiline, sest nagu 5. osas selgitatakse, ei ole liikmesriikides võtmetehnoloogiate rakendamiseks piisaval hulgal juhtivaid kõrgtehnoloogiaettevõtteid.

1.4 Kuna suurte kõrgtehnoloogiaettevõtete pole kaetud kõik spetsiifilised erialad, siis seisavad ELi VKEd silmitsi eriliste probleemidega. Mõned VKEd on alguses tagasihoidlikud, kuid muutuvad hiljem olulisteks kaasarääkijateks maailmaareenil.

Enamik uusi kõrgtehnoloogiaettevõtteid vajab suhteid suurte ettevõtetega, et kindlustada endale areng ja ellujäämine. Paljud VKEd võetakse üle suurettevõtete poolt, kes kasutavad neid oma teadus- ja arendustegevuse jõupingutuste täiendamiseks. Kui vastava ala kõrgtehnoloogiaettevõtted ELis puuduvad, siis saavad ELi VKEd partneriteks ja omanikeks USA ja Aasia ettevõtted.

1.5 Teatistes avaldub selgelt veendumus, et ELi huvid on hästi määratletud ja arusaadavad, kuid tegelikult see nii ei ole. Enamus tehnoloogiaettevõtteid on rahvusvahelised või globaalsed. Peakontor ja börsinoteering võivad paikneda kus iganes. Aktsionärideks on ülemaailmsed institutsioonid. Väärtusahela sellised osad nagu alusuuringud, tootearendus, tootmine ja montaaž võivad paikneda eri maailmajagudes. Ülevõtmine võib toimuda kõikjal, kus leidub vajalikku tehnoloogiat. Kaubamärgi tutvustamine ja müük toimuvad globaalsel tasandil. Tänu sellele on iga toode kõikjal saadaval.

1.6 Kuhu asetuvad selles huvide kogumis Euroopa huvid? See on seotud sellega, kas liikmesriigil õnnestub või ei õnnestu ettevõtet motiveerida. Võtmetehnoloogiate rakendamiseks on vaja rohkem ettevõtteid. Innustada tuleb ettevõtete loomist, toetada ettevõtete kasvuvajadusi ja ligi meelitada välisinvesteeringuid. Praegusele Euroopa ettevõtluskultuurile tuleb esitada väljakutse. Pärast Rooma lepingut ja sellele järgnenud Ühtset Euroopa Akti ei ole Euroopal õnnestunud tehnoloogia arenmises ülejäänud maailmaga sammu pidada. Võtmetehnoloogiate puhul avaneb Euroopal tõenäoliselt viimane võimalus saada eeskujuks kõrgtehnoloogiliste toodete ja teenuste valdkonnas.

1.7 Selle poliitika eduks on vaja üles ehitada Euroopa tootmistegevus. Vaja on paradigma muutust. Suhtumine, et tootmise saab allhangete vormis viia arengumaadesse, ei ole enam asjakohane. Toote insenerlahendused ja tehnoloogia avavad ukсед innovatsioonile, mis peitub kõrgtehnoloogilistes toodetes. See konkurentsieeliste allikas tuleb tuua tagasi Euroopasse ja tuleb toetada uute tehnoloogiaettevõtete laienemist Euroopas. Peale selle vajab Euroopa uusi töökohti.

1.8 Komitee rõhutab, et vajalik on tasakaal rakendusuuringute ja alusuuringute vahel. Alusuuringud tagavad viljaka pinnase innovatsiooni ja uute võtmetehnoloogiate pikaajaliseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Tasakaal rakendusuuringute ja alusuuringute vahel on oluline ka kõrge kvalifikatsiooniga teadlaste ligi meelitamiseks.

1.9 Globaalsel turul on raske teostada ELi-keskset strateegiat. Komitee märgib, et teatis ei sisalda ühtegi viidet tulemuslikkuse meetmetele, sihtidele ega tähtaegadele, millest saaks selle algatuse teostamise osas lähtuda. Programmile kaju andmine võiks olla kõrgetasemelise eksperdirühma esimene ülesanne.

1.10 Vastused igale võtmetehnoloogia tegevuspõhimõtte ettepanekule on esitatud 4. osas. Lühidalt on need järgmised.

— Trotsida siseturu suutmatust ettevõtteid innustada ning töötada välja tööstusstrateegia, milles käsitletakс kõrgtehnoloogiaettevõtete silmatorkavat põuda Euroopas.

— Tuua tootmine tagasi Euroopasse ja toetada uute ettevõtete laienemist Euroopas.

— Muuta ettevõtetele jaoks uuenduslike tehnoloogiate rahastamine kergemaks.

— Luua rahalisi stiimuleid, et paiknemine ELis oleks kasulik võtmetehnoloogiaalase uuendusetegevuse ja selle valdkonna ettevõtete jaoks.

— Algatada koolide ja ülikoolide radikaalne reformimine, et tagada vajalikud oskused.

— Innustada innovaatiliste kõrgtehnoloogiaettevõtete ülikooli- ja uurimiskeskusepõhiseid klastreid.

— Mõõnda, et maailm on muutunud ja võtta rahvusvahelisel tasandil kasutusele agressiivne kaubanduspoliitika.

— Tagada algatuse kõikehõlmav ulatus, ühendades sellesse kõigi peadirektoraatide kõik asjaomased algatused.

1.11 Põhjendatud on komisjoni mure, et tõese teabe puudumisel võib väärinfost mõjutatud üldsus avaldada põhjendamatut vastuseisu võtmetehnoloogial põhinevate toodete ja teenuste kasutuselevõtule. Komitee toetab kodanikuühiskonna kaasamist, et niiviisi tagada vajalik edasiminekuks. Suurt tähelepanu tuleb osutada huvi äratamisele laiema üldsuse ja eelkõige noorte hulgas meid igapäevaelus ümbritseva hämmastava teaduse ja tehnoloogia vastu, olgu selleks siis imepärase telekommunikatsiooni-, meedia- ja infotehnoloogia (!) konvergens, mida esindavad iPhone'i tüüpi tooted või bioloogia-, keemia-, füüsika- ja logistikaahel, mis toob mikrolaineahju vahendusel toidu meie lauale. Euroopa vajab rohkem teadlasi, kelle kutsumus oleks muuta maailma.

1.12 Samas nõuab komitee tungivalt, et võtmetehnoloogia arengu osas võetaks aluseks ettevaatlik lähenemine, millega mõõndakse, et ehkki (kõnealuse tehnoloogiaga kaasnevad) ohud esinevad, leevendatakse kliima-, tervise- ja sotsiaalprobleeme ja areng toimub säästvamalt. Kui teaduses riske ei võeta, pärsib see arengut ja avastusi, kuid kui võtmetehnoloogia rakendused saavad masstoodangu osaks, sooviks komitee, et kompromisse ei tehtaks üldsuse heaolu ega keskkonna säästvuse arvelt.

2. Sissejuhatus

2.1 Teatise 1. osas märgitakse, et ELil on vaja teha edusamme uuendusetegevuse valdkonnas, et varustada end vahenditega, mis on vajalikud esseeisvate suurte ühiskonnaprobleemide lahendamiseks. Komisjon kutsub liikmesriike üles nõustuma, et võtmetehnoloogiate kasutamine ELis on väga tähtis. Selline kokkulepe on eeltingimus ELi muutmisel innovatsioonikeskuseks. Kui Euroopa soovib saavutada rahvusvahelisel tasandil keskse positsiooni, on samuti vaja aidata oma tegevusega kaasa jõukuse suurendamisele kodus ja välismaal.

2.2 Komisjon teeb ettepaneku moodustada kõrgetasemeline eksperdirühm, kes tegeleks peatükis 4 nimetatud valdkondadega. Nüüd on see tehtud. Rühma kuuluvad liikmesriikide tööstus- ja teaduseksperdid. Sünergia loomiseks peaks kõnealune eksperdirühm tegema koostööd kõrgetasemeliste eksperdirühmadega, teiste komisjoni eksperdirühmade ja tehnoloogiaorganisatsiooni-dega.

2.3 Rühm peaks:

— hindama asjaomaste tehnoloogiate konkurentsiolekorda ELis, pöörates tähelepanu eelkõige tööstuslikule kasutamisele ja seosele ühiskonnaprobleemide lahendamisega;

— analüüsima põhjalikult, millised võimalused on võtmetehnoloogiatega seotud teadus- ja arendustegevuseks olemas avalikus ja erasektoris kogu ELis;

(!) Inglisekeelne lühend TMT.

— tegema konkreetseid ettepanekuid selle kohta, milliseid poliitilisi meetmeid tuleks ELis võtta võtmetehnoloogiate tõhusamaks kasutamiseks tööstuses.

Komitee loodab, et rühma töö tugineb mõistlikkusele, visioonile ja kõikehõlmavale lähenemisviisile.

3. Võtmetehnoloogiad

3.1 Strateegiliselt kõige olulisemate võtmetehnoloogiatena on määratletud:

3.2 *nanotehnoloogia* on üldmõiste, mis hõlmab selliste struktuuride, seadmete ja süsteemide projekteerimist, kirjeldamist, tootmist ja rakendamist, mille kuju ja suurus reguleeritakse nanomeetri skaalas;

3.3 *mikro- ja nanoelektronika* käsitleb pooljuhte ning üliväikesi elektroonilisi allsüsteeme ja nende integreerimist suurematesse toodetesse ja süsteemidesse;

3.4 *fotoonika* on multidistsiplinaarne valdkond, mis tegeleb valguse, selle tekitamise, mõõtmise ja kasulikuks muutmise;

3.5 *kõrgtehnoloogiliste materjalide tehnoloogiad* pakuvad nii odavamaid asendajaid olemasolevate materjalidele kui ka uusi kõrgema lisaväärtusega tooteid ja teenuseid. Samal ajal vähenevad tänu nende kasutamisele nii ressursisõltuvus, keskkonnanahud kui ka jäätmed;

3.6 *tööstuslik biotehnoloogia* hõlmab mikroorganismide, nt ensüümide, või nende osade kasutamist, et luua tööstuslikult kasulikke tooteid, aineid ja keemilisi ehitusplokke, mille omadused ületavad tavapärase naftakeemia protsesside teel saadute omi.

3.7 Ühenduse nõusoleku saamine võtmetehnoloogiate valimisel on teatise tähelepanu keskmes. Nende tehnoloogiate käitamiseks kasutatav tarkvara ja nende tehnoloogiate rakendused sõltuvad konkreetse tehnoloogia valikust. Komitee jätab rahumeeli ülaltoodud loetelu täpsustamise kõrgetasemelisele eksperdirühmale. Komitee soovib arvestada kõrgjõudlusega andmetöötuse ja simulatsiooniteadusega.

3.8 Komisjoni arvates on ELil märkimisväärsed probleeme nende võtmetehnoloogiate laialdasemal kasutuselevõtul. Ta on olnud nanotehnoloogiate, fotoonika teatud aspektide, biotehnoloogia ja pooljuhtide turustamisel ja kasutusele võtmisel vähem edukas kui USA ja mõned Aasia riigid. Need on kõik valdkonnad, kus teadus- ja arendustegevuses on tehtud märkimisväärsed jõupingutusi, kuid nende rakendamine majanduses ja ühiskonnas on puudulik. Sellel on mitu põhjust:

— EL ei kasuta oma teadus- ja arendustegevuse tulemusi tõhusalt.

— Avalikkus ei tea tihti, mis on võtmetehnoloogiad ja milline on nende tähtsus.

— Puudu on oskustööjõust, mis vastaks võtmetehnoloogiate multidistsiplinaarsele iseloomule.

— Võtmetehnoloogiate riskikapitali ja erainvesteeringutega rahastamise tase on suhteliselt madal.

— ELi poliitilised jõupingutused on tihti killustatud, kuna puudub pikaajaline nägemus ja koordineerimine.

— Mõnes kolmandas riigis võidakse võtmetehnoloogiatele anda riigi toetust, mis on aga tihti läbipaistmatu ja sellest tuleb ELis paremini aru saada.

4. Tegevuspõhimõtete ettepanekud

4.1 Võtmetehnoloogiate edukaks rakendamiseks tööstuses on vaja tähelepanu pöörata kümnele poliitikavaldkonnale. Järgnevates punktides on komisjoni ettepanekute kokkuvõtte esitatud kaldkirjas.

4.2 Suurem keskendumine võtmetehnoloogiatele:

— Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetamise põhieesmärk peaks olema pideva innovatsioonitegevuse säilitamine, eelkõige praeguses majanduslanguses, ja tehnoloogia ülevõtmise lihtsustamine.

4.2.1 Komitee avaldab täielikku toetust ettepanekule tugevada riigitoetusega programme, et korvata kriisi mõju tehnoloogiaarenduse vallas. Arikasumi kokkukuivamine pärsib tõepoolest ettevõtete teadus- ja arendustegevust. Rõhk koostööle ELi rahastamiskavade raames on sageli ületamatuks tõkkeks uutele väikestele jäägitu pühendumusega kõrgtehnoloogiaettevõtetele. Riigi raha peab olema kättesaadav ilma koormavate lisatingimusteta, et pakkuda algkapitali, kui uuendajad ja ettevõtjad töötavad kontseptsiooni tõestamise kallal.

4.3 Suurem keskendumine tehnosiirdele ja üleliidulistele tarnekettidele:

— Edendada tuleb tehnosiiret teadusasutuste ja tööstuse vahel⁽²⁾. VKEde parem juurdepääs Euroopas välja arendatud võtmetehnoloogiatele ning piirkondlike innovatsiooniklastrite ja -võrgustike edendamine on hädavajalikud maailmatasemel innovatsioonitegevuse võimaldamiseks ja säilitamiseks.

(2) Vt ELT C 218, 11.9.2009, lk 8.

4.3.1 See põhimõte käsitleb uurimisinstituutide ja tööstuse, eelkõige VKEde suhteid. Vaatluse alla ei võeta tööstusklastreid, mis asuvad ülikoolide ja uurimiskeskuste juures. Võib tõdeda, et tööstuse tarneahelasse kuuluvad olemasolevad VKEd, kes tingituna oma paiknemisest tarneahelas vajavad juurdepääsu asjaomasele uusimale tehnoloogiale, erinevad suuresti uutest väikesetest VKEdest, kes on loodud eesmärgiga edendada uusi teadmisi või tehnoloogiat, pärinegu need siis teadussinstitiidist, ülikoolist või ettevõtte teadusuuringute osakonnast. Ehkki komitee toetab tegevuspõhimõtte ettepanekut sellisel kujul, nõuab ta lisaks sihikindlamaid jõupingutusi, et parandada ülikooliteaduste ja tehnoloogia ning riskikapitali toetust ülikooliga seotud riskikapitaliklastritele.

4.3.2 Selle poliitika eduks on vaja üles ehitada Euroopa tootmistegevus. Vaja on paradigma muutust. Arvamus, et tootmine on võimalik arengumaades allhangete alusel, ei pea enam paika. Toote insenerlahendused ja tehnoloogia avavad ukseid innovatsioonile, mis peitub kõrgtehnoloogilistes toodetes. Konkurentsieliste allikas tuleb tagasi Euroopasse tuua. See on ka võimalus tõsta tööhõivet. Kui väikeettevõtted laienevad, siis peaks neil olema stiimul toota Euroopas.

4.4 Suurem keskendumine ühisele strateegilisele programmi-
tööle ja näidisprojektidele:

— Nii ühendus kui ka liikmesriigid ja piirkonnad peaksid püüdma koordineerituma ja strateegilisema lähenemise poole, et vältida majanduslikult kahjulikku dubleerimist ja et tõhusamalt ära kasutada võtmetehnoloogiatega seotud teadus- ja arendustegevuse tulemusi.

— Liikmeriikide rahastatavate innovatsiooniprogrammidega tuleks soodustada rohkem ühise programmi- ja tegevuste tegemist liikmesriikide vahel. See vallandaks mastaabi- ja mitmekülg-
sussäästu ning lihtsustaks strateegiliste liitude loomist Euroopa äriühingute vahel.

— Kuna näidisprojektide kulud on tihti kordades suuremad kui eelnenud uurimis- ja arendustegevusele tehtud kulutused, võimaldaks tihedama koostöö tegemine ELis koos tööstuse ja kasutajate laialdasema kaasamisega /projekte tõhusamalt ja odavamalt läbi viia.

4.4.1 Selline tähelepanu osutamine võiks olla üks viis ELi kõrgtehnoloogiaettevõtete spektri lünkadega tegelemiseks. Turu tegelikele vajadustele vastavate toodete ja teenuste arendamine ja tutvustamine võib olla võimaluseks, kuidas kujundada väiksemaid kõrgtehnoloogiaettevõtteid ümber suurteks. Komitee on veendunud, et sellist poliitikat saab kohaldada pigem teaduse ja tehnoloogia rakenduste kui alusuuringute osas. Komitee soovib ELi ja liikmesriikide rahastamise suunamist nende tehnoloogiate turupotentsiaali realiseerimisele, mis on juba figuree-

rinud paljudes poliitikadokumentides ja tulevikuvisionides. On vaja kooskõlastatud jõupingutusi nii uute ettevõtete loomise stimuleerimiseks kui ka nende seejärel ülemaailmse positsiooni ja konkurentsivõimega ettevõtete kujundamiseks.

4.4.2 Lisasünergiat saab luua, kui võtta aluseks komisjoni algatused teadusuuringute ühise kavandamise ja makropiirkondliku koostöö kohta. Võtmetehnoloogiate alastele ühistele koostööprojektidele võiks teha kättesaadavaks eristiimulid.

4.5 Riigiabi poliitika:

— Sihipärane riigiabi, mis kompenseerib turutõrkeid, on asjakohane vahend teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edendamiseks ELis. Komisjon kavatseb läbi vaadata teaduse, arenduse ja innovatsiooni riigiabi 2006. aasta raamistiku, et hinnata selle asjakohasust.

4.5.1 Loomulikult ei soovi ELis asutatud ettevõtted konkureerida teiste ELi ettevõtetega, mis saavad riigiabi. Siiski valmistab komitee arvates kõige rohkem muret ELi suurte kõrgtehnoloogiaettevõtete vähesus, mida kirjeldatakse 5. osas. Komitee arvates on neis sektorites ruumi riigi sekkumiseks, et stimuleerida turu toimimist.

4.5.2 Võib osutada vajalikuks töötada välja konkreetne strateegia, et aidata osadel Ida- ja Lõuna-Euroopa riikidel kiirendada kõrgtehnoloogiliste infrastruktuuride ning täiendavale ka akadeemilise teaduse infrastruktuuri arengut. Ressursside puudumise tõttu võib teadusuuringute potentsiaal jääda kasutamata.

4.5.3 Komisjon peaks esmajoones aru saama, miks on ELi kõrgtehnoloogiaettevõtete spekter lünklik ja mida saaks olukorra parandamiseks teha. Maaailma kõigis peamistes piirkondades tekivad kõrgtehnoloogiaettevõtted turujõudude ja riigi sekkumise koostoimel. Apple, Google, Microsoft ja Dell on puhtalt turu loodud tooted. ELis on lennunduse silmatorkav kohalolu riigi sekkumise tulemus (ESA, EADS). ELi turujõud on Nokia taga, ometigi ei ole ühtki teist võrreldavat ettevõtet ELis esile kerkinud. Eksperdirühm peab leidma viisi, kuidas EL saaks tagasi võita oma positsiooni ülemaailmses IKT tööstuses. Peale selle, kui EL soovib olla edukas taastuvenergia valdkonnas, peab ta selgelt määratlema ettevõtted, millel on arengupotentsiaal ja võtma kasutusele uued kütused ja energiaallikad. Sel juhul peab ta toetama nende ettevõtete laienemist.

4.6 Võtmetehnoloogiate kasutuselevõtu ja kliimamuutuse poliitika omavaheline kombineerimine:

— Võtmetehnoloogiate edendamine ja võitlus kliimamuutusega avab tähtsad majanduslikud ja sotsiaalsed võimalused ning hõlbustaks märkimisväärselt ka nende kohustuste rahastamist, mis tulenevad rahvusvahelisest lepingutest.

4.6.1 Komitee arvates peaks esmatähtsaks pidama alternatiivsete kütuste ja tehnoloogiate väljatöötamist transpordi, energia, soojuse ja valgustuse tarbeks. Parim kliimamuutuste strateegia on energiavalikuvõimaluste laiendamine ⁽³⁾.

4.7 Juhtivad turud ja riigihange:

— Teadusuuringute tulemuste tõhusaks kasutamiseks toodetes vajab EL soodsaid raamtingimusi. Nõudlust on vaja suurendada riigihangete ja kavade, nt juhtivate turgude algatuse abil. Liikmesriigid võiksid kasutada kommertskasutusele eelnevaid hankeid ja suuremastaabiliste turulähedaste uueduste hankeid, et soodustada tekkivaid võtmetehnoloogiaturge.

4.7.1 Komitee põhimõtteliselt toetab seda ettepanekut ja eeldab, et kõrgetasemeline eksperdirühm algatab prioriteetsed projektid, et tagada selle tegevuspõhimõtte maksimaalne mõju.

4.8 Kõrgtehnoloogia valdkonna meetmete rahvusvaheline võrdlus ja tihedam rahvusvaheline koostöö:

— Komisjon tahab rahvusvaheliselt võrrelda kõrgtehnoloogia valdkonna meetmeid teistes juhtivates ja arenevates tööstusriikides, nagu USA, Jaapan, Venemaa, Hiina ja India ning uurida tihedama koostöö võimalusi.

4.8.1 Komitee toetab mõtet, et võtmetehnoloogiate tegevuspõhimõtete väljatöötamisel võetaks aluseks ulatuslik rahvusvaheliste võrdlusuuringute programm ⁽⁴⁾. Rahvusvaheline koostöö võib osutada väärtuslikuks ulatuslike arengute jaoks, eelkõige kliimamuutuste valdkonnas, kuid esikohale tuleb seada konkurentsivõime. Komisjon peaks püüdma õppida mujal rakendatavatest tööstusstrateegiatest.

4.9 Kaubanduspoliitika:

— Eritähelepanu tuleks pöörata võtmetehnoloogiate jaoks soodsate kaubandustingimuste loomisele kahe- ja mitmepoolsete vahendite kaudu, et vältida rahvusvahelisi turumoonutusi, hõlbustada turulepääsu ja soodustada investeringuvõimalusi, parandada intellektuaalomandi õiguste kaitset, vähendada subsideerimist ning tariifsete ja mittetariifsete tõkete kasutamist üleilmsel tasandil.

4.9.1 Komitee usub, et EL peab jätma kõrvale varasema paradigma, mis eristas arenenud ja arenguriike ning sundis poliitika kujundajaid taluma subsidiume ja muid kaubanduse moonutusi kolmandates riikides, pidades samas olukorra lahendamiseks mitmeaastaseid läbirääkimisi. Mitmetes tehnoloogiates on EL Aasiast maha jäänud. Komitee usub, et EL peaks nüüd olema

valmis subsidiumidele ja kaubanduse moonutustele omapoolsete subsidiumide ja kaubanduse moonutustega reageerima. EL peaks loomulikult olema valmis sõlmima kohaseid kokkuleppeid, kui teine pool on nõus laua ääres istet võtma. Vahepeal peaks EL rakendama tööstusstrateegiat, et ehitada üles oma ettevõtteid ja taastada tehnoloogiaalane juhtpositsioon.

4.10 Euroopa Investeeringupanga vahendid ning riskikapitali rahastamine:

— Komisjon soodustab ka edaspidi investeerimist kõrgtehnoloogiasse ning innustab EIPd andma eeliseid kõrgtehnoloogilistele tööstusharudele nii olemasolevate kavade kui uute vahendite väljatöötamise teel, et hõlbustada investeringuid, võttes arvesse praegust finants- ja majanduskriisi.

— Samuti on vaja tugevdada algjärgu investeringutele spetsialiseerunud riskikapitalifonde. Piisava riskikapitali olemasolu saab tagada avaliku ja erasektori vahelise partnerluse kaudu, mis mängib olulist rolli teadus- ja arendustegevusmahukate ettevõtete loomisel ja laiendamisel.

4.10.1 Raha on kõige tähtsam turujõud. Arendustegevuse rahastamise allikate suurendamine ja laiendamine on võtmetehnoloogiate programmi eeltingimus.

4.10.2 Komitee arvates on lubamatu, et olemasolevate ELi investeringute ja rahastamismehhanismidega seonduvad bürokraatlikud üksikasjad võimaldaksid ümber suunata või peatada võtmetehnoloogiate arendamiseks vajalike vahendite jõudmise eesmärgile.

4.10.3 Investeerimisel kõrgtehnoloogiasse võib kergesti rahast ilma jääda. Komisjon peaks oma pilgu mis iganes vormis riski- ja pangakapitalist kaugemale suunama. Varakaid üksikisikuid tuleb igati motiveerida paigutama oma raha omal vastutusel uutesse kõrgtehnoloogiaettevõtetesse juba algstaadiumis, enne riskikapitali kaasamist. Kõrgtehnoloogiaalasele teadus- ja arendustegevusele peaks kehtima maksimaalne maksuvabastus. Kapitalikasumile uute kõrgtehnoloogiaettevõtete müügilt peaks tegema maksusoodustusi. Edust saadav kasu peaks kompenseerima muudest investeringutest tekkinud kahjumi. EL on investorite ja ettevõtjate suhtes ebasõbralikum kui teised piirkonnad.

4.11 Oskused, kõrgharidus ja koolitus:

— Loodus- ja tehnikateadused peavad saavutama oma õigusstatud koha haridussüsteemis. Nende valdkondade koolilõpetajate arvu tuleb tõsta ja veelgi tugevdada, kasutades stiimuleid rahvusvaheliste talentide meelitamiseks.

⁽³⁾ Vt CESE 766/2010, 27.5.2010

⁽⁴⁾ Vt ELT C 306, 16.12.2009, lk 13.

4.11.1 Aasia investeringute maht haridusse ja oskustesse on hästi teada. Sealsetest ülikoolidest tuleb kordades rohkem teadusdoktooreid kui ELis. Parimates ELi ülikoolides on arvukalt Aasiast pärit tudengeid. Ehkki 21. sajandi riikide jõukus otsustatakse ära maailma eri paikade koolitundides, jääb enamuses ELi liikmesriikides nii koolide kui ka ülikoolide hariduse tulemuslikkus kaugele allapoole nõutavat taset. Tõendeid selle kohta pakuvad ülemaailmsete õpitulemuste ja rahvusvaheliste ülikoolide edetabelid.

4.11.2 Esmatähtsaks tuleb pidada koolihariduse taseme parandamist, eelkõige matemaatikas ja loodusteadustes, luues stiimuleid õpilastele, et nad õpiksid süvendatult matemaatikat ja loodusteadusi nii koolis kui ka ülikoolis, samuti kõrgkooli lõpetajatele loodusteaduste alal, et nad suunduksid õpetajaks. Peale selle tuleb määratleda eliitülikoolid, mille õpetamis- ja teadusuuringute tase võiks saada maailmas konkurentsivõimeliseks. Lisaks peab arendama ülikoolidega seotud infrastruktuure (teadusparke), et soodustada VKEde esilekerkimist ja pakkuda vajalikku stardiraha.

4.11.3 Liikmesriikide hariduse ees seisvad väljakutsed on nii suured ning poliitikute juba aastaid kestnud täielik suutmatuse selle probleemiga tegeleda nii ilmne, et ühiskond peab asuma vasturünnakule ja kasutusele võtma oma vahendid, et tagada vajalik tulemus.

4.11.4 Kõigele lisaks tuleb ülikoolide ja teadusasutuste õppetöö ning teadus- ja arendustegevuse raamtingimused muuta ahvatlevamaks. ELil on vaja meelitada ligi teiste piirkondade helgeimaid päid. Praegu on täiesti vastupidine olukord – paljud ELi helgeimad pead liiguvad paremate tingimuste lootuses teistesse piirkondadesse⁽⁵⁾. Sellegipoolest on oluline hõlbustada rahvusvahelist liikuvust,⁽⁶⁾ sest sellest on saanud eduka karjääri eeltingimus.

4.11.5 Samuti on vajalik tasakaal rakendusuringute ja alusuuringute edendamisel. Alusuuringud tagavad viljaka pinnase innovatsiooni ja uute võtmetehnoloogiate pikaajaliseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Selline tasakaal on oluline ka kvalifitseeritud teadlaste ligi meelitamiseks.

5. Kõrgtehnoloogiaettevõtted

5.1 Komitee on äärmiselt mures Euroopa ettevõtete vähesuse pärast ülemaailmsete kõrgtehnoloogiaettevõtete hulgas. Kaks alljärgnevat tabelit põhinevad Financial Timesi 2010. aasta 500 parima ülemaailmse ja piirkondliku ettevõtte edetabelil (turuväärtuse alusel). Tabelites on esitatud andmed tööstussektorite kohta, mis kõige paremini suudaksid võtmetehnoloogiaid rakendada.

5.2 Tabelis A on toodud väljavõte 500 ettevõtte pingereast üle maailma. Selle analüüs näitab, et Euroopas ei ole ühtegi maailmatasemel kõrgtehnoloogiasektorit, kui keemiatööstus välja arvata.

Financial Timesi maailma top 500 - tehnoloogiasektorid					
Sektor	Ettevõtete arv				
	Kogu maailm	USA	Aasia	Euroopa	
Farmaatsia ja biotehnoloogia	20	10	3	6	Novartis*, Roche*, GSK, Sanofi-Aventis, AstraZeneca, Novo Nordisk
Tehnoloogia riistvara	21	13	5	2	Nokia, Ericsson
Tarkvara ja arvutiteenused	12	6	5	1	SAP
Autod ja varuosad	11	2	6	3	Daimler, VW, BMW

⁽⁵⁾ Vt ELT C 110, 30.4.2004, lk 3.

⁽⁶⁾ Vt ELT C 224, 30.8.2008.

Financial Timesi maailma top 500 - tehnoloogiasektorid					
Sektor	Ettevõtete arv				
	Kogu maailm	USA	Aasia	Euroopa	
Keemia	13	4	1	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta*, Linde
Tervishoiuseadmed	12	11	0	1	Fresenius
Üldtööstus	13	4	6	2	Siemens, ThyssenKrupp
Masinatööstus	11	3	4	4	ABB*, Volvo, Atlas Copco, Alstom
Lennundus ja kaitsetööstus	10	7	0	3	BAE Systems, Rolls Royce, EADS
Naftatööstuse seadmed ja teenused	7	4	0	1	Saipem
Vabaajakaubad	4	0	3	1	Phillips Electrical
Elektroonika- ja elektritööstus	6	2	3	1	Schneider Electric
Alternatiivenergia	1	1	0	0	

Analüüsisist on välja jäetud järgmised tööstussektorid: nafta- ja gaasitootjad, metallitööstus ja kaevandamine, ehitus ja ehitusmaterjalid ning toiduainete, jookide ja tubaka tootjad.

Loetelust on välja jäetud operatiivsektorid, kuhu kuuluvad püsi- ja mobiilvõrkude teenuste, tööstustranspordi, elektri-, gaasi-, vee- ja kommunaalteenuste osutajad.

Aasias domineerib Jaapan, kuid ettevõtete hulgas on ka selliseid, mis asuvad Taiwanis, Lõuna-Koreas, Hong Kongis, Hiinas, Indias ja Austraalias.

Euroopa hõlmab ELi ja EFTA. Tärniga (*) on tähistatud Šveitsi ettevõtted.

5.3 Tabelis B on ülevaade 500 parima nimekirja kantud USA, Jaapani ja Euroopa ettevõtetest. See sisaldab iga sektori piirkondlike turuväärtusi. Kolmeteistkümmene kõrgtehnoloogiasektori hulgas on Euroopal juhtroll keemiatööstuses, masinatööstuses ja alternatiivenergia sektoris, ehkki viimane on alles kujunemisjärgus. Lisaks on Euroopal arvestav positsioon farmaatsia- ja biotehnoloogia sektoris. Jaapanil on juhtroll auto-, elektroonika- ja elektritööstuses ning vabaajakaupade tootmises. Neis sektorites on tugevalt esindatud ka teised Aasia riigid. USA domineerib sektorites, milles tal on juhiroll: farmaatsia ja biotehnoloogia, tehnoloogia riistvara, tarkvara ja arvutiteenused, tervishoiuseadmed ja -teenused, üldtööstus, lennundus ja kaitsetööstus, naftatööstuse seadmed ja teenused. Kõik need on võtmetehnoloogiate kasutamise seisukohalt olulised sektorid.

Financial Timesi piirkondade top 500 – tehnoloogiasektorid						
Sektor	Ettevõtete arv (#) ja turuväärtus (miljardites dollarites*)					
	USA		Jaapan		Euroopa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Farmaatsia ja biotehnoloogia	21	843	24	147	18	652
Tehnoloogia riistvara	34	1 049	18	164	8	140
Tarkvara ja arvutiteenused	25	884	12	58	8	98
Autod ja varuosad	5	81	37	398	9	186
Keemia	12	182	36	134	18	293
Tervishoiuseadmed	31	511	4	24	11	94
Üldtööstus	9	344	8	38	6	127
Masinatööstus	11	165	36	185	18	210

Financial Timesi piirkondade top 500 – tehnoloogia-sektorid						
Sektor	Ettevõtete arv (#) ja turuväärtus (miljardites dollarites*)					
	USA		Jaapan		Euroopa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Lennundus ja kaitsetööstus	12	283	—	—	7	84
Naftatööstuse seadmed ja teenused	17	271	—	—	9	62
Vabaajakaubad	5	42	14	181	1	31
Elektroonika- ja elektritööstus	10	124	29	159	6	54
Alternatiivenergia	1	10	—	—	2	16

* Miljard on tuhat miljonit. Eelnev tabel on koostatud Financial Timesi edetabeli alusel, milles on esitatud kõigi kolme piirkonna 500 parimat ettevõtet. Igas piirkonnas on väga silmatorkav sektorite kombinatsioon ja tasakaal, kuid iga piirkonna iga sektori suhteline turuväärtus on suhtelise tehnoloogiaintensiivsuse kasulik mõõdupuu

5.4 Eelnenust võib järeldada, et ELil on vaja tööstusstrateegiat, mille abil kindlustada maailmas oma positsioon võtmetehnoloogiate alal 2020. aastal ja edaspidi.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
 Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Roheline raamat „Äriregistrite ühendamine” ”

KOM(2009) 614 lõplik

(2011/C 48/21)

Raportöör: **Ana BONTEA**

4. novembril 2009 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat „Äriregistrite ühendamine”

KOM(2009) 614 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. juulil 2010. Raportöör oli Ana Bontea.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri. istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 65, vastu hääletas 13, erapooletuks jäi 18.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee pooldab koostöö arendamist ja tugevdamist Euroopa Liidu kõigi liikmesriikide äriregistrite vahel. See peaks põhinema läbipaistvuse, kiiruse, kulude vähendamise, haldusmenetluste lihtsustamise, isikuandmete adekvaatse kaitse ja koostalitlusvõime põhimõtetel. Äriregistrite piiriülene koostöö peab tagama võlausaldajate, äripartnerite, aktsionäride ja tarbijate senisest parema ametliku ja usaldusväärse teavitamise. See parandaks siseturu õiguskindlust ja toimimist.

1.2 Äriregistrite ühendamine peaks peegeldama eesmärke, mis on sätestatud kahes strateegilises dokumendis: Euroopa 2020. aasta strateegia⁽¹⁾ ja Small Business Act⁽²⁾. Äriregistrite ühendamine peaks suurendama läbipaistvust ja lihtsustama koostööd ettevõtete vahel ning vähendama piiriülese ettevõtluse takistusi ja halduskoormust, eriti VKEde jaoks. Kõik see on määrava tähtsusega ühtse turu tugevdamise jaoks ning tasakaalustatud ja jätkusuutliku majandusliku ja sotsiaalse arengu jaoks, nagu rõhutatakse komisjoni teatise „Kõigepealt mõtle väikestele”. Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” (KOM(2008) 394 lõplik).”

1.3 Komitee soovib lisada rohelises raamatus toodud eesmärkidele uusi eesmärke, pidades silmas

— kohustusliku koostöövahendi loomist, millega lihtsustatakse ja tugevdatakse liikmesriikide keskregistrite elektroonilist ühendamist omavahel ja eelkõige e-õiguskeskkonna portaa-

liga, mille tulemusel saaks portaalist peamine juurdepääsu-vahend ELi õigusteabele, et tagada äriühinguõiguse direktiivide tõhus rakendamine,

— ning piiriülese koostöö edendamist, eriti seoses piiriüleste ühinemiste ja teistes liikmesriikides asuvate filiaalidega, kasutades ära siseturu infosüsteemi eeliseid.

1.4 Komitee toetab üldjoontes rohelist raamatut, eeldusel et viiakse läbi põhjalik mõjuhindang ja et ettevõtetele ei lisandu halduskoormust.

1.5 Komitee leiab, et äriregistrite ühendamine loob ainult siis lisaväärtust, kui võrgustikus on lisaks keskregistritele ka kõik kohalikud ja piirkondlikud registrid kõigist 27 liikmesriigist ja kui võrgustikus edastatav teave – olenemata päritoluriigist – on ajakohastatud, turvaline, standarditud, hõlpsalt kättesaadav ja kõigis ELi ametlikes keeltes ning soovitatavalt tasuta (vähemalt põhiaandmete osas).

1.6 Kui seadusandlikke meetmeid rakendatakse ELi tasandil, siis rõhutab komitee vajadust kasutada võimalust muuta avaldamise eeskirju, vähendamaks ettevõtete – ja eriti VKEde – halduskoormust, vähendamata sealjuures läbipaistvust, pidades silmas, et teave avaldamine riikide ametlikes teatajates tekitab ettevõtetele märkimisväärseid lisakulusid, andmata reaalselt lisaväärtust, kui on võimalus saada seda teavet veebis olevatest registritest.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis „Euroopa 2020. aastal – aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”, KOM(2010) 2020 lõplik.

⁽²⁾ Komisjoni teatis „Kõigepealt mõtle väikestele”. Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act”, KOM(2008) 394 lõplik.

1.7 Haldusleping oleks lahendus, mille abil saaks sätestada äriregistrite koostöö tehnilised detailid.

1.8 Rohelises raamatus seatud eesmärkide saavutamiseks teeb komitee ettepaneku valida lahendus, mis toetub kõigile olemasolevatele koostöömehhanismidele ja –algatustele, eelkõige EBR-le, ⁽³⁾ BRITE-le, ⁽⁴⁾ siseturu teabesüsteemile (IMI) ja e-õiguskeskkonnale, integreerides need, laiendades EBR-i ning arendades seda kui Euroopa e-õiguskeskkonna portaali integreeritud kõrgetasemelist ja innovatiivset koostalitlevat süsteemi – IKT teenuseplatvormi ja tõhusa prognoosi- ja juhtimisvahendina, mis ühendab kogu ELi äriregistrid ja edendab koostööd ettevõtete vahel ning nende arengu hindamise võimalusi.

1.9 Mis puutub äriregistrite võrgustiku ühendamisse elektroonilise võrgustikuga, direktiivi 2004/109/EÜ kohaselt loodud elektroonilise võrgustikuga, siis leiab komitee, et tuleks läbi viia mõjuhinnang, aga alles pärast äriregistrite ühendamist.

1.10 Seoses ettevõtete filiaalidega teistes riikides on komitee seisukohal, et tuleks kasutusele võtta siseturu infosüsteem, kuna tegemist on infosüsteemiga, mis pakub halduskoostööle raamistiku ja mida saaks kasutada selleks, et toetada mis tahes siseturu reguleeriva õigusakti rakendamist.

1.11 Määrates pädeva organi, kes võtab üle, laiendab ja arendab EBR-i (mis peaks olema kohustuslik, mitte vabatahtlik) ning tagab piisava rahastamise ELi vahenditest, kiirendatakse piiriülese koostöö võrgustiku loomist, kuhu kuuluvad liikmesriikide äriregistrid ning lühiajaliste ja keskpikkade eesmärkide saavutamist.

1.12 Äriregistrite võrgustiku loomine peaks täitma tervet rida funktsioone ja pakkuma lisavahendeid suhtlemise lihtsustamiseks.

1.13 Sellealane koostöö riiklike ja ELi institutsioonide ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel on eriti tähtis.

2. Taustteave

2.1 Euroopa Liidus on 27 riiklikku ja piirkondlikku äriregistrit. Neis registreeritakse, uuritakse ja salvestatakse teavet ettevõtete kohta, mis on loodud asjaomases riigis või piirkonnas,

⁽³⁾ Euroopa Äriregister (*European Business Register*).

⁽⁴⁾ Äriregistrite üleeuroopaline koostalitlusvõime (*Business Register Interoperability Throughout Europe*).

vastavalt ELi õigusaktidega kehtestatud miinimumstandarditele põhiteenuste kohta.

2.2 Kui ametlik teave äriühingute kohta on riigis, kus need on registreeritud (alates 1. jaanuarist 2007 muutusid peaaegu kõigi liikmesriikide äriregistrid elektrooniliseks ja veebis kättesaadavaks), hõlpsasti kättesaadav, siis sama teabe hankimisel teisest liikmesriigist võivad olla takistuseks tehnilised (erinevad otsingutingimused ja struktuurid) või keelebarjäärid.

2.3 Aina suureneb piiriülene nõudlus äriühinguid käsitleva teabe järele, kas siis ärielistel eesmärkidel või õiguskaitse kättesaadavuse lihtsustamiseks, arvestades, et ühtse turu pakutavad võimalused on lihtsustanud ettevõtete tegevuse laiendamist riigipiiridest väljapoole. Peale selle on paljude ühinemiste ja lagunemiste puhul tegemist eri liikmesriikide ettevõtetega, eelkõige toetudes direktiivile 2005/56/EÜ, milles nõutakse koostöö tegemist äriregistrite vahel, ning ettevõttel on võimalik olla registreeritud ühes liikmesriigis ja teostada äritegevust osaliselt või täielikult teises liikmesriigis.

2.4 Piiriülene äritegevus on tekitanud vajaduse riiklike, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste igapäevase koostöö järele; vabatahtliku koostöö hõlbustamiseks on palju vahendeid ja algatusi.

3. Rohelise raamatu kokkuvõte

3.1 „Rohelises raamatus „Äriregistrite ühendamine““ kirjeldatakse praegust raamistikku ja kaalutakse edasisi võimalusi juurdepääsu parandamiseks kogu ELi äriühinguid käsitlevale teabele ning äriühinguõiguse direktiivide tõhusamaks kohaldamiseks.

3.2 Vastavalt rohelisele raamatule on äriregistrite ühendamisel kaks erinevat, kuid omavahel seotud eesmärki:

— lihtsustada piiriülest juurdepääsu äriühinguid käsitlevale teabele suurendab ühtse turu läbipaistvust, tugevdab aktsionäride ja kolmandate isikute kaitset;

— tugevdada koostööd piiriüleste protsesside puhul, nagu piiriülesed ühinemised, asukohamuutmised ja maksejõuetusmenetlused, nagu nõutakse sõnaselgelt piiriüleste ühinemiste direktiivis ning Euroopa äriühingu ja Euroopa ühistu põhi-kirjas.

3.3 Rohelises raamatus kirjeldatakse olemasolevaid koostöömehhanisme ja –algatusi:

— **EBR**: 18 liikmesriigi ja kuue kolmanda riigi äriregistrite vabatahtlik algatus, mida toetas Euroopa Komisjon. EBR on äriregistrite võrgustik, mille eesmärk on pakkuda usaldusväärset teavet äriühingute kohta. Tal on teatud piirangud, mis puudutab võrgustiku ulatust ja registritevahelist koostööd piiriüleste protsesside puhul

— **BRITE**: 2009. aasta märtsis lõpule viidud uurimisprojekt, mida juhivad EBR partnerid ja rahastab suurel määral Euroopa Komisjon. Selle eesmärk oli äriregistrite üleeuroopalist teabevahetust võimaldava täiustatud ja innovaatilise koostalitlusvõime mudeli, IKT teenindusplatvormi ja haldusvahendi väljaarendamine ja rakendamine, keskendudes eelkõige piiriülestele asukohamuutmistele ja ühinemistele ning kontrolli tõhustamisele äriühingute teistes liikmesriikides registreeritud filiaalide üle.

— Siseturu infosüsteem (IMI): Siseturu infosüsteem on 2006. aasta märtsis loodud ja komisjoni hallatav turvaline veebipõhine rakendus. Tegemist on suletud võrguga, mis võimaldab liikmesriikide pädevatel asutustel hõlpsalt leida koostööpartnereid teistes liikmesriikides ning nendega kiiresti ja tõhusalt suhelda. Seda kasutatakse kutsekvalifikatsioonide direktiiviga ja teenuste direktiivi rakendamise toetamiseks;

— E-õiguskeskkond 2007. aastal käivitatud algatus, mille eesmärk on toetada kohtuorganite ja juristide tööd ning lihtsustada kodanike juurdepääsu õigusteabele. Algatuse üks käegakatsutav tulemus on e-õiguskeskkonna portaali, millest avaneb peamine juurdepääs õigusteabele, õigus- ja haldusasutustele, registritele, andmebaasidele ja muudele kõnealuse Euroopa õigusprojekti raamistikus pakutavatele teenustele. Euroopa e-õiguskeskkonna tegevuskavas aastateks 2009–2013 käsitletakse Euroopa Äriregistri integreerimist portaali ning esitatakse nn etapiviisiline lähenemisviis (esimeses etapis lingina, edaspidi järgneb osaline integreerimine).

3.4 Põhijoontes pakutakse rohelises raamatus välja kolm võimalust senise koostöömehhanismide edasiarendamiseks äriregistrite vahel:

— esimene võimalus on kasutada BRITEi projekti tulemusi ning määrata või luua üksus, kes vastutab vajalike teenuste kättesaadavuse eest kõigis liikmesriikides.

— teine võimalus on IMI süsteem, mis juba töötab ja mida saab lähiaastatel ELi õigusaktide uutesse valdkondadesse laiendada;

— kolmas võimalus on esimese kahe võimaluse kombineerimine.

4. Üldmärkused

4.1 Komitee pooldab koostöö arendamist ja tugevdamist äriregistrite vahel üle terve Euroopa Liidu, pidades silmas juurdepääsu lihtsustamist ametlikule ja usaldusväärsele teabele ettevõtete ja äriühingute kohta ning läbipaistvuse tagamist ühisturul, edendades sidusrühmade ja kolmandate osapoolte (võlausaldajate, äripartnerite, tarbijate jne) kaitset eelkõige piiriüleste ühinemiste, asukohamuutuste ja pankrotimenetluste käigus.

4.2 Püüd leida võimalikke teid ettevõtteid puudutavale teabele juurdepääsu parandamiseks üle terve ELi ja äriühinguõiguse direktiivide tõhusamaks rakendamiseks on hea algatus komisjoni poolt. Komitee toetabki üldjoontes rohelist raamatut, ent sellegipoolest tuleb läbi viia põhjalik mõjuhindamine ja tagada, et ettevõtetele ei lisandu halduskoormust.

4.3 Äriregistrite ühendamine peaks peegeldama eesmärke, mis on sätestatud kahes strateegilises dokumendis: Euroopa 2020. aasta strateegia (milles kutsutakse üles tugevamale piiriülesele koostööle) ja Small Business Act (mille eesmärk on „vähendada ettevõtjate kulusid ja halduskoormust”, et „oluliselt aidata kaasa VKEde edule ja kasvule, kui nad säästavad nende aega ja raha ning seega vabastavad vahendid innovatsiooniks ja töökohtade loomiseks”, võttes arvesse tulevaste õigusloomelaste ja haldusalaste algatuste mõju).

4.4 Äriregistrite ühendamine peaks suurendama läbipaistvust, parandama juurdepääsu ettevõtetele ametlikule teabele ja koostööd ettevõtete vahel ning see on määrava tähtsusega ühtse turu tugevdamise ning tasakaalustatud ja jätkusuutliku majandusliku ja sotsiaalse progressi edendamise seisukohast.

5. Vastused rohelises raamatus tõstatatud küsimustele

5.1 Vajadus liikmesriikide äriregistrite parema võrgustiku järele

5.1.1 Praeguses olukorras pooldab komitee koostöö arendamist ja tugevdamist Euroopa Liidu kõigi liikmesriikide äriregistrite vahel. See peaks põhinema läbipaistvuse, kiiruse, kulude vähendamise, haldusmenetluste lihtsustamise, isikuandmete adekvaatse kaitse ja koostalitlusvõime põhimõtetel (automaatne suhtlemine kohalike ja piirkondlike registritega).

5.1.2 Komitee leiab, et äriregistrite võrgustiku moodustamine loob ainult siis lisaväärtust, kui võrgustikus on kõik kohalikud ja piirkondlikud registrid kõigist 27 liikmesriigist ja kui võrgustikus edastatav teave – olenemata päritoluriigist – on ajakohastatud, turvaline, standarditud, hõlpsalt kättesaadav ja kõigis ELi ametlikes keeltes ning soovitatavalt tasuta (vähemalt põhiandmete osas).

5.2 Koostöö üksikasjade kindlaksmääramise võimalus liikmesriikide ja äriregistrite esindajate vahelise halduslepinguga

5.2.1 Pidades silmas kulude ja tulude analüüsi kui täieliku mõjuhindamise üht osa, rõhutab komitee vajadust laiendada ja tugevdada koostööd äriregistrite vahel ja juhib tähelepanu sellele, et selleks peavad kõik liikmesriigid täitma kohustust arendada partnerlust selles valdkonnas, osaledes aktiivselt selle laiendamises ja tehes otsuseid selle tingimuste kohta.

5.2.2 Kui vastavalt mõjuhindangule on vaja rakendada seadusandlikke meetmeid ELi tasandil, et luua õiguslikku kohustust koostööks äriregistrite vahel, siis rõhutab komitee vajadust kasutada võimalust muuta eeskirju avalikkuse juurdepääsu kohta registrile, vähendamaks ettevõtete – ja eriti VKEde – halduskoormust, vähendamata sealjuures läbipaistvust, pidades silmas, et teabe avaldamine riikide registrite teatajates tekitab ettevõtetele märkimisväärseid lisakulusid, andmata reaalselt lisaväärtust, kui on võimalus saada seda teavet veebis olevatest registritest.

5.2.3 Võib-olla tasub võrgustiku mõne elemendi jaoks luua kindlam õiguslik alus, kuid koostöö üksikasjad tuleb kindlaks määrata äriregistrite elektroonilise võrgustiku haldamise lepingus (haldusleping). Leping võiks käsitleda selliseid teemasid nagu võrgustikuga ühinemise tingimused, võrgustikku haldava organi määramine, vastutuse ja rahastamise küsimused, vaidluste lahendamise jne. Samuti võiks leping sisaldada keskserveri haldamise küsimust ja tagada teabe kättesaadavuse avalikkusele kõigis ELi ametlikes keeltes.

5.3 Kas äriregistrite võrgustiku ühendamine läbipaistvusdirektiivi (2004/109/EÜ) kohaselt loodud elektroonilise võrgustikuga tooks pikas perspektiivis mingit lisaväärtust

5.3.1 Mis puutub äriregistrite võrgustiku ühendamisse läbipaistvusdirektiivi (2004/109/EÜ) kohaselt loodud elektroonilise võrguga, mille abil salvestatakse korraldatud teavet noteeritud äriühingute kohta, siis komitee leiab, et eelkõige tuleks kõik äriregistrid täielikult ühendada ning et võimalike tehniliste probleemide, meetme tõhususe, lisaväärtuse ja tekkinud kulude osas tuleks läbi viia mõjuhindang. Tundub kohasem tugineda äriühinguõiguse esimesele direktiivile (2003/58/EÜ), mis jõustus 2007. aastal ja millega nähti ette elektrooniliste äriregistrite kasutamine.

5.3.2 Parem koostöö äriregistrite vahel on kasulik ka potentsiaalsetele sünergiatele seoses ettevõtte teabe avaldamisega teiste organite poolt (pidades silmas finantsturgude läbipaistvuse parandamist, börsil noteeritud ettevõtete puudutava teabe kättesaadavuse parandamist Euroopas ja piiriüleste pankrotimenetluste tõhusat läbiviimist)

5.4 Parim lahendus suhtlemise lihtsustamiseks äriregistrite vahel piiriüleste ühinemiste ja asukohamuutmiste korral

5.4.1 Rohelises raamatus seatud eesmärkide saavutamiseks teeb komitee ettepaneku valida lahendus, mis toetub kõigile olemasolevatele koostöömehhanismidele ja -algatustele, eelkõige EBR-le, BRITE-le, siseturu teabesüsteemile (IMI) ja e-õiguskeskkonnale, integreerides need, laiendades EBR-i kõigile liikmesriikidele ning arendades seda kui Euroopa e-õiguskeskkonna portaali integreeritud kõrgetasemelist ja innovatiivset koostalitlevat süsteemi – IKT teenuseplatvormi ja tõhusa prognoosi- ja juhtimisvahendina, mis ühendab kogu ELi äriregistrid ja edendab koostööd ettevõtete vahel ning nende arengu hindamise võimalusi.

5.4.2 Komitee soovitatud lahendusel (laiendada EBR-i kõigile liikmesriikidele ja parandada selle toimimist, toetudes BRITE projekti tulemustele ja kasutades võimaluse korral siseturu teabesüsteemi (IMI), integreerides võrgustiku e-õiguskeskkonna portaali) oleks järgmine mõju: see tagaks nimetatud IT-platvormide juhtimise ja haldamise alal juba saadud kogemuste järjepidevuse ning säilitaks nende tunnustamise taseme, samuti aitaks vältida segadust, mis võib tekkida, kui käivitatakse uus vahend, mis pakub sarnast või isegi täpselt samasugust teavet kui EBR; mitmekordistaks juba (osaliselt ELi vahenditest) tehtud investeeringu tulemusi ning seega tähendaks madalamaid rakendamiskulusid, eriti juhul, kui kasutatakse siseturu teabesüsteemi või võrgustik integreeritakse e-õiguskeskkonda.

5.5 Filiaalide jaoks pakutav lahendus

5.5.1 Direktiivis 89/666/EMÜ sätestatud välisfiliaalide suhtes kohaldatavad avalikustamisnõuded teevad koostöö äriregistrite vahel praktikas vältimatuks, tagamaks, et filiaali avamise korral avalikustatakse teave ja dokumendid. Komitee pooldab BRITE projektitulemuste kasutamist ja edasiarendamist ning automaatse teavitamise lahendust äriregistrite vahel, kontrollimaks, et asjaomane teave on korrektne ja ajakohastatud, et kaitsta filiaaliga kokku puutuvate võlausaldajate ja tarbijate huve.

6. Konkreetsed märkused

6.1 Et saavutada täielik koostalitlusvõime äriregistrite vahel, tuleb välja töötada parimad lahendused probleemile seoses praeguste tehniliste (erinevad otsingutingimused ja struktuurid) ja keelebarjääridega (EBRi puhul on lahendus see, et otsingut saab teha kõigis keeltes ning vastav teave antakse otsingu keeles).

6.2 Määrates pädeva organi, kes võtab üle, laiendab ja arendab EBR-i ja tagab piisava rahastamise ELi vahenditest, kiirendatakse võrgustiku loomist, kuhu kuuluvad kõik liikmesriigid ning lühiajaliste ja keskpikkade eesmärkide saavutamist. Tulevikus on vaja ületada piiranguid seoses kõrgete tasudega ühinemise ja EBRi tarkvara kasutamise või tellimise eest ning kõrvaldada osalemistakistused riiklikul tasandil.

6.3 Äriregistrite ühendamine ei tohiks piirduda võrgustiku ja tarkvara hoolduse, arendamise, haldamise ja uuendamisega; selle raames tuleks ka edukalt juhtida suhteid osalejate vahel, edendada süsteemi kodanike ja ettevõtete seas, osaleda ELi rahastatud programmides, laiendada teenuseid uutesse riikidesse ja osutada isegi äriteenuseid, et saada tulu, mis tuleks omakorda suunata võrgustiku arendamiseks.

6.4 Äriregistrite ühendamine peaks hõlmama suhtlemise lihtsustamiseks rohkem vahendeid: otsingukriteeriumid, läbipaist-

vate toimingute kogum, milles kõik liikmesriigid on kokku leppinud, et vastu võtta päringuid ja edastada vastuseid, elektrooniliste dokumentide ja tõendite vastuvõtmise võimalus, päringute/vastuste juhtimise ja protsessi jälgimise vahendid, kaebuste esitamise ja lahendamise menetlused, mitmekeelset otsinguvõimalused, täiendamisvõimalustega küsimused ja vastused, direktori kontaktandmed jne.

6.5 Äriregistrite ühendamise algatus peaks hõlmama kogu teavet, mille avalikustamine on kohustuslik, ja sellele teabele ligipääsu võimaldamist riiklikus äriregistris loodud elektroonilise toimiku kaudu ning ühtlasi tuleks vähendada ettevõtete halduskoormust, lisamata täiendavaid kulusid, eelkõige VKEdele. IMI näol näib olevat tegu sobiva vahendiga, mis hõlbustab teabevahetust liikmesriikide äriregistrite vahel.

6.6 Mõjuhindangu läbiviimisel tuleks võtta arvesse järgmisi aspekte:

- ühtne juurdepääsupunkt äriregistrite võrgustikule;
- ühtne identifikaator ELi tasandi ettevõttele;
- ühtne arvete esitamise süsteem;
- ELi tõend äriregistri väljavõtte kujul, ühtne kogu Euroopa Liidus;
- minimaalne andmekogum, mis oleks ühtlustatud ja kohaldatav Euroopa Liidu tasandil, mis hõlmaks ka ühesuguse kvaliteediga teabeteenuseid igas liikmesriigis.

6.7 Sellealane koostöö riiklike ja ELi institutsioonide ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel on eriti tähtis.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel siiski vähemalt veerandi antud häältest (kodukorra artikli 54 lõige 3):

Punkt 2.1

Muuta järgmiselt:

~~„Euroopa Liidus on 27 riiklikku ja piirkondlikku äriregistrit. Neis registreeritakse ettevõtete juhtide ja teiste õigussubjektide nimekirjad, ettevõtete raamatupidamise auditid, sõltumatute ekspertide ja audiitorite nimetamine ning raamatupidamisdokumentide arhiveerimine ja avaldamine, uuritakse ja salvestatakse teavet ettevõtete kohta, mis on loodud asjaomases riigis või piirkonnas, vastavalt ELi õigusaktidega le kehtestatud miinimumstandarditele põhiteenuste kohta”~~

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.

Hääletamine

Poolt: 22
Vastu: 24
Erapooletuid: 2

Sektsiooni arvamuse järgmine tekst, mille poolt hääletas vähemalt veerand hääletanutest, asendati täiskogu istungjärgul vastuvõetud muudatusettepanekuga:

Punkt 2.2

„Kui ametlik teave äriühingute kohta on riigis, kus need on registreeritud (alates 1. jaanuarist 2007 muutusid kõigi liikmesriikide äriregistrid elektrooniliseks ja veebis kättesaadavaks), hõlpsasti kättesaadav, siis sama teabe hankimisel teisest liikmesriigist võivad olla takistuseks tehnilised (erinevad otsingutingimused ja struktuurid) või keelebarjäärid.”

Hääletamine

Poolt: 44
Vastu: 29
Erapooletuid: 2

Punkt 4.1

„Komitee pooldab koostöö arendamist ja tugevdamist äriregistrite vahel üle terve Euroopa Liidu, pidades silmas juurdepääsu lihtsustamist ametlikule ja usaldusväärsele teabele ettevõtete kohta ning läbipaistvuse tagamist ühisturul, edendades sidusrühmade ja kolmandate osapoolte (võlausaldajate, äripartnerite, tarbijate jne) kaitset eelkõige piiriüleste ühinemiste, asukohamuutuste ja pankrotimenetluste käigus.”

Hääletamine

Poolt: 49
Vastu: 29
Erapooletuid: 5

Punkt 4.4

„Äriregistrite ühendamine peaks suurendama läbipaistvust ja koostööd ettevõtete vahel, kõrvaldama piiriülese ettevõtluse takistused ja vähendama halduskoormust. Kõik see on määrava tähtsusega ühtse turu tugevdamise ning tasakaalustatud ja jätkusuutliku majandusliku ja sotsiaalse progressi edendamise seisukohast.”

Hääletamine

Poolt: 50
Vastu: 40
Erapooletuid: 6

Punkt 4.5

„Komitee leiab, et rohelises raamatus toodud kaks eesmärki on piiratud ulatusega ja soovitab lisada neile veel kaks eesmärki. Äriregistrite ühendamise peamine eesmärk peaks olema prognoosivahendi loomine juhtimisvahendina, et hinnata ELi ettevõtete arengut ja suutlikkust. See tugevdaks antud valdkonna strateegiaid ja poliitikaid kõigil tasanditel (ELi, piirkondlikul ja kohalikul tasandil). Äriregistrite ühendamine peaks samuti taotlema koostöö edendamist ELi ettevõtete vahel.”

Hääletamine

Poolt: 54
Vastu: 44
Erapooletuid: 7

Punkt 5.3.1

„Mis puutub äriregistrite võrgustiku ühendamise läbipaistvusdirektiivi (2004/109/EÜ) kohaselt loodud elektroonilise võrguga, mille abil salvestatakse korraldatud teavet noteeritud äriühingute kohta, siis komitee leiab, et eelkõige tuleks kõik äriregistrid täielikult ühendada ning et võimalike tehniliste probleemide, meetme tõhususe, lisaväärtuse ja tekkinud kulude osas tuleks läbi viia mõjuhindang.”

Hääletamine

Poolt: 61
Vastu: 31
Erapooletuid: 8

Punkt 5.4.1

„Rohelises raamatus seatud eesmärkide saavutamiseks teeb komitee ettepaneku valida lahendus, mis toetub kõigile olemasolevatele koostöömehhanismidele ja -algatustele, eelkõige EBR-le, BRITE-le ja e-õiguskeskkonnale, integreerides need, laiendades EBR-i kõigile liikmesriikidele ning arendades seda kui Euroopa e-õiguskeskkonna portaali integreeritud kõrgetasemelist ja innovatiivset koostalitavat süsteemi – IKT teenuseplatvormi ja tõhusa prognoosi- ja juhtimisvahendina, mis ühendab kogu ELi äriregistrid ja edendab koostööd ettevõtete vahel ning nende arengu hindamise võimalusi.”

Hääletamine

Poolt: 51
Vastu: 37
Erapooletuid: 7

Punkt 5.4.2

„Komitee soovitatud lahendusel (laiendada EBR-i kõigile liikmesriikidele ja parandada selle toimimist, toetudes BRITE projekti tulemustele, integreerides võrgustiku e-õiguskeskkonna portaali) oleks järgmine mõju: see tagaks nimetatud IT-platvormide juhtimise ja haldamise alal juba saadud kogemuste järjepidevuse ning säilitaks nende tunnustamise taseme, samuti aitaks vältida segadust, mis võib tekkida, kui käivitatakse uus vahend, mis pakub sarnast või isegi täpselt samasugust teavet kui EBR; mitmekordistaks juba (osaliselt ELi vahenditest) tehtud investeeringu tulemusi ning seega tähendaks madalamaid rakendamiskulusid.”

Hääletamine

Poolt: 55
Vastu: 33
Erapooletuid: 7

Punkt 6.5

„Lõpliku lahenduse suhtes kokku leppides tuleb põhjalikult arvesse võtta õiguslikke aspekte seoses autoriõiguse, andmete edastamise ja isikuandmete kaitsega vastavalt Euroopa Liidu õigusaktidele”

Hääletamine

Poolt: 53
Vastu: 42
Erapooletuid: 3

Point 6.6

„Äreregistrite ühendamise algatus peaks hõlmama kogu teavet, mille avalikustamine on vajalik ja sellele teabele ligipääsu võimaldamist äreregistris sisalduva ja ettevõtte kohta loodud elektroonilise toimiku kaudu ning ühtlasi tuleks vähendada ettevõtete halduskoormust, lisamata täiendavaid kulusid, eelkõige VKEdele”

Hääletamine

Poolt: 56
Vastu: 33
Erapooletuid: 3

Punkt 6.7

„Tuleks edendada koostööd ja partnerlust ettevõtetega, kes pakuvad äreregistrite võrgustikuga samalaadseid teenuseid.”

Hääletamine

Poolt: 53
Vastu: 40
Erapooletuid: 1

Punkt 1.3

„Komitee soovib lisada rohelises raamatus toodud eesmärkidele veel kaks eesmärki, pidades silmas prognoosivahendi loomist juhtimisvahendina, et hinnata ELi ettevõtete arengut ja suutlikkust. See tugevdaks antud valdkonna strateegiaid ja poliitikaid kõigil tasanditel ja edendaks piiriülest koostööd.”

Hääletamine

Poolt: 54
Vastu: 38
Erapooletuid: 1

Punkt 1.8

„Rohelises raamatus seatud eesmärkide saavutamiseks teeb komitee ettepaneku valida lahendus, mis toetub kõigile olemasolevatele koostöömehhanismidele ja –algatustele, eelkõige EBR-le ⁽¹⁾, BRITE-le ⁽²⁾ ja e-õiguskeskkonnale, integreerides need, laiendades EBR-i ning arendades seda kui Euroopa e-õiguskeskkonna portaali integreeritud kõrgetasemelist ja innovatiivset koostalitlevat süsteemi – IKT teenuseplatvormi ja tõhusa prognoosi- ja juhtimisvahendina, mis ühendab kogu ELi äriregistrid ja edendab koostööd ettevõtete vahel ning nende arengu hindamise võimalusi.

⁽¹⁾ Euroopa Äriregister (European Business Register).

⁽²⁾ Äriregistrite üleeuroopaline koostalitlusvõime (Business Register Interoperability Throughout Europe).”

Hääletamine

Poolt: 51
Vastu: 37
Erapooletuid: 7

Punkt 1.10

„Seoses ettevõtete filiaalidega teistes riikides on komitee seisukohal, et tuleks kasutada ja edasi arendada BRITE projekti tulemusi ning automaatse teavitamise lahendust registrite vahel.”

Hääletamine

Poolt: 56
Vastu: 33
Erapooletuid: 3

Punkt 1.11

„Määrates pädeva organi, kes võtab üle, laiendab ja arendab EBR-i ning tagab piisava rahastamise ELi vahenditest, kiirendatakse võrgustiku loomist, kuhu kuuluvad liikmesriikide äriregistrid ning lühiajaliste ja keskpikkade eesmärkide saavutamist.”

Hääletamine

Poolt: 54
Vastu: 38
Erapooletuid: 1

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute raamprogrammide rakendamise lihtsustamine” ”

KOM(2010) 187 lõplik

(2011/C 48/22)

Raportöör: **Gerd WOLF**

Euroopa Komisjon otsustas 29. aprillil 2010 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute raamprogrammide rakendamise lihtsustamine””

KOM(2010) 187 lõplik

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15.septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 114, erapooletuks jäi 1.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 ELi teadusuuringute raamprogrammide tõhusust ja atraktiivsust tuleb suurendada. Selleks on vaja lihtsustada nende rakendamist.

1.2 Seega tervitab komitee komisjoni teatist ja nõustub teatise põhimõteteliste eesmärkidega.

1.3 Lisaks sellele tervitab komitee konkurentsiniõukogu 26. mai 2010. aasta samateemalisi järeldusi.

1.4 Erinevate alaprogrammide ja nende vahendite üha suurem mitmekesisus ning osaliselt väga erinevad reeglid ja menetlused on muutunud ELi teadusuuringute rahastamise keskseks probleemiks. Selle tagajärjel on taotlejatel ja toetuste saajatel raske saada ülevaadet olukorra keerukusest, mida suurendavad veelgi eri liikmesriikide ja sealsete toetuse andjate poolt rakendatavad erinevad eeskirjad.

1.5 Komitee soovib seetõttu eeskirju ja menetlusi järkjärguliselt ühtlustada, eelkõige ELi teadusuuringute rahastamise valdkonnas, kuid pikemas perspektiivis ka liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja komisjoni vahel. Alles siis võib Euroopa teadusruumist saada tegelikkus.

1.6 ELi teadusuuringute rahastamisel on vajalik parem tasakaal vabaduse ja kontrolli vahel. See kehtib nii eeskirjade kujundamise kui ka nende rakendamise kohta praktikas. Komitee soovib rakendada usaldusel põhinevat lähenemisviisi, seades selle Euroopa teadusuuringute rahastamise keskpunkti. Sellega

seoses toetab komitee komisjoni ettepanekut tõsta *vastuvõetavat riskitaset teadusuuringute valdkonnas* ⁽¹⁾.

1.7 Komitee soovib veel teisigi konkreetseid meetmeid, mis on suures osas kooskõlas komisjoni teatisega:

— tavalise toetuse saajatele rakendatava arveldusmenetluse tunnustamine vastavalt kehtivatele riiklikele eeskirjadele;

— eeskirjade korrektne ja tõhus rakendamine praktikas;

— kindlasummalised toetused kui valikuvõimalus, aga mitte kui meetod vähendatud toetuse varjamiseks. Arvestamisel tuleb võtta aluseks tegelikud kulud;

— menetluste parim võimalik järjepidevus ja läbipaistvus,

— õiguseeskirjade ja menetluste parim võimalik järjepidevus ja stabiilsus;

— kogunud, rahvusvaheliselt tunnustatud eksperdid, kes on koordinaatoriteks, kusjuures neile on jäetud piisavalt palju otsustamisruumi;

— järjepidev auditimenetlus, mis määratletakse läbipaistvate menetluste teel;

— tarkvara edasiarendamine;

— käibemaksu abikõlblikkus;

⁽¹⁾ Vt ka KOM(2010) 261 lõplik.

- eelkõige VKEde jaoks rakendatavad lihtsustused;
- usaldusväärsed, selged ja aegsasti kättesaadavad juhised (kasutusjuhendid) toetusprogrammide ja vahendite kohta.

1.8 Komitee suhtub skeptiliselt komisjoni ettepanekusse, mille kohaselt tuleks tulevaste raamprogrammide jaoks kaaluda nn tulemuspõhist rahastamist kui alternatiivset finantseerimismetoodit, seni kuni komisjon ei ole esitanud põhjalikku ja selgitavat aruannet, mis võimaldaks komiteel objektiivselt hinnata selle mõju menetlustele jms. Seda enam peaks iga teadusuuringu rahastamise puhul olema iseenesestmõistetav esmane ülesanne ja peaesmärk uute ja oluliste teadmiste hankimine ning selle eesmärgi saavutamiseks tuleb valida parim ja tõhusaim meetod. Samuti tuleks eeskirjad ja nende rakendamine kooskõlastada selle eesmärgiga.

1.9 Õiguslik-halduslike ja finantseeskirjade ning menetluste lihtsustamise kõrval on sama tähtis lihtsustada ka teaduslikke ja temaatilisi taotlus-, hindamis- ja seiremenetlusi, et vähendada ülereguleerimist ja ühtlustada Euroopa, riiklikul, piirkondlikul ja institutsioonilisel tasandil nõutavate aruandekohustuste, taotlemismenetluste, ekspertiiside, hindamiste ja lubade väljastamise menetluste suurt hulka.

2. Komisjoni teatis

2.1 Komisjoni teatise eesmärk on lihtsustada veelgi ELi teadusuuringute raamprogrammide rakendamist. Teatises käsitletakse eelkõige rahastamisküsimusi.

2.2 Teatises käsitletud täiendavate lihtsustuste võimalused hõlmavad kolme taset.

- Tase 1: Uurimisetpanekute ja uuringutoetuste juhtimise lihtsustamine praeguste eeskirjade juures.
- Tase 2: Eeskirjade kohandamine praeguse kulupõhise süsteemi juures.
- Tase 3: Liikumine kulupõhiselt rahastamiselt tulemusepõhisele rahastamisele.

2.3 Esimese taseme all on esitatud praktilised haldusprotsesside ja vahendite täiustused, mida komisjon on juba asunud rakendama.

2.3.1 Teine tase hõlmab nende olemasolevate eeskirjade muutmist, millega lubatakse tavaliste aruandlustavade (kaasa arvatud keskmiste personalikulude) laialdasemat kasutamist, mitmesuguste tegevuste liikide ja osalejate jaoks kehtivate eritingimuste arvu vähendamist, sätet VKEde omanik-juhtide kohta ja muudatust toetusaja valimise protsessis. Suurem osa ette-

panekuid teises osas puudutavad edasiste raamprogrammide väljatöötamist.

2.3.2 Kolmandal tasemel esitatakse võimalused üleminekuks kulupõhiselt rahastamiselt tulemusepõhisele rahastamisele. Seeläbi peaksid kontrollimeetmed nihkuma finantsaspektidelt rohkem teaduslik-tehnilistele aspektidele.

3. Üldised märkused

3.1 **ELi teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide tähendus, tõhusus ja atraktiivsus.** Teadus- ja arendustegevuse raamprogramm on üks olulisemaid ELi instrumente Euroopa konkurentsivõime ja heaolu tagamiseks, uue Euroopa 2020. aasta strateegia rakendamiseks ja Euroopa teadusruumi väljakujundamiseks. Seetõttu on vajalik rakendada teadusuuringute raamprogrammi nii tõhusalt kui võimalik. Parimate teadlaste ja institutsioonide jaoks ning ühtlasi ka tööstuse ja VKEde jaoks peab olema atraktiivne osaleda raamprogrammis. Osalemine kõnealustes programmides peab ennast ära tasuma ning seda tuleb näha kui auhinda. Seetõttu peavad halduslikud ja rahanduslikud raamtingimused olema toetuse saajate jaoks atraktiivsed ja tõhusad.

3.2 **Vajalik lihtsustamine.** Üldkokkuvõttes oli ja on selge vajadus menetluste ja reeglite põhjalike paranduste ja lihtsustuste järele. Seetõttu on komitee juba mitmeid kordi nõudnud nende menetluste lihtsustamist, mis puudutavad teadusuuringute raamprogrammi rakendamist ning komitee nendib rahuldustunde, et esimesed meetmed selle eesmärgi saavutamiseks võetakse juba teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi raames.

3.3 **Nõukogu järeldused.** Komitee tervitab seega ka nõukogu järeldusi 28. maist 2010⁽²⁾. Komitee täiendavate märkused ja soovitusel peavad aitama kaasa nõukogu seisukohatade süvendamisele ja toetamisele.

3.4 **Põhimõtteline heakskiit.** Komitee tervitab ja toetab põhimõtteliselt komisjoni algatust ning teatises esitatud kavatsusi ja alternatiive. Terve rida kavandatud meetmeid sisaldavad selgeid parandusi ning seetõttu toetab komitee neid täies ulatuses. See kehtib näiteks ettepanekute ja toetuste haldamise lihtsustamise kohta praeguste eeskirjade raames või toetuse saajatele rakendatavate riiklikult tunnustatud tavaliste raamatupidamis- ja arveldusmenetluste laiemat kasutamist. See asjaolu ei kõrvalda siiski praeguse keeruka olukorra peamisi põhjuseid, vaid leevendab seda pisut. Siseturgu ja Euroopa teadusruumi arvesse võttes peaks pikaajaliste panuste eesmärk seisnema nende probleemide kesksete põhjuste kõrvaldamises.

⁽²⁾ Euroopa Liidu Nõukogu: 28. mai 2010 - Nõukogu järeldused lihtsustatud ja tõhusamate Euroopa teadusuuringuid ja innovatsiooni toetavate programmide kohta 10268/10.

3.5 Praeguse keerulise olukorra peamine põhjus. Keskne probleem ELi teadusuuringute rahastamisel on ELi programmide ja instrumentide üha suurem mitmekesisus. Olemasolevatel toetusinstrumentidel ja -programmidel on osaliselt omad, väga erinevad eeskirjad ja menetlused (sealhulgas järgmised ühised algatused: tehnikaalgatus vastavalt artiklile 187, algatused EIT, ERA-Nets, avaliku ja erasektori partnerlus vastavalt artiklile 185, jms). See asjaolu toob endaga kaasa keerukama olukorra toetuse saajate jaoks. See ei takista üksnes kavandatud assigneeringute tõhusat kasutamist vaid piirab ka raamprogrammi atraktiivsust parimate teadlaste jaoks. See asjaolu mõjutab negatiivselt raamprogrammide eduväljavaateid.

3.5.1 Erinevused liikmesriikide eeskirjade vahel. Kõnealuse olukorra muudavad veelgi keerulisemaks osaliselt väga erinevad eeskirjad eri liikmesriikides ja sealsete riiklike toetusandjate jaoks, mis on projektide rakendamisel olulise, sageli otsustava tähtsusega asjaolu. Et mõista probleemi täielikku ulatust, on põhjust meenutada, et kõikide komisjoni toetatavate projektide puhul (erandi moodustavad üksnes Euroopa teadusnõukogu projektid) on vajalik vähemalt kolmest liikmesriigist (!) pärit teadlaste ja toetusandjate osalus.

3.6 Eeskirjade ühtlustamine. Komitee kutsub seetõttu üles kõiki Euroopa teadusruumi loomise eest vastutavaid asjaosalisi vähendama õiguslik-halduslike ja finantseeskirjade erinevusi ja mitmekesisust teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi raames. Me vajame **teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide raames kehtivate eeskirjade ühtlustamist ja vähendamist**. Raamprogrammide kindlad toetusinstrumentid tuleks kindlaks määrata ja neid järjekindlalt arendada. Raamprogrammide raames peaks kehtima kõigi teadus- ja arendustegevuse toetusmeetmete jaoks ühine õigusraamistik.

3.7 Eesmärk pikas perspektiivis. Üks eesmärk pikas perspektiivis võiks olla toetusinstrumentide ja arveldusmenetluste ühtlustamine (vt ka punkti 4.1), mitte üksnes teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi raames, vaid ka liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja komisjoni vahel. Nii oleks võimalik kõrvaldada mõned teadaolevaist takistustest, mis tõkestavad teadlaste piiriülest liikuvust. Kokkuvõttes oleks see oluline samm Euroopa teadusruumi loomisel. Isegi kui see oluline eesmärk võib täna näida utoopiline, tuleb igal juhul kannatlikult ja otsustavalt tegutseda selle eesmärgi saavutamise nimel ka siis, kui see võib toimuda üksnes järkjärguliselt. **Selle eesmärgi saavutamine oleks oluline samm Euroopa teadusruumi väljakujundamisel.**

3.7.1 Teadusuuringute pluralism. Sellised ühtlustamised ei tohi mingil juhul piirata uurimismeetodite, lähenemisviiside ja teemadevaliku mitmekesisust, ⁽³⁾ mida komitee peab väga oluli-

⁽³⁾ ELT C, 16.02.2008, lk 1.

seks. Paljusid ei ole raiskamine, vaid vajalik vahend optimeerimiseks ja arenguks uute teadmiste ja oskuste omandamisel ning vältimatu tingimus teaduse arenguks.

3.8 Vabaduse ja kontrolli tasakaal. Põhimõtteliselt on vajalik hea tasakaal tegevusvabaduse ja kontrolli vahel. See kehtib nii eeskirjade kujundamise kui ka nende rakendamise kohta praktikas. Seni kuni eeskirju ei ole lihtsustatud, on **eeskirjade** paindlik ja pragmaatiline **rakendamine** praktikas veelgi olulisem. Eeskirjade rakendamisel ja tõlgendamisel tuleks projekti tõhusat teostamist ja vahendite kasutamist eelistada soovile iga hinna eest veaohu vältida. Abstraktselt väljendatud normid osalus- ja finantseeskirjades võimaldavad teatud tegevusvabadust kõnealuses kontekstis. Seda tegevusvabadust tuleks järjepidevalt ära kasutada, et saavutada teadusuuringute optimaalne rahastamine ja ressursside tõhus kasutamine. Komitee meenutab seetõttu oma varasemaid soovitusi, mille eesmärk oli põhimõtteliselt anda komisjoni üksikutele otsustajatele rohkem tegevusvabadust ning aktsepteerida seega suuremat veaohu. *Hirm, et mõnel juhul võidakse teha vigu või valesti toimida, ei tohi kaasa tuua ülereguleerimist, mis halvab kõigi tegevust. Sama kehtib ka rahastamisasutuste ja teadlaste tööviiside kohta.*

3.9 Usaldusel põhinev lähenemisviis. Vead või eksitused kulude arvestamisel on tingitud peamiselt toetuskriteeriumite keerukusest ning enamikel juhtudel ei ole nende eesmärk pettus. Seetõttu tuleks teha täpset vahet vigade, eksimuste ja pettuse vahel. Komitee soovitab nõukogul, parlamendil ja komisjonil rakendada usaldusel põhinevat lähenemisviisi, seades selle Euroopa teadusuuringute rahastamise keskpunkti. Selles seoses toetab komitee komisjoni ettepanekut tõsta *vastuvõetavat riskitaset teadusuuringute valdkonnas* ⁽⁴⁾.

3.10 Kompetentsed ja kohusetundlikud ametnikud. Komisjon vajab oma ülesannete täitmiseks teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi rakendamisel kompetentseid ametnikke, kelle asjaomased ekspertteadmised on rahvusvahelistes teadusringkondades tunnustatud ⁽⁵⁾. Nende panust optimaalse tulemuse saavutamisel ja programmi tõhusa rakendamise tagamisel ei tohi seetõttu asjatult piirata eeskirjade segadusttekitavast keerukusest tuleneva igati mõistetava hirmu tõttu vigade ja nende tagajärgede ees. See tähendab aga ka seda, et esile kerkinud vigade eest ei saa nõuda liiga suurt vastutust. Ka seetõttu on vajalikud lihtsustused, paindlikkus ja selgus.

⁽⁴⁾ Vt ka KOM(2010) 261 lõplik.

⁽⁵⁾ Komitee viitab arvamusele ELT C 44, 16.02.2008, lk 1, mille punktis 1.12 on esitatud järgmine soovitus: „Komitee peab vajalikuks, et rahastamisasutuste ja eriti ka komisjon personalil hulgas oleks teadusmaailmas tunnustatud eksperte, kes on pikemat aega tundnud ja jätkuvalt tunnevad asjaomase teadusvaldkonna erijooni ja kogukonda (töökohtade korrapärane rotatsioon ei ole kasulik)“.

3.11 **Avatus kui täiendav kontrollimehhanism.** Suurem ja seetõttu tõhusust edendav tegevusvabadus komisjoni otsustajate jaoks, nagu komitee seda on soovitanud, suurendab loomulikult täiendavate vigade või ebaasjakohaste soodustuste ohtu. Kuna komitee on aga alati rõhutanud, et ka teadusuuringute rahastamisel on vajalik täielik avatus ja läbipaistvus, saab tänu toetuse saajate informeeritusele ja nende suhtumisele korrigeerida võimalikke negatiivseid arengutendentse.

3.12 **Stabiilsuse tähtsus.** Nii keerukate süsteemide käsitlemine eeldab raske õppeprotsessi läbimist ja teatud rutiini saavutamist. See kehtib nii komisjoni ametnike kui potentsiaalsete toetuse saajate, eelkõige VKEde kohta, kellel puuduvad vahendid üksnes nende küsimuste jaoks õigusteenistuse loomiseks. Nende meetmete usaldusväärne järjepidevus suurendab seetõttu mitte üksnes õiguskindlust, vaid lihtsustab ühtlasi süsteemi edasist käsitlust. Seega tuleb kõiki esitatud muudatusi, isegi kui need sisaldavad lihtsustusi, kaaluda stabiilsuse kaotamise seisukohast. **Kavandatud lihtsustused peavad sisaldama selget lisaväärtust võrreldes stabiilsuse kaotusega.**

3.13 **Teaduslike taotlemis- ja hindamismenetluste lihtsustamine.** Õiguslik-halduslike ja finantseeskirjade ning menetluste lihtsustamise kõrval (punktid 3.6 ja 3.7) on sama oluline lihtsustada ka teaduslikke ja temaatilisi taotlus-, hindamis- ja seiremenetlusi, et vähendada ülereguleerimist ja Euroopa, riiklikul, piirkondlikul ja institutsioonilisel tasandil nõutavate aruandekohustuste, taotlemismenetluste, ekspertiiside, hindamiste ja lubade väljastamise menetluste suurt hulka vähendada ja ühtlustada. Komitee tunneb kahetsust selle üle, et kõnealust aspekti ei ole komisjoni teatises mainitud. Seetõttu kutsub komitee komisjoni uuesti üles suurendama koostöös liikmesriikide ja nende esindajatega jõupingutusi, et ühtlustada ja ühendada arvukaid, sageli kattuvaid taotlemis-, seire- ja hindamismenetlusi institutsioonilisel, riiklikul ja Euroopa tasandil⁽⁶⁾. Nii oleks võimalik vältida kvalifitseeritud teadlaste ja üldse inimkapitali mõttetut kulutamist. Kuigi seitsmenda raamprogrammi raames on sellega seoses tehtud teatavaid edusamme, on suurem osa kõnealusest ülesandest siiski lahendamata. Seoses võimalike lahenduste ettepanekutega tuleks tagada see, et liikmesriigid osaleksid organite ja komiteede raames asjaomasel viisil toetuse andmise menetlustes.

4. Konkreetsete märkused

4.1 **Liikmesriikide arveldusmenetlused.** Komisjoni ettepanek „*tavaliste raamatupidamistavade laiema kasutamise*” kohta tooks komitee arvates tõepoolest kaasa selge lihtsustamise. See kehtib siiski üksnes juhul, kui see tegelikult tähendab – Euroopa Kontrollikoja heakskiidul – seda, et ka teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi raames on igas liikmesriigis võimalik rakendada arveldusmenetlust kooskõlas teadusuuringute rahastamise kohta kehtivate riiklike finantseeskirjadega. Komitee on teadlik, et see võib tuua endaga kaasa teatud erinevusi kohtlemisel, mida peaks olema võimalik aktsepteerida,

mõeldes tänu lihtsustamisele saavutatavatele eelistele. Komitee rõhutab seega soovitus komisjoni ettepanek kõigi kulukategooriate jaoks kooskõlas eelnevalt toodud selgitustega tõhusalt ja piiranguteta ellu rakendada.

4.1.1 **Käibemaksu abikõlblikkus.** Mõnede uurimisprojektide puhul tuleb maksta tulumaksu. ELi finantsmääruses lubatakse käibemaksu teatud tingimustel käsitleda abikõlblikkuna. Enamiku ELi toetusprogrammide puhul juba rakendatakse seda reeglit. Seetõttu teeb komitee ettepaneku, et käibemaksu vaadeldaks edaspidi abikõlblikkuna ka teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide puhul.

4.2 **Eeskirjade paljususe piiramine** Asjakohane on piirata eeskirjade erinevusi eri programmide ja instrumentide raames (vt ka punkti 3.6). Ei tohiks siiski seada eesmärgiks üheainsa lahenduse leidmist kõigi toetuse saajate jaoks, kuna selline lähenemiseviis isegi lihtsustuspakette silmas pidades ei saa vastata teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide eri osalejate huvidele. Seetõttu tuleks vähemalt organisatsioonide praegune erinevus säilitada. Komitee soovib seetõttu tungivalt mitte viia sisse komisjoni poolt väljapakutud ühtset rahastamismäära kõigi organisatsioonide ja tegevuste jaoks.

4.3 **Katsetuste lubamine.** Erinevuste piiramine eeskirjades ja eeskirjade järjepidevuse ja stabiilsuse nõue (vt ka punkti 3.12) ei tohiks siiski tuua endaga kaasa süsteemi paindlikkuse kadumist. Algatuseks tuleks heaks kiita uued instrumendid ja neid katsetada, enne kui langetada otsus nende kaasamise kohta olemasolevasse eeskirja.

4.4 **Selged määratlused ja suunised – kasutamisujuhised.** Eelkõige keerukates süsteemides on mõistete, eeskirjade, menetluste ja protsesside selge ja ühemõtteline määratlus otsustava tähtsusega, et osalejad saaksid tegutseda tõhusalt. Samuti on oluline, et komisjon aegsasti töötab välja suunised ja nn kasutamisujuhised. Ühest küljest peavad suunised tagama piisava paindlikkuse, et oleks võimalik arvestada toetuse saajate erinevaid raamtingimusi. Teisest küljest peab toetuse saajal olema võimalik usaldada neid andmeid. See nõue ei ole vastuolus hädavajaliku paindlikkusega, vaid võimaldab seda maksimaalselt ära kasutada. Just sellega seoses näeb komitee siiski erilisi probleeme, mis seonduvad komisjoni ettepaneku viimase, lausa revolutsioonilise osaga (vt punkti 4.8 allpool).

4.5 **Järjepidev auditimenetlus.** Komisjoni edasine auditimenetlus on oluline element lihtsustamisprotsessis (vt ka punkte 3.9 ja 4.1). Komitee soovib seetõttu muuta auditimenetluse määratlust eesmärgiga suurendada teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide tõhusust ning lihtsustada haldusmenetlust. Kõnealuses seoses tuleks täpsustada liikmesriikides kehtivate raamatupidamistavade rakendamise kontrollitingimusi, sealhulgas keskmiste personalikulude võimalikud arveldusmenetlused.

⁽⁶⁾ Vt INT/163, lisa.

4.6 **Rohkem kindlasummalist rahastamist praeguse kulu-põhise lähenemisviisi juures.** Komitee toetab põhimõtteliselt komisjoni kõnealust ettepanekut, mis võib hõlmata täiesti erinevaid kulutüüpe. Komitee näeb selles ka **osalustingimuste parandamise** võimalust **VKEde jaoks**. Komitee suhtub sellesse samuti positiivselt, kuid siiski tingimusel, et kindlasummaline rahastamine katab tegelikud kulud ning ei ole üksnes ettekääne toetuse vähendamiseks. Kindlasummalist toetust peaks pakkuma üksnes ühe valikuvõimalusena.

4.6.1 **Tegelikud kulud, mis on aluseks kindlasummaliste toetuste arvutamisel.** Põhimõtteliselt peaks finantstoetuse suurus – seega ka pakutavad kindlasummalised toetused – põhinema toetuse saajate tegelikel kuludel. Alles siis, kui teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide raames antav toetus on asjakohane, muutub osalus Euroopa uurimisprogrammides atraktiivseks ka kõige tõhusamate organisatsioonide jaoks, vaatamata halduskoormusele ja koormusele teistes valdkondades. Alles siis on võimalik täiel määral saavutada konkurents- ja uuendusvõime eesmärgid.

4.7 **Stabiilne tarkvara projektihaldamiseks.** Veebipõhiste süsteemide kasutamine kogu projekti käigus toetuse esitamiseks kuni projekti lõpetamiseni toob endaga kaasa suuri võimalusi vähendada nii komisjoni kui ka taotlejate halduskoormust. Selles suhtes on väga teretulnud komisjoni sellesuunalised jõupingutused. Siiski peab komisjoni väljatöötatud ja taotlejate käsutuses olevate veebipõhiste vahendite koostoime olema veatu. Isegi kui 7. raamprogrammi raames äsja välja töötatud tarkvara kergendab komisjoni tegevust, ei tohi see toimuda taotlejate arvel. Mittetäielikult välja arendatud tarkvara (nt NEF) ja seosetu struktuuriga dokumentatsioon (nt projektietappide vahel) loovad asjatu lisakoormuse kõigi taotlejate jaoks. Komitee soovib arvestada selle seisukohaga kõigi projektietappide käigus ja kõigil projektitasanditel ning et tulevikus investeeritaks veelgi rohkem tarkvara edasiarendamisse.

4.8 **Liikumine kulupõhiselt rahastamiselt tulemusepõhisele rahastamisele.** Komisjon teeb ettepaneku kaaluda eriti uuendusliku lihtsustusena ja alternatiivse rahastamismudelina juba tulevase teadusuuringute 8. raamprogrammi raames üleminekut tulemusepõhisele rahastamismudelile. Kuna iga teadusuuringu rahastamise puhul peaks esmane ülesanne ja peaesmärk

olema uute ja oluliste teadmiste hankimine ning selle eesmärgi saavutamiseks tuleb valida parim ja tõhusaim meetod, näib see ettepanek esmapilgul eriti atraktiivseks. Loomulikult peavad eeskirjad ja nende rakendamine teenima just seda eesmärki ning olema sellele allutatud.

4.8.1 **Kõigepealt skepsis.** Uurimisprojekti konkreetsete tulemuste eelnev kindlaksmääramine tundub aga problemaatiline. Sellisel juhul näib olevat tegemist pigem lepingulise teadustegevusega. Sellega ei kaasne üksnes toetuse andmise ja maksuõigusega seonduvad probleemid, vaid ka küsimused, mis puudutavad uurimistegevuse mõistet. Mis on alusuuringute tulemus? Seetõttu suhtub komitee sellesse ettepanekusse skeptiliselt, seni kuni komisjon ei ole koostanud põhjalikku ja selgitavat aruannet, mis võimaldaks komiteel objektiivselt hinnata seda, mida tulemusepõhine mudel konkreetsemalt tähendab ja milliseid vahendeid tuleks kasutada. Komitee on seisukohal, et tema skeptilist hoiakut tugevdab veelgi komisjoni ettevaatlik suhtumine, mis väljendub järgmiselt: *tulemusepõhised lähenemisviisid nõuavad väljundite/tulemuste hoolikat määratlemist iga üksikprojekti tasandil ja hoolikat analüüsi, et määrata kindlad summad....* Seetõttu teeb komitee ettepaneku korraldada põhjalik ja läbimõeldud arutelu kõigi võimalike osalejatega, mille tulemuseks peaks eelkõige olema uus selge teatis tulemusepõhise uurimistoetuse kohta, enne kui hakatakse rakendama täiendavaid konkreetseid meetmeid.

4.8.2 **Teostatavusuuringud ja määratlused.** Ülalnimetatud põhjustel peaks komitee tervitama tulemusepõhise mudeli teostatavusuuringut (vt ka punkti 4.3), et suuta objektiivselt hinnata selle mudeli võimalusi, ohte, probleeme ja lihtsustuspotentsiaali. Tulemusepõhise teadusuuringute toetuse asemel peaks pigem kasutama selliseid mõisteid nagu „teaduspõhine rahastamine (7) (TRANS E science-based funding)” või „programmipõhine uurimistoetus”.

4.8.3 **VKEde erivajadustega arvestamine.** Toetuse ühendamine ebamääraste projektitulemustega, mida tuleb hilisemal etapil saavutada, võib olla problemaatiline eelkõige just VKEde jaoks. Kui komisjoni toetuselubadus on seotud suure ebakindlusega, võib vajamineva täiendava rahastamise leidmine osutada raskeks.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

(7) Herbert Reuli (Euroopa Parlamendi liige) juhtimisel tegutseva mittemetliku töörühma „Implementation FP7” („Seitsmenda raamprogrammi rakendamine”) ettepanek.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 97/68/EÜ kohanduskava alusel turule viidavaid mootoreid käsitlevate sätete osas”

KOM(2010) 362 lõplik – 2010/0195 (COD)

(2011/C 48/23)

Üksikraportöör: **Antonello PEZZINI**

7. septembril 2010 otsustasid Euroopa Liidu Nõukogu ning Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 97/68/EÜ kohanduskava alusel turule viidavaid mootoreid käsitlevate sätete osas”

KOM(2010) 362 lõplik – 2010/0195 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (16. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee on veendunud, et üha keskkonnahoidlikumate, üha vähem süsinikmonooksiidi, lämmastikoksiidide, süsivesinike ja tahkete osakeste ⁽¹⁾ heitmeid tekitavate väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate toomine Euroopa Liidu turule on oluline eesmärk, mis on kooskõlas ELi 2020. aasta strateegia eesmärkidega vähendada heitkoguseid, mis on tervisele ohtlikud ja põhjustavad kliimamuutusi.

1.2 Komitee on ka veendunud, et eriti just ülemaailmse finants-, majandus- ja tööhõivekriisi ajal tuleb kindlustada väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mootorite tootmisega tegelevat tööstust ELis, tagades

— piisava konkurentsivõime;

— piisavad võimalused ja piisavalt aega tehnoloogiliseks teadus- ja arendustegevuseks;

— piisavad kohandused nii uuenduslikes tootmisrakendustes kui ka mootorite paigaldamiseks vajaminevad kohandused, ⁽²⁾ mis võimaldavad saavutada heitkoguste piirmäärasid ja neist kinni pidada, ohustamata seejuures töökohti.

1.3 Komitee toetab komisjoni ettepanekut suurendada kohandumist 50 %-ni nende sektorite puhul, mida väljaspool

teid kasutatavate liikurmasinate direktiivis ⁽³⁾ sätestatud meetmetega juba toetatakse, ning kohandada kõiki mootoreid, mida nende meetmete raames turule viia saab, samuti laiendada kohanduskava mootorvagunitele ja veduritele madala, 20 %-lise protsendimääraga.

1.4 Nagu komitee on eelnevalt märkinud, ⁽⁴⁾ tagab etalonkütust kasutavate mootorite tüübikinnitus nende toimimise kooskõlas III B etapi piirväärtustega, kuid heitkoguste osas vastatakse uutele piirväärtustele üksnes siis, kui sobivad kütused on turul tegelikult olemas.

1.4.1 III B etapi ⁽⁵⁾ tahkete osakeste ja lämmastikoksiidide heitkoguste piirnormide ⁽⁶⁾ saavutamiseks vajamineva tehnoloogia olemasolul tuleb vähendada kütuse väävlisisaldust madalamaks kui praegused liikmesriikides kehtivad tasemed, samuti tundub olevat vaja määratleda etalonkütuse omadused.

1.5 Komitee leiab, et lisaks rangemate piirangute kehtestamisele on nende eesmärkide saavutamiseks vaja, et katsemeetodid vastaksid tegelikule olukorrale ning piiraksid teoreetilisi tulemusi andvate laboritestide ja ebaratsionaalsete kontrollimeetodite kasutamist. Samuti on vajalik hoolikalt jälgida väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate heitkoguseid tegeliku kasutuse ajal, selle asemel et jälgida mootorite tööd ja nende heitkoguseid isoleeritult, katsestendil.

⁽¹⁾ CO; NO_x; HC; PM.

⁽²⁾ Uue mootori paigaldamisel peavad masinatootjad masina struktuuri täielikult ümber kujundama.

⁽³⁾ Direktiiv 97/68/EÜ.

⁽⁴⁾ ELT C 220, 16.9.2003, lk 16.

⁽⁵⁾ Alates 1. jaanuarist 2011.

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus nr 1.

1.6 Komitee juhib tähelepanu sellele, et ta tunneb muret selle üle, kas suudetakse kinni pidada III B ja IV etapi jõustumise ja asjaomaste tüübikinnitusmenetluste tähtaegadest, ning teeb ettepaneku nihutada III B ja IV etapi tähtaega vastavalt kahe ja kolme aasta võrra, et tagada neist täielik ja nõuetekohane kinnipidamine.

1.7 Komitee arvates on kohandatud vastavuse sätted ja järjekuste etappide vaheline üleminekuperiood koormav ja pingutust nõudev eelkõige VKEde jaoks, arvestades et eriti teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse ning vastavushindamisega seotud kulud – nii masinate kui ka mootorite puhul – oleksid väikese ettevõtte puhul loomulikult märkimisväärselt suuremad kui suure tööstuskontserni puhul.

1.8 Komitee leiab, et kuna väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mehhaaniline kulumine toimub ilmselt kiiremini kui mootorite kulumine, (7) on oluline uurida heitkoguseid mootori täieliku kasutusaja jooksul, sh pärast masinavärgi mehhaaniliste osade vahetamist. Kehtestada tuleks üldtunnustatud tehnilise vastupidavuse nõuded, et vältida heitkoguste suurenemist aja jooksul.

1.9 Komitee leiab, et I lisas nimetatud tüübikinnitusertifikaadid peaksid sisaldama nii kohanduskava raames turule viitud väljaspool teid kasutatavatele liikurmasinatele kinnitatud märgise näidist ning täiendava märgise näidist kui ka üksikasjalikku kirjeldust kohustuslikest vahenditest, mis võimaldavad saavutada heitkoguste piirmäärad, mis on sätestatud direktiivis, mille raames tüübikinnitus saadi.

1.10 Komitee arvates on oluline edendada ühiseid jõupingutusi ELi ja rahvusvahelisel tasandil, et koostada üldtunnustatud selged tehnilised standardid, mis on suunatud vahetuste soodustamiseks tööstuses ülemaailmsel tasandil ning ELi heitkoguste piirmäärade järk-järguliseks ühtlustamiseks kolmandates riikides kehtivate või kavandatavate piirmääradega.

1.11 Komitee soovib koostada ajakohastatud rakendussuunised, et lihtsustada eri etappide jaoks kehtestatud sätete rakendamist mootoritootjatele, kuid eelkõige masinatootjatele. Samuti soovib komitee koostada osaluspõhise tulevikuanalüüsi keskkonnakaitse väljavaadete kohta väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate valdkonnas ning võimaluse kohta edendada ökomärgiste kasutamist kõnealuses sektoris.

1.11.1 On vaja teavituskampaaniat, mille abil nii väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate ja muudetud mootoritega varustatud masinate tootjatele kui ka nende lõppkasutajatele selgeks teha, et eeskirju, mis on koostatud väiksemad heitkogused põhjustava tegevuse iga arengufaasi jaoks, tuleb asjakohaselt

järgida. Sellega seoses tuleb sotsiaalpartnerite ja ametiasutuste abiga arendada uusi keskkonnasäästlikke kutsenõudeid ja kasutusprofiile ning luua nii Euroopa süsteem uute pädevuste sertifitseerimiseks kui ka asjakohased toetusmehhanismid.

2. Sissejuhatus

2.1 Direktiiv 97/68/EÜ (väljaspool teid kasutatavad liikurmasinad) käsitleb diiselmootoreid võimsusega 18 kW kuni 560 kW. See sätestab süsinikmonooksiidi, lämmastikoksiidide, süsi- vesinike ja tahkete osakeste heitkoguste piirmäärad. Direktiiviga nähakse ette piirväärtused, mis muutuvad igas etapis rangemaks, ning nende jõustumise tähtajad järgmiste masinate heitmete kohta:

— ehitusmasinatele paigaldatud diiselmootorid;

— põllundus- ja metsandusmasinad;

— mootorvagunid ja vedurid;

— siseveelaevad;

— püsikiirusega mootorid ning

— väikesed bensiinimootorid, mida kasutatakse erinevates masinates ja seadmetes.

2.2 Väljaspool teid kasutatavaid liikurmasinaid käsitlevaid õigusakte, mille kohta komitee on mitmel korral oma seisukohti väljendanud, (8) on mitu korda muudetud direktiividega 2001/63/EÜ, 2002/88/EÜ ja 2004/26/EÜ. Neist viimasega võeti kasutusele kohanduskava, et hõlbustada üleminekut heitgaaside piirväärtuste eri etappide vahel.

2.3 Hiljuti pikendati komisjoni 31. märtsi 2010 direktiiviga 2010/26/EÜ erandiperioodi bensiini tarbivate sadesüütemootorite jaoks, mida kasutatakse mõnedes väikestes käeshoitavates masinates, 31. juulini 2013 ning selgitati teatud tehnilise tüübikinnituse nõudeid, mis on vajalikud III B etapi nõuete täitmiseks. Komisjon lihtsustas ka kohandamistoetluste haldusmenetlust.

2.4 Sarnane õigustik on olemas USAs ja väiksemal määral Jaapanis, teistes peamistes majandusruumides nagu Hiina, India, Venemaa ja Brasiilia sellised nõuded puuduvad.

2.5 Kohanduskava annab tootjatele võimaluse kohandada uute standarditega, arvestades et tehnilised lahendused, mis võimaldavad mootoritel saavutada III B etapi heitkoguste piirväärtused, „ei ole üldiselt veel valmis” ning „tööstusel on vaja täiendavaid teadusuuringuid ja tehnoloogilisi arenguid, et tagada masinate turuletoomine nõuetele vastavate III B mootoritega” (9).

(8) EÜT C 407, 28.12.1998, EÜT C 260, 17.9.2001, lk 1, ELT C 220, 16.9.2003, lk 16.

(9) SEC(2010) 829, 7.7.2010, mis on lisatud ettepanekule KOM(2010) 362 lõplik.

(7) Vt joonealune märkus nr 4.

2.6 Euroopa väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate tööstusele on 2008. aasta sügisest alates andnud raske hoobi ka ülemaailmne majandus- ja finantskriis, eriti ehitus-⁽¹⁰⁾ ja põllumajandusmasinasektoris.

2.6.1 Nii tööstuse arengu kui ka keskkonna kaitseks

- tuleks säilitada Euroopa väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate tööstuse konkurentsivõime ja leevendada majanduskriisi otsest survet;
- peaks tööstus olema võimeline jätkama III B etapi osana teadus- ja arendustegevuse rahastamist kõikide toodete puhul;
- tuleks piirata heitkoguseid ja asendada vanad väljaspool teid kasutatavad liikurmasinad puhtamate mootoritega mudelitega.

2.7 Väljaspool teid kasutatavatele liikurmasinatele paigaldatavate sisepelemismootorite heitgaaside ja tahkete heitmete vähendamise meetmeid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist reguleeritakse ühenduse sätetega, mis sisaldavad vähem kohandusmehhanisme, millega sätestatakse üha rangemad heitkoguste piirmäärad, mis tuleb määratud tähtaegadeks saavutada.

2.8 Komisjon on seadnud eesmärgiks leevendada võimalikult suures ulatuses kasutuselevõetavaid rangeid piirväärtusi, et võtta arvesse majanduskriisi mõju ja vajadust suurendada vajaminevaid jõupingutusi teadusuuringuteks ja tehnoloogiliseks arenguks, uuteks rakendusteks ja tehniliseks standardimiseks.

3. Direktiivi muutmise ettepanek

3.1 Ettepanekus pakutakse välja järgmised muudatused direktiivis 97/68/EÜ.

3.1.1 Tõsta maismaal kasutatavatele masinatele paigaldatavate ja kohanduskava alusel viidavate mootorite protsent igas mootorikategoorias. Tõsta 20 %-lt 50 %-ni lõpptootja aasta müüginormi või alternatiivse võimalusena muuta heitmete piirväärtuste III A ja III B etappide vahelisel ajavahemikul kohanduskava alusel turule viidavate mootorite maksimaalset lubatud arvu.

3.1.2 Võimalus lisada mootorvagunite ja vedurite käitamiseks kasutatavad mootorid kohanduskavasse. See võimaldaks originaalseadmete tootjatel viia selle kava alusel turule piiratud arv mootoreid.

3.1.3 Kõnealuste meetmete kehtivusaeg lõpeb 31. detsembril 2013.

3.2 Kavandatava võimaluse eesmärk on seepärast tugevdada olemasolevat kohanduskava ja laiendada seda teistele sektoritele.

Seda lahendust peetakse kõige sobivamaks keskkonnamõju ja majandusliku kasu tasakaalu poolest, kuna see vähendab kulusid, mis on seotud turu viimisega vastavusse uute heitkoguste piirmääradega.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni lähenemisviisi suurendada kohandumist väljaspool teid kasutatavatele liikurmasinatele lubatud süsinikmonoksiidi, lämmastikoksiidide, süsivesinike ja tahkete osakeste piirmäärade rakendamise erinevate etappidega.

4.2 Komitee jagab komisjoni huvi kaitsta Euroopa väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate tööstuse konkurentsivõime ja tööhõive taset rahvusvahelise finants- ja majanduskriisi mõju eest ning samal ajal püüelda kõrgetasemelise keskkonnakaitse ja Euroopa üldsuse heaolu poole.

4.3 Nagu ka eelmistes arvamustes heitgaaside vähendamist käsitlevate komisjoni õigusaktide ettepanekute kohta, kinnitab komitee oma toetust kõikidele ühenduse algatustele, mille eesmärk on saavutada kindlad eesmärgid kasvuhooonegaaside vähendamisel, kuna komitee arvates on see äärmiselt oluline võitlus kliimamuutustega ning keskkonna- ja tervisekaitses.

4.4 Seepärast toetab komitee komisjoni ettepanekut suurendada kohandusmäära 50 %-ni sektoritele, mida kohandusmehhanismid juba hõlmavad 1997. aasta väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate direktiivi ja järgnevate muudatuste raames, ning kaasata kohanduskavasse mootorvagunid ja vedurid kohandusmääraga 20 % teatud kategooria mootoritega varustatud masinate müüginormist.

4.5 Komitee meenutab taas,⁽¹¹⁾ et heitkoguste osas vastatakse uutele piirväärtustele üksnes siis, kui sobivad kütused on turul tegelikult olemas ning hoiatab, et B ja IV etapi tahkete osakeste ja lämmastikdioksiidide heitkoguste piirnormide saavutamiseks vajamineva tehnoloogia olemasolul tuleb vähendada kütuse väävlisisaldust madalamaks kui praegused liikmesriikides kehtivad tasemed, samuti tuleb määratlada etalonkütus, mis on kooskõlas kütuseturu olukorraga⁽¹²⁾.

4.6 Lisaks juhib komitee tähelepanu direktiivi läbivaatamise keerukusele ja tundlikkusele. Direktiivi eesmärk on veelgi vähendada süsinikmonoksiidi, lämmastikoksiidide, süsivesinike ja tahkete osakeste heitkoguseid, vähendamata seejuures seotud sektorite konkurentsivõimet. Need sektorid tegutsevad ülemaailmsel turul, mida iseloomustab äärmiselt tihe konkurents ning hetkel valitseb seal tõsine kriis.

⁽¹¹⁾ Vt joonealune märkus 4.

⁽¹²⁾ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. märtsi 2003. aasta direktiivi 2003/17/EÜ, millega muudetakse direktiivi 98/70/EÜ bensiini ja diislikütuse kvaliteedi kohta.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/mechanical/non-road-mobile-machinery/publications-studies/index_en.htm.

4.7 Sellega seoses peab komitee oluliseks innustada Euroopa ja rahvusvahelise tasandi ühiseid jõupingutusi koostada üldtunnustatud selged tehnilised standardid, et edendada ülemaailmset kaubandust eesmärgiga ühtlustada ELi heitkoguste piirmäärade kolmandates riikides rakendatavate või kavandatavate piirmäärade.

4.8 Komitee jagab nende muret, kes kardavad, et mõju tootmiskuludele, teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduste kuludele ning väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate vastavushindamisega seonduvatele kuludele võib olla liiga suur. Kui nende kuludega ei arvestata ning kulud ei jaotata pikemale ajavahemikule, võivad nad ohustada tööhõivetaset vastavates sektorites.

4.9 Komitee märgib, et eesmärkide saavutamiseks on lisaks rangetele piirangutele vaja katsemenetlusi konkreetsete olukordade mõõtmiseks; vältida tuleks üksnes laboritingimustes saadud tulemusi ja ebaratsionaalseid heitkoguste kontrollimise strateegiaid, et koguda selgeid ja täpseid andmeid väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate heitgaaside kohta tegeliku kasutuse korral, mitte üksnes katsestendil⁽¹³⁾.

4.10 Eritähelepanu nõuavad kõnealuse sektori VKEd. Komitee leiab, et kohandatud vastavusmehhanismid, rakendamise tähtsajad ja etappide vahelised üleminekuperioodid on VKEdele eriti koormavad, arvestades masinate ja mootorite ühtlustamise kulusid, mis on väikeste ettevõtete jaoks alati palju rängemad kui suurtele tööstuskonsernidele.

4.10.1 Komitee soovib koostada ajakohastatud rakendus-suunised, et lihtsustada eri etappide jaoks kehtestatud sätete rakendamist originaalmootorite tootjatele, kuid eelkõige nende

masinate tootjatele, millele need mootorid paigaldatakse. Samuti soovib komitee koostada parimate tavade juhendid ja osalus-põhise tulevikuanalüüsi keskkonnakaitse väljavaadete kohta väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate valdkonnas ning võimaluse kohta edendada ökomärgiste kasutamist kõnealuses sektoris.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Komitee rõhutab oma muret seoses III B ja IV etapi jõustumise ja vastavate tüübikinnitusmenetluste tähtaegadest kinnipidamisega.

5.1.1 Komitee teeb ettepaneku pikendada III B etapi rakendamise tähtaega kahe ja IV etapi rakendamise tähtaega kolme aasta võrra, et tagada täielik ja nõuetekohane vastavus sätetele.

5.2 Seoses I lisaga leiab komitee, et nimetatud tüübikinnitus-sertifikaadid peaksid sisaldama nii kohanduskava raames turule viimise märgise näidist ning täiendava märgise näidist kui ka üksikasjaliku kirjeldust vahendite kohta, mida nõutakse vastavuse saavutamiseks heitkoguste piirmäärade vastavalt sätetele, mille raames tüübikinnitus saadi.

5.3 Komitee arvates oleks kasulik, kui komisjon esitaks Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komiteele aruande, kus antakse tootjate, kasutajate ja liikmesriikide esitatud andmete põhjal ülevaade edusammudest kavandatud direktiivi rakendamisel ja selle mõjust nii tööturu konkurentsivõime osas kui ka heitkoguste tegeliku vähendamise osas, väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mootorite võimaliku panuse osas keskkonnakaitsele ning ELi 20-20-20 eesmärkide saavutamisele.

Brüssel, 16. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Vt eelkõige ÜRO Majanduskomisjoni tööd teemal „Exhaust emissions test protocol of non-road mobile machinery (NRMM) – Draft global technical regulation concerning the test procedure for compression-ignition (CI) engines to be installed in agricultural and forestry tractors and in non-road mobile machinery with regard to the emission of pollutants by the engine” (Väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate heitgaaside heitkoguste katseprotokoll – Üldise tehnilise eeskirja kavand, mis käsitleb põllumajandus- ja metsandustraktoritele ning väljaspool teid kasutatavatele liikurmasinatele paigaldatavate diiselmootorite katsemenetlusi mootori saasteainete heitkoguste kohta).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2004/68/JSK”

KOM(2010) 94 lõplik – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Raportöör: **Madi SHARMA**

22. juuli 2010 otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2004/68/JSK”

KOM(2010) 94 lõplik – 2010/0064 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 110, erapooletuks jäi 7 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee mõistab kateooriliselt hukka laste igasuguse seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning kiidab komisjoni algatust tugevdada Euroopa pühendumust võitluses laste kuritarvitamise vastu ja asendada raamotsus 2004/68/JSK uue objektiivsema direktiiviga. Kuritegude tõsidust, tekitatud kahju suurust ning laste ohustatust ja haavatavust kogu maailmas ei tohi alahinnata. Laste kaitsmine peab olema prioriteetse tähtsusega kõigil tasanditel, ning ohvrite ja õigusrikkujate taastumist tuleb toetada võimalikult suurel määral tulevase sotsiaalkaitse edendamiseks.

1.2 Komitee kordab oma üleskutset neile liikmesriikidele, kes seda veel teinud ei ole, samuti Euroopa Liidule Lissaboni lepingu kontekstis, allkirjastada ja ratifitseerida kiiremas korras Euroopa Nõukogu konventsioon laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest ning ÜRO lapse õiguste konventsioon laste müüki, lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat käsitlev fakultatiivprotokoll, et EL saaks tõhusalt välja töötada uue lähenemisviisi lapsi kuritarvitavate Euroopa kodanike suhtes.⁽¹⁾ Euroopa Liit võiks kahepoolsete kokkulepete kaudu mõjutada teisi Euroopa riike (näit Venemaa, Bosnia ja Hertsegoviina), et veenda neid konventsioonile alla kirjutama. **Konventsiooni sätete inkorporeerimine ELi õigusesse oleks liikmesriikide meetmete kiire vastuvõt-**

mise hõlbustamisel tulemuslikum kui riiklikud ratifitseerimisprotsessid ning tagaks rakendamise senisest parema jälgimise.

1.3 On oluline omada õigusraamistikku seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise toimepanijatele süüdistuste esitamisel ja nende süüdimõistmisel. **Ennetamine peab siiski olema kogu Euroopas kõige tähtsam ning sellega tuleb tegeleda paralleelselt õigusaktidega.** Seda mainitakse küll direktiivi ühe eesmärgina, aga sellele ei pöörata direktiivis piisavat tähelepanu. Komitee võiks koostada arvamuse, milles vaadeldakse ennetavaid meetmeid ning tõstetakse esile kodanikuühiskonna ja valitsuste parimad tavad ennetusmeetmete valdkonnas üle kogu maailma.

1.4 Komitee soovib luua parimate tavade vahetamise platvormi kõnealuste kuritegudega tegelemise valdkonnas, kasutades nii õiguslikke kui muid mehhanisme, et töötada välja metoodilised vahendid ja koolitusprogrammid. Sellega seoses tuleb suurendada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega kasvatus- ja teadlikkuse tõstmise toetamiseks kohalikul tasandil.

1.5 Komitee kutsub mõjusas ja eelisseisundis olevaid ELi institutsioone (Euroopa Komisjon, nõukogu ja parlament) üles avaldama ühiselt survet kolmandatele riikidele, eelkõige maailma hästiarenenud piirkondades (näit USA, Kanada, Jaapan, Austraalia, Venemaa) ja nõudma nende veebisaitide **sulgemist**, milles sisalduvad laste seksuaalse kuritarvitamisega seonduvad materjalid. EL peab ICANNilt⁽²⁾ nõudma kindlameelsemat vastutustundlikku tegutsemist.

⁽¹⁾ Vt viidet komitee arvamuses ELT C 317, 23.12.2009, lk 43. „Euroopa Nõukogu” 25. oktoobri 2007. aasta konventsioon, mis käsitleb laste kaitsmist seksuaalse ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise eest, kättesaadav aadressil <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Järgmised liikmesriigid ei ole seda konventsiooni veel allkirjastanud: Tšehhi Vabariik, Ungari, Läti ja Malta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

ÜRO lapse õiguste konventsiooni protokoll, milles käsitletakse laste müüki, lasteprostitutsiooni ja lastepornograafiat, vastu võetud mais 2000. jõustunud jaanuaris 2002. Kättesaadav aadressil <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Järgmised liikmesriigid ei ole veel ratifitseerinud kõnealust fakultatiivprotokollit: Tšehhi Vabariik, Soome, Iirimaa, Luxembourg ja Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Interneti nimede ja numbrite määramise korporatsioon (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)

1.6 Komitee soovib, et laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud materjale sisaldavate veebisaitide sulgemine oleks prioriteet, ja kui sulgemine ei ole võimalik, tõkestatakse neile juurdepääs. Komitee võiks sellel teemal pärast sidusrühmade ja kodanikuühiskonnaga konsulteerimist koostada arvamuse nii veebisaitide sulgemise kui tõkestamise tagajärgede kohta.

1.7 Komitee julgustab liikmesriike kasutama kõnealuse uue direktiiviga avanevat võimalust algatada arutelu seksuaalse täisea vanusepiiri kehtestamise üle Euroopas. Liikuvuse, sisserände ja muutuvate ühiskondlike väärtuste kontekstis Euroopas tuleb arutada ja korraldada konsulteerimisi selle üle, milline on tavade mõju neis küsimustes.

1.8 Komitee soovib komisjonil määratleda selgelt teatud terminid, mida saab direktiivi ülevõtmisel riigi õigusesse mitmeti tõlgendada.

1.9 Komitee nõuab, et direktiivis määratletaks kõigis liikmesriikides kohaldatavad ühesugused nn tähtajad. Komitee soovib vajadusel minna kaugemale ja pakub välja, et aegumistähtaega hakatakse arvestatama, kui ohver saab 18-aastaseks.

1.10 Komiteed on tema töös toetanud lastekaitse valdkonnas tegutsevad paljud valitsusvälised organisatsioonid ja eksperdid, ja nende soovist uue direktiivi kohta võib tutvuda nende veebisaitidel⁽³⁾. Komitee tunnustab kogu maailmas laste kaitsmise nimel töötavate kõigi valitsusväliste organisatsioonide kiiduväärset tööd ning avaldab kiitust Euroopa institutsioonidele, Euroopa Nõukogule ja ÜROle õiguslike mehhanismide loomise eest laste seksuaalse ärakasutamise kaitse valdkonnas.

2. Uue direktiivi taust ja eesmärgid

2.1 EL tunnustab laste õigusi Lissaboni lepingu (Euroopa Liidu lepingu) artiklis 3 ja põhiõiguste hartas, eelkõige selle artiklis 24 ja selle õiguslikus aluses, milles on sätestatud positiivne kohustus toimida selliselt, et oleks tagatud lapse vajalik kaitse. Selles sätestatakse, et kõigis lastega seotud toimingutes **tuleb esikohale seada lapse huvid**, see on kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. Selle alusel on koostatud sihipärane poliitika (sealhulgas ELi noorsoostrategia), mille eesmärk on laste õiguste edendamine, kaitse ja nendest kinnipidamine ELi sisestes ja välistes poliitikaalaldkondades.

2.2 Uue direktiiviga, mis on kooskõlas ettepanekutega inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastase võitluse ning ohvrite kaitse kohta ning programmiga „Turvalisem internet“, arendatakse edasi laste kaitset puudutavaid sisulisemaid menetluseeskirju ja kriminaalõigust liikmesriikides. Ennetusmeetmete tõhusust ELis suurendatakse, vältides olukordi, kus õigusrikkujad valivad kuriteopaigaks sellised liikmesriigid, kus eeskirjad on

leebemad. Ühtsed määratlused võimaldavad edendada ühiste kasulike andmete vahetamist, parandada andmete võrreldavust ning hõlbustada rahvusvahelist koostööd.

2.3 Uus direktiiv hõlmab järgmist:

— uued kuriteod IT-keskkonnas, sealhulgas **uus süütegu grooving** (ehk lapse seksuaalne ahvatlemine);

— **süütegude uurimise ja nende eest süüdistuste esitamise lihtsustamine**;

— süüdistuste esitamine välismaal toimepandud süütegude eest: ELi kodanikule või ELi alalisele elanikule **saab esitada süüdistuse isegi juhul, kui ta paneb oma kuriteo toime väljaspool ELi**;

— uued ohvrite kaitset käsitlevad sätted tagamaks, et ohvritel oleks lihtne **juurdepääs õiguskaitsevahenditele ja et kriminaalmenetluses osalemine ei põhjustaks neile kannatusi**;

— süütegude tõkestamine, kasutades selleks meetmeid, milles keskendutakse korduvkuritegevuse tõkestamiseks endistele õigusrikkujatele ning **piirata juurdepääsu internetis olevale lastepornole**.

3. Üldised märkused seletuskirja kohta

3.1 Võttes arvesse, et „kõnealuste süütegude vastase võitlusega seotud meetmete rakendamisel tuleb esikohale seada lapse huvid, nagu see on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis“, toetab komitee otsust järgida subsidiaarsuse põhimõtet, ajakohastades, laiendades ja tugevdades samas riiklikke õigusakte. Liikmesriikidel peab olema võimalus kehtestada ekstraterritoriaalne jurisdiktsioon ilma süüteo kahepoolse karistatavuse nõudeta **ning pädevus esitada süüdistus laste seksuaalse ärakasutamise kõigi vormide osas**.

3.2 **Olemasolevaid ja uusi õigusakte tuleb paremini jõustada** ning see nõuab komisjoni järelevalvet Europoli ja õiguskaitseametite toetusel, et tagada, et lastekaitse oleks prioriteetsel kohal. Tuleb kehtestada ühtsed põhimõtted ja kriteeriumid seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise raskusastme määramiseks. Komitee soovib luua parimate tavade vahetamise platvormi kõnealuste kuritegudega tegelemiseks, kasutades nii õiguslikke kui muid mehhanisme, et töötada välja meetodilised vahendid ja koolitusprogrammid. Sellega seoses tuleb suurendada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega, et kasvatustöö ja teadlikkuse tõstmise toetamiseks kohalikul tasandil.

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreneurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

3.3 Laia kõlapinnaga juhtumeid, eelkõige neid, milles võib oletada poliitiliste või usuringkondade kaasatust, või korduvjuhtumeid, tuleb jälgida läbipaistval viisil ELi tasandil, et vältida nende kordumist ⁽⁴⁾.

3.4 Ennetamismehhanismide tugevdamiseks ja ohvrite haavatavuse vähendamiseks peaks direktiiv olema kooskõlas ka ELi teiste poliitikalvaldkondadega, sealhulgas sotsiaalkindlustus-, haridus-, pere-, tööhõivepoliitika ja digitaalarengu tegevuskava valdkonnas. Eriti haavatavas olukorras ja kõrge riskiga lasterühmad on sisserändajad, varjupaigataotlejad, saatjata alaealised, sotsiaalselt ebasoodsas olukorras, tõrjutud või puuetega lapsed, hooldusperedes elavad või peredes vägivalda ja väärkohtlemist tunda saanud lapsed.

3.5 USA ja Euroopa õiguskaitselane jälitusteave näitab selget seost laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud väikelapsi sisaldavate materjalide allalaadimise ja väljaspool võrgukeskkonda toimepandud laste kuritarvitamise vahel. Karistumäärade kehtestamine üksnes füüsilise kontakti alusel seab tõenäoliselt üha suurema arvu lapsi (eelkõige väikelapsed) tõsise kuritarvitamise ohtu.

3.6 92 % võrgus levivast laste kuritarvitamist sisaldavast materjalist on majutatud Põhja-Ameerikas, Euroopas ja Veneemaal asuvates serverites ⁽⁵⁾. Komitee on seisukohal, et Euroopa Komisjonil, nõukogul ja parlamendil on mõjus ja eelistatud positsioon, et avaldada survet kolmandatele riikidele, eelkõige hästiarenenud piirkondades asuvatele riikidele, ja nõuda nende veebisaitide **sulgemist**, milles sisalduvad laste seksuaalse kuritarvitamise seonduvad materjalid.

3.7 Senisest enam tuleb kodanike hulgas edendada küberturvalisust puudutavat kultuuri ja Euroopa digitaalset tegevuskava ⁽⁶⁾. Partnervõrkude kaudu toimuv visuaalse materjali vahetamine laste kuritarvitamise kohta ⁽⁷⁾ ja laste ahvatlemine seksuaalsetel eesmärkidel suhtlusvõrkudes on üha suurenenud. Tuleb kohe selgelt võtta meetmed õigusrikkujate, veebisaitide või pildimaterjali kasutajate ja neid veebisaitide haldavate teenustepakkujate paljastamiseks ja neile süüdistuste esitamiseks, ning selliste finantstehingute jälgimiseks ja peatamiseks, mille kaudu hangitakse juurdepääs laste kuritarvitamist esitatavale materjalile. Tehnoloogia kuritarvituste keti kõigi lülid paljastamiseks on olemas. EL peab ICANNilt ⁽⁸⁾ kindlameelselt nõudma vastutustundlikku tegevust.

⁽⁴⁾ Mitmed hiljuti esile kerkinud väärkohtlemise juhtumid, millest mõned tulid päevavalgele tänu riigipoolsele sekkumisele, näitavad ulatuslikku, laste süsteemset kuritarvitamist usuasutustes, pedofiilide võrgustikes ja koolides/orbudekodudes, paljusid juhtumeid on aastakümneid varjatud isikute ja institutsioonide maine kaitsmiseks.

⁽⁵⁾ http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/index_en.htm.

⁽⁷⁾ ISIS-projekti raames leiti, et partnervõrkude kaudu jagatakse minutis tuhandeid toimekuid, mis sisaldavad laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat visuaalset materjali. *Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis*, International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes, *Computer Science* 5158 (2008), lk 122-134.

⁽⁸⁾ Interneti nimede ja numbrite määramise korporatsioon (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)

3.8 Direktiivis keskendutakse selgelt „lapse huvidele” ja „lapse kaitsele”. Üldiselt puuduvad direktiivis detailid selle kohta, milliseid „ennetavaid” meetmeid rakendada. **Ennetamine peab olema kogu Euroopas esmatähtis ning sellega tuleb tegeleda paralleelselt õigusaktidega.** Ehkki komisjoni volitused on ennetusalal piiratud, peaks komisjon direktiivi raames edendama ja looma mehhanisme, et teistel osapooltel oleks ennetavaid meetmeid võimalik rakendada.

3.9 Ennetusalases töös tuleks taotleda täiendavaid rahastamisvahendeid, et laiendada komisjoni programme (näiteks Daphne ja raamprogramm) ning töötada välja uusi programme, mida viiksid ellu kodanikuühiskonna partnerid. Komitee on seisukohal, et üldsuse teavitamisel konkreetsete õigusaktide olemasolust, mille alusel karistatakse lastele kahju põhjustavat käitumist, võib olla tõhusa ennetusmehhanismi mõju.

3.10 Sekkumisel on oluline tähtsus laste seksuaalse kuritarvitamise tõkestamisele ning seda tuleb kasutada koos õiguslike sanktsioonidega. Seepärast teeb komitee ettepaneku, et „*Ettepaneku põhjused ja eesmärgid*” all olevale tekstile „*Erieesmärgid on esitada kuritegude eest tõhusalt süüdistusi, kaitsta ohvrite õigusi ning tõkestada laste seksuaalset ärakasutamist ja kuritarvitamist*” lisatakse „*sealhulgas lapsohvrite kiire kindlakstelemise ja asjakohase väljaõppe saanud personali poolt ning ohvritele ja õigusrikkujatele pakutavate lapsekesksete sekkumismeetmetega*”.

3.11 Tuleb ette näha ennetavad meetmed ja süüdistuste esitamine seoses **võrdõigusvõrkudes** toimuva õigusrikkumise ja pildimaterjaliga kauplemisega. Toimikute vahetamine ja laste ahvatlemine seksuaalsetel eesmärkidel suhtlusvõrkudes on üha suurenenud. Vaja on kohe selgelt võtta meetmeid õigusrikkujate, veebisaitide külastajate ja neid veebisaitide haldavate teenustepakkujate paljastamiseks.

3.12 Ettepanekus („Ettepaneku põhjused ja eesmärgid”) rõhutatatakse, et „*Euroopas kogeb tõenäoliselt märkimisväärne osa lastest lapsepõlves seksuaalset vägivalda*”. Samuti tuleb **arvestada ohuga lastele väljaspool Euroopat**: lapsed on ühesugused igal pool maailmas ning neid tuleb kaitsta Euroopast tulevate reisivate seksuaalkurjategijate eest, kes kuritarvitavad Euroopast või mujalt kui Euroopast pärit lapsi.

3.13 Väljend „*lapsporno*” (pealkiri, määratlus ja tekstis kasutamine) tuleks asendada väljendiga „*lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutavad pildid või materjal*”. Pornograafia seonduv eerootikaga.

3.14 „**Turism**”: direktiivis (põhjendus 9) kasutatakse väljendit „seksiturism”. Valdonna ekspordid ja valitsusvälised organisatsioonid kasutavad nüüd sõna „reisivad seksuaalkurjategijad”⁽⁹⁾. Sõna „turism” seondub puhkuste ja vaba aja veetmisega, nagu komitee eelmises arvamuses teemal „Laste kaitsmine reisivate seksuaalkurjategijate eest” on juba rõhutatud⁽¹⁰⁾.

3.15 „**Tavad**” (põhjendus 7): „Käesoleva direktiiviga ei reguleerita liikmesriikide poliitikat vastastikusel nõusolekul põhinevate seksuaalsuhete suhtes, mis võivad hõlmata lapsi ja mida võib käsitada inimese arengu juurde kuuluva seksuaalsuse avastamisena, võttes arvesse erinevaid kultuurilisi ja õigustavasid.” Komitee soovib liikuvuse, sisserände ja muutuvate ühiskondlike väärtuste kontekstis Euroopas arutada ja korraldada konsulteerimisi selle üle, milline on tavade mõju neis küsimustes. Konsulteerimine ja õiguslikud tagajärjed peaksid hõlmama ka selliseid kultuurilisi tavasid, mida võib pidada laste seksuaalseks kuritarvitamiseks (näiteks naissuguelundite sandistamine).

3.16 „**Avalikkusele kättesaadav**” (põhjendus 13): Lastepornot „ei saa pidada arvamuse avaldamiseks. Lasteporno vastu võitlemiseks on vaja vähendada lapse kuritarvitamist kujutava materjali levikut, muutes õigusrikkujate jaoks sellise sisuga materjali üleslaadimise Interneti senisest keerulisemaks”. **Direktiiviga tuleb takistada laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat materjali levikut mis tahes kandjal⁽¹¹⁾ ja mis tahes vormis.** Väljend „visuaalne” ei kata kogu olemasolevat materjali, direktiiv peab hõlmama ka mitte-visuaalset laste seksuaalset kuritarvitamist kajastavat materjali. Samuti tuleb direktiivis käsitleda mõistet „kunstiline vabadus” ja „arvamuse avaldus” ja tagada, et kumbagi neist ei saa seoses laste seksuaalse kuritarvitamist kajastava materjaliga väärti tõlgendada. Seepärast tuleks direktiivi artiklit 2b, mis sisaldab määratlust „lasteporno”, muuta järgmiselt: i) „**igasugune materjal, milles esitatakse last (...)**”; ii) „**lapse suguelundite esitamine (...)**” ja iii) „**igasugune materjal, milles esitatakse lapsena näivat isikut**”.

3.17 Põhjenduse 13 osas – „*ergutada Interneti-teenuse pakkujaid vabatahtlikkuse alusel välja töötama toimetamisjuhiseid ja suuniseid sellistele veebisaitidele juurdepääsu tõkestamiseks*” – rõhutab komitee seda, et prioriteediks peab olema sisu eelmaldamine allikast ning vaid juhul, kui eelmaldamine ei ole võimalik (väljaspool ELi), tuleb tõkestada juurdepääs neile veebisaitidele. Kui tööstusettevõtjad, interneti-teenuse pakkujad ning majandus- ja finantselus osalejad (näiteks krediitkaardiettevõtjad) võtavad oma ülesannet võidelda kõnealuse kuritarvitamisega tõsiselt, tuleks ELis muuta see põhimõte õiguslikuks nõudeks.

⁽⁹⁾ CEOP.

⁽¹⁰⁾ Vt joonealune märkus 1.

⁽¹¹⁾ ELT C 224, 30.8.2008, lk 61.

4. Konkreetsed märkused direktiivi artiklite kohta

4.1 Artiklit 1 („Sisu”) tuleks täiendada järgmiselt: „*sanktsioonide määratlemiseks laste **seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ärakasutamise puhul ning laste seksuaalset kuritarvitamist esitava materjali puhul***”.

4.2 Artikli 2 punkti b alapunkti iv tekstile „*realistlik kujutis lapsest, kes on kaasatud*” lisada tekst „**või kujutatud kaasatuna**”.

4.3 Artikli 2 punktis b jätta välja sõna „eelkõige”, kuna see nõrgendab väljendi „seksuaalsel eesmärgil” mõju.

4.4 Artikli 2 punktis e jätta välja erand „*riigid või avalik-õiguslikud asutused, kes teostavad riigivõimu, ning avalik-õiguslikud rahvusvahelised organisatsioonid*”. Juriidiliste isikute puhul ei saa seoses laste seksuaalse kuritarvitamisega olla mingit karistamatust.

4.5 Artikli 3 lõige 3 ja artikkel 8 „lapsealine laps”: Lause „*riiklike õigusaktide kohaselt lapsealise lapse seksuaalsuhtesse kaasamise eest määratakse karistus...*” osas tuleb märkida, et ÜRO lapse õiguste konventsioon ja EL määratlevad last kui „alla 18 aasta vanust isikut”, seega on terminoloogia vastukäiv. Seda aspekti käsitletakse osaliselt artiklis 8 („Eakaaslaste vastastikusel nõusolekul põhinevad seksuaalsuhted”). Samuti ei reguleerita artiklites 3, 4, 5 ja 8 vastastikusel nõusolekul põhinevaid seksuaalsuhteid seksuaalsesse täisikka jõudnud laste vahel. Komitee usub, et see küsimus nõuab edasist käsitlust ning suuremat selgust. Komitee julgustab liikmesriike kasutama kõnealuse uue direktiiviga avanevat võimalust määratleda Euroopas seksuaalne täisiga. Samuti on vaja selgitada mõistet „samaealised”.

Artikli 3 lõike 4 punkt i: arvestades perekonnas aset leidvaid juhtumeid, tuleb „vanemlikule vastutusele” anda usalduspositiivsus. See oleks kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 5. Sõna „*saavutatud*” tuleks lauses „*kui selleks on kuritarvitatud lapse suhtes [saavutatud] usaldust, võimu või mõju*” välja jätta, arvestades Euroopas mitte ainult pedofiilia seotud ringkondades toimuvat, vaid ka pere ringis, usu-, haridus- ja asendushooldusasutustes aset leidvaid juhtumeid. On oluline, et ühelegi võimupositsioonil olevale isikule ei jäeta esitamata süüdistust, ei jäeta teda üle kuulamata või tema käsutuses olevaid toimikuid uurimata, olgu tegemist mis tahes poliitilise või usulise võimupositsiooniga.

4.6 Artikli 3 lõige 5: lisada seksuaalse kuritarvitamisega seotud süütegude loetellu „eksibitsionism”, millele komisjonil tuleb anda asjakohane määratlus⁽¹²⁾.

4.7 Artikli 4 lõiked 2, 3, ja 5 puudutavad „pornograafilist etteastet” ning küsimuse all on lapse otsene osalemine. See võib segi minna artikliga 5, milles käsitletakse „lastepornoga seotud süütegevusi”. Segaduse vältimiseks tuleks lisada selgitav märkus.

4.8 Artiklid 4–8: sõnad „teadlik” ja „tahtlik” tuleb direktiivis selgemalt määratleda.

4.9 Artikli 4 lõige 1: „tahtlik” tuleb välja jätta, kuna see annaks teo toimepanijatele süüdistuse esitamise vältimiseks võimaluse väita, et nad ei olnud teadlikud ohvri vanusest⁽¹³⁾.

4.10 Artikli 4 lõige 8: lauset tuleks täiendada nii, et selles mainitud „seksuaalsuhtes osalemisele” lisataks „**või osalemisega nõustumine**” ning näha ette süüdistuse esitamise võimalus „**sõltumata sellest, kas suguuhe toimus või ei**”.

4.11 Artiklit 6 („Lapse ahvatlemine seksuaalsel eesmärgil”) tuleks laiendada nii, et see hõlmaks lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemise (*grooming*) eri vorme, sealhulgas lastekaitse ülesandeid täitvate täiskasvanute poolset ja võrguväliselt lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemist.

4.12 Artiklid 7 ja 9: neis artiklites tuleks määratleda kuriteoga seotud süüdimõistmise või karistuse kestus, nii nagu direktiivi teistes osades.

4.13 Artikli 7 lõike 3 punkt b: osa reisivaid seksuaalkurjategijaid on sellised, kes sooritavad seksuaalkuriteo, kui selleks avaneb võimalus. Seepärast soovitab komitee, et „**reisi ja/või muude korralduste kavandamine eesmärgiga toime panna mõni artiklites 3–7 nimetatud süütegev**” oleks karistatav.

4.14 Artikkel 8: sõnastus „*kui need [seksuaalsuhted] ei hõlma kuritarvitamist*” tuleks asendada sõnastusega „**kui need ei hõlma sunnimeetodi kasutamist**”.

4.15 Artiklile 9 („Raskendavad asjaolud”) tuleks lisada alapunkt i: „**süütegev hõlmas rasket vägivalda või ähvardusi või sellega põhjustati või oleks võidud lapsele suurt kahju põhjustada**”.

⁽¹²⁾ See küsimus tõstatus hiljuti seoses Portugalis aset leidnud juhtumiga.

⁽¹³⁾ ECPATi koodeksis soovitatakse eraldi sätet, millega pööratakse lapse seksuaalse kuritarvitamisega seotud materjalides esitatud isiku vanuse tõendamiskohustus ümber, nii et kõnealune tõendamiskohustus on neid materjale toovatel, levitavatel ja/või töötlevatel isikutel. Madalmaades on seda juba tehtud.

4.16 Arvestades kahju, mida sellised kuriteod põhjustavad lapsohvritele veel ka täiskasvanueas, pakub komitee välja, et neil kuritegudel ei tohiks olla aegumistähtaega või et nendel oleks vähemalt miinimumkestvus.

4.17 Artiklites 10 ja 12 ei arvestata õigusrikkujate mujale siirdumist ning ei nähta ette meetmeid, et takistada õigusrikkujate reisimist. Komitee soovitas koos ECPATiga⁽¹⁴⁾ koostatud varasemas arvamuses⁽¹⁵⁾ järgmist:

— kontrolli- ja keelumehhanismid;

— kahepoolsed koostöölepingud;

— kokkulepped süüdimõistetud kurjategijate väljasaatmiseks;

— väljasõidukeelu kasutamine.

4.18 Artikkel 11 („Juriidilise isiku vastutus”): juriidilised isikud tuleb võtta vastutusele, kui nad on teinud võimalikusi kuritegeliku käitumise, sõltumata sellest, kas see on toimunud juriidilise isiku kasuks või mitte. Seepärast tuleks „*tema kasuks*” välja jätta.

4.19 Artikkel 12 punkt b („Juriidilise isiku suhtes kohaldatavad sanktsioonid”): seda artiklit tuleb muuta, et ettevõtlustegevuskeelule lisaks keelata õiguserikkujal „*igasugune tegevus*”, kus on kokkupuude lastega.

4.20 Artiklis 13 („süüdistuse esitamata jätmine”) tuleks „*tagada*” ja mitte ainult näha ette võimalus, et lastele jäetakse süüdistus esitamata või karistus määramata, kui nende osalemine ebaseaduslikus tegevuses tulenes otseselt asjaolust, et tema suhtes oli toime pandud mõni selline süütegev.

4.21 Artiklis 14 puudutab „*uurimist ja süüdistuste esitamist*”. Selleks et uurimine ja süüdistuste esitamine oleks teostatav ja tõhus, tuleks ette näha asjakohased võimalused saada rahastust koolituseks, nõustamiseks ning teadustegevuseks uusi ja kujunemisjärgus tehnoloogiaid käsitlevateks uurimisteks. Uurimismenetlus peab olema täiesti läbipaistev. Selles artiklis tuleks sätestada ka see, et teatud tüüpi kuritegudel ei ole aegumistähtaega.

4.22 Artikli 14 lõikes 2 kasutatakse väljendit „*piisava aja jooksul*”. Liikmesriigid peaksid saama kohaldada aegumistähtaega paindlikult, et arvestada saaks ohvri elule, tervisele ja/või heaolule tekitatud tagajärgede raskusastet.

4.23 Komitee soovib, et direktiivis täpsustataks, et riiklikes õigusaktides sätestatud aegumistähtaega arvestatakse alates ohvri täisikka jõudmisest. Samuti soovib komitee, et komisjon edendaks riiklike aegumistähtaegade ühtlustamist, et vältida segadusi või vigu, kui õiguskaitseorganid teevad piiriüleseid uurimisi.

⁽¹⁴⁾ ECPAT – End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes (lõpetage lasteprostitutsioon, lastepornograafia ja lastega kauplemine seksuaalse ärakasutamise eesmärgil) – sellel on ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogus (ECOSOC) eriline nõuandev seisund.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.24 Artikli 14 lõikes 3 sätestatakse vajadus tagada tõhusate uurimisevahendite kättesaadavus: samuti on oluline tagada põhjaliku väljaõppega personali olemasolu, kes neid vahendeid kasutab.

4.25 Artiklis 15 julgustatakse „teatamist”, aga ei määratleta asjakohaseid mehhanisme või rahalisi vahendeid, et tõhusalt toetada lastega töötavate spetsialistide kiiret sekkumist. Arvestades laste vastu sooritatud seksuaalkuritegude madalat teatamise määra, tuleks kõigis liikmesriikides luua tõhusad ja ligipääsetavad teatamismehhanismid.

4.26 Et julgustada kahtlustest või seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise juhtumitest õigeaegset teatamist, on oluline tagada, et isikud, kes neist heas usus teavitavad, on kaitstud kriminaal- või tsiviilmenetluste, eetikakomisjoni esitatud kaebuste või süüdistuste esitamise eest konfidentsiaalsuseeskirjade rikkumise pärast.

4.27 Artikli 16 lõike 1 punktis d („Jurisdiktsioon ja süüdistuse esitamise kooskõlastamine”) ei käsitleta kahtlusaluste väljaandmisega seonduvaid aspekte. Seda käsitletakse ÜRO lapse õigusi käsitleva konventsiooni vabatahtliku protokolli artiklis 5 ning sellele tuleb tähelepanu pöörata ka komisjoni direktiivis. Sama punkti lauset „(...) liikmesriigi territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks (...)” tuleks täiendada järgmiselt: „(...) **asutatud või tegutseva (...)**”

4.28 Artikli 16 lõige 2: komitee teeb ettepaneku, et lauses „jurisdiktsioon hõlmab olukordi, kus (...) artiklites 3 ja 7 (...)” mainitaks artikleid 3, 4, 5, 6 ja 7.

4.29 Artikli 16 lõige 3: kui liikmesriigid soovivad tõesti tagada laste kaitse kõikjal maailmas, ei saa lubada erandeid. Seepärast tuleks välja jätta järgmine erand: „Liikmesriik võib otsustada, et ta ei kohalda (...) või kohaldab neid ainult erijuhtudel või -asjaoludel, kui süütegu on toime pandud väljaspool tema territooriumi”.

4.30 Artikli 17 lõikes 1 mainitakse „pakutakse abi (...)”. Komitee soovib, et iga liikmesriik hoolitseks selle eest, et artiklites 3–7 nimetatud süütegude ohvrid saavad asjakohast ja asjatundlikku abi, mille hulka kuulub majutus turvalises kohas, meditsiinilist ja psühhosotsiaalset abi ja koolitust. Liikmesriigid peaksid tagama, et neid teenuseid pakuvad erialase ettevalmistusega töötajad, austades lapse kultuurilist identiteeti ja päritolu, sugu ja vanust⁽¹⁶⁾. Need meetmed vähendavad laste haavatavust ning tõhustavad seeläbi ennetamist.

4.31 Artikli 19 teemat (kriminaaluurimine) käsitletakse ÜRO lapse õigusi puudutava konventsiooni vabatahtliku protokolli artiklis 8. Seda tuleks komisjoni direktiivis arvesse võtta.

⁽¹⁶⁾ Rio de Janeiro deklaratsioon ja üleskutse tegudeks, et vältida laste ja noorukite seksuaalset ärakasutamist.

4.32 Komitee soovib samuti viidata ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu resolutsiooni 2005/20 juhiste, mis puudutavad meetmeid lapsohvrite ja kuritegude tunnistajate kaitsmiseks⁽¹⁷⁾.

4.33 Paljud lapsed, keda vanemad (kes nad maha on müünud), inimkaubitsejad või prostitutsiooni kaasatud täiskasvanud on kuritarvitanud, on kaotanud täiskasvanute vastu usalduse. Enne uurimismenetluse alustamist tuleb seega luua usaldus täiskasvanu ja lapse vahel. Seega tuleb liikmesriikidel lapsohvrid kindlaks teha ning aidata lastel uut elu alustada, näiteks eluaseme, hoolduse, kaitse ja psühholoogilise abi pakkumise kaudu, ning aidata jõustada seadusi, mille alusel esitatakse õigusrikkujatele süüdistus.

4.34 Artikli 19 punkt e tekstile „peetakse võimalikult vähe vestlusi ja neid korraldatakse ainult äärmise vajaduse korral kriminaalmenetluse eesmärgil” tuleb täiendada tekstiga „**või lapse ohutuse ja heaolu tagamiseks**”.

4.35 Artikkel 21 („Lastepornot sisaldavatele veebisaitidele juurdepääsu tõkestamine”) tuleb ümber sõnastada⁽¹⁸⁾. Esmatähtsaks tuleb pidada pigem veebisaitide sulgemist kui nende tõkestamist; tõkestamine peaks olema järgmine meede, kui sulgemine ei osutu võimalikuks. Tõkestamine võib toimida sulgemise kõrval lühiajalise meetmena, et häirida juurdepääsu ja kaitsta süütuid internetikasutajaid kokkupuutest laste seksuaalset väärkohtlemist sisaldava materjaliga⁽¹⁹⁾. Selles artiklis tuleks liikmesriikidelt nõuda kohest tegutsemist veebisaidi sulgemiseks.

4.36 Kui sulgemine ei ole kohe võimalik, tuleks jõupingutused suunata laste väärkohtlemist sisaldavate materjalide levitamisega seotud veebisaitide liikumise ja tegevuse jälgimisele, et anda volitatud asutustele või rahvusvahelistele õiguskaitseseadusandjatele teavet, mille alusel nad saavad vastava materjali hiljem eemaldada ja algatada uurimise selle levitajate vastu. Komitee soovib järgmist:

— domeeninimeregistrid ja asjaomased asutused teevad rahvusvahelise jõupingutuse laste seksuaalse kuritarvitamisega seotatud veebilehtede eemaldamiseks registrist;

— suuremad jõupingutused, et uurida failide vahetamist (sh võrdõigusvõrgud).

4.37 Artikli 21 lõige 2: samuti tuleb teha jõupingutusi, et anda korraldus või muul viisil tagada, et finantsasutused jälgivad ja peatavad nende teenuste kaudu toimuvad sellised finantstehinguid, mis lihtsustavad juurdepääsu laste kuritarvitamist kujutavale materjalile.

⁽¹⁷⁾ Vt: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Vt Interneti jälgimise sihtasutuse (Internet Watch Foundation) aruanne veebisaitide tõkestamise ja sulgemise kohta.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Muud käsitlust vajavad direktiivi lisatavad aspektid

5.1 Direktiivis ei räägita andmekaitsest: vastavalt Euroopa inimõiguste konventsioonile peab laste kaitse selgelt määratletud juhtudel olema andmekaitse ja sõnavabaduse suhtes ülimuslik.

5.2 ELi tasandil tuleb tugevdada õiguskaitsealast koostööd, võtta kasutusele õigusrikkujaid puudutavad riiklikud ja rahvusvahelised juhtimissüsteemid ja kehtestama teavitussüsteemi kadunud laste kohta.

5.3 Direktiivis ei käsitleta laste kuritarvitamisega seotud juhtumeid, kus süüteo tädeviijad on lapsed. Seda tuleb käsitleda erijuhtumina artiklis 9. Seda mainitakse vaid lühidalt artiklis 20 sekkumisprogrammide all ⁽²⁰⁾.

5.4 Täiel määral subsidiaarsuse põhimõtet austades kutsub komitee liikmesriike üles võtma konkreetseid meetmeid tagamaks, et ohvrite kaitsmisega tegelevatele isikutele pakutakse nende vaimse tervise huvides vajalikke järelevalvemehhanisme ja psühholoogilist tuge. Personali seisukohast peaks see olema kohustuslik, mitte vabatahtlik võimalus.

5.5 Komitee hindab, et komisjon on seisukohal, et senisest enam on vaja „teabe ja kogemuste vahetamist süüdistuste esitamise, kaitse ja tõkestamise vallas, teadlikkuse parandamist, koostööd erasektoriga, isereguleerimise ergutamist ja andmete kogumise mehhanismide loomist”. Selles osas rõhutab komitee vajadust võtta arvesse töökohta: see võimaldaks töötajatel ja tööandjatel olla teadlikud oma vastutusest ebaseaduslikest tegevustest teatamise eest, mis võib kõigepealt ilmnedä töökojal või kliendi ja tarnija suhete raames ⁽²¹⁾.

5.6 Komitee märgib, et uue direktiivi rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulusid. Siiski on vaja senisest enam vahendeid, eelkõige uurimiseks, teavituseks, koolituseks, nõustamiseks ja õiguslasteks tugiteenusteks, et likvideerida laste kuritarvitamine võimalikult kiiresti.

5.7 Komitee toetab samuti **rahvusvahelise õiguskaitseorgan**i loomist, mis tegeleks laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud süütegude uurimisega kogu maailmas, ebaseadusliku sisuga materjalide levitajate paljastamise ja neile süüdistuste esitamisega ning aidata kannatavaid lapsi. Sisu kättesaadavuse tõhusaks vähendamiseks on mitmeid vahendeid ⁽²²⁾, mis ülemaailmsel tasandil rakendatuna võiksid tagada tõhusama, kiirema ja hoiatavama iseloomuga rahvusvahelise tegevuse kõnealuste kuritegudega tegelemisel.

Brüssel, 15. september 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Hinnanguliselt on ligikaudu kolmandik laste seksuaalkurjategijatest alla 18-aastased (May-Chahal and Herzog, 2003).

⁽²¹⁾ Komitee on teinud ettepaneku üleeuroopaliseks projektiks „Euroopa ei kiida heaks laste seksuaalset ekspluateerimist – Ütle sellele EI!”
⁽²²⁾ Vt Interneti Jälgimise Sihtasutus.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas” ”

KOM(2009) 591 lõplik

(2011/C 48/25)

Raportöör: **Pedro NARRO**

Kaasraportöör: **József KAPUVÁRI**

28. oktoobril 2010 otsustas komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas” ”

KOM(2009) 591 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 31. augustil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010. aastal (15. septembri 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 121, vastuhääli ei olnud, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Viimastel aastatel Euroopa Komisjoni koostatud aruanetes ja teatistes esitatakse silmi avav analüüs väärtusahela toimimise nõrkade kohtade ja probleemide kohta. Hindade kõikumine, spekuleerimine, omahinnast odavamalt müümine, puudulik läbipaistvus, ebaõiglaste ja konkurentsi kahjustavate tavade levik ning osapoolte läbirääkimisvõime erinevused on probleemid, mis mõjutavad kogu toiduainetesektori tulevikku ja ohustavad Euroopa põllumajandusmudeli püsijäämist.

1.2 Komisjon märgib oma teatises „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas” tabavalt ära prioriteetsed tegevusvaldkonnad. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab siiski kahetsust ettepanekute vastuvõtmise aegluse üle ning kutsub komisjoni üles kiirendama otsuste langetamist valdkonnas, mis vajab kiireloomulist, konkreetset ja käegakatsutavat tegevust. Uuendatud koosseisuga põllumajandus- ja toiduainetetööstuse konkurentsivõimega tegelev kõrgetasemeline töörihm peaks kiiresti jätkama oma tööd ning muutuma põllumajandus- ja toiduainetevaldkonnas uute kujunemisjärgus meetmete kandvaks jõuks.

1.3 Edu sõltub suures osas Euroopa Komisjoni, liikmesriikide ja kõigi ahelas osalejate kaasamise määrast. Hädavajalik on teha kooskõlastatult ja ühiselt tööd valdkonnas, kus tooted ja riikide turud on märkimisväärselt erinevad. Euroopa Liit peab otsustavalt juhtima kõnealuses valdkonnas tehtavaid jõupingutusi ning

edendama nii kasutusel olevate vahendite kohandamist kui ka uute meetmete võtmist, et soodustada ahela tasakaalustatumat arengut ja konkurentsivõime suurendamist.

1.4 Toiduainete tarneahela valdkonnas seni elluviidud algatuste analüüs näitab, et isereguleerimise ja vabatahtlike kokkulepete tõhusus on piiratud. Komitee toetab vabatahtlike mehhanismide väljatöötamist, kuid märgib, et ilma tõhusate kontrolli- ja karistusastutusteta ei ole võimalik lõpetada olukorda, kus ahela kõige mõjuvõimsamad lülid neid mehhanisme süstemaatiliselt eiravad.

1.5 Muutused majandusvaldkonna sidusrühmade käitumises peavad käima käsikäes turgude sellise reguleerimisega, mis paneks aluse põllumajandus- ja toiduainetetööstuse uuele suunale. Selleks et soodustada süsteemi läbipaistvust, on vaja tugevdada lepingute sõlmimist ning uurida sektorite kaupa võimalust kehtestada siduvad lepingutingimused või kohustus sõlmida kirjalikud lepingud. Paljud komisjoni teatises nimetatud eesmärkidest on võimalik saavutada vaid proportsionaalsete ja asjakohaste õiguslike meetmete abil.

1.6 Tegevusjuhiste osas peaks EL juhinduma riikide algatustest ning kehtestama tõhusa kontrolli- ja karistusmehhanismi Euroopa ombudsmani loomisega. Lisaks elementidele, mis peavad tegevusjuhistes sisalduma, on oluline tagada nende tõhusus ja järgimine.

1.7 Liikmesriikide ja ELi konkurentsioigust tuleb märkimisväärselt kohandada, et soodustada sektori nõuetekohast korraldust, tagada tarneahelate paindlik toimimine ning anda tarbija huvides ettevõtjatele õiguskindlust. Piimandusküsimustega tegeleva kõrgetasemelise eksperdirühma järeldused⁽¹⁾ ja eesistujariigi Hispaania järeldused toiduainete tarneahelat käsitleva teatise kohta⁽²⁾ on kooskõlas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohaga, et põllumajandussektori iseärasusi arvestades tuleb konkurentsioiguse kohaldamist muuta paindlikumaks.

1.8 Komitee täheldab nõudluse tugevat koondumist, eelkõige suurte jaemüügikettide sektoris, samas kui pakkumine on killustatud. See mõjutab väärtusahela nõuetekohast toimimist. Tootmisharudevaheliste organisatsioonide areng ja nende rolli tugevdamine võib aidata leevendada tootmissektori puudulikkust korraldust. Selle väljakutse ees seistes ei tule põhjalikult arutleda mitte tootjaorganisatsioonide suuruse üle, vaid selle üle, kuidas saaksid põllumajandustootjad nende abil tõhustada oma turustamisvõimalusi. Tootjaorganisatsioonid ei saa olla ainuke sobiv vahend, millega parandada põllumajandustootmise majanduslikku korraldust.

1.9 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles mitte ainult keskenduma aruteludes sellele, kuidas koondada pakkumist, vaid ka otsustavalt tegutsema nõudluse valdkonnas, kontrollides turgu valitseva seisundi kuritarvitamise juhte ning teatud ebaõiglasid ja konkurentsi kahjustavaid tavasid, mis jäävad sageli liikmesriikide ja ELi ametiasutuste tõhusa kontrolli alt välja.

1.10 Euroopa tarbijad vajavad asjakohaseid, prognoositavaid ja stabiilseid hindu ja hinnastruktuure. Teatistes kavandatud meetmed toimiksid tõhusamalt, kui neist teavitatakse laialdaselt ning välditakse tarbijate valiku moonutamist. Hinnavaatluskeskustest on kasu vaid siis, kui nad lihtsalt hindade konstateerimise asemel saaksid võimalike hinnamoonutuste korral kiiresti reageerida.

2. Komisjoni teatise kokkuvõte

2.1 Euroopa Komisjon tunnistab toiduainete tarneahela – põllumajandustootjad, toiduainete töötlemine ja nende turustamine – olulist rolli Euroopa majanduses⁽³⁾. Järelevalve toiduainete tarneahela toimimise üle on muutunud ELi tegevuskavas prioriteetseks poliitikavaldkonnaks. Teatis „Toiduainete

tarneahela parem toimimine Euroopas” avaldatigi ELi õiguslooja sellekohase õigustatud mure tulemusena ning teatise eesmärk on kavandada liikmesriikide ja ELi tasandi konkreetseid meetmeid, mis võivad aidata parandada toiduainete tarneahela olukorda.

2.2 Teatistes esitatakse konkreetsed ettepanekud toiduainete tarneahela kolme probleemi kohta, millest kõnealusel dokumendis räägitakse. Jätkusuutlike suhete edendamiseks kavatakse komisjon võidelda ebaõiglaste tavade ja jälgida konkurentsi seonduvaid küsimusi. Samuti kavatakse tegeleda sellise alati prioriteetse küsimusega nagu läbipaistvuse suurendamine tarneahelas, võideldes spekulatsioonide ja käivitades Euroopa toiduainehindade jälgimise vahendi. Konkurentsi edendamiseks otsustas komisjon läbi vaadata märgised ja keskkonnanõuded, piirata piirkondliku tarne tavasid ning tugevdada põllumajandustootjate positsiooni läbirääkimistel selliste vahendite abil nagu tootjaorganisatsioonid.

2.3 2010. aasta novembris peaks komisjon avaldama järelearuande peamiste kavandatud meetmete kohaldamismäära kohta. Aruannet täiendab uus teatis jaeturu kontrollimise kohta. Komisjon on samuti otsustanud laiendada põllumajandus- ja toiduainetööstuse konkurentsivõimega tegeleva kõrgetasemelise töörühma volitusi ja liikmeskonda ning muuta see tõeliseks toiduainete tarneahela teemal peetava arutelu foorumiks.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Liit on kõnealusel teatise ja muudegi algatustega viimastel aastatel näidanud, et toiduainete tarneahela olukord on muutunud ELi poliitilise tegevuskava üheks prioriteetseks küsimuseks. Hindade kõikumine ja jõudude ebavõrdne vahetamine tarneahelas on mõjutanud negatiivselt tarbijaid ja tootmissektorit. Hoolimata viimastel aastatel tehtud paljudest analüüsidest ja ettepanekutest esineb jätkuvalt palju moonutusi, mis seavad tõsise kahtluse alla Euroopa põllumajandus- ja toiduainetööstuse mudeli soovitud jätkusuutlikkuse.

3.2 Lisaks piisava toiduainetega varustatuse tagamisele on üks strateegiliselt oluline küsimus toiduainete kvaliteet. Seepärast on hädavajalik tagada asjakohane kaitse kvaliteedimärkidega toodetele. Kui toiduainete tarneahelas tekib probleeme tõhususega, võib toodete valik ühtsel turul väheneda – see aga seaks ohtu Euroopa põllumajandusmudeli. Komisjon on mitmes dokumendis käsitlenud vasturääkivusi, mis kaasnevad toiduainete tarneahela toimimisega Euroopa Liidus, kuid teatistes eelnevalt etteantud asjaolu arutusele ei võeta.

⁽¹⁾ Piimandusküsimustega tegeleva kõrgetasemelise eksperdirühma järeldused võeti vastu 15. juunil 2010.

⁽²⁾ Eesistujariigi järeldused võeti hääleteenamusega vastu põllumajandusministrite nõukogu koosolekul 29. märtsil 2010.

⁽³⁾ Põllumajandus- ja toiduainetesektor moodustab üle 5 % Euroopa lisandväärtusest ja 7 % tööhõivest.

3.3 Euroopa toiduainete tarneahelas esinev ebavõrdsus tähendab ka suurt ohtu Euroopa kodanike huvidele. Tooraine ja tarbekaubade hindade erinevused on tekitanud ebarealistlikke hinnastruktuure, mis ohustavad väärtusahela liikmete ning ELi kogu majandusliku ja sotsiaalse korra pikaajalisi väljavaateid. Jaemüügisektor on väga kontsentreerunud ja organiseeritud ning hoiab toiduainete tarbijahinnad pideva surve all. Suured toiduainete jaemüügiketid võivad seda teha, sest tänu teatud kaubandustavadele ei pärine nende kasumimarginaal mitte ainult tarbijatelt, vaid ka tarnijatelt, nagu näitas põllumajandushindade hüppeline kasv aastatel 2007 ja 2008. Kahekordse kasumimarginaali tehnikal põhinev kaubanduspoliitika põhjustab tarbijatele ja tarnijatele suuri probleeme.

3.4 Kasvav pingeline toiduainete tarneahela osaliste suhetes põhjustab erinevat majandusdünaamikat, mis on eriti negatiivne põllumajandussektoris, mida on üldise sügava majanduskriisi taustal tabanud enneolematu kriis.

3.5 Komitee ja komisjon on taas ühel nõul prioriteetsete tegevusvaldkondade osas ning vajaduses kavandada kiiresti uusi konkreetseid meetmeid ja vahendeid, mis parandaksid Euroopa toiduainete tarneahela toimimist. Vaja on märkimisväärsed muudatusi, mis võimaldaksid võtta uue suuna. Selleks et edukalt lahendada põllumajandus- ja toiduainetetööstuse peamised probleemid, pooldab komitee tootmise mitmekesistamist, kulude vähendamist põllumajandusettevõtete suurendamise abil ning turustusstrateegiate parandamist.

3.6 Komitee nõustub põllumajandus- ja toiduainetetööstuse konkurentsivõimega tegeleva kõrgetasemelise töörühma järeldustega, mis on kooskõlas komitee hiljutiste põllumajandust käsitlevate töödega ⁽⁴⁾:

„Täiesti turuliberalismi vaimus reguleerib praegu turg üksinda otsustavat küsimust, kellele langeb osaks milline osa väärtusahelas. See on kõike muud kui rahuldav, eriti nende talunike jaoks, kel tuleb sageli kõrgemate ühikukulude juures kogeda järjest langevaid tootjahindu ning seejuures sageli reageerida meetmetega, mis lähevad vastuollu Euroopa põllumajandusmudeli eesmärkidega. Kuna 27-liikmelises ELis kontrollivad 15 kaubandusketti juba 77 % toiduaineturust, seisab komitee selle eest, et nii nagu praegu USAs, kontrollitaks, kas konkurentsivõime on piisav turgu valitsevate struktuuride ja kaheldavate lepingu sõlmimise tavade vältimiseks. Oluline on, et kõik asjaomased rühmad oleksid sellesse kontrollimisse kaasatud.”

3.7 Kõigi nende algatuste edu sõltub suure osas Euroopa Komisjoni, liikmesriikide ning kõigi toiduainete tarneahelas osalejate kaasamise määrast. Hädavajalikud on eri ametiasutuste vahel kooskõlastatud jõupingutused ning konkurentsivõime kohaldamise läbivaatamine. Enamikku Euroopa Komisjoni

kavandatud meetmetest on eelnevalt rakendatud riigi tasandil ⁽⁵⁾. Seepärast tuleks analüüsida, kuidas on käsitletud sama probleematikat erinevatest riiklikest vaatepunktidest, ning samuti liikmesriikides elluviidud algatuste lõpptulemust, mis on sageli olnud tähtsusetu. Nii on juhtunud näiteks hinnavaatluskeskuste käivitamisel või tegevusjuhiste kasutuselevõtmisel, sest tõhusate kontrolli- ja kohaldamismehhanismide puudumisel ei ole nende abil suudetud kuritarvitamist vähendada.

3.8 Teatise käsitletakse üldises plaanis toiduainete tarneahela teatud aspekte, mida on üksikasjalikult analüüsitud riigi või sektori tasandil. Prantsusmaa piüüded viia toiduainete tarneahel uuesti tasakaalu on andnud eeskujuga teistele ELi riikidele. Prantsusmaa põllumajanduse ajakohastamise seadus läheb teatise kaugemale: sellega määratakse kindlaks kaubamahtude ja hindade kohustuslik lepinguline raamistik, nõutakse kohustuslike lepingutingimuste lisamist, laiendatakse tootmisharudevaheliste organisatsioonide ülesandeid ning kehtestatakse võimalike konfliktide lahendamiseks vahendus- ja karistussüsteem.

3.9 Sektorite tasandil on komisjon tunnistanud piimatööstuse kiireloomulisi meetmeid vajavaks valdkonnaks. Seepärast on 2009. aasta oktoobris loodud piimandusküsimustega tegelev kõrgetasemeline eksperdirühm arutanud teatise sisust laiemaid küsimusi ning keskendunud lepingulise standardraamistiku kehtestamisele, tootmisharudevaheliste organisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide arenguvõimalustele ning futuurituru rakendamisele piimandussektoris. ELi, liikmesriikide ja sektorite algatuste sellise paljususe taustal soovib kõnealuste küsimuste keerukusest ja ulatuslikkusest teadlik komitee rõhutada vajadust luua kindel ELi alusraamistik, edendada kogemuste vastastikust tutvustamist ning kutsuda üles suuremale kooskõlastamisele pädevate asutuste vahel.

3.10 Komitee on mitmel puhul juhtinud tähelepanu vajadusele kohandada õigusnorme vastavalt toiduainete tarneahela praegusele olukorrale. Liikmesriikide ja ELi õigusnormides tehtavate põhjalike muudatustega samal ajal tuleb tarneahelas luua uus suhteraamistik, mis edendab koostööd, läbipaistvust ja kasumi õiglast jaotust kogu väärtusahelas. Siduvate vahendite kasutuselevõtmega paralleelselt tuleb soodustada sektori isereguleerimist. Süsteemi tõhus rakendamine eeldab läbipaistvuse otsustavat edendamist. Selleks on vaja kontrollimehhanisme, mis tagavad ahela eri lülide vahel sõlmivate vabatahtlike kokkulepete täitmise.

⁽⁴⁾ „Ühise põllumajanduspoliitika 2013. aasta reform”, ELT C 354, 28.12.2010, lk 35.

⁽⁵⁾ Selles osas on olnud teerajaja Hispaania, pannes tööle toiduainete hindade vaatluskeskuse. Prantsusmaa on põhjalikult arutlenud kohustuslike lepingute teema üle ning Ühendkuningriik on panustanud ombudsmani ametikohale, et kontrollida tegevusjuhiste täitmist.

3.11 Komisjon annab teatise ja sellele lisatud töödokumentides õige pildi hindade kõikumisest. Siiski oleks vaja kriitiliselt analüüsida seda, kuidas ühise põllumajanduspoliitika viimased muudatused (mis on esitatud ühise põllumajanduspoliitika olukorra hindamise dokumendis) on mõjutanud toiduainete tarneahela tasakaalu. Põllumajandusturget reguleerivate mehhanismide (kvoodid, sekkumine, ladustus) kaotamine on avaldanud negatiivset mõju hindade kõikumisele ja turukorraldusele, mida komisjon peaks analüüsides arvestama.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Jätksuutlike turupõhiste suhete edendamine

4.1.1 Komisjon märgib oma analüüsis, et ahela eri lülide vahel eksisteerib asümmeetria. See ebavõrdsus toob kaasa ebaõiglased kaubandustavad ja konkurentsivastased tavad. Kiiresti riknevate toiduainete puhul, kus läbirääkimisteks on vähem aega, on ebavõrdsus kordades suurem. Komitee nõustub teatise väljendatud seisukohaga, et lepingute sõlmimist tuleb tugevdada ELi tasandil kehtestatud ühiste eeskirjade alusel. Kuigi lepingute sõlmimine võib olla vabatahtlik, on vaja uurida teatud juhte, mille puhul võiks kehtestada õigusliku kohustuse sõlmida leping ja tagada teatud lepingutingimused.

4.1.2 Igal juhul peaks komisjon takistama põllumajandustoodetega kauplemist ilma tehingut kinnitavate dokumentideta, et kaotada sellised niivõrd sagedased ja kahjulikud tavad nagu kindlaksmääramata hinnaga ostmine, mille puhul põllumajandustootjale makstav ostuhind määratakse kindlaks hiljem vastavalt vahendaja saadud müügihinnale. Lisaks lepingute sõlmimise korrale peab komitee vajalikuks koostada tegevusjuhise⁽⁶⁾ ja moodustada järelevalvekomitee, mis kontrolliks juhise järgimist. Kaubandusalane tegevusjuhise peaks tagama kõigi väärtusahela lülide vahel tõhusad läbirääkimised, mis toovad kasu tarbijale. ELi õiguslooja peab kaotama kahjumiga müügi kui tavapärase tarbijate peibutamise strateegia ning analüüsima jaemüüja kaubamärgi üha suurema kasutuse mõju konkurentsile, tarbija valikutele ja ELis toodetud kvaliteetsete toodete väärtustamisele.

4.1.3 Konkurentsieskirjade kohaldamine on liikmesriigiti väga erinev. Ühe tootmisharudevahelise organisatsiooni sama toimingut käsitletakse erinevalt vastavalt liikmesriigi konkurentsiametile, kes kõnealust küsimust liikmesriigis uurib. Paljudes riikides kiputakse karistama tootmissektori mis tahes algatust, mille eesmärk on parandada pakkumise juhtimist. See ei ole midagi uut: hoolimata püüetest tihendada koostööd Euroopa konkurentsivõrgustikuga, ei ole õnnestunud tõhusalt kooskõlastada konkurentsiametite tööd.

4.1.4 Komitee kutsub üles looma uut tarbija ja tootja suhete mudelit, kus eelistatakse kohalikku turgu (võimalus kehtestada kohustuslikud miinimumkvoodid) ja kaotatakse vahendajad lühikeste vahemaade või nn nullkilomeetri toodete abil. Euroopa Komisjon peab soodustama tootjate püüdlusi läheneda tarbijale, otsides oma toodangu jaoks suuremat lisaväärtust ning säilitades toiduainete kultuurilist aspekti ja piirkondlikku identiteeti.

4.1.5 Hilinenud maksmist käsitleva direktiivi muutmine on avanud ELi tasandil huvitava arutelu seoses maksetähtaegade võimaliku lühendamisega põllumajanduslike toiduainete puhul. Kiiresti riknevate toodete puhul oleks hea kehtestada 30-päevane piir alates kauba kliendile üleandmisest, mitte arve väljastamisest. Lisaks suuremale kontrollile hilinenud maksete üle tuleb kehtestada ka selge ebaõiglase tavade ja lepingutingimuste määratlus ning samuti tõhusad vahendid nende kaotamiseks kaubandussuhetest.

4.2 Toiduainete tarneahela läbipaistvus

4.2.1 Komitee arvates on hindade läbipaistvus väga vajalik (?). Uue ELi vahendi loomisega toiduainete hindade järelevalveks peavad käima kaasas uued kontrolli- ja karistusvolitused. Komitee leiab, et järelevalve juurest tuleb minna edasi tegutsemise juurde, nii et asjaomased organid saaksid hinnamoonutuste korral kiiresti ja tõhusalt reageerida.

4.2.2 Komitee ei ole seda meelt, et hindade parema võrreldavuse pakkumine tarbijale tähendaks automaatselt toiduainete tarneahela suuremat läbipaistvust. Hindade suurem läbipaistvus ja prognoositavus on vaid üks paljudest teguritest, mis mõjutavad hinnakuju suundumusi ja protsesse.

4.2.3 Euroopa Komisjoni kiiduväärt jõupingutused ühtlustada ja kooskõlastada liikmesriikide hinnajärelevalve mehhanisme on määratud läbikukkumisele, kui ei ühtlustata hindade ülekande lähtealuseid. Kas andmete kogumisel kasutatakse sama lähtealust? Kas hinnavaatluskeskuste loomiseks ja toimimiseks on olemas ühtsed reeglid? Kas ELil on olemas organid, kes on võimelised tegutsema, kui hindade puhul täheldatakse õigustamatuid erinevusi, hälbeid või kõikumisi? Sageli ei vasta Euroopa Komisjonile liikmesriikide poolt saadetavad andmed samadele kriteeriumidele. Näiteks tsitrusviljade puhul on leitud, et komisjoni avaldatavad andmed tootjale makstavate hindade kohta on tegelikult hinnad laost väljumisel – neis ei ole arvestatud turustamiskulusid. See erinevus andmetes võib anda moonutatud pildi tegelikkusest ning muuta seega läbipaistvuse saavutamise raskemaks.

⁽⁶⁾ ELT C 175, 28.7.2009.

⁽⁷⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 111.

4.2.4 Teatistes kavandatud meetmed toimivad vaid siis, kui neist asjakohaselt teavitatakse. See tingimus on väga oluline, andmaks tarbijatele täpset teavet. Põllumajandus- ja toiduainetetööstuse ning jaesektori üha suurema koondumise tõttu on kaubamärgi maine tänapäeval samuti haavatavam, mis toob endaga kaasa kõik ohud, mis sellega ettevõtete jaoks kaasnevad.

4.3 Konkurentsivõime tõstmine ja integratsiooni parandamine toiduainete tarneahelas

4.3.1 Komisjon teeb praegu väga tähtsat tööd, et luua toiduainete ühtne turg. Kuid suured hinnaerinevused riigiti on otseselt seotud erineva ostujõuga. Kaksteist uut liikmesriiki ei jõua teistele riikidele järele ning erinevused isegi kasvavad jätkuvalt. Seepärast on vaja, et Euroopa Komisjon toetaks uusi liikmesriike, et väheneksid erinevused ja saavutataks ühtse turu nõuetekohane toimimine. Kui kõnealust suundumust ümber ei pöörata, kaotavad viieteistkümnest vanast liikmesriigist pärit tooted järk-järgult turuosa uutest liikmesriikides.

4.3.2 Toiduainete tarneahelat iseloomustab tootmissektori suur killustatus ja jaemüügisektori suur kontsentreeritus, mis põhjustab palju ebavõrdsust nende kahe suhetes. Komitee leiab, et paljud probleemidest, mis ohustavad toiduainete tarneahela head toimimist, on põhjustatud ahela lõpuosas asuvate

ettevõtete kiiremast, püsivast ja kontsentreeritumast arengust. Kõnealusest probleemist teadlik Euroopa Komisjon kavatses edendada tootjaorganisatsioone (saades inspiratsiooni puu- ja köögiviljaturu ühisest korraldusest), et vähendada pakkumise killustatust. Komitee rõhutab siiski, et oluline ei ole mitte rohkemate ja suuremate tootjaorganisatsioonide loomine, vaid nende juhtimise ja turustusvõime parandamine, et nad muutuksid põllumajandustootja kättes kasulikuks tööriistaks. Komitee kutsus Euroopa Komisjoni üles kehtestama uusi kriisivastaseid ja stabiliseerivaid meetmeid, näiteks sissetuleku kindlustamise mehhanismi. Kanada ja USA positiivsed kogemused selles valdkonnas toetavad Euroopas sellise meetme rakendamist, mille õiguspärasust on kinnitanud WTO.

4.3.3 Ühise tegevusraamistiku abil tuleb tugevdada tootmis- ja vahelduvorganisatsioonide ja muuta nad dünaamilisemaks. On vaja Euroopa tasandi õigusakte, mis ühtlustavad ja edendavad tootmis- ja vahelduvorganisatsioonide kõigis liikmesriikides samade eeskirjade alusel, nii et nad ei oleks pelgalt valdkondlikud ümarlauad, mille ülesanne on üldine edendamine. Hädavajalik on kaotada õiguslikud takistused, mis vähendavad nende organisatsioonide õiguskindlust turgude stabiliseerimise ülesande täitmisel, andes neile suuremad õigused valdkondadevaheliste kokkulepete sõlmimisel, nii et nad ei peaks alluma riikide konkurentsiametite meelevaldsetele otsustele.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Valikuvõimalused ELi visiooniks ja eesmärgiks bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas pärast 2010. aastat”

KOM(2010) 4 lõplik

(2011/C 48/26)

Raportöör: **Lutz RIBBE**

19. jaanuaril 2010 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Valikuvõimalused ELi visiooniks ja eesmärgiks bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas pärast 2010. aastat”

KOM(2010) 4 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 7. juulil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 112, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oleks soovinud, et sellise sisuga teatist ei oleks olnud tarvis koostada, vaid et poliitikud oleksid pidanud oma 2001. aastal antud lubadust peatada 2010. aastaks bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ning hoolitseda kadunud elupaikade taastamise eest. Selle eesmärgini siiski ei jõutud.

1.2 Komitee näeb kahte suurt puudujääki. Esiteks ei ole bioloogilise mitmekesisuse säilitamine senini jõudnud poliitilise tegevuse keskmesse ning teiseks tuleb tunnustada, et ühiskond on loodushoiu suhtes küll positiivselt häälestatud, kuid samas esineb ökoloogiliste seoste osas tohutuid teabelünki. Mõlemad puudjäägid on üksteisega seotud ning need tuleb lahendada bioloogilise mitmekesisuse uue visiooni abil.

1.3 Tarvis on uurida, kas inimesed saavad aru sõnastusest, mida kõnealuse valdkonna poliitikud ja ühendused kasutavad. „Bioloogiline mitmekesisus”, „liik” või „ökosüsteemi teenused” on mõisted, mis on vaid vähestele otseselt mõistetavad ja huvipakkuvad.

1.4 Komitee toetab komisjoni teatise 4. valikuvõimaluses toodud ambitsioonikaid eesmärke, mille kiitsid heaks ka keskkonnaministrite nõukogu ning Euroopa Ülemkogu. Tarvis on rohkem jõupingutusi, et tulevikus edukas olla, ning eelnevalt tuleb kindlaks määrata, millised finantsvahendid ja poliitilised muutused on selleks vajalikud ⁽¹⁾.

1.5 Seetõttu kutsub komitee komisjoni ja Euroopa Ülemkogu üles, et vanadele eesmärkidele ei lisataks üksnes uusi andmeid, vaid et lõpuks ometi koostataks siduv, ajaliselt selgelt määratletud, vahe-eesmärke sisaldav ning piisavate rahastamisvahenditega tegevuskontseptsioon kõigile komisjoni talitustele. Samuti on tarvis anda viiteid selle kohta, mida tuleks muuta liikmesriikide tasandil.

1.6 Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine ei ole vaid keskkonnapoliitika valdkonda puudutav ülesanne. Tegemist on ka pika perspektiivi majandusküsimusega, seetõttu peaksid lõpuks ka majandus- ja rahandusministrid kõnealuse teemaga tegelema.

1.7 Arvestades ehmatavaid teabelünki meie ühiskonnas ökoloogiliste seoste osas on tarvis ka poliitilisi meetmeid, mis endendaksid hariduses rohkem keskkonnateadlikkust.

1.8 Eelarvereform ning ühise põllumajanduspoliitika ja ühise kalanduspoliitika, struktuurifondide ja teiste asjaomaste poliitikaalvaldkondade uuendamine on sobiv proovikivi ELi poliitika tõsidusele bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisel.

1.9 ELi uue, 2020. aasta strateegia senine sisu ei vasta bioloogilise mitmekesisuse säilitamise väljakutsetele. Bioloogilise mitmekesisuse uus visioon peab need lüngad täitma ning saama hiljem kõnealuse strateegia integreeritud osaks.

⁽¹⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 62, punktid 1.4 ja 1.5.

1.10 Komitee arvates on ELi tasandil eriti olulised järgmised tegevusvaldkonnad:

- muudatused põllumajandus- ja kalanduspoliitikas;
- Natura 2000 võrgustiku kindlustamine ja arendamine;
- nn roheline infrastruktuuri loomine ja laiendamine bioloogilise mitmekesisuse TEN võrgustiku kaudu;
- bioloogilise mitmekesisuse integreerimine kõikidesse teistesse ELi poliitikavaldkondadesse;
- jõulised haridusalased meetmed ELi tasandil.

1.11 Tarvis on leida lahendusi, kuidas põllumajandus jälle tõhusamalt liikide säilitamisega siduda. Osades liikmesriikides on positiivseid lähenemisviise, mida tuleks hinnata ja oluliselt laiendada. Põllumajandustootjatele tuleb vastavata teenuste osutamiseks stiimuleid pakkuda.

1.12 Komitee ootab, et EL läheks bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 10. konverentsile hästi ettevalmistatult ja annaks otsustava panuse uude ülemaailmsesse strateegiasse bioloogilise mitmekesisuse kaitsmise kohta pärast 2010. aastat.

2. Komisjoni teatis

2.1 Komisjoni teatis tuli koostada sellises vormis, sest Euroopa Liit ei ole saavutanud viimase dekaadi üht kesket keskkonnapoliitilist eesmärki: 2001. aastal seadis Euroopa Ülemkogu Göteborgis säästva arengu strateegia raames eesmärgi peatada 2010. aastaks bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ning hoolitseda kadunud elupaikade taastamise eest. Hoolimata 2006. aastal vastuvõetud ELi bioloogilise mitmekesisuse tegevuskavast ning vaatamata vaieldamatule edule Natura 2000 võrgustiku rajamisel ei ole eelnimetatud eesmärki saavutatud.

2.2 Käesolevas dokumendis analüüsitav komisjoni teatis on esimene samm kõnealuse eesmärgi elluviimisel. Teatises kirjeldatakse valikuvõimalusi visiooni ja eesmärkide arendamiseks 2010. aasta järgseks perioodiks.

2.3 Üksikasjalikult kirjeldatakse, rõhutatakse ja tunnustatakse argumente bioloogilise mitmekesisuse kaitsmiseks. Eriti toonitatakse seejuures majanduslikke kulusid ja kahju, mis tuleneb bioloogilise mitmekesisuse – ja sellest tulenevalt ökosüsteemi teenuste – halvenemisest kogu maailmas. Ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse majanduslikke aspekte käsitlevas aruandes (The Economics of Ecosystems and Biodiversity, TEEB) hinnatakse iga-aastane kahju 50 miljardile (!) eurole aastas

ning 2050. aastaks kumuleerunud heaolu vähenemine moodustab seega hinnanguliselt 7 % (!) SKPst.

2.4 Komisjon selgitab, et bioloogilise mitmekesisuse kaitse – samuti nagu ka kliimakaitse – puhul on tegemist pika perspektiivi ülesandega. Seetõttu tuleks bioloogilise mitmekesisuse visioon koostada pikas perspektiivis (tähtaeg: 2050), kusjuures EL peaks samamoodi nagu rahvusvaheline tasand seadma oma (vahe)eesmärgiks 2020. aasta.

2.5 2020. aasta eesmärgiks pakutakse poliitikutele erineva ambitsioonikuse tasemega neli valikuvõimalust:

- 1. valikuvõimalus: vähendada ELis 2020. aastaks oluliselt bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemist;
- 2. valikuvõimalus: peatada ELis 2020. aastaks oluliselt bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemine;
- 3. valikuvõimalus: peatada ELis 2020. aastaks bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemine ning taastada bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid võimalikult ulatuslikult;
- 4. valikuvõimalus: peatada ELis 2020. aastaks bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemine, taastada bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid võimalikult ulatuslikult ning suurendada ELi panust maailma bioloogilise mitmekesisuse vähenemise vältimisse.

3. Üldised märkused bioloogilist mitmekesisust käsitleva ELi senise poliitika kohta

3.1 Hinnang bioloogilist mitmekesisust käsitlevale ELi senisele poliitikale on valmistas pettumust.

3.2 Umbes kümne aasta eest anti lubadus peatada ühe kümnendi jooksul bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ning hoolitseda elupaikade ja looduslike süsteemide taastamise eest.

3.3 Peaaegu igal aastal viitasid komisjoni talitused, volinikud või Euroopa Keskkonnaagentuur sellele, et seatud eesmärgi saavutamiseks on lisaks seni võetud meetmetele vaja rohkem jõupingutusi, kuid neid ei ole tehtud.

3.4 Komitee jaoks ei olnud üllatav, kui eelmisel aastal jõuti arusaamale, et seatud eesmärki ei saavutata. Komitee on juba mitmes arvamuses viidanud sellele, et tema arvates ei ole võetud poliitilised meetmed mitte mingil juhul piisavad (²).

(²) ELT C 195, 18.8.2006, lk 88 ja lk 96; ELT C 161, 13.9.2007, lk 53; ELT C 97, 28.4.2007, punkt 1.3. lk 6-11.

3.5 Tõsiasi, et EL ei ole saavutanud oma eesmärgi bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas, ei tulene sellest, et ei teata, mida oleks vaja teha või et kodanikuühiskond ei ole valmis vajalikke samme kaasa tegema. Tegelikult on selle põhjus see, et poliitikas antakse lühiajalistele majanduslikele huvidele kõrgem prioriteet kui ökosüsteemi teenuste pikaajalisele mõjule. See, et meie majandussüsteem ei ole säästev, vaid toetub loodusvarade ülemäärasele kasutamisele, väljendub ka bioloogilises mitmekesisuses.

3.6 Seepärast tervitab komitee asjaolu, et komisjon käsitleb põhjalikult TEEBi aruannet ning toob välja olulised argumendid bioloogilise mitmekesisuse majandusliku tähenduse kohta. Siiski soovib komitee hoiatada selle eest, kui põhitähelepanu pööratakse bioloogilise mitmekesisuse rahalises mõttes väärtustamise teemaikale. Sest

- bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks on palju olulisi põhjusi, mida ei saa ega tohi rahasse ümber arvestada, nt looduse enda õigus, loomise idee, mitmekesisuse kultuuriline tähendus või loodusega identifitseerimine;
- mitte mingil juhul ei tohi tekkida olukord, kus teatud liigi säilitamise vajadus tehakse sõltuvaks selle arvutatavast majanduslikust väärtusest.

3.7 Lisaks on komitee mures, et TEEBi aruannet võib ähvardada sama saatust nagu Nicholas Sterni kliimakaitseteemalist aruannet, milles esitatud hoiatused kliimamuutuste pikaajaliste majandustagajärgede kohta poliitilisel tasandil tühja jooksid. See on iseloomulik, et rahandus- ja majandusministrid ei ole senini TEEBi aruandele mingit tähelepanu osutanud.

3.8 Komitee leiab, et sellises olukorras ei tohi pühenduda 2001. aasta eesmärkide taaskasutuselevõtule, st 2010. aastaks seatud eesmärki ei saa edasi lükata 2020. aastale ning kirjeldada uusi visioone 2050. aastaks, kuigi pikaajalised visioonid on olulised. Eelkõige on tarvis hinnata seniseid poliitikameetmeid ja vahendeid, lõpuks ometi välja töötada paremad ja ulatuslikuma mõjuga meetmed ning need ellu viia. Seetõttu peab uus ELi 2020. aasta bioloogilise mitmekesisuse strateegia lisaks konkreetsetele kvantitatiivsetele eesmärkidele ja vahe-eesmärkidele sisaldama eelkõige ka konkreetset ja siduvat rakendamiskaava ning välja tuleb tuua selged vastutusosalad. Tarvis on tagada piisav rahastamine.

4. Üldised märkused komisjoni teatise kohta

4.1 Komitee saab komisjoni teatisest nii aru, et sellega on kavas algatada ELi poliitikute seas uus arutelu, mis peaks lõppema selge märguandega ühiskonnale ja arusaadava tööülesandega vastavatele talitustele. Komitee pooldab komisjoni lähenemisviisi.

4.2 Komitee tervitab ELi põllumajandusministrite nõukogu 15. märtsi 2010. aasta otsust 4. valikuvõimalusega põhimõtte-

liselt nõustuda. Kuid komitee hoiatab selle eest, et tegutsema asutakse ilma tegelikke järeldusi tegemata, nagu juhtus 2001. aastal. Sest sellisel juhul ähvardab uut eesmärki sama saatust nagu 2001. aasta eesmärki.

4.3 Komitee arvates ei ole piisav, et kõnelause teemaikaga tegeleb „vaid“ keskkonnaministrite nõukogu, ning nõuab, et teemaga tegeletaks ka ülejäänud asjaomastes nõukogu koosseisudes. Komisjoni teatises tuuakse selgelt välja, et lisaks ökoloogilisele ja eetilisele mõõtmele on bioloogilise mitmekesisuse kadumise juures ka majanduslik mõõde. Seetõttu ootab komitee, et eelkõige ka majandus- ja rahandusministrid antud teemaikaga tegeleksid ning et arvestataks välja, millised rahalised vahendid tuleb järgnevatel aastatel eelarvetest eraldada ning millised teised muudatused peaksid sellega majanduses ja poliitikas kaasnema.

4.4 Komitee on eriti pettunud selle pärast, et erinevalt 2001. aastast ei antud Euroopa Ülemkogul mingeid konkreetseid märguandeid. ELi uues 2020. aasta strateegias, mille eesmärk on väidetavalt keskkonnahoidliku Euroopa edendamine, ei ole ainsatki viidet sellistele mõistetele nagu „bioloogiline mitmekesisus“, „elupaigad“, „looduskaitse“ või „liikide kaitse“ ega ka geneetiliste ressursside mitmekesisuse kaitsmisele. Liikide mitmekesisust mainitakse kahel korral ning sedagi vaid poolikutest lausetes ressursside tõhusama kasutamise teema all. Ka Euroopa Ülemkogu 2010. aasta märtsi järeldustes ei ole kõnelausele keskse tähtsusega teemale pühendatud ühtki peatükki. Kliimapolitiiliste küsimuste raames kinnitatakse vaid keskkonnaministrite nõukogu 15. märtsi otsust.

4.5 Tuleb tõdeda, et bioloogilise mitmekesisuse säilitamise olulisus ei ole jõudnud poliitilise mõtteviisi ja tegutsemise keskmesse. Selline on hukatuslik ja vastuvõetamatu signaal jõuab Euroopa avalikkuseni, kelle enda puhul tuleb tähele panna märkimisväärseid puudujääke teadmiste ja tegutsemise osas.

4.6 Bioloogilise mitmekesisuse uues visioonis tuleb vastutusalad selgemalt määratleda, nt suhe ELi, liikmesriikide, piirkondade ja kohalike omavalitsuste vahel, samuti majanduse, liitude ja ühiskonna vahel, aga ka komisjonisisest selle talituste vahel.

4.7 Komitee nõustub komisjoni arvamusega, et bioloogiline mitmekesisus on valdkonnaülene interdistsiplinaarne ülesanne. Just seetõttu tuleb uus koostatav bioloogilise mitmekesisuse strateegia 1) kindlasti integreerida ELi 2020. aasta strateegiasse ning 2) kõik komisjoni talitused peavad seda arutama, tõsiselt võtma ning jõuliselt järgima, nt ka põllumajanduse, energia ja transpordi osakonnad. ELi 2020. aasta strateegia, sh bioloogilise mitmekesisuse integreeritud visiooni vastuvõtmisega peavad kõik komisjoni talitused võtma kohustuse osaleda selle rakendamisel. See hõlmab ka nende toetusprogrammide ja määruste hindamist looduskaitsealuste vastavuse seisukohast ning vastavat kohandamist.

4.8 Seetõttu ootab komitee komisjonilt, et 2010. aasta sügisel avaldataks üksikasjalik loetelupoliitikavaldkondadest, kus konkreetselt esinevad teatistes vaid äärmiselt ähmaselt viidatud puudused bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide integreerimisel. Seejuures tuleks välja selgitada ka see, miks bioloogilise mitmekesisuse 2006. aasta strateegia, mis muuhulgas hõlmas umbes 160 eri meedet, ei osutunud edukaks.

4.9 Bioloogilise mitmekesisuse uus koostatav visioon peab näitama, milliste vahendite ja poliitiliste muudatustega on kavas kirjeldatud puudused kõrvaldada.

4.10 Eelseisev eelarvereform ning põllumajandus- ja kalanduspoliitika ning struktuurifondide uuendamine kujunevad ELi kesksete poliitikavaldkondadena seega teatud mõttes ELi bioloogilise mitmekesisuse poliitika proovikiviks ning seda nii seoses aastaid nõutud integreerimisega teistesse poliitikavaldkondadesse kui ka seoses vajaminevate rahaliste vahenditega (ELi kulutused bioloogilise mitmekesisuse säilitamisele moodustavad 0,1 % eelarvest. Samas on aga mitut liiki kulutusi, mis avaldavad bioloogilisele mitmekesisusele negatiivset mõju).

4.11 Kõnealus kontekstis viitab komitee põllumajanduse olulisele rollile bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel. Suur osa liikide mitmekesisusest on tekkinud selliste traditsiooniliste põllumajanduslike kasutusvormide raames, millel tänapäeval enam alust ei ole (enamasti majanduslikel põhjustel).

4.12 Seetõttu on tarvis leida lahendusi, kuidas põllumajandus jälle tõhusamalt liikide säilitamisega siduda. Osades liikmesriikides on positiivseid lähenemisviise, mida tuleks hinnata ja oluliselt laiendada. Põllumajandustootjatele tuleb vastavata teenuste osutamiseks stiimuleid pakkuda⁽³⁾.

4.13 Eriti oluliseks on muutumas merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Teadlikkus mereökoloogia probleemidest on enamikus ELi riikides madal ning surve valitsustele ja merekeskkonna kaitse eest vastutavatele asutustele suhteliselt nõrk. Tuleb hinnata mereressursside kaitsele suunatud olemasolevate süsteemide tõhusust ning teha jõupingutusi, asetamaks nende kaitse tähtsamale kohale haridusprogrammides ja majanduse juhtimisel.

4.14 Komitee ootab, et EL läheks bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 10. konverentsile hästi ettevalmistatult ja annaks otsustava panuse uude ülemaailmsesse strateegiasse bioloogilise mitmekesisuse kaitsmise kohta pärast 2010. aastat.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Olemasolevad seadused, eeskirjad ja meetmed ei ole selgelt piisavad bioloogilise mitmekesisuse tagamiseks, või teisiti väljendudes võiks tõdeda, et bioloogilise mitmekesisuse kadu-

mine ei toimu olemasolevate seaduste pideva rikkumise kaudu, vaid laias ulatuses nende seaduste raames. Looduskaitsega kooskõlas oleva käitumisega kaasneb sageli majanduslaselt ebasoodne konkurentsiolekord. Teisalt arutatakse erialastes ringkondades bioloogilise mitmekesisuse majanduslikku olulisust küll üha enam, kuid selle tähendust ei ole veel täielikult mõistetud või tunnustatud. Komitee ootab, et komisjon ja nõukogu pööraksid kirjeldatud olukorrale erilist tähelepanu ning töötaksid välja lähenemisviisi sellega tegelemiseks. Siinkohal võib abiks olla sageli nõutud, kuid vaid osaliselt rakendatud väliskulude sisestamine.

5.2 Eelõige ühises põllumajanduspoliitikas peab bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel olema suurem osakaal. Pärast 2013. aastat toimuvat põllumajandusreformi peavad bioloogilise mitmekesisuse säilitamise kriteeriumid saama ÜPP oluliseks osaks, et lahendada praegune konflikt majandusliku tootmise ja loodushoiu vahel.

5.3 Komisjoni teatistes väljendatud mõtet nn rohelistest infrasstruktuurist tuleks aktiivselt edasi arendada. Bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide rikastamiseks on lisaks eraldi kaitstud pindalade süsteemile (nagu praegu Natura 2000 võrgustiku ülesehitamine) tarvis ka lineaarset ühendatud biotoopide Euroopa süsteemi, või – jäädes ELi terminite juurde – üle-euroopalise „Looduse” võrgustiku loomist. See võiks hõlmata:

- maismaal elavate rändloomaliikide, nagu hunt, ilves, karu, metskass, rändekoridore, nt lineaarsetest struktuuridest metsas elavate liikide jaoks;
- ühendust veekogude servade ja niiskete biotoopide vahel veepoliitika raamdirektiivi rakendamise raames, mis tuleks kasuks liikidele, kelle elutegevus on seotud märgalade ja veekogude servadega (avatud maastiku struktuur);
- põlluservi, põllumaa ääri, metsatukki, liikiderikast rohumaad (lauskmaa niidud), alleed avatud maastiku liikide jaoks (seos põllumajanduse toetamisega).

5.4 Selline üle-euroopaline „Looduse” võrgustik tuleks kasuks Natura 2000 alade võrgustikuks muutmisele ja veepoliitika raamdirektiivi rakendamisele ning oleks ka osaline vastus kliimamuutustele. See võimaldaks maismaaliikidel rändeliikumise abil reageerida kliimamuutustele. Vähemalt sama tähtis on aga see, et selline võrgustik võimaldab seni isoleeritud populatsioonide liikumist, mis on ellujäämise tagamise oluline alus.

5.5 Euroopa Liidu bioloogilise mitmekesisuse poliitika senine keskpunkt on Natura 2000 alad. EL peab lõpuks ometi looma piisavad toetusvõimalused nende kaitsmiseks ja arendamiseks.

⁽³⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 35.

5.6 See on õigustatud, et komisjon viitab bioloogilise mitmekesisuse erinevale jaotumisele. Osades piirkondades on bioloogiline mitmekesisus väga lai, samas teistes piirkondades on mitmekesisus inimtegevuse tagajärjel märkimisväärselt vähenenud. Sellest ei tohi valesid järeldusi teha: poliitilised meetmed, sh rahavood, ei tohi keskenduda vaid bioloogilise mitmekesisuse koondumispaikadele. Ka ja eelkõige just vähese bioloogilise mitmekesisusega piirkondade jaoks on tarvis erinevaid poliitilisi vahendeid, et säilitada või taastada ökosüsteemi teenused. Teisalt ei tohi neid liikmesriike, kus on veel olemas kõrge kaitsetase või -potentsiaal, „karistada”, vaid hoopis tasustada.

5.7 Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine ei pea lähtuma vaid pinnalisest lähenemisest. Bioloogilise mitmekesisuse ELi uus visioon peaks rõhutama ka positiivset seost kliima- ja liikide kaitse vahel ning seetõttu parandama eelkõige soiste, niiskete ja niidualade ning ka jätkusuutlike metsaökosüsteemide säilitamist ja arengut. Biomassi energiaalastel eesmärkidel kasutamine poliitika

ei tohi kõnealuse lähenemisviisiga vastuollu minna. Selle vältimiseks on tarvis kehtestada säästlikkuse kriteeriumid, mida tuleb kasutada ka teistes valdkondades (nt sööda puhul).

5.8 Komitee rõhutab veelkord, kui oluline on luua ühiskonnas ja majandusringkondades tõeline teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse säilitamise probleemiringist. Vaatamata kõigile olemasolevatele programmidele ja keskkonnaühenduste tegevusele on meil sinnani veel pikk tee.

5.9 Erialastes poliitikaringkondades kasutatavad terminid tuleb uuesti läbi vaadata: mida mõistab tavakodanik „bioloogilise mitmekesisuse” all ning mida tähendavad tema arvates „liik” või „ökosüsteemi teenused”? Paljud küsitlused näitavad ehmatavat teadmatust ökoloogiliste seoste osas. Ka sellest selgub, et loodushoid ei ole vaid keskkonnaministrite ülesanne, ka hariduspoliitikal on oluline roll vajalike põhiteadmiste edastamisel.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Metsade kaitse ja metsateave ELis: metsade ettevalmistamine kliimamuutusteks” ”

KOM(2010) 66 lõplik

(2011/C 48/27)

Raportöör: **Seppo KALLIO**

Kaasraportöör: **Brendan BURNS**

17. mail 2010 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat „Metsade kaitse ja metsateave ELis: metsade ettevalmistamine kliimamuutusteks” ”

KOM(2010) 66 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 31. augustil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15. –16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 121, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et

— metsade kui taastuva loodusvara, erinevate ökosüsteemi teenuste võimaldaja ja inimeste heaolu allika tähendus tulevatel aastakümnetel eeldatavalt kasvab;

— kliimamuutused mõjutavad prognoosi kohaselt ökosüsteemide põhifunktsioone ja seeläbi ka metsade võimaldatavaid ökoloogilisi teenuseid;

— kliimamuutused suurendavad eeldatavasti ebakindlust ning selliste nähtuste ja riskide teostumist, mis on seotud eri keskkonnatagajärgedega ja ületavad riigipiire, näiteks putukkahjurid, haigused, põud, üleujutused, tormid ja metsatulekahjud;

— ajakohase metsateabe roll kohaneva metsamajanduse kontekstis ja uuringute roll metsi puudutatavates otsustes muutub üha olulisemaks.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et

— metsade eri funktsioonide eest tuleb hoolitseda tasakaalustatult, mitte tegeleda ainult metsade kaitsmisega;

— ökosüsteemi ja sellel põhinevate keskkonnateenuste ning muude avalike teenuste eest hoolitsemine eeldab majanduslike stiimulite ja teabe pakkumist metsaomanikele ja teistele osalejatele, näiteks puiduettevõtjatele ja puidu kasutajatele, kes tegelikult vastutavad metsi puudutatavate otsuste eest;

— kliimamuutuste tagajärgi ja võimendavat mõju on võimalik leevendada, tõrjudes riske ja valmistudes kriisilukordadeks;

— riikide ja osalejate koostöö on oluline vahend piiriüleste nähtuste haldamiseks ja metsateabe kogumise tõhustamiseks.

1.3 Komitee teeb ettepaneku, et metsade ja metsasektori tähtsat rolli Euroopa Liidu 2020. aasta strateegias sätestatud keskkonnasäästlikus majanduses arvestataks ELi eri poliitikavaldkondades järgmiselt:

— ELi metsadega seotud tegevuspoliitika, sh metsandusstrateegia ja metsanduse tegevuskava, peaksid toetama aktiivset metsamajandust ja -kasutust ning säästvalt ja keskkonnasõbralikult toodetud puidu ja puidutoodete konkurentsivõimet;

- tähelepanu tuleb pöörata metsaküsimuste kooskõlastamisele teiste sektorite ja neid juhtivate tegevuspoliitikatega, tugevdades muu hulgas metsakomitee ning teiste metsaga seotud küsimustes nõu andvate rühmade ja komiteede ⁽¹⁾ rolli ELi metsadega seotud otsustusprotsessis;
- erinevate ökosüsteemi teenuste ja avalike teenuste hindu võetakse ELi maaelu arengu poliitikas arvesse.

1.4 Komitee soovitab, et komisjon

- annaks eeskju metsaküsimuste kooskõlastamisel teiste sektorite, tegevuspoliitika, liikmesriikide ning muude osalejatega ennetamise ning riskide ja kriiside haldamise osas;
- toetaks metsasektorit käsitleva objektiivse teabe kogumist, näiteks rahvusvahelise metsade aasta algatuse (2011) raames, et parandada metsasektori vastuvõetavust metsaomanike, tarbijate ja kodanike silmis;
- toetaks teabe kogumist puidu ja puidutoodete omaduste – näiteks nende kliimaeeliste – kohta, et edendada säästvat tarbimist ja tootmist;
- laseks koostada uurimuse ELi metsateabe kogumises osalejate ja nende kogutud teabe kohta;
- looks koostöös metsasektori tehnoloogiaplatformi, teadus- ja teadus- ja riiklike organisatsioonide ja metsasektori eri osalejatega metsateabe- ja kavandamissüsteeme ning koguks nendel põhinevaid häid tavasid, mis aitaksid kindlaks teha ootamatuid muutusi (näiteks katastroofe) ja neile reageerida;
- pakuks rohkem toetust liikmesriikidele ja teistele osalejatele säästva metsamajanduse elluviimisel ja järelevalves ning selleks vajaliku teabe kogumisel ja ühtlustamisel.

⁽¹⁾ Metsa ja korgi nõuanderühm, ühenduse poliitika nõuandekomitee metsanduse ja metsatööstuse osas; komisjoni 9. detsembri 1997. aasta otsus, millega muudetakse otsust 83/247/EMÜ; EÜT L 346, 17.12.1997, lk 95–96.

2. Arvamuse taust ja eesmärk

2.1 Rohelise raamatu eesmärk on innustada kogu ELis avalikku arutelu, koguda seisukohti metsade kaitse ja metsateabe poliitika tuleviku kohta ning pakkuda ideid ELi metsandusstrateegia võimalikuks ajakohastamiseks seoses kliimaküsimustega. Rohelise raamatu rõhuasetust põhjendati sellele eelnenud komisjoni valges raamatus „Kliimamuutustega kohanemine: Euroopa tegevusraamistik” ⁽²⁾.

2.2 Rohelises raamatus käsitletakse metsade üldist olukorda ja tähendust, tutvustatakse ELi metsade iseloomulikke jooni ja funktsioone, tuuakse välja ELi metsade suurimad väljakutsed ja kliimamuutustest tingitud ohud metsade funktsioonidele ning esitletakse metsade kaitseks rakendatavaid meetmeid ja metsateabesüsteeme.

2.3 Metsapoliitika kuulub subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt eelkõige liikmesriikide pädevusse. ELi ülesanne on peamiselt luua riiklikele metsapoliitikatele ja -programmidele lisaväärtust, juhtides muu hulgas liikmesriikide tähelepanu tulevastele väljakutsetele ning pakkudes võimalusi varaseks sekkumiseks ELi tasandil.

2.4 Käesolevas arvamuses keskendutakse sellele, kuidas kliimamuutused kujundavad ümber metsade majandamise ja kaitse tingimusi Euroopas ning kuidas tuleks arendada ELi poliitikat, et see toetaks paremini liikmesriikide metsandusmeetmeid. Samuti uuritakse seda, kuidas EL võib aidata tulevaste väljakutsete vastu võidelda ja millist lisateavet vajatakse. ELi metsade kaitse eesmärk peab olema tagada, et metsad täidaksid ka tulevikus kõiki sotsiaal-majanduslikke, tootmis- ja keskkonnanfunktsioone.

3. Metsade eri funktsioonide säilitamine, tasakaalustamine ja parandamine (1. küsimus)

3.1 ÜRO konventsioonides rõhutatakse muu hulgas metsade olulisust kliimamuutuste vastu võitlemisel ⁽³⁾ ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel ⁽⁴⁾. Üleuroopalisel tasandil ja kooskõlas ELi metsandusstrateegiaga on ELi liikmesriigid võtnud kohustuse valida metsade eri funktsioonide tasakaalustamisel selline lähenemisviis, mis põhineb säästval metsamajandusel ja metsade mitmekülgisel kasutamisel ⁽⁵⁾. ELi tasandil on metsade eri funktsioone võetud arvesse ELi metsandusstrateegias ja ELi metsanduse tegevuskavas ning metsatööstust käsitlevas

⁽²⁾ KOM(2009) 147 lõplik.

⁽³⁾ ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon.

⁽⁴⁾ Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon.

⁽⁵⁾ *Forest Europe*, endine *Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe* (metsakaitsealane ministrite konverents Euroopas).

teatise (6). Riiklikul ja piirkondlikul tasandil hallatakse metsade eri funktsioone muu hulgas metsaprogrammide kaudu. Seega toetab metsasektori enda poliitiline raamistik tõhusalt metsade eri funktsioonide säilitamist, tasakaalustamist ja parandamist. Seevastu vajab täiendavaid jõupingutusi metsaküsimuste kooskõlastamine teiste sektorite ja neid juhtivate tegevuspoliitikatega. Selle küsimusega võiks tegeleda näiteks alaline metsakomitee, muud metsaküsimustega seotud nõuandvad rühmad ja komiteed (7) ning komisjoni talitustevaheline metsamajandusrühm. Alalise metsakomitee rolli ELi metsadega seotud otsustusprotsessis on vaja tugevdada. Ka riiklikul tasandil tuleks metsaga seotud küsimuste kooskõlastamist sektorite vahel tõhustada. Komisjoni eeskjuu ennetamise ja sektoriülesuse osas on riiklikele osalejatele oluline.

3.2 Metsade kui taastuva loodusvara, eri ökosüsteemiteenuste võimaldaja ja inimeste heaolu allika tähendus tulevatel aastakümnetel eeldatavalt kasvab. Näiteks vastutustundlike tarbijate (8) osakaal tarbimisturul on mõnedes Euroopa riikides juba märkimisväärne. Metsade ning nendel põhinevate toodete ja teenuste mitmekülgne ja säästev rakendamine, samuti seda toetav majandamine pakuvad tööd, sissetulekut ja heaolu eri tasanditel paljudes valdkondades. Metsade ja metsatööstuse (näiteks puidutootmise) ning muude kui puidutoodete ja metsaturismi roll on eriti oluline just kohalikele kogukondadele. ELi 2020. aasta strateegia idee kohaselt on tähtis tagada metsaomanike, metsa puiduettevõtjate ja puitu kasutava tööstuse jaoks sobivad tegevustingimused, kuna konkurents puidutööstuseks kasutatava maa ning toodeteks ja energiaks kasutatava puidu pärast üha karmistub. Samuti kasvab teabe tähtsus. Aasta 2011 kui rahvusvaheline metsade aasta pakub võimaluse parandada metsasektori vastuvõetavust tarbijate ja kodanike silmis ning soodustada säästvat tarbimist ja tootmist, tuues esile puidu ja puidutoodete eelseid kliimamuutuste vastu võitlemiseks (näiteks CO₂ talletamine, vähene energia sidumine, soojuslik kasutegur) võrreldes teiste materjalidega.

3.3 Traditsiooniliselt on metsade keskkonnavalasid kaitse- ja säilitamismeetmed taganud strateegiliste eesmärkide ja nende elluviimist reguleerivate eeskirjade, suuniste ja soovitusetega. Viimastel aastatel on vastutust ökosüsteemi teenuste ja muude avalike teenuste eest kantud üha rohkem üle metsaomanikele ja puiduettevõtjatele. Nad vajavad keskkonnaküsimuste haldamiseks uusi oskuseid ja teadmisi eri tegevusvõimaluste kohta – näiteks ühisprojekte kulutõhususe parandamiseks – ning samuti

majanduslikke stiimuleid. Väljakutseteks on muu hulgas bioloogilise mitmekesisuse ja valgalade, rekreatsioonikasutuse või CO₂ sidumise majandusliku väärtuse määramine.

3.4 Metsade, puidu ja puidutoodete roll kliima reguleerimisel on märkimisväärne. Eriti oluliseks peetakse metsade ja puidutoodete CO₂ sidumise võimet. Puidutoodetega võidakse asendada teistest, kliimamuutustega võitlemiseks vähem tõhusatest materjalidest tehtud tooteid. Näiteks hoonetes, sisustuses ja mööblis kasutatud puit on suhteliselt pikaajaline CO₂ siduja. Lisaks saab puidupõhise bioenergiaga teatud määral asendada fossiilseid energiaallikaid. Kliimasäästlike materjalide, nagu puidu ja puidutoodete kasutamist kliimamuutuste vastu võitlemiseks saab edendada poliitiliste eesmärkide ja vahendite kaudu.

3.5 Viimaste aastate ulatuslikud tormikahjud ja metsatulekahjud on muutnud üha aktiivsemaks arutelu ka kliimamuutuste mõjude üle metsaökosüsteemile ja seeläbi ka metsaga seotud tegevustele. Metsade tähtsus kohaliku ja piirkondliku kliima reguleerimisel ja maapinna kaitsel erineb piirkonniti. Selle olulisust on rohkem teadvustatud viimastel aastatel, kui teave veeringlusest ja kogemused põuapiirkondade probleemidest on rohkem levinud.

4. Kliimamuutuste mõjud metsadele ja metsamajandusele (2. küsimus)

4.1 Kliimamuutused suurendavad eeldatavasti ebakindlust ning selliste nähtuste ja riskide teostumist, mis on seotud eri keskkonnatagajärgedega, näiteks putukkahjurid, haigused, põud, üleujutused, tormid ja metsatulekahjud. Lisaks pakub väljakutset globaliseerumine ja sellega kaasnev puidu ja metsapaljundusmaterjali transport, mis kiirendab muu hulgas putukkahjurite levikut väljaspool nende loomulikku elukeskkonda. Metsade ja metsasektoriga seotud keskkonnariskide teostumisel on palju sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi. Majanduslikud mõjud võivad tuleneda vara väärtuse või ettevõtte tegevustingimuste muutumisest. Sotsiaalsed tagajärjed võivad olla otsesed, näiteks elukeskkonna muutumine metsatulekahju tagajärjel, või kaudsed, näiteks mõjupiirkonna ettevõtete majandusliku olukorra muutumisel. Keskkonnariskide teostumise kiirus tekitab eriti suuri väljakutseid näiteks turgudele ja logistikale. Muutuva kliima tingimustes on ebakindluse vähendamiseks ja riskide haldamiseks vaja lisateavet võimalike põhjuste ja mõjude kohta.

(6) KOM (2008) 113 lõplik.

(7) Vt joonealust märkust 1.

(8) Ajakiri *Lifestyles of Health and Sustainability* (LOHAS)

4.2 Tänu metsaressursside rohkusele ja metsamajanduse heale tasemele suudavad Euroopa metsad kohaneda mitmesuguste muutustega. Euroopa sees esineb aga siiski märkimisväärsed piirkondlikke erinevusi, mis väljenduvad looduskeskkonna ja sotsiaaltegurite erinevuses. Näiteks prognoositakse kliimamuutuste ja inimtegevuse koosmõjust tulenevat metsatulekahjude riski suurenemist Vahemere piirkonna kuivadel aladel. Kui põud sageneb ka mujal Euroopas, võivad kannatada näiteks valdavalt kuusemetsadega piirkonnad. Kui talved peaksid muutuma mahedamaks ja maapind ei külmu, muutub puuraiumise logistika osaliselt keerulisemaks. Samuti kasvab seene- ja putukkahjurite risk. Piirkondades, kus puude langetamise määr on jäänud madalaks, võib esineda tormikahjusid ja nende tagajärjena putukatest tingitud kahjusid. Metsaomanikele ja kohalikele majandustele võivad avalduda tõsised majanduslikud tagajärjed ning metsade mitmekesisus võib väheneda. Muutuv tegevuskeskkond võib kaasa tuua muutuseid ka piirkondade suhtelistes eelistes ja seeläbi ka piirkondadevahelises tööjaotuses ja ühiskonnas.

4.3 Kliimamuutuste kahjulikke mõjusid on võimalik ennetada valmisoleku kaudu. Süsteemsest ennetustegevusest on kasu nii soovimatute mõjude ennetamisel kui ka ootamatuteks muutusteks (nt looduskatastroofideks) valmistumisel. Ennetustegevusel põhinevate kohanemis- ja vältimismeetmete kavandamise tähtsus eri tasanditel üha kasvab. Samuti on oluline, et ELi metsadega seotud tegevuspoliitika ja organid (nt metsasektori tehnoloogiaplatvorm) toetaksid aktiivset metsakaitset ja -kasutust ning tõstaksid keskkonnasõbralike materjalide – näiteks puidu – säästva kasutamise konkurentsivõimelisust.

4.4 Tagajärgi ja võimendavat mõju on võimalik leevendada juba eelnevalt kriisiolukordadeks valmistumisega, rakendades teatud reageerimismehhanisme, nagu näiteks kriisihaldamiskavad, spetsiaalne varustus ja head tavad. Muutuste korral ja kriisiolukordades on eriti tähtis pöörata tähelepanu ohutusele, sh tööohutusele.

5. Olemasolevad vahendid metsade kaitsmiseks (3. küsimus)

5.1 Metsakaitse õiguslikud alused ja meetmevalik on head nii riikide kui ka ELi tasandil. Lisaks traditsioonilisele piirkonna kaitsmisele kasutatakse eri piiranguid või tegevuslubade süsteemi. Metsasektori seisukohalt on problemaatiline praeguste eeskirjade ja vahendite killustatus ning sellest tulenevad kattuvused ja võimalikud vastuolud.

5.2 Vabatahtlikkusel põhinevad kaitsemeetmed on osutunud kulutõhusaks eelkõige väikemetsaomandi puhul. Nende meetmete elluviimine eeldab aga siiski metsaomanikele oskuste ja teabe pakkumist ning vabatahtlikest kaitsemeetmetest tingitud kulude ja saamata jäänud tulu täielikku hüvitamist.

5.3 Praegu tekitab enim ebakindlust kaitsealadest väljapoole jäävate metsade mitmekesisus, kuna nende kohta ei ole piisavalt teavet. Lisaks võib taastuenergiaks kasutatava biomassi suurendamise eesmärk mõjutada metsade säilitamis- ja raietavasid ning seeläbi ka mitmekesisuse olukorda.

6. Metsade majandamine ja kasutus (4. küsimus)

6.1 Euroopa metsamajandusele on iseloomulik metsade pikk viljelemisaeg. Näiteks uute metsahaldusmeetmete mõjud ilmnevad alles aastakümnete pärast. Sotsiaal-majanduslik tegevuskeskkond suurendab nõudlust tulundusmetsade uute kasvatus- ja koristusmeetmete järele, näiteks lühikese viljelemisajaga energiapuidu tootmine või täiskasvanud metsade harvendusraie. Ökoloogilised tingimused, näiteks kliimamuutused, võivad omalt poolt suurendada uute metsamajandusmeetmete keskkonnamõjusid. Kohanevas metsamajanduses jälgitakse pidevalt metsade olukorda ja muutusi, nii et vajadusel oleks metsamajandust võimalik muuta paremini eesmärkidele vastavaks. Metsade majandamise ja kasutuse üle otsustavad metsaomanikud, kes vajavad otsuste langetamiseks teavet kasutuselolevate majandamisviiside ja nende võimalike tagajärgede kohta. Metsaomanike tehtav metsakavandamine on üks võimalikest lahendustest.

6.2 Metsapaljundusmaterjali geenifondi mitmekesisuse säilitamist ja kliimamuutustega sobitamist võib toetada näiteks sel viisil, et vastavalt kohandatakse säästva metsamajanduse kriteeriumide ja näitajate süsteemi.

7. Metsateabe piisavus ja tase (5. küsimus)

7.1 Euroopa metsateabe kogumine on jaotatud kolme peamise osaleja vahel:

— komisjon ning tema rahastatavad asutused ja projektid;

— riiklikud teadus- ja statistikaorganid;

— ettevõtted ja metsandussektoris osalejad.

7.2 Subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt on liikmesriikidel pädevus neid endid puudutavates küsimustes ja ELi ülesanne on luua ühistegevuse kaudu lisaväärtust. Riiklikud teadus- ja statistikaorganid, näiteks riigimetsade inventuuri- ja statistikakeskused, vastutavad riikliku metsanduspoliitika kavandamiseks ja elluviimiseks vajaliku metsateabe kogumise eest. Praegu kuuluvad ELi metsateabe hulka näiteks metsade olukord, sh metsatulekahjud, ja muud metsi puudutavad andmed, teatud määral ka puidutootmine ja lõppkasutamine, nt andmed puidutoodete kohta. Lisaks on riiklikel organisatsioonidel teatud rahvusvahelise andmekogumise kohustused. Eurostat vastutab Euroopa metsaressursse ja puidutootmist käsitlevate andmete eest ja Euroopa andmete eest ülemaailmses andmekogumises ⁽⁹⁾ ning riiklike andmete kogumise ja ühtlustamise eest. Komisjon on seoses rahvusvaheliste kohustustega toetanud riiklikke organisatsioone andmete ühtlustamisel ⁽¹⁰⁾. Ühtlustamisel tuleb arvesse võtta nii ühtlustatud andmekogumise vajadusi kui ka riiklike ja piirkondlike erinevusi andmete sisu osas, nt mitmekesisusnäitajate puhul. Komisjon on loonud järelevalvesüsteeme, mis puudutavad riigipiire ületavaid nähtuseid, nagu näiteks metsade tervist ⁽¹¹⁾ ja metsatulekahjusid ⁽¹²⁾, ning samuti üleuroopalisi teabe- ja teavitussüsteeme ⁽¹³⁾.

7.3 Metsaomanikud ja teised metsandussektoris osalejad saavad üldiselt oma tegevusega seotud või seda toetavat teavet kas riiklikelt teadus- ja statistikaorganitelt või ettevõtetelt.

Brüssel, 15. september 2010.

Samuti valivad ja koguvad nad ise teavet oma andmesüsteemides, mida ajakohastatakse reaalajas. Ajakohase metsateabe roll muutub tegevuskeskkonnas ja kohaneva metsamajanduse kontekstis muutub üha olulisemaks.

7.4 Metsateabe ammendavus, täpsus ja ajakohasus erinevad riigiti. Enamik riike on riiklikul tasandil võimelised koostama aruandeid metsade mahu kohta peaaegu igal aastal. Osa riiklikest organisatsioonidest suudab igal aastal koostada üksikasjalikke ja usaldusväärseid aruandeid ka oma riigi metsade tervise ja olukorra, tootmisvõime, CO₂ määra, metsade kaitse, teenuste ja elujõulisust puudutavate näitajate kohta ⁽¹⁴⁾. Osas ELi riikides esineb andmete sisus, täpsuses ja ajakohasuses veel vajakajäämisi. Rahvusvahelise andmekogumise ühtlustamiseks rahastab komisjon nii teadus- ja arendusprojekte kui ka koostöövõrgustikke ⁽¹⁵⁾. Metsateabe suurimad lüngad metsakaitse ja kliimamuutuste seisukohalt on kaitsealadest väljapoole jäävate metsade mitmekesisus, bioenergiaressurside säästev kasutamine, CO₂ varud ja neeldajad, sh puidutooted, ning katastroofi piirkondade kiire kindlakstegemine. Riiklikele osalejatele metsateabe kogumiseks ja selle ühtlustamiseks pakutavat toetust on vaja tugevdada.

7.5 ELi metsateabe ühtlustatud koondamine on keeruline andmekogumises osalejate suure arvu tõttu. Seepärast on oluline koostada ulatuslik uurimus, et selgitada välja osalejad ja nende kogutud teave.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽⁹⁾ Nt ühine metsasektori küsitlus (*Joint Forest Sector Questionnaire (JFSQ)*), mida korraldatakse mitteametlikus koostöös FAO, ITTO ja UNECEga.

⁽¹⁰⁾ Nt COSTE43: riiklike metsainventuuride ühtlustamine Euroopas: ühise aruandluse meetodid (*Harmonisation of National Forest Inventories in Europe: Techniques for Common Reporting*).

⁽¹¹⁾ Ühenduse programm „Forest Focus” 2003–2006/7.

⁽¹²⁾ Euroopa metsatulekahjude infosüsteem (EFFIS).

⁽¹³⁾ Euroopa metsaandmete keskus (EFDAC) ning Euroopa metsateabe ja selle levitamise platvorm (EFICP).

⁽¹⁴⁾ *Forest Europe* või piirkondlik panus ülemaailmsesse metsaressurside hindamisse (*regional contribution to global forest resource assessment – GFRA*).

⁽¹⁵⁾ LIFE+ ehk ELi tasandi metsaseiresüsteemi FUTMON edasise arendamise ja rakendamise kaasrahastamise projekt; Teadusuuringute Ühis keskuse (JRC) raamleping e-metsa algatuse elluviimiseks; COST võrgustik puiduressurside potentsiaalse varu kohta käivate andmete ja teabe parandamiseks: ELi lähenemisviis mitme allikaga riiklikele metsainventuuridele USEWOOD tuginedes.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus (Euratom) toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse lubatud piirmäärade kehtestamise kohta tuuma- või muu kiirgusavarii korral” (uuesti sõnastatud tekst)

KOM(2010) 184 lõplik – 2010/0098 (CNS)

(2011/C 48/28)

Raportöör: **Pirkko RAUNEMAA**

27. aprillil 2010 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklile 31 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus (Euratom) toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse lubatud piirmäärade kehtestamise kohta tuuma- või muu kiirgusavarii korral” (uuesti sõnastatud tekst)

KOM(2010) 184 lõplik – 2010/0098 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 31. augustil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 127, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Radioaktiivne sade ulatub peaaegu alati üle riigipiiride. See põhjustab radioaktiivsete ühendite pikaajalist eraldumist, mille käigus levivad need kaugemale ja mõjutavad suuri alasid. Seda laadi õnnetuse korral seisame me seega silmitsi võimaliku rahvusvahelise katastroofiga.

1.2 Hädasti oleks vaja selgeid ja ajakohastatud õigusakte, mida ELi institutsioonid ja liikmesriigid saaksid radioaktiivse sademe korral kergesti kohaldada. Seepärast on sellekohaste õigusaktide läbivaatamine asjakohane ja vajalik.

1.3 Alates Tšernobõli tuumakatastroofist 1986. aastal on ühendus töötanud välja standardeid, et piirata saastatuse määra toiduainetes ja loomasöötas tuumaavarii korral⁽¹⁾ ning korraldada aegsasti teabevahetust kiirgusavarii puhul⁽²⁾. Lubatud piirmäärade sobivust kontrollis 1995. aastal eksperdirühm kooskõlas Euratomi asutamislepingu artikliga 31. Seepärast tuleb lubatud piirmäärad uuesti läbi vaadata.

1.4 EL on asutanud tõhusa ja rahvusvaheliselt tunnustatud riskihindamisorgani, – Euroopa Toiduohutusameti (EFSA)

⁽¹⁾ Muudetud nõukogu määrus (Euratom) nr 3954/87, 22. detsember 1987.

⁽²⁾ Nõukogu otsus (Euratom) nr 87/600, 14. detsember 1987.

(28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002). Eelnimetatud ametile tuleb usaldada toiduainetes ja loomasöötas leiduvate radioaktiivsete jääkide terviseohu hindamine ning komisjon peab olemasoleva – mõnel juhul juba aastakümnete vanuse – korra läbi vaatama.

1.5 Toiduainete ja loomasööda kiirgustasemetes kõrgetasemelise järelevalve tagamiseks peaks riikide veterinaar- ja toiduametitel ning kiirguskaitseametitel olema õiguspärane pädevus jälgida asjaomaseid piirmäärasid ning kontrollida toiduainete ja loomasööda impordi juhtudel, kui neid piirmäärasid ületatakse, ilma et nad peaksid saama selleks kiirgusseireorgani loa.

1.6 Samuti peaks komisjon peaks otsima võimalusi tagada Codex Alimentarius'e standardite ja suuniste raames, et kehtestataks rahvusvahelised määrused seoses radioaktiivsete jääkide olemasoluga ning nende mõjuga toiduainetele ja loomasöötale. Lisaks sellele tuleks määrata kindlaks institutsioonid, kes esma- ja teisejärgulised impordi ja ekspordi kontrolli eest ELi piiiril seda laadi õnnetuste korral.

1.7 Kuna vesi on toiduainete ja loomasööda üks peamisi koostisosasid, tuleb seda käsitleda määruse lisades. Lisaks peaks määrus hõlmama kõiki joogivee tüüpe, mitte üksnes toiduainetes ja loomasöötas kasutatavat vett.

1.8 Õnnetuse juhtudes on oluline püüda muuta inimeste käitumist ja mõjutada neid eelistama ohutuid või vähemohtlikke toiduaineid ja jookke. Juhtnõuandmise ja elanikkonna teavitamise eest vastutavad riikide ametiasutused ja valdkondlikud organisatsioonid.

2. Sissejuhatus

2.1 Taustteave

2.1.1 26. aprillil 1986 toimunud Tšernobõli aatomielektijaama avarii tagajärjel paiskus atmosfääri märkimisväärses koguses radioaktiivseid aineid, mis tervishoiu seisukohast olulisel määral saastasid mitmes Euroopa riigis toiduaineid ja loomasööta.

2.1.2 See oli esimene kord, kui ühenduse tasandil võeti meetmed, tegelemaks seda laadi tuumaavariiga, mis põhjustab radioaktiivsete ühendite pikaajalist eraldumist, mille käigus levivad need kaugele ja võivad mõjutada suuri alasid.

2.1.3 Komitee on vaid ühel korral väljendanud oma arvamust tuuma- või muu kiirgusavarii järgse toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse teemal⁽³⁾. Nimetatud arvamuses leidis kajastamist aga üksnes esialgne seisukoht, sest komisjon ei olnud veel pakkunud välja radioaktiivsuse lubatud maksimaalseid piirmäärasid. Seepärast annab praegu algatatud konsultatsioon komiteele võimaluse väljendada kõnealuses küsimuses ajakohasemat seisukohta.

2.2 Õigusraamistik

2.2.1 Nõukogu 22. detsembri 1987. aasta määruses (Euratom) nr 3954/87 on sätestatud menetlus, mida tuleb järgida toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse lubatud piirmäärade kehtestamiseks tuuma- või muu kiirgusavarii korral. Aastate jooksul on määrust märkimisväärselt muudetud⁽⁴⁾. Maksimaalsed lubatud nn viitemäärade kehtestati eraldi lisades määruse teistkordsel muutmisel.

2.2.2 Kui komisjonini jõuab teave mõne õnnetuse või muu kiirgusavarii kohta, mille korral on oht, et jõutakse või on jõutud lubatud piirmääradeni, võtab ta vastu määruse, millega

kõnealused lubatud piirmäärade rakendatakse. Määruse kehtivusaeg on nii lühike kui võimalik ega kesta üle kolme kuu.

2.2.3 Komisjon esitab nõukogule määruse ettepaneku, millega võetak vastu esimese määruse sätteid kohandav või kinnitav määrus; see peaks toimuma ühe kuu jooksul pärast määruse vastuvõtmist ja Euratomi asutamislepingu artikli 31 kohaselt loodud eksperdirühmaga konsulteerimist. Kõnealuse teise määruse kehtivusaeg on samuti piiratud. Pikema aja jooksul, näiteks pärast tuuma- või muud kiirgusavariid võib turustatavate toiduainete ja loomasööda kontrollimiseks kasutada muid õigusakte või õiguslikke aluseid.

2.2.4 Määruse lisades kehtestatud lubatud piirmäärade võib artikli 31 kohaselt loodud ekspertrühma arvamusest lähtuvalt uuesti läbi vaadata või neid täiendada. Kehtestatud lubatud piirmäärade sobivust analüüsis viimati 1995. aastal artikli 31 kohaselt loodud ekspertrühm, võttes arvesse nõukogu direktiivi 96/29/Euratom, milles kohustatakse liikmesriike sätestama õnnetuste puhuks sekkumistasandid⁽⁵⁾.

2.2.5 Impordi osas võttis EL meetmed tagamaks, et teatavaid põllumajandussaadusi ja -tooteid toodaks Euroopa Liitu sisse ainult vastavalt ühtsele korrale, mis kaitseb elanikkonna tervist ning samas säilitab turu ühtsuse ega kahjusta kaubavahetust.

2.2.6 Kiirgusavarii korral peavad liikmesriigid jagama teavet „Ecurie” süsteemi kaudu⁽⁶⁾. Selle raames peavad liikmesriigid teavitama komisjoni ja neid liikmesriike, keda intsident on puudutanud või võib puudutada, ning jagama neile sellekohast teavet alati, kui liikmesriik soovib võtta ulatuslikke meetmeid, kaitsmaks üldsust kiirgusavarii korral. Edastatavas teabes tuleb nimetada intsidendi olemus ja toimumisaeg, täpne koht ning asjaomane rajatis või tegevus, põhjus, prognoositav kulg, kavandavad või võetud kaitsemeetmed ning järelevalveorganite poolt toiduainetes, loomasöödas, joogivees ja keskkonnas mõõdetud radioaktiivsuse tasemed.

2.3 Komisjoni dokumendi sisu

2.3.1 Komisjon algatas nõukogu määruse nr 3954/87 ja selle muudatuste kodifitseerimise.

2.3.2 Seadusandliku protsessi käigus selgus aga, et kodifitseeritud teksti ettepanekus olev säte nägi ette rakendusvolituste jätmise nõukogule, kuid seda ei olnud määruse (Euratom) nr 3954/87 põhjenduste osas põhjendatud.

⁽³⁾ CES 480/1987, EÜT C 180, 8.7.1987, lk 20–25.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjoni määrused (Euratom) nr 944/89 ja (Euratom) nr 770/90.

⁽⁵⁾ Nõukogu 13. mai 1996. aasta direktiiv 96/29/Euratom, millega sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest, artikli 50 lõige 2.

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 2.

2.3.3 Kuna sellise põhjenduse lisamine on oluline muutus, mis läheb kaugemale kui kodifitseerimine, peeti kohaseks muuta kodifitseerimine uuestisõnastamiseks, et viia sisse vajalikud muudatused.

2.3.4 Ettepaneku preambuli 15. lisaklauslis nimetatakse võimalust, et teatud olukordades võib nõukogu võtta komisjoni asemel kohe vastu kohandatud meetmed, millega rakendatakse väga lühikese aja jooksul varem kindlaks määratud lubatud radioaktiivse saastatuse piirmäärad.

3. Hindamine

3.1 Hädasti oleks vaja selgeid ja ajakohastatud õigusakte, mida ELi institutsioonid ja liikmesriigid saaksid radioaktiivse sademe korral kergesti kohaldada. Seepärast on asjaomaste õigusaktide läbivaatamine asjakohane ja vajalik. Tuumaelektrijaamade avariide ja muude radioaktiivsete sademete tekkimise tõenäosus võib ka ELis suureneeda, muu hulgas praeguste tuumaelektrijaamade amortisatsiooni, arvukate uute jaamade rajamise ja ettenägematute õnnetuste riski tõttu.

3.2 Radioaktiivne sade ulatub peaaegu alati väga laiale alale, ilma et selle intensiivsus pika maa taha levimisel tingimata väheneks. Seega on tegemist võimaliku rahvusvahelise tervise- ja keskkonnakatastroofiga.

3.3 Erinevalt 1986. aastast on nüüd ELil tõhus ja rahvusvaheliselt tunnustatud riskihindamisorgan – Euroopa Toiduohutusamet (28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002). Toiduainetes ja loomasöödas sisalduvad radioaktiivsed jäägid on võrreldavad saasteainetega toidus. Seepärast võinuks arvata,

et EFSA-le usaldatakse ka selliste jääkidega seotud tervisealane hindamine. Oma ettepanekus järgib komisjon täpsemate selgituste ja põhjendusega endiselt olemasolevat, mõnel juhul juba aastakümnete vanust korda.

3.4 Õnnetuste juhtudes on oluline püüda muuta inimeste käitumist ja mõjutada neid eelistama ohutuid või vähemohhtlikke toiduaineid ja jookke. Lisaks tuleb põllumajandustootjaid alati teavitada radioaktiivsete jääkide sisaldusest loomasöödas ja tutvustada loomade toitmist kriisiolukorras. Selles osas on juhtnööride andmisel ja inimeste teadlikkuse tõstmisel juhiroll riigiasutustel ja valdkondlikel organisatsioonidel.

3.5 On väga oluline, et radioaktiivse sademe määrasid ja radioaktiivsuse taset reguleerivad sätted sõnastataks nüüd ümber nii, et nende rakendamine oleks ELi ja liikmesriikide tasandil lihtsam ja selgem.

3.6 Radioaktiivsuse lubatavate piirmäärade kehtestamisel tuleb lähtuda eriti tundlike elanikkonnarühmade vajadustest, mistõttu peaksid imikutoidule kehtima rangemad määrad kui inimeste toiduainetele üldiselt.

3.7 Radioaktiivsed ained võivad sattuda pinnavette tuumakattestustel ning tuumaenergia kasutamisel või radioaktiivsete ainete kasutamisel tervishoius, tööstuses ja teadusuuringutes. Kuigi tavaliselt on asjassepuutuvad kogused väga väikesed, võib olukord kiirgusavarii korral muutuda. Kuna vesi on toiduainete ja loomasööda üks peamisi koostisosasid, ei oleks tohtinud seda määruse lisadest välja jätta.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr .../2010, [kuupäev], millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1234/2007 (ühise turukorralduse ühtne määrus) seoses Saksamaa alkoholimonopoli raames antava abiga”

KOM(2010) 336 lõplik – 2010/0183 (COD)

(2011/C 48/29)

Raportöör: **Adalbert KIENLE**

7. juulil 2010 otsustas Euroopa Parlament ja 8. juulil 2010 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr .../2010, [kuupäev], millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1234/2007 (ühise turukorralduse ühtne määrus) seoses Saksamaa alkoholimonopoli raames antava abiga”

KOM(2010) 336 lõplik – 2010/0183 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon võttis arvamuse vastu 31. augustil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 114, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab esitatud meetmeid, millega nähakse ette Saksamaa alkoholimonopoli raames antava abi süsteemi ajutine pikendamine ja mille kohaselt kavatakse süsteem lõplikult kaotada hiljemalt 2017. aasta lõpuks, seda enam, et mingeid turuhäireid ei ole tuvastatud ja ettepanekul ei ole mingit mõju ühenduse eelarvele.

1.2 Komitee soovib üleminekuajaperioodi kasutada selleks, et aidata traditsioonilise põllumajandusliku alkoholitootmisega tegelevatel perekondadel suunata oma tootmine ümber sotsiaalselt vastuvõetaval viisil ja seejuures säilitada kindlasti ökoloogiliselt väärtuslikud puuviljaaiad.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Komisjon teeb ettepaneku, et alates 1. jaanuarist 2018 kaotatakse 1918. aastast kehtiv Saksamaa alkoholimonopol põllumajanduslikku päritolu etüülalkoholile. Siiani on riigiasutused andnud destilleerimisõiguse ja määranud kindlaks ostuhinna, mis peab katma piiritusetehaste omakulud.

2.2 Monopoli raames toimuvat tootmist ja müüki vähendatakse järk-järgult:

— plommitud seadmetega põllumajanduslikud piiritusetehased, mis käitlevad peamiselt teravilja ja kartulit, lõpetavad tegevuse monopoli raames 2013. aasta lõpul ning nende toodangut vähendatakse järk-järgult kolme aasta jooksul kuni kolmandikuni toodangust (kokku 540 000 hektoliitrit 2011. aastal kuni lõpuks 180 000 hektoliitrit 2013. aastal);

— kindlakoguselise toodanguga väikepiiritusetehased, saagides-tilleerijad ning puuviljaühistute piiritusetehased, mis tegutsevad kohaliku turu jaoks ja toodavad puuvilja baasil väga väikeseid alkoholikoguseid, võivad veel kuni 2017. aasta lõpuni toota aastas kokku kuni 60 000 hl alkoholi.

2.3 Ettepanek ei mõjuta ühenduse eelarvet.

3. Märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Saksamaa alkoholimonopoli lõpetamise kava ettepanekut, millega nähakse ette ajutine erandkord ja mille järgi hakatakse põllumajanduslikku päritolu etüülalkoholi lubatud toodangumahtu diferentseeritult vähendada.

3.2 2008. aastal toodeti ELi 27 liikmesriigis umbes 40,5 miljonit hektoliitrit põllumajanduslikku päritolu etüülalkoholi, eelkõige teraviljast, suhkruppeedist/melassist, veinist, kartulist, puuviljast ja muudest saadustest. ELi peamised põllumajandusliku päritoluga alkoholi tootjad on Prantsusmaa (15,4 miljonit hl), Saksamaa (5,9 miljonit hl), Hispaania (5,4 miljonit hl) ja Poola (1,9 miljonit hl). Samal aastal töid ELi liikmesriigid umbes 13 miljonit hl etüülalkoholi sisse kolmandatest riikidest. Põllumajanduslikku päritolu etüülalkoholi kasutatakse inimtoiduks (jookides ja aädikana), biokütuste sektoris ja muudes tööstuslikes rakendustes. Viimasel ajal on selle kasutamine järsult suurenenud kütusesektoris.

3.3 Ometi toodetakse vaid umbes 10 % Saksamaa põllumajanduslikku päritolu alkoholist Saksamaa alkoholimonopoli raames antava riigiabi toel. Viimaste andmete kohaselt tegutses monopoli raames 674 põllumajanduslikku piiritusetehast, mille keskmine tootmiskaht oli 800 hl. Umbes 28 000 kindlakoguselise toodanguga väikepiiritusetehast – kellest umbes 20 000 toodab igal aastal – võivad monopoli raames toota aastas maksimaalselt vaid 300 liitrit alkoholi.

3.4 See traditsiooniline ja väga detsentraliseeritud toomine väikestes ja väga väikestes piiritusetehastes on siiani saanud toimida tänu alkoholimonopolile. Piirkondlikult on sellel väga suur tähtsus, näiteks sellistes keskmäestike piirkondades nagu Schwarzwald. Poliitiliselt ja ühiskondlikult väärtustatakse kõrgelt

põllumajanduslike piiritusetehaste keskkonnahoidlikku majandusringlust ning väikeste ja puuviljaühistute piiritusetehaste panust sissetulekute stabiilsena hoidmisel, kultuurmaastiku eest hoolitsemisel ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel.

3.5 Komitee eeldab, et pärast alkoholimonopoli kaotamist ja põllumajandusliku päritoluga alkoholi turu liberaliseerimist ei ole traditsioonilistele põllumajanduslikele (väike)piiritusetehastele lahenduseks tööstuslik alkoholitootmine. Seega tuleb üleminekuperioodil otsida võimalusi, kuidas aidata sellise põllumajandusliku tootmisega tegelevatel perekondadel leida uus perspektiivikas ja sotsiaalselt vastuvõetav tegevusvaldkond ning säilitada ökoloogilistelt väga väärtuslikud heinamaad ja puuviljaaiad.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 663/2009 (millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele)”

KOM(2010) 283 lõplik – 2010/0150 (COD)

(2011/C 48/30)

Raportöör: **Stéphane BUFFETAUT**

15. juunil 2010 otsustas Euroopa Parlament ja 23. juunil 2010 Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimislepingu artikli 194 lõike 1 punktile c ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 663/2009 (millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele)”

KOM(2010) 283 lõplik- 2010/0150 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee toetab ettepaneku üldist suunda ja komisjoni eesmärke. Ta kiidab eelkõige heaks idee kasutada Euroopa rahalisi ressursse mitmekordistava mõjuga vahenditena, et kiirendada investeerimist energiatõhususe ja taastuvenergia valdkonda. Komitee soovib, et paremini oleks põhjendatud finantsabi jagunemine ühelt poolt tehnilise abi ning teiselt poolt soodsa intressimääraga laenude ja finantsasutuste pangagarantiide vahel. Samuti ootab komitee täpsustavat teavet tehnilise abi kohaldamisala kohta.

1.2 Ta loodab, et komisjoni kirjeldatud kord viiakse tõepoolest ellu. Kõik asjaosalised finantsvahendajad peaksid suutma rahastamisvahendit hallata ning fondihaldurid valiksid projektid välja komisjoni järelevalve all. Komitee soovib rahaliste vahendite haldamise ja juurdepääsu eeskirjade täpsustamist ning finantsvahendajatele ja projektide korraldajatele selgete tegevusjuhiste koostamist.

1.3 Komitee peab siiski vajalikuks või vähemalt kasulikuks selgitada mõningaid punkte.

1.3.1 Võimalikult varakult (hiljemalt 2010. aasta lõpuks) oleks vaja teada, millise summa võrra (vähemalt hinnanguliselt) ületab eraldatav assigneering juba välja kuulutatud 114 miljonit eurot, mis jagatuna 27 liikmesriigi vahel on suhteliselt väike summa. Kuid peaks arvestama ka erainvestorite täiendava panuse võimendavat mõju ning hoogu, mida antakse projektidele ja investeringutele endile nii pea, kui tehnilise abi etapis saadakse märkimisväärset abi.

1.3.2 Seoses mõiste „pankadele sobivad projektid” määratlusga tuleb öelda, et näiteks energiatõhususe valdkonnas väga kasulik hoonete soojusisolatsioon on energiasäästu osas tasuv alles pikaajalises perspektiivis, eelkõige vanade hoonete puhul. Mõistet „pankadele sobiv projekt” tuleks mõista kui rahastatavat projekti, mida ei ole võimalik viia ellu ilma ELi rahalise abita. Määruses võiks mõistet „pankadele sobiv projekt” kirjeldada kui „projekti, mille rahaline tasakaal sõltub Euroopa rahastamisvahenditega antavast abist”.

1.3.3 Abikõlblikuskriteeriumid:

— Komitee mõistab ja ka nõustub sellega, et ükski sektor ei ole prioriteetsem kui teised ning et kasutusele võetakse kriteeriumid investeringute ja Euroopa energiatõhususe ja taastuvenergia eesmärkidest kinnipidamise kohta. Eelkõige oleksid abikõlblikud energiatõhususe lepingutega seotud ning Euroopa fondidest juba toetust saavad projektid. Komitee rõhutab, et vaadeldava rahastamisvahendi eesmärk on soodustada struktuurifondide ja ühtekuuluvusfondi koostööt.

— Kui just ei koostata eelvalitud projektide nimekirja (nagu määruse 663/2009 puhul), siis pöörab komitee erilist tähelepanu sellele, kuidas rahalisi vahendeid projektide rahastamise ja tehnilise abi vahel jagatakse. Komitee leiab, et suur osa rahalistest vahenditest tuleks suunata konkreetsete projektide rahastamiseks.

— Komitee toob esile, et määrus ise ei sisalda nimekirja eelvalitud projektidest ning et projektide hulgast teeb määruses sätestatud kriteeriumide alusel valiku fond. Rahastatavate projektide kohta koostatakse aruanne.

- Komitee täpsustab, et käesoleva investeerimisprojektidele antava finantsabi puhul tuleb pidada kinni avaliku ja erasektori ettevõtete erapooletu kohtlemise põhimõttest. Projekte peab seega olema võimalik teostada avaliku ja erasektori partnerluse vormis.
- Üldiselt rõhutab komitee seda, et valikukriteeriumid peaksid põhinema peamiselt projekti tehnilisel usaldusväärsusel ja finantseerimiskindlusel ning konkreetsetel oodatavatel tulemustel energiatõhususe ja taastuvenergia valdkonnas.
- Komitee soovib, et täpsustataks abikõlblikkuse kriteeriumit, mis nõuab, et meetme mõju oleks kiire, mõõdetav ja oluline.

1.4 Kuigi komitee mõistab komisjoni soovi, et asjaomased kohalikud omavalitsused „on võtnud poliitilise kohustuse leevendada kliimamuutuste mõju, sh on kehtestanud konkreetsed eesmärgid”, hoiatab ta selle eest, et usaldatakse liigselt seisukohti, mis on rohkem seotud poliitiliselt korrektse mõtlemise ja keelekasutusega kui konkreetsete meetmetega, mis tuginevad kindlatel ja uuenduslikel tehnilistel võimalustel või tõhusatel ja energiatõhususe, soojusvõrkude või taastuvenergia valdkonnas kinnitatud juhtimissüsteemidel.

2. Taust ja põhimõtted, millel tugineb määrus, millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele

2.1 Majanduse elavdamise energeetikakava (EPR) raames eraldatakse 3,98 miljardit eurot. Peaaegu kogu see summa seotakse kohustustega juba alates 2010. aastast. 114 miljoni euro suurust summat ei seota siiski kohustustega EPRi määruse raames. See summa võib lõpuks olla ka suurem, kui mõni projekt ei vasta õiguslikele, rahalistele või tehnilistele nõuetele.

2.2 EPRi määruse II peatüki kohaseid kohustustega sidumata vahendeid kasutatakse sihtotstarbelise rahastamisvahendi loomiseks, et edendada energiatõhusust ja taastuvenergia algatusi säästva energia rahastamise algatuse raames.

3. Üldpõhimõtted

3.1 Kõnealune rahastamisvahend peaks võimaldama toetada PANKADELE SOBIVAID energiatõhususe ja taastuvenergia

projekte ning hõlbustama energiatõhususse ja taastuvenergiasse investeerimist, eriti linnakeskkonnas.

3.2 Detsentraliseeritud investeringute edendamiseks on abisaajateks omavalitsusasutused ning kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused, ka avaliku ja erasektori partnerluse raames.

3.3 Rahastatavad säästva energia projektid hõlmavad muuhulgas avalikke hooneid ja erahooneid, elektri ja soojuste koostootmisjaamu, kõrge energiatõhususe näitajaga kütte- ja jahutusvõrke, detsentraliseeritud kohalikke taastuvenergiaallikaid, keskkonnasäästlikku linnatransporti ja kohalikku infrastruktuuri, nt arukad võrgud, säästlik tänavavalgustus ja arukad arvestid.

4. Valiku- ja abikõlblikkuskriteeriumid

4.1 Rahastatakse üksnes meetmeid, mille mõju Euroopa Liidu majanduse elavdamisele on kiire, mõõdetav ja oluline ning mis suurendavad energiajulgeolekut ja vähendavad kasvuhoonegaaside heidet.

4.2 Eesmärk on, et ühenduse rahastamisel oleks võimendav mõju asjaomaste ametiasutuste või ettevõtete vahenditele, sõltuvalt konkreetsetest kriteeriumidest, mis on ühelt poolt seotud avalik-õiguslike ametiasutuste poliitikaga ja teiselt poolt projektide tehniliste ja finantsomadustega.

4.3 Ametiasutustele kehtivad reeglid on seotud nende panusega leevendada kliimamuutuste mõju, konkreetsete väljakuulutatud eesmärkidega, kujundatud strateegiatega olemusega ning rakendamise ja saavutatud tulemuste seire ja nendest avalikult aru andmisega.

4.4 Tehniliste ja finantsreeglite eesmärk on teha kindlaks lähenemisviisi usaldusväärsus ja tehniline õigsus, finantspaketi usaldusväärsus, see, millisel määral aitab Euroopa abi stimuleerida avaliku ja/või erasektori investeringute tegemist, sotsiaalmajanduslik mõju, keskkonnamõju, projektide geograafiline tasakaalustatus ning projektide valmidusaste, et jõuda võimalikult kiiresti konkreetsesse investeerimisetappi.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2008/9/EÜ, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad käibemaksu tagastamiseks vastavalt direktiivile 2006/112/EÜ maksukohustuslastele, kelle asukoht ei ole tagastamisliikmesriigis, vaid teises liikmesriigis”

KOM(2010) 381 lõplik – 2010/0205 (CNS)

(2011/C 48/31)

4. augustil 2010 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 113 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2008/9/EÜ, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad käibemaksu tagastamiseks vastavalt direktiivile 2006/112/EÜ maksukohustuslastele, kelle asukoht ei ole tagastamisliikmesriigis, vaid teises liikmesriigis”

KOM(2010) 381 lõplik 2010/0205 (CNS).

Kuna komitee kiidab ettepaneku sisu heaks ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee ühehäälselt täiskogu 465. istungjärgul 15. ja 16. septembril 2010 (15. septembri 2010. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005 seoses valikulise püügi keeluga ning lesta ja hariliku kammelja püügipiirangutega Läänemeres, Suur- ja Väike-Beltis ning Sundis”

KOM(2010) 325 lõplik – 2010/0175 (COD)

(2011/C 48/32)

6. juulil 2010 otsustas Euroopa Parlament ja 8. juulil 2010 otsustas nõukogu vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005 seoses valikulise püügi keeluga ning lesta ja hariliku kammelja püügipiirangutega Läänemeres, Suur- ja Väike-Beltis ning Sundis”

KOM(2010) 325 lõplik – 2010/0175 (COD).

Kuna komitee kiidab ettepaneku sisu heaks ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas ühehäälselt komitee täiskogu 465. istungjärgul 15. ja 16. septembril 2010 (15. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse.

Brüssel, 15. september 2010

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv viinamarjade vegetatiivse paljundusmaterjali turustamise kohta” (uuestisõnastamine)

KOM(2010) 359 lõplik – 2010/0194 (COD)

(2011/C 48/33)

8. juulil 2010 otsustas Euroopa Parlament ja 7. septembril 2010 otsustas nõukogu vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv viinamarjade vegetatiivse paljundusmaterjali turustamise kohta” (uuestisõnastamine)

KOM(2010) 359 lõplik – 2010/0194 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ning on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 13. juulil 2000 (*) vastu võetud arvamuses 807/2000 ja 11. detsembril 2002 (**) vastu võetud arvamuses 1360/0282, otsustas komitee täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) ühehäälselt esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumentides võetud seisukohale.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

(*) MSK arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 68/193/EMÜ viinamarjade vegetatiivse paljundusmaterjali turustamise kohta”, EÜT C 268, lk 42, 19.9.2000.

(**) EMSK arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse seoses ühenduse võrdluskatsetega direktiive 66/401/EMÜ söödakultuuride seemne turustamise kohta, 66/402/EMÜ teraviljaseemne turustamise kohta, 68/193/EMÜ viinamarjade vegetatiivse paljundusmaterjali turustamise kohta, 92/33/EMÜ köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, välja arvatud seemne turustamise kohta, 92/34/EMÜ viljapuude paljundus- ja istutusmaterjali turustamise kohta, 98/56/EÜ dekoratiivtaimede paljundusmaterjali turustamise kohta, 2002/54/EÜ peediseemne turustamise kohta, 2002/55/EÜ köögiviljaseemne turustamise kohta, 2002/56/EÜ seemnekartuli turustamise kohta ja 2002/57/EÜ õli- ja kiutaimede seemne turustamise kohta”, ELT C 85, lk 43-44, 8.4.2003.

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee**Täiskogu 465. istungjärk 15. ja 16. septembril 2010**

2011/C 48/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Parem õigusloome Euroopa Liidus: kolmas strateegiline ülevaade” – KOM(2009) 15 lõplik – „Komisjoni töödokument – Halduskoormuse vähendamine Euroopa Liidus – Paremat õigusloomet käsitleva kolmanda strateegilise ülevaate lisa” – KOM(2009) 16 lõplik – „Komisjoni töödokument – Õiguskeskkonna lihtsustamise strateegia kolmas arenguaruanne” – KOM(2009) 17 lõplik	107
2011/C 48/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Valmistumine tulevikuks: võtmetehnoloogiate ühise strateegia väljatöötamine ELis”” – KOM(2009) 512 lõplik	112
2011/C 48/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Äriregistrite ühendamine”” – KOM(2009) 614 lõplik	120
2011/C 48/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute raamprogrammide rakendamise lihtsustamine”” – KOM(2010) 187 lõplik	129
2011/C 48/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 97/68/EÜ kohanduskava alusel turule viidavaid mootoreid käsitlevate sätete osas” – KOM(2010) 362 lõplik – 2010/0195 (COD)	134
2011/C 48/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2004/68/JSK” – KOM(2010) 94 lõplik – 2010/0064 (COD)	138
2011/C 48/25	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas”” KOM(2009) 591 lõplik	145
2011/C 48/26	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Valikuvõimalused ELi visiooniks ja eesmärgiks bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas pärast 2010. aastat”” – KOM(2010) 4 lõplik	150

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2011/C 48/27	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Metsade kaitse ja metsateave ELis: metsade ettevalmistamine kliimamuutusteks”” KOM(2010) 66 lõplik	155
2011/C 48/28	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus (Euratom) toiduainete ja loomasööda radioaktiivse saastatuse lubatud piirmäärade kehtestamise kohta tuuma- või muu kiirgusavarii korral” (uuesti sõnastatud tekst) – KOM(2010) 184 lõplik – 2010/0098 (CNS)	160
2011/C 48/29	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr .../2010, [kuupäev], millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1234/2007 (ühise turukorralduse ühtne määrus) seoses Saksamaa alkoholimonopoli raames antava abiga” – KOM(2010) 336 lõplik – 2010/0183 (COD)	163
2011/C 48/30	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 663/2009 (millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele)” – KOM(2010) 283 lõplik – 2010/0150 (COD)	165
2011/C 48/31	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2008/9/EÜ, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad käibemaksu tagastamiseks vastavalt direktiivile 2006/112/EÜ maksukohustuslastele, kelle asukoht ei ole tagastamisliikmesriigis, vaid teises liikmesriigis” – KOM(2010) 381 lõplik – 2010/0205 (CNS)	167
2011/C 48/32	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005 seoses valikulise püügi keeluga ning lesta ja hariliku kammelja püügipiirangutega Läänemeres, Suur- ja Väike-Beltis ning Sundis” – KOM(2010) 325 lõplik – 2010/0175 (COD)	168
2011/C 48/33	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv viinamarjade vegetatiivse paljundusmaterjali turustamise kohta” (uuestisõnastamine) – KOM(2010) 359 lõplik – 2010/0194 (COD)	169

Tellimishinnad aastal 2011 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	770 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

